

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА**

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

ІВАЩЕНКО ОЛЕСЬ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 342.9

ДИСЕРТАЦІЯ

**ПУБЛІЧНЕ АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ
ТЕРИТОРІЙ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ
ПРОТИ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ О.В. Іващенко

Науковий керівник – **Сорока Лариса Володимирівна**, доктор юридичних наук,
професор

Київ – 2026

АНОТАЦІЯ

Іващенко О. В. Публічне адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2026.

У дисертації здійснено комплексне адміністративно-правове дослідження публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. Обґрунтовано авторський підхід до розуміння відновлення територій як самостійної сфери адміністративно-правового регулювання, у межах якої поєднуються адміністративна компетенція, адміністративна процедура, офіційні кадастрові, геопросторові, екологічні та безпекові дані, адміністративні акти або інші визначені законом правові форми рішень, контроль, підконтрольність і гарантії прав особи.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України, не може розглядатися лише як сукупність будівельних, інфраструктурних, фінансових, безпекових або організаційних заходів. У правовому вимірі воно потребує належного адміністративно-правового оформлення, оскільки пов'язане з установленням фактичного стану територій, фіксацією шкоди, використанням кадастрових і геопросторових даних, визначенням правового режиму земель, гуманітарним розмінуванням, рекультивацією, моніторингом, контролем та прийняттям рішень, які впливають на права власників, землекористувачів, мешканців територіальних громад, суб'єктів господарювання та інших заінтересованих осіб.

У роботі доведено, що чинне правове регулювання у сфері відновлення територій характеризується наявністю значного масиву нормативних, організаційних, цифрових, безпекових та екологічних інструментів. Водночас

відповідні інструменти не завжди утворюють завершену адміністративно-процедурну модель, у межах якої фактичні дані про шкоду, забруднення, мінну небезпеку, стан земель, результати розмінування, рекультивації та моніторингу послідовно трансформуються у юридично значущі адміністративні рішення щодо правового режиму територій і можливості їх безпечного, екологічно допустимого та функціонального використання.

Розділ 1 дисертації присвячено формуванню теоретико-методологічної основи дослідження публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. У розділі проаналізовано стан наукового опрацювання відповідної проблематики та встановлено, що наявні дослідження розкривають окремі управлінські, земельно-екологічні, інфраструктурні, безпекові, муніципальні, цифрові, геопросторові, міжнародно-аналітичні та європейські аспекти відновлення. Водночас вони здебільшого не формують цілісного адміністративно-правового підходу, у межах якого адміністративна компетенція, процедура, офіційні дані, правова форма рішення, контроль і гарантії прав особи поєднуються в єдину систему.

У межах теоретико-методологічного аналізу обґрунтовано необхідність переходу від розуміння відновлення територій як напряму державної політики, управлінського процесу або інфраструктурної відбудови до його осмислення як юридично організованої діяльності публічної адміністрації. Така діяльність здійснюється в межах визначеної адміністративної компетенції, у належних процедурних або інших визначених законом правових формах, із використанням перевірених офіційних даних, прийняттям мотивованих рішень, забезпеченням контролю та можливості ефективного оскарження. Саме тому відновлення територій у роботі концептуалізовано через адміністративно-правовий цикл, який охоплює перехід від фіксації шкоди та встановлення фактичного стану території до юридично визначеного повернення її до безпечного, екологічно допустимого та функціонального використання.

У дисертації визначено поняття публічного адміністрування у сфері

відновлення територій як самостійної сфери адміністративно-правового регулювання. Його зміст розкрито через компетенційно визначену, процедурно впорядковану, інформаційно забезпечену та підконтрольну діяльність суб'єктів публічної адміністрації, спрямовану на встановлення юридично значущого стану постраждалих територій, визначення умов їх безпечного й екологічно допустимого використання, прийняття адміністративних актів або інших визначених законом рішень і забезпечення прав заінтересованих осіб.

Особливу увагу приділено постраждалій території як спеціальному об'єкту адміністративно-правового впливу. У роботі доведено, що така територія є комплексним адміністративно-правовим об'єктом, у межах якого поєднуються земельний, екологічний, безпековий, інфраструктурний, інформаційно-доказовий, соціальний і майновий виміри. Її фактичний стан набуває юридичного значення лише після встановлення, перевірки, оцінювання та використання компетентним суб'єктом публічної адміністрації у належній правовій формі. У зв'язку з цим обґрунтовано, що дані про шкоду, забруднення, мінну небезпеку, стан земель, інфраструктури та довкілля не замінюють адміністративного рішення, а становлять його доказову основу.

У межах Розділу 1 також розкрито принципи, функції та межі публічного адміністрування у сфері відновлення територій. Принципи визначено як юридичні критерії правомірності адміністративної діяльності, функції – як напрями реалізації адміністративної компетенції, а межі – як допустимий обсяг адміністративного втручання у правовий режим території та права особи. Обґрунтовано, що принципи, функції та межі перебувають у системному взаємозв'язку: принципи задають вимоги до діяльності публічної адміністрації, функції визначають напрями її реалізації, а межі забезпечують недопущення виходу за рамки законності, компетенції, процедури, пропорційності й гарантій прав особи.

Розділ 2 дисертації присвячено розкриттю адміністративно-правового механізму публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. У ньому досліджено

інституційний, процедурний і завершальний адміністративно-процедурний елементи відповідного механізму, які у своїй єдності формують адміністративний цикл реалізації компетенції суб'єктів публічної адміністрації.

У межах інституційного блоку досліджено систему суб'єктів публічної адміністрації у сфері управління земельними ресурсами, фіксації шкоди та відновлення постраждалих територій. Обґрунтовано, що ця система не є механічною сукупністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування та спеціалізованих виконавців. Вона становить компетенційно впорядковану адміністративно-правову систему, у межах якої кожний суб'єкт реалізує визначені законом повноваження, діє у встановлених межах і несе юридичну відповідальність за належне виконання покладених функцій.

У роботі розкрито адміністративну компетенцію, межі повноважень, форми взаємодії та відповідальність ключових суб'єктів публічної адміністрації у сфері відновлення територій. Визначено роль Кабінету Міністрів України як суб'єкта загальної адміністративної координації, центральних органів виконавчої влади – як суб'єктів формування та реалізації державної політики, Держгеокадастру – як спеціального суб'єкта інформаційно-кадастрового забезпечення, військових адміністрацій та органів місцевого самоврядування – як суб'єктів локального рівня реалізації відновлювальних заходів, а ДСНС і суб'єктів протимінної діяльності – як учасників процедур, пов'язаних із безпечним поверненням територій до використання. Доведено, що ефективність цієї системи залежить не від кількості суб'єктів, а від чіткості розмежування їхньої компетенції, процедурної узгодженості діяльності, належного обміну даними, підконтрольності рішень і наявності юридичної відповідальності.

Процедурний елемент адміністративно-правового механізму розкрито через адміністративні процедури обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних та прийняття адміністративних актів щодо режиму використання земель. Доведено, що адміністративна процедура є формою реалізації адміністративної компетенції суб'єктів публічної адміністрації та забезпечує послідовний перехід від установаження фактичного

стану території до прийняття юридично значущого рішення.

У цьому контексті Державний земельний кадастр, національна інфраструктура геопросторових даних, результати фіксації шкоди, обстежень і моніторингу розглядаються як юридично значуща фактична та доказова основа адміністративного акта. Встановлено, що відсутність, неповнота або недостовірність відповідних даних унеможлиблює прийняття правомірного, обґрунтованого і перевірюваного адміністративного рішення щодо режиму використання земель. Окремо обґрунтовано, що фіксація шкоди має ознаки самостійного адміністративно-процедурного блоку, оскільки охоплює встановлення факту шкоди, документування, стандартизацію, перевірку, збереження й подальше використання відповідних даних.

У Розділі 2 також досліджено адміністративно-правові засади гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю за безпечним поверненням земель до використання. Обґрунтовано, що ці процеси становлять взаємопов'язані елементи завершальної фази єдиного процедурного циклу відновлення територій. Гуманітарне розмінування розглянуто як адміністративно-процедурна діяльність, результати якої мають юридичне значення для визначення безпечності територій, зміни або скасування обмежень і подальшого використання земель. Рекультивацію визначено як процедурну умову відновлення функціонального стану земель, моніторинг – як інформаційну функцію забезпечення актуальності даних, а контроль – як гарантію підконтрольності, перевірюваності та відповідальності.

Завершальним юридичним результатом адміністративного циклу у сфері відновлення територій визначено мотивований індивідуальний адміністративний акт або іншу визначену законом правову форму рішення щодо режиму використання земель. Такий акт має юридично оформлювати безпечне, правомірне та документально підтверджене повернення земель до використання, визначати можливість їх використання, встановлювати або скасовувати обмеження, а також передбачати необхідність додаткових відновлювальних заходів. Доведено, що відповідне рішення повинно відповідати вимогам

мотивованості, пропорційності, обґрунтованості, безпечності, перевірюваності та забезпечувати можливість адміністративного і судового оскарження.

Розділ 3 дисертації присвячено визначенню основних напрямів удосконалення публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. Його зміст побудовано як послідовний перехід від виявлення системних проблем чинного правового регулювання та правозастосування до аналізу європейських стандартів, міжнародно-правових підходів і релевантного зарубіжного досвіду, а також до формування концептуальних напрямів удосконалення законодавства України.

У роботі виявлено системні проблеми правового регулювання та правозастосування у сфері публічного адміністрування відновлення територій. Обґрунтовано, що основним дефектом чинної моделі є не відсутність нормативного регулювання, а його фрагментарність, інституційна неузгодженість, процедурна незавершеність і недостатність адміністративно-процедурних гарантій. Окремі правові блоки щодо державної регіональної політики, планування відновлення, визначення шкоди та збитків, ведення кадастрових і геопросторових даних, моніторингу земельних відносин, рекультивації та протимінної діяльності не утворюють єдиного адміністративного циклу. Унаслідок цього фактичні дані про шкоду, забруднення, мінну небезпеку, результати розмінування, рекультивації та моніторингу не завжди трансформуються у юридично значущі адміністративні рішення щодо правового режиму відповідної території.

У дисертації проаналізовано європейські стандарти, міжнародно-правові підходи та зарубіжний досвід відновлення земель і територій, постраждалих від воєнних конфліктів. Їх значення для України розкрито через стандарти належного адміністрування, інтегрованості геопросторових даних, екологічного моніторингу, відновлення екосистем, управління залишковими ризиками та міжнародні стандарти протимінної діяльності. Доведено, що сучасні підходи до відновлення територій орієнтують на формування адміністративно-правової моделі, заснованої на процедурній визначеності, інтегрованих і

перевірюваних даних, багаторівневій координації, підконтрольності рішень, належному екологічному моніторингу та юридичному оформленні результатів розмінування, рекультивації і повернення земель до використання.

На основі виявлених проблем і проаналізованих європейських та міжнародних орієнтирів у роботі обґрунтовано напрями вдосконалення законодавства України у сфері публічного адміністрування відновлення територій. Сформовано цілісну адміністративно-процедурну модель його здійснення як спеціального адміністративного провадження відновлення територій, що має авторський доктринальний характер і спрямована на забезпечення цілісності, послідовності, правової визначеності, підконтрольності й ефективності відповідної діяльності.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у формуванні цілісного адміністративно-правового підходу до публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. У роботі обґрунтовано розуміння відновлення територій як самостійної сфери адміністративно-правового регулювання; розкрито постраждалу територію як спеціальний комплексний об'єкт адміністративно-правового впливу; удосконалено систему принципів, функцій і меж публічного адміністрування; сформульовано адміністративно-правовий цикл відновлення територій; визначено роль адміністративних процедур, кадастрових і геопросторових даних, гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю у формуванні юридично значущого рішення щодо правового режиму земель.

Ключові слова: публічне адміністрування; відновлення територій; адміністративно-правове регулювання; адміністративна компетенція; адміністративна процедура; адміністративний акт; адміністративно-правовий механізм; земельні ресурси; фіксація шкоди; геопросторові дані; Державний земельний кадастр; гуманітарне розмінування; рекультивація; моніторинг; контроль; підконтрольність; правова визначеність; пропорційність; гарантії прав особи.

SUMMARY

Ivashchenko O. V. Public Administration in the Restoration of Territories Affected by Armed Aggression against Ukraine. – *Qualifying scientific work in manuscript form.*

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Legal Sciences, specialty 12.00.07 «Administrative Law and Procedure; Financial Law; Information Law». – Scientific Institute of Public Law, Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2026.

The thesis presents a comprehensive administrative-law study of public administration in the sphere of recovery of territories affected by the armed aggression against Ukraine. The author substantiates an original approach to understanding territorial recovery as an autonomous sphere of administrative-law regulation, within which administrative competence, administrative procedure, official cadastral, geospatial, environmental and security-related data, administrative acts or other legally prescribed forms of decision-making, control, reviewability and guarantees of individual rights are combined.

The relevance of the study is determined by the fact that the recovery of territories affected by the armed aggression against Ukraine cannot be understood merely as a set of construction, infrastructural, financial, security-related or organisational measures. In legal terms, it requires proper administrative-law formalisation, since it is connected with establishing the factual condition of territories, documenting damage, using cadastral and geospatial data, determining the legal regime of land, humanitarian demining, land recultivation and remediation, monitoring, control and the adoption of decisions affecting the rights of owners, land users, residents of territorial communities, business entities and other interested persons.

The thesis demonstrates that the current legal regulation in the sphere of territorial recovery is characterised by a substantial body of normative, organisational, digital, security-related and environmental instruments. At the same time, these instruments do not always form a completed administrative-procedural model within which factual data on damage, contamination, mine hazards, the condition of land, and the results of demining, recultivation and monitoring are consistently transformed into

legally significant administrative decisions concerning the legal regime of territories and the possibility of their safe, environmentally permissible and functional use.

Chapter 1 of the thesis is devoted to the formation of the theoretical and methodological basis for the study of public administration in the sphere of recovery of territories affected by the armed aggression against Ukraine. The chapter analyses the state of scientific elaboration of the relevant issues and establishes that existing studies address separate managerial, land and environmental, infrastructural, security-related, municipal, digital, geospatial, international-analytical and European aspects of recovery. At the same time, they generally do not form an integrated administrative-law approach within which administrative competence, procedure, official data, the legal form of a decision, control and guarantees of individual rights are combined into a single system.

Within the theoretical and methodological analysis, the thesis substantiates the need to move from understanding territorial recovery as an area of state policy, a managerial process or infrastructural reconstruction towards its conceptualisation as a legally organised activity of public administration. Such activity is carried out within the limits of defined administrative competence, in proper procedural or other legally prescribed forms, using verified official data, adopting reasoned decisions, ensuring control and providing the possibility of an effective challenge. For this reason, territorial recovery is conceptualised in the thesis through an administrative-law cycle, which encompasses the transition from documenting damage and establishing the factual condition of a territory to its legally determined return to safe, environmentally permissible and functional use.

The thesis defines the concept of public administration in the sphere of territorial recovery as an autonomous sphere of administrative-law regulation. Its content is disclosed through competence-based, procedurally ordered, information-supported and controllable activity of public administration bodies and entities aimed at establishing the legally significant condition of affected territories, determining the conditions for their safe and environmentally permissible use, adopting administrative acts or other decisions prescribed by law, and ensuring the rights of interested persons.

Particular attention is paid to the affected territory as a special object of administrative-law influence. The thesis proves that such a territory is a complex administrative-law object combining land-related, environmental, security-related, infrastructural, evidentiary-informational, social and property dimensions. Its factual condition acquires legal significance only after it has been established, verified, assessed and used by a competent public administration body or entity in the proper legal form. In this regard, the thesis substantiates that data on damage, contamination, mine hazards, and the condition of land, infrastructure and the environment do not replace an administrative decision, but constitute its evidentiary basis.

Chapter 1 also examines the principles, functions and limits of public administration in the sphere of territorial recovery. The principles are defined as legal criteria for the lawfulness of administrative activity; the functions are understood as directions for the exercise of administrative competence; and the limits are viewed as the permissible scope of administrative intervention in the legal regime of a territory and in individual rights. It is substantiated that principles, functions and limits are systemically interconnected: principles set the requirements for the activity of public administration; functions define the directions of its implementation; and limits prevent action beyond the boundaries of legality, competence, procedure, proportionality and guarantees of individual rights.

Chapter 2 of the thesis is devoted to the administrative-law mechanism of public administration in the sphere of recovery of territories affected by the armed aggression against Ukraine. It examines the institutional, procedural and final administrative-procedural elements of this mechanism, which together form an administrative cycle for the exercise of competence by public administration bodies and entities.

Within the institutional block, the thesis studies the system of public administration bodies and entities in the sphere of land resources management, damage documentation and recovery of affected territories. It is substantiated that this system is not a mechanical aggregation of state authorities, local self-government bodies and specialised operators. It constitutes a competence-based and orderly administrative-law system within which each body or entity exercises legally defined powers, acts within

established limits and bears legal responsibility for the proper performance of assigned functions.

The thesis examines the administrative competence, limits of powers, forms of interaction and responsibility of key public administration bodies and entities in the sphere of territorial recovery. It defines the role of the Cabinet of Ministers of Ukraine as the body responsible for general administrative coordination; central executive authorities as bodies responsible for the formation and implementation of state policy; the State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre as a specialised body for information and cadastral support; military administrations and local self-government bodies as local-level actors in the implementation of recovery measures; and the State Emergency Service of Ukraine and mine action operators as participants in procedures related to the safe return of territories to use. It is demonstrated that the effectiveness of this system depends not on the number of bodies and entities involved, but on the clarity of the delimitation of their competence, procedural coordination of their activity, proper data exchange, the reviewability of decisions and the existence of legal responsibility.

The procedural element of the administrative-law mechanism is disclosed through administrative procedures for recording affected land, documenting damage, maintaining cadastral and geospatial data, and adopting administrative acts concerning the legal regime of land use. The thesis proves that administrative procedure is a form of exercising the administrative competence of public administration bodies and entities and ensures a consistent transition from establishing the factual condition of a territory to the adoption of a legally significant decision.

In this context, the State Land Cadastre, the national geospatial data infrastructure, and the results of damage documentation, surveys and monitoring are considered as a legally significant factual and evidentiary basis for an administrative act. It is established that the absence, incompleteness or unreliability of such data makes it impossible to adopt a lawful, substantiated and reviewable administrative decision concerning the regime of land use. It is separately substantiated that damage documentation should be regarded as an autonomous administrative procedure, the

results of which affect the content of decisions concerning restrictions, prohibitions, changes to the conditions of use or further restoration of land.

Chapter 2 also examines the administrative-law foundations of humanitarian demining, land recultivation and remediation, monitoring and control over the safe return of land to use. It is substantiated that these processes constitute interrelated elements of the final phase of the special administrative-procedural cycle of territorial recovery. Humanitarian demining is considered as an administrative-procedural activity whose results have legal significance for determining the safety of territories, changing or removing restrictions and enabling further land use. Land recultivation is defined as a procedural condition for restoring the functional condition of land; monitoring as an informational function ensuring the currency and reliability of data; and control as a guarantee of reviewability, verifiability and responsibility.

The final legal result of the administrative cycle in the sphere of territorial recovery is identified as a reasoned individual administrative act or another legally prescribed form of decision concerning the regime of land use. Such an act must legally formalise the safe, lawful and documented return of land to use, determine the possibility of its use, establish or remove restrictions, and, where necessary, provide for additional recovery measures. It is proved that the relevant decision must meet the requirements of reasoning, proportionality, substantiation, safety and verifiability, and must ensure the possibility of administrative and judicial challenge.

Chapter 3 of the thesis is devoted to defining the main directions for improving public administration in the sphere of recovery of territories affected by the armed aggression against Ukraine. Its content is structured as a consistent transition from identifying systemic problems of current legal regulation and the application of law to analysing European standards, international legal approaches and relevant foreign experience, and further to formulating conceptual directions for improving Ukrainian legislation.

The thesis identifies systemic problems of legal regulation and law-application practice in the sphere of public administration of territorial recovery. It is substantiated that the main defect of the current model lies not in the absence of normative regulation,

but in its fragmentation, institutional inconsistency, procedural incompleteness and insufficiency of administrative-procedural guarantees. Separate legal blocks concerning state regional policy, recovery planning, determination of damage and losses, maintenance of cadastral and geospatial data, monitoring of land relations, recultivation and mine action do not form a single administrative cycle. As a result, factual data on damage, contamination, mine hazards, the results of demining, recultivation and monitoring are not always transformed into legally significant administrative decisions concerning the legal regime of the relevant territory.

The thesis analyses European standards, international legal approaches and foreign experience in the recovery of land and territories affected by armed conflicts. Their significance for Ukraine is disclosed through the standards of good administration, interoperability of geospatial data, environmental monitoring, ecosystem restoration, residual risk management and international mine action standards. It is proved that modern approaches to territorial recovery are oriented towards the formation of an administrative-law model based on procedural certainty, integrated and verifiable data, multi-level coordination, the reviewability of decisions, proper environmental monitoring and the legal formalisation of the results of demining, recultivation and the return of land to use.

On the basis of the identified problems and the European and international benchmarks analysed, the thesis substantiates directions for improving Ukrainian legislation in the sphere of public administration of territorial recovery. It formulates an integrated administrative-procedural model for carrying out such administration as a special administrative proceeding within an authorial administrative-procedural model, encompassing the determination of the status of a territory, the recording of affected land, damage documentation, updating cadastral and geospatial data, determining the legal regime of the territory, humanitarian demining, recultivation, monitoring, control and the adoption of an individual administrative act or another legally prescribed form of decision. This model is aimed at ensuring the integrity, consistency, legal certainty, reviewability and effectiveness of public administration of territorial recovery.

The scientific novelty of the results obtained lies in the formation of an integrated administrative-law approach to public administration in the sphere of recovery of territories affected by the armed aggression against Ukraine. The thesis substantiates the understanding of territorial recovery as an autonomous sphere of administrative-law regulation; discloses the affected territory as a special complex object of administrative-law influence; improves the system of principles, functions and limits of public administration; formulates the administrative-law cycle of territorial recovery; and determines the role of administrative procedures, cadastral and geospatial data, humanitarian demining, recultivation, monitoring and control in the formation of a legally significant decision concerning the legal regime of land.

Keywords: public administration; territorial recovery; administrative-law regulation; administrative competence; administrative procedure; administrative act; administrative-law mechanism; land resources; damage documentation; geospatial data; State Land Cadastre; humanitarian demining; land recultivation; monitoring; control; reviewability; legal certainty; proportionality; guarantees of individual rights.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Іващенко О. В. Адміністративні процедури компенсації та цифровий облік у системі публічного адміністрування відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. *Право та державне управління*. 2025. № 4. С. 337–344.

2. Іващенко О.В. Державне управління відновленням земель, постраждалих від війни в Україні: європейські стандарти, розмінування та геопросторове управління. *KELM*. 2025. № 6 (74). С. 227–232 (Республіка Польща).

3. Іващенко О.В. Планувальні та процедурні засади публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 12. С. 520–523.

4. Іващенко О.В. Трансформація концептуальних підходів до публічного адміністрування у сфері відновлення територій в умовах збройної агресії проти України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2026. Вип. 1. С. 71–78.

5. Іващенко О.В. Функціонально-правова характеристика публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2026. Вип. 2. С. 82–87.

6. Іващенко О.В. Правові та адміністративні виклики гуманітарного розмінування та відновлення земель на територіях, постраждалих внаслідок війни. *Juris Europensis Scientia*. 2026. № 2. С. 70–75.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Іващенко О.В. Інституційно-правові засади політики відновлення територій у системі публічного адміністрування України в умовах воєнного стану. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі: матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 14–15 січ. 2026 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2026. С. 21–23.

8. Іващенко О.В. Адміністративно-правові засади координації протимінної діяльності та геоінформаційного забезпечення у відновленні земель, постраждалих внаслідок збройної агресії. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень*: матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28–29 жовт. 2025 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71–74.

9. Ivashchenko O. Administrative and geospatial foundations of recovering war-affected land in Ukraine. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті*: Матеріали 7-ї міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 10–11 лют. 2026 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2026. С. 56–58.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	20
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	32
1.1. Стан наукового опрацювання проблем публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України	32
1.2. Поняття та зміст публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України.....	53
1.3. Принципи, функції та межі публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України.....	67
Висновки до Розділу 1.....	87
РОЗДІЛ 2 АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	94
2.1. Система суб'єктів публічної адміністрації у сфері управління земельними ресурсами, фіксації шкоди та відновлення постраждалих територій.....	94
2.2. Адміністративні процедури обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних та прийняття адміністративних актів щодо режиму використання земель.....	113
2.3. Адміністративно-правові засади гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю за безпечним поверненням земель до використання.....	127

Висновки до Розділу 2.....	142
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	150
3.1. Проблеми правового регулювання та правозастосування у сфері публічного адміністрування відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України.....	153
3.2. Європейські стандарти, міжнародно-правові підходи та релевантний зарубіжний досвід відновлення земель і територій, постраждалих від воєнних конфліктів.....	176
3.3. Концептуальні напрями вдосконалення законодавства України щодо підвищення ефективності здійснення публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України.....	193
Висновки до Розділу 3.....	221
ВИСНОВКИ.....	227
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	232
ДОДАТКИ.....	265

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасний розвиток публічного адміністрування в Україні, зумовлений наслідками збройної агресії, європейською інтеграцією та цифровізацією управлінських процесів, актуалізує потребу в адміністративно-правовому осмисленні нових сфер владно-управлінської діяльності. Однією з них є відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. Таке відновлення не може розглядатися лише як технічний, будівельний чи галузевий процес, оскільки охоплює облік пошкоджених земель, фіксацію шкоди, забезпечення безпеки територій, визначення їх правового режиму, організацію повернення до використання та контроль за виконанням відповідних рішень.

У зазначеній сфері виявляється адміністративно-правова суперечність між об'єктивною потребою у цілісному, процедурно впорядкованому публічному адмініструванні відновлення територій і фактичним станом його нормативного та організаційного забезпечення. Наявне регулювання характеризується фрагментарністю, роз'єднаністю управлінських процесів, неузгодженістю компетенції суб'єктів публічної адміністрації та відсутністю єдиної системи прийняття адміністративних рішень. Окремі елементи відновлення — фіксація шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних, планування, розмінування, визначення режиму використання земель, контроль і нагляд — існують переважно як самостійні правові та організаційні блоки, що не забезпечує належної послідовності адміністративних процедур.

Адміністративно-правова природа цієї проблеми полягає у необхідності визначення порядку діяльності суб'єктів публічної адміністрації, меж їх адміністративного розсуду, підстав і процедур прийняття індивідуальних адміністративних актів, а також гарантій контролю, нагляду та оскарження. Відсутність належно структурованої адміністративної процедури ускладнює формування обґрунтованих, перевірюваних і підконтрольних управлінських рішень щодо відновлення та подальшого використання постраждалих територій.

Європейські та міжнародні підходи до відновлення територій після воєнних конфліктів ґрунтуються на інтеграції геопросторових даних, моніторингу стану ґрунтів, плануванні відновлення, ризик-орієнтованих процедурах гуманітарного розмінування та стандартизованих механізмах контролю. Їх імплементація в Україні потребує не формального запозичення окремих норм, а формування цілісного адміністративно-правового механізму публічного адміністрування у сфері відновлення територій, спрямованого на забезпечення правомірності, обґрунтованості, підконтрольності й перевірюваності діяльності суб'єктів публічної адміністрації. Саме цим зумовлюється актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Проблематика публічного адміністрування у сфері відновлення постраждалих територій в адміністративно-правовій науці ще не отримала належного комплексного опрацювання. Найвні наукові праці охоплюють окремі напрями цієї проблематики, зокрема питання публічного управління, державної регіональної політики, відновлення територіальних громад, функціонування публічної влади на деокупованих територіях, гуманітарного розмінування, інфраструктурної політики, екологічної безпеки, земельних відносин, цифровізації відбудови, місцевого самоврядування, компенсаційних механізмів та використання геопросторових даних. Водночас такі дослідження, становлячи важливу теоретичну, нормативну та прикладну основу, переважно висвітлюють окремі сегменти відновлення і не формують цілісної адміністративно-правової концепції публічного адміністрування цієї сфери.

Джерельну основу дослідження становлять праці вітчизняних учених, зокрема: В. Авер'янова, В. Бакуменка, Ю. Битяка, О. Бойко, В. Гаращука, Ю. Гаруста, А. Гетьмана, Є. Гетьмана, С. Денисюка, І. Діодірци, О. Джафарової, Є. Дуліби, О. Кузьменко, О. Колодія, І. Костенко, К. Куркової, В. Курила, І. Курило, Д. Левченко, О. Лівандовської, Л. Луценко-Миськів, А. Манжули, Р. Мельника, А. Окіпняка, В. Оксіня, І. Піроги, М. Піроги, С. Потеряйко, Є. Соболя, Л. Сороки, Є. Стецюка, Р. Шаповала, К. Шкарупи та інших дослідників.

Разом із тим недостатньо розробленими залишаються поняття й зміст публічного адміністрування у сфері відновлення територій, адміністративно-правовий статус території як комплексного об'єкта управлінського впливу, система суб'єктів публічної адміністрації та критерії розмежування їхньої компетенції. Окремого наукового осмислення потребують адміністративні процедури планування, координації, фінансування, моніторингу, контролю та прийняття управлінських рішень, а також інтеграція цифрових, кадастрових, геопросторових і контрольних інструментів у єдиний адміністративно-правовий механізм відновлення. Це зумовлює потребу в системному дослідженні публічного адміністрування у сфері відновлення територій та визначає наукову новизну дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження узгоджується з основними напрямками формування державної політики у сферах регіонального розвитку, реформування публічного управління та відновлення територій, а також екологічної безпеки і сталого розвитку. Зокрема, робота узгоджується з Державною стратегією регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, Національною економічною стратегією на період до 2030 року, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179, а також Цілями сталого розвитку України на період до 2030 року, визначеними Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019. Враховано також положення Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», який визначає правові та організаційні засади здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування.

Тематика дисертації безпосередньо пов'язана з реалізацією державної політики відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України, зокрема з Планом дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р, а також із Національною стратегією протимінної діяльності на період до 2033 року та

операційним планом заходів з її реалізації у 2024–2026 роках, схваленими розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 червня 2024 р. № 616-р. Зазначені документи визначають інституційні, організаційні та безпекові засади відновлення територій, що підтверджує комплексний характер цієї сфери як об'єкта публічного адміністрування.

Європейський вимір дослідження обумовлений орієнтирами інтеграції України до правового та управлінського простору Європейського Союзу, зокрема Планом України (Ukraine Plan), схваленим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 р. № 244-р, а також Регламентом (ЄС) 2024/792 Європейського Парламенту та Ради від 29 лютого 2024 р. про створення інструменту Ukraine Facility, який формує програмно-фінансову основу підтримки відновлення, реконструкції та модернізації України.

Дисертація узгоджується з темою науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета та завдання дослідження. *Метою* дослідження є теоретико-правове обґрунтування сутності та змісту публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України, формування адміністративно-правового механізму його здійснення, а також розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення відповідного адміністративно-правового регулювання.

Для досягнення поставленої мети у дисертації сформульовано такі *завдання*:

– висвітлити стан наукового опрацювання проблем публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України, та визначити ступінь сформованості адміністративно-правового підходу до їх дослідження;

– визначити поняття та розкрити зміст публічного адміністрування у сфері відновлення територій як самостійної сфери адміністративно-правового регулювання з урахуванням комплексного характеру його об'єкта;

– обґрунтувати принципи, функції та межі публічного адміністрування у сфері відновлення територій крізь призму вимог законності, пропорційності, компетенційної визначеності, підконтрольності та забезпечення прав і законних інтересів особи;

– дослідити систему суб'єктів публічної адміністрації у сфері відновлення територій, зокрема у частині управління земельними ресурсами та фіксації шкоди, визначити їхню адміністративну компетенцію, межі повноважень, форми взаємодії та відповідальності;

– розкрити зміст адміністративних процедур обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних та прийняття індивідуальних адміністративних актів щодо режиму використання земель;

– обґрунтувати адміністративно-правові засади гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю за безпечним поверненням земель до використання як взаємопов'язаних елементів єдиного процедурного циклу відновлення територій;

– виявити системні проблеми правового регулювання та правозастосування у сфері публічного адміністрування відновлення територій, зокрема нормативну фрагментарність, інституційну незгодженість, процедурну незавершеність і недостатність адміністративно-процедурних гарантій;

– розкрити європейські стандарти та міжнародно-правові підходи, а також зарубіжний досвід відновлення територій, постраждалих від воєнних конфліктів, і визначити їх значення для розвитку адміністративно-правового регулювання в Україні;

– виявити та обґрунтувати напрями вдосконалення законодавства України у сфері публічного адміністрування відновлення територій та на цій основі сформулювати цілісну адміністративно-процедурну модель його здійснення як єдиного адміністративного провадження, спрямовану на забезпечення цілісності, послідовності та ефективності відповідної діяльності.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі організації та здійснення публічного адміністрування відновлення територій,

постраждалих унаслідок збройної агресії, зокрема у частині обліку, фіксації шкоди, визначення правового режиму земель, їх відновлення та повернення у безпечне використання.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади, інституційні елементи, адміністративні процедури, адміністративні акти та інші правові інструменти, що забезпечують здійснення публічного адміністрування у сфері відновлення територій, а також адміністративно-правовий механізм як його внутрішня структурно-функціональна основа.

Методи дослідження. Під час виконання дисертаційного дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання, застосування яких забезпечило всебічне та об'єктивне дослідження публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії.

Діалектичний метод застосовано для з'ясування природи публічного адміністрування у сфері територіального відновлення як динамічного адміністративно-правового явища, що формується під впливом безпекових викликів, екологічних ризиків, трансформації земельної політики та процесів європейської інтеграції (підрозділи 1.1–1.3). *Логіко-семантичний* метод використано для уточнення категоріального апарату дослідження, зокрема понять «публічне адміністрування у сфері відновлення територій», «постраждалі землі», «гуманітарне розмінування», «режим використання земель» та «адміністративний акт у відповідній сфері» (розділ 1).

Формально-юридичний метод застосовано для аналізу нормативно-правових актів України, актів Кабінету Міністрів України, а також законодавства у сферах земельних відносин, містобудування, державного земельного кадастру, геопросторових даних, фіксації шкоди, гуманітарного розмінування та адміністративної процедури (підрозділи 2.1–2.3, 3.1). *Системно-структурний* метод використано для дослідження системи суб'єктів публічної адміністрації у сфері відновлення територій, визначення їх адміністративної компетенції, компетенційного розмежування та форм взаємодії (підрозділ 2.1).

Функціональний метод дав змогу розкрити зміст функцій публічного адміністрування, зокрема планування, координації, обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних, прийняття адміністративних актів, контролю та моніторингу (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3). Метод *адміністративно-процедурного аналізу* використано для дослідження адміністративних процедур обліку земель, фіксації шкоди, визначення режиму їх використання, а також прийняття, виконання та оскарження адміністративних актів (підрозділ 2.2).

Порівняльно-правовий метод застосовано для аналізу європейських стандартів, міжнародно-правових підходів і зарубіжного досвіду відновлення територій, постраждалих від воєнних конфліктів, зокрема практик Хорватії, Боснії і Герцеговини та Азербайджану, а також підходів Європейського Союзу до організації просторових даних, моніторингу ґрунтів і відновлення природних екосистем (підрозділ 3.2). Метод *правового моделювання* використано для побудови адміністративно-правової моделі публічного адміністрування у досліджуваній сфері (розділи 2, 3). Метод правового прогнозування застосовано для обґрунтування напрямів удосконалення законодавства України (підрозділ 3.3). *Емпіричний* метод використано для узагальнення практики діяльності суб'єктів публічної адміністрації, аналізу офіційних звітів, статистичних даних і матеріалів публічних реєстрів та інформаційних систем у сфері відновлення територій (розділи 2, 3).

Поєднання зазначених методів забезпечило обґрунтованість сформульованих теоретичних положень, висновків і пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері публічного адміністрування відновлення територій.

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження становлять праці фахівців у галузях адміністративного, конституційного, земельного, екологічного, інформаційного, європейського та міжнародного права, а також публічного управління, у яких розкрито питання публічного адміністрування, адміністративної процедури, компетенції суб'єктів публічної адміністрації, державного контролю,

відновлення територій, управління земельними ресурсами, фіксації шкоди, гуманітарного розмінування, екологічної безпеки, цифровізації управлінських процесів і використання геопросторових даних.

Нормативно-правову основу дисертаційної роботи становлять Конституція України, закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України та акти права Європейського Союзу, що визначають адміністративно-правові засади публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. Ключове значення мають закони України «Про адміністративну процедуру», «Про адміністративні послуги», «Про правовий режим воєнного стану», «Про засади державної регіональної політики», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про протимінну діяльність в Україні», «Про Державний земельний кадастр», «Про національну інфраструктуру геопросторових даних», а також Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Європейський вимір нормативної основи дослідження становлять акти права Європейського Союзу, зокрема Регламент (ЄС) 2024/792 про створення інструменту Ukraine Facility, Директива 2007/2/ЄС про створення інфраструктури просторової інформації в Європейському Співтоваристві (INSPIRE), Регламент (ЄС) 2024/903 про забезпечення інтероперабельності в публічному секторі (Interoperable Europe Act), а також акти екологічного аспис Європейського Союзу, зокрема Регламент (ЄС) 2021/1119 про встановлення рамок досягнення кліматичної нейтральності (Європейський кліматичний закон) та Директива (ЄС) 2025/2360 про моніторинг ґрунтів і їхню стійкість.

Інформаційну та емпіричну базу дисертаційного дослідження становлять наукові публікації, аналітичні звіти, матеріали міжнародних організацій, нормативно-правові акти України, документи органів державної влади та місцевого самоврядування, а також офіційні дані щодо відновлення територій, управління земельними ресурсами, гуманітарного розмінування та фіксації шкоди. У роботі використано матеріали щодо відновлення публічної влади на деокупованих територіях, міжнародні стандарти протимінної діяльності (IMAS), звіти UNDP,

OECD, Світового банку, а також дані національних кадастрових і геопросторових ресурсів.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у формуванні цілісного адміністративно-правового підходу до публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України, що забезпечує системну єдність теоретичних положень, адміністративно-правового механізму та напрямів удосконалення правового регулювання. За результатами проведеного дослідження сформульовано такі положення:

вперше:

– сформульовано теоретико-правове визначення публічного адміністрування у сфері відновлення територій як самостійної сфери адміністративно-правового регулювання, у межах якої територія виступає комплексним об'єктом адміністративного впливу (земельним, екологічним, безпековим, інфраструктурним), а управлінська діяльність реалізується через адміністративні процедури, індивідуальні адміністративні акти та інші прямо визначені законом правові форми рішень, що забезпечують правомірність, пропорційність і підконтрольність відповідної діяльності;

– сформульовано та обґрунтовано категорію адміністративно-правового циклу відновлення територій як цілісної системи взаємопов'язаних адміністративних процедур, у межах якої забезпечується послідовний перехід від фіксації шкоди та формування інформаційної бази до прийняття індивідуального адміністративного акта або іншої прямо визначеної законом правової форми рішення щодо правового режиму використання територій, що забезпечує процедурну узгодженість, юридичну визначеність і підконтрольність відновлювальних процесів;

– сформульовано авторську цілісну адміністративно-процедурну модель законодавчого забезпечення відновлення територій як спеціального адміністративного провадження, що охоплює послідовні стадії виявлення й обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, кадастрово-геопросторового та цифрового відображення даних, визначення правового режиму території, гуманітарного

розмінування, рекультивації, моніторингу, контролю та прийняття мотивованого індивідуального адміністративного акта або іншої прямо визначеної законом правової форми рішення.

удосконалено:

– систему принципів, функцій та меж публічного адміністрування у сфері відновлення територій шляхом їх систематизації та узгодження з вимогами законності, пропорційності, компетенційної визначеності, підконтрольності та забезпечення прав і законних інтересів особи, що встановлює критерії правомірності адміністративних рішень у відповідній сфері;

– підходи до визначення адміністративної компетенції суб'єктів публічної адміністрації у сфері відновлення територій (Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, спеціалізованих операторів), а також форми їх взаємодії та відповідальності, що забезпечує інституційну узгодженість, розмежування повноважень і підвищення підконтрольності управлінських рішень;

– зміст адміністративних процедур обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних та прийняття індивідуальних адміністративних актів щодо режиму використання земель через уточнення їх стадійності, процедурних гарантій, вимог до мотивованості рішень і забезпечення можливості їх перевірки та оскарження, що підвищує правову визначеність і рівень захисту прав особи.

набули подальшого розвитку:

– адміністративно-правова інтерпретація європейських стандартів у сфері просторових даних, моніторингу ґрунтів та відновлення територій як складової адміністративно-правового механізму (зокрема щодо інтеграції геопросторових даних, екологічного моніторингу та планування відновлення), що забезпечує сумісність національного регулювання з європейськими підходами та підвищує ефективність управлінських рішень;

– підходи до нормативного закріплення гуманітарного розмінування як елемента адміністративної процедури відновлення територій із урахуванням

міжнародних стандартів протимінної діяльності, що забезпечує безпечність, поетапність та підконтрольність повернення земель до використання ;

– теоретико-правові підходи до визначення та систематизації напрямів удосконалення законодавства України у сфері публічного адміністрування відновлення територій, спрямовані на подолання нормативної фрагментарності, забезпечення процедурної завершеності адміністративного циклу, інтеграцію кадастрових і геопросторових даних, розвиток цифрової інтеперабельності, посилення міжвідомчої координації, контрольних механізмів та гарантій захисту прав і законних інтересів особи.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та обгрунтовані у дисертаційному дослідженні висновки, теоретичні положення і практичні рекомендації можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого розвитку адміністративно-правових досліджень публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України, а також для поглиблення наукових підходів до розуміння території як комплексного об'єкта адміністративно-правового впливу, адміністративно-правового механізму відновлення, адміністративних процедур, міжвідомчої координації, підконтрольності та гарантій захисту прав особи (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій і правозастосовній діяльності* – для вдосконалення нормативно-правового забезпечення відновлення територій, конкретизації компетенції суб'єктів публічної адміністрації, запровадження цілісного адміністративно-процедурного циклу відновлення, удосконалення порядку прийняття індивідуальних адміністративних актів щодо режиму використання земель, розвитку цифрових, кадастрових і геопросторових інструментів, а також посилення адміністративного контролю, прозорості, мотивованості та підконтрольності управлінських рішень у цій сфері;

– *освітньому процесі* – під час підготовки навчально-методичних матеріалів, викладання дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне право та

процес: доктринальні та практичні проблеми», «Публічне адміністрування», «Земельне право», «Екологічне право», «Муніципальне право», а також спеціальних курсів, присвячених адміністративно-правовому забезпеченню відновлення територій, гуманітарному розмінуванню, управлінню земельними ресурсами та використанню геопросторових даних у діяльності публічної адміністрації (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження, окремі його положення та сформульовані автором теоретичні узагальнення апробовано у тезах наукових доповідей, оприлюднених на міжнародних науково-практичних конференціях, зокрема: «Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень» (м. Київ, 28–29 жовтня 2025 р.), «Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі» (м. Київ, 14–15 січня 2026 р.), «Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті» (м. Київ, 10–11 лютого 2026 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 266 сторінок. Робота містить список використаних джерел з 278 найменувань на 33 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

1.1 Стан наукового опрацювання проблем публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України

Підрозділ 1.1 виконує вихідну теоретико-методологічну функцію. Його призначення полягає у встановленні ступеня наукового опрацювання проблем публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. Тому стан наукової розробленості досліджуваного питання має оцінюватися не за кількістю використаних джерел, а за їхньою здатністю пояснити відновлення територій через базові категорії адміністративного права: адміністративну компетенцію, адміністративну процедуру, юридичне значення даних, індивідуальний адміністративний акт або інше юридично визначене рішення, контроль, підконтрольність, пропорційність і гарантії захисту прав особи.

Така постановка питання зумовлена самою природою відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. Це явище вже стало предметом нормативного регулювання, управлінського планування, міжнародної аналітики, екологічного оцінювання, безпекових заходів, цифрового супроводу та муніципальної практики. Його розглядають у зв'язку з державною регіональною політикою, розвитком територіальних громад, відбудовою інфраструктури, фіксацією шкоди, гуманітарним розмінуванням, моніторингом довкілля, кадастровими та геопросторовими даними, цифровим управлінням проектами відбудови, а також міжнародною фінансово-інституційною підтримкою. Водночас наявність значного масиву джерел ще не

означає сформованості спеціальної адміністративно-правової доктрини відновлення територій. Для адміністративного права вирішальним є те, чи здійснюється відповідна діяльність уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації в межах визначеної адміністративної компетенції, у належній процедурній формі, із прийняттям юридично значущих рішень і забезпеченням контролю, підконтрольності та гарантій прав особи [73; 169].

Вихідну основу для такого аналізу становить класична українська адміністративно-правова доктрина. У працях Ю. П. Битяка адміністративне право розкривається через категорії виконавчої влади, компетенції, форм і методів управлінської діяльності, адміністративно-правового статусу суб'єктів та юридичних засобів упорядкування відносин між публічною адміністрацією й особою [6]. У межах цієї дисертації така доктринальна позиція виконує не лише загальнотеоретичну, а й методологічну функцію: вона дозволяє оцінювати відновлювальну діяльність як владну діяльність, що потребує чіткої компетенційної основи, правової форми та адміністративно-правових меж.

Академічний курс адміністративного права за редакцією В. Б. Авер'янова доповнює цей підхід людиноцентристським виміром. Адміністративне право в ньому осмислюється не лише як право організації виконавчої влади, а як право, покликане забезпечувати службове призначення публічної адміністрації, правові межі адміністративного втручання та гарантії особи [2]. У сфері відновлення територій це має безпосереднє значення, оскільки рішення про безпечність чи небезпечність території, обмеження доступу, зміну режиму використання землі, внесення відомостей до кадастрових або геопросторових систем, визначення пріоритетності відновлювальних заходів прямо або опосередковано впливають на права власників, землекористувачів, мешканців громад і суб'єктів господарювання.

Сучасні джерела з адміністративного права й публічного адміністрування розвивають цю доктринальну основу. Так, наприклад, сучасні вітчизняні науковці розглядають публічне адміністрування як діяльність публічної адміністрації, що здійснюється адміністративно-правовими засобами в

публічному інтересі [1]. Праці О. В. Кузьменко важливі для розуміння адміністративно-правових відносин і правового статусу їх учасників, оскільки відновлення територій породжує не лише організаційні, а й юридично значущі зв'язки між суб'єктами публічної адміністрації та приватними особами [3]. Розмежування державного управління, державного регулювання та публічного адміністрування, запропоноване Л. В. Сорокою, дозволяє уникнути ототожнення відновлення територій із будь-яким владним або організаційним впливом держави [164]. Структурний вимір публічного адміністрування, розкритий Є. Жуковою, дає підставу бачити у відновленні не одиничний управлінський акт, а систему організаційних, процедурних, інформаційних, контрольних і правозахисних елементів [33].

Отже, загальна адміністративно-правова доктрина вже містить категоріальний інструментарій для аналізу відновлення територій. Водночас її потенціал розкривається лише тоді, коли компетенція, процедура, акт, контроль і гарантії особи застосовуються не абстрактно, а до конкретної відновлювальної діяльності публічної адміністрації. Саме на цьому рівні виявляється відсутність завершеної спеціальної конструкції відновлення територій як самостійної сфери адміністративно-правового дослідження.

Сформований адміністративно-правовою доктриною категоріальний апарат набув нової якості після прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру», оскільки саме цей Закон перевів низку доктринальних положень про компетенцію, участь особи, мотивування, пропорційність і адміністративний акт у площину загальної законодавчої процедури. Закон регулює відносини органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та інших суб'єктів, які здійснюють функції публічної адміністрації, з фізичними та юридичними особами щодо розгляду й вирішення адміністративних справ шляхом прийняття та виконання адміністративних актів [83]. Саме ця конструкція дозволяє оцінювати відновлення конкретної території не лише як управлінський, технічний або

планувальний захід, а як потенційну адміністративну справу, якщо відповідне рішення впливає на права, обов'язки або законні інтереси визначеної особи.

Для сфери відновлення територій особливо вагомими є принципи законності, юридичної визначеності, обґрунтованості, пропорційності, відкритості, своєчасності, офіційності, гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні та ефективних засобів правового захисту [83]. Вони не мають суто декларативного значення. Підтвердження безпечності чи небезпечності земельної ділянки, встановлення обмежень у її використанні, використання результатів розмінування або екологічного обстеження, внесення чи зміна відомостей у цифрових системах не можуть залишатися внутрішніми організаційними діями адміністрації, якщо вони впливають на правове становище особи. У таких випадках вони мають бути процедурно оформлені, мотивовані, перевірювані й забезпечені можливістю оскарження [5; 83; 72].

Права учасників адміністративного провадження та вимоги до змісту адміністративного акта надають зазначеній тезі конкретного адміністративно-процедурного змісту. Учасник адміністративного провадження не є пасивним адресатом владного впливу, а наділяється правом бути заслуханим, подавати докази, ознайомлюватися з матеріалами справи, отримувати адміністративний акт, а також оскаржувати адміністративний акт, процедурне рішення, дію чи бездіяльність адміністративного органу [83]. Відповідно, процедура відновлення території у випадках, коли вона впливає на права, свободи чи законні інтереси особи, не може зводитися до внутрішнього інформаційного, технічного або організаційного процесу. Особливого значення в цьому контексті набуває мотивування адміністративного акта. Мотивувальна частина адміністративного акта має містити фактичні обставини справи, докази, документи, відомості, інші матеріали справи та їх правову оцінку [83]. Отже, кадастрові, геопросторові, екологічні, безпекові та моніторингові дані у сфері відновлення територій мають розглядатися не як нейтральний інформаційний масив, а як потенційна доказова основа владного рішення. Їх юридичне значення полягає в тому, що саме на підставі таких даних публічна адміністрація може обґрунтовувати висновок про

стан території, наявність або відсутність ризиків, можливість використання земельної ділянки, необхідність запровадження обмежень, черговість відновлювальних заходів чи правові наслідки результатів гуманітарного розмінування [83; 94; 116; 131; 123; 122]. Тому відповідні дані повинні бути не лише зібрані та технічно оброблені, а й адміністративно перевірені, оцінені, співвіднесені з матеріалами справи та відображені у мотивуванні індивідуального адміністративного акта.

Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» розкриває загальні положення адміністративної процедури не як абстрактну модель, а як інструмент упорядкування конкретних адміністративних справ, у яких публічна адміністрація вирішує питання про права, обов'язки чи законні інтереси особи [72]. Для досліджуваної проблематики це означає, що справа про встановлення або зміну режиму використання конкретної території, підтвердження безпечності земельної ділянки, врахування результатів розмінування, використання екологічних чи геопросторових даних не може автоматично кваліфікуватися як суто технічна або внутрішньоорганізаційна діяльність адміністрації [131; 83; 72]. Якщо відповідне рішення впливає на правове становище власника, землекористувача, мешканця громади чи суб'єкта господарювання, воно набуває ознак адміністративної справи й потребує належної процедурної форми.

Таким чином, загальна адміністративно-процедурна доктрина створює необхідні правові інструменти для дослідження відновлення територій. Вона дозволяє розглядати відновлювальну діяльність не лише через категорії планування, координації, фінансування чи технічного обстеження, а через адміністративну справу, участь особи, доказову основу рішення, межі адміністративного розсуду, мотивування адміністративного акта та можливість його оскарження. Водночас наявність таких інструментів у загальній адміністративно-правовій доктрині ще не означає, що вони вже повною мірою застосовані до спеціальних відновлювальних правовідносин. Саме на цьому рівні виявляється основна прогалина стану наукового опрацювання: окремі напрями

досліджень сформовані, однак їх цілісне адміністративно-правове поєднання у сфері відновлення територій залишається незавершеним.

Окремий масив джерел становлять праці представників науки публічного управління та адміністрування. У них відновлення територій осмислюється передусім як сфера організаційного, стратегічного, інноваційного та ресурсного впливу. Зокрема, у працях М. Іжі, Т. Пахомової та О. М. Колодія увага зосереджується на інноваційних механізмах публічного й державного управління, необхідності міжінституційної координації, використанні управлінських інструментів розвитку територій та підвищенні спроможності публічної влади в умовах складних суспільних викликів [49; 56]. Значення цих праць для дослідження полягає в тому, що вони дають змогу побачити відновлення територій як багаторівневий управлінський процес, який потребує організаційної узгодженості, стратегічного планування, інноваційних підходів і взаємодії різних суб'єктів публічного сектору [210; 54].

У цьому ж науковому ряду слід розглядати працю К. Пастух, у якій публічне управління та адміністрування аналізуються у зв'язку із забезпеченням сталого розвитку територій [78]. Такий підхід є важливим, оскільки не дозволяє зводити відновлення територій лише до усунення наслідків руйнувань або короткострокових відбудовчих заходів. Відновлення має розглядатися у ширшій логіці сталого територіального розвитку, що охоплює безпекові, екологічні, соціально-економічні, інфраструктурні та просторові параметри функціонування територій [266; 78; 155; 268].

Цінність зазначених праць полягає не лише в тому, що в них розкриваються організаційні, інституційні, інноваційні та стратегічні механізми відновлення територій. Важливим є те, що вони дають змогу чіткіше окреслити межі власне управлінського підходу. Такий підхід пояснює, яким чином публічна влада може організовувати відновлювальні процеси, координувати діяльність суб'єктів, застосовувати інструменти стратегічного планування, залучати ресурси та забезпечувати розвиток територій. Водночас він не завжди дає відповідь на питання, що мають визначальне значення для адміністративного

права: у якій правовій формі приймається індивідуальне рішення; якою є юридична сила кадастрових, геопросторових, екологічних, безпекових та інших даних; якими є межі адміністративного розсуду уповноваженого органу; як забезпечується участь особи у провадженні; який механізм мотивування, оскарження та ефективного правового захисту має супроводжувати владне рішення. Тому управлінський підхід до відновлення територій слід розглядати як необхідний, але недостатній рівень наукового опрацювання: він формує організаційне бачення проблеми, однак не завершує її адміністративно-правового осмислення.

Зазначена межа управлінського підходу простежується також у нормативній моделі державної регіональної політики. Закон України від 09.07.2022 № 2389-IX включив до законодавства положення щодо політики відновлення регіонів і територій, що постраждали внаслідок збройної агресії проти України [90; 85]. У цій конструкції відновлення регіонів і територій визначається через комплекс першочергових організаційних, фінансових та інших заходів, спрямованих на прискорене відновлення об'єктів критичної інфраструктури, соціальної інфраструктури, об'єктів житлового та громадського призначення, повернення внутрішньо переміщених осіб і біженців, а також створення умов для діяльності суб'єктів господарювання [170; 90]. Отже, законодавець виходить із широкого публічно-управлінського розуміння відновлення, у якому пріоритет надається відбудові інфраструктури, стабілізації соціально-економічних процесів, поверненню населення та забезпеченню базових умов життєдіяльності.

У цій самій площині слід розглядати питання функціональних типів територій, зокрема територій відновлення. Закон № 2389-IX пов'язує відповідну типологію з наслідками бойових дій, тимчасової окупації, руйнуванням критичної та соціальної інфраструктури, пошкодженням житлового фонду, погіршенням показників соціально-економічного розвитку та значним переміщенням населення [90]. Така типологізація має важливе значення для планування державної регіональної політики, визначення пріоритетів підтримки,

спрямування ресурсів і формування програм відновлення. Однак в адміністративно-правовому аспекті вона порушує також інше питання: якою є процедура віднесення конкретної території до відповідного функціонального типу, який суб'єкт публічної адміністрації уповноважений приймати таке рішення, на яких даних воно ґрунтується, які правові наслідки породжує та яким чином може бути перевірене або оскаржене.

У науковій літературі проблема відновлення територій поступово розкривається через поєднання функціонального, планувального, муніципального та компетенційного вимірів. Такий підхід є важливим, оскільки відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України, не може розглядатися як однорідний управлінський процес. Його зміст залежить від характеру території, ступеня руйнувань, безпекового стану, соціально-економічних втрат, стану інфраструктури, можливості використання земель і спроможності відповідної територіальної громади [176; 45; 79; 162; 173].

У цьому контексті значення має праця Д. Турчака, у якій механізми відновлення та розвитку територій проаналізовано з урахуванням їх функціональних типів [176]. Цінність цієї праці полягає в обґрунтуванні диференційованого підходу до відновлення: території, що зазнали різного рівня руйнувань, мають різні безпекові ризики, соціально-економічні показники та потреби громад, не можуть відновлюватися за єдиною управлінською схемою. Отже, функціональна типологія територій виступає не лише засобом опису регіональної ситуації, а й способом визначення різних механізмів публічного впливу.

Якщо віднесення території до певного функціонального типу впливає на пріоритетність відновлення, доступ до публічної підтримки, черговість фінансування, умови використання земель, планування інфраструктурних заходів або напрями діяльності органів публічної адміністрації, така типологія набуває юридично значущого характеру. У цьому разі постає питання не лише про управлінську доцільність класифікації, а й про адміністративну компетенцію суб'єкта, який її застосовує, фактичні та документальні підстави відповідного

рішення, юридичне значення використаних даних і можливі наслідки для територіальних громад, землекористувачів, мешканців та суб'єктів господарювання.

Функціональний підхід до відновлення територій отримує нормативне продовження у планувальній моделі, закріпленій на рівні державної регіональної політики. Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2023 № 731, якою врегульовано питання розроблення, реалізації та моніторингу планів відновлення і розвитку регіонів та територіальних громад, формує організаційну рамку програмування відновлювальних процесів [115; 76; 93]. Вона орієнтує публічну адміністрацію на визначення пріоритетів, узгодження заходів, ресурсів, виконавців і показників моніторингу. Саме тому ця постанова має значення для розуміння відновлення як керованого, планового та публічно координованого процесу.

Водночас план відновлення і розвитку регіону або територіальної громади визначає загальні напрями, цілі та заходи, однак сам по собі не вирішує індивідуальної адміністративної справи щодо конкретної земельної ділянки, об'єкта, території чи особи [115]. Поза межами планування залишаються питання про те, у якій процедурі встановлюється фактичний стан території, як перевіряються кадастрові, геопросторові, екологічні й безпекові дані, яким актом підтверджується можливість або неможливість використання території, як мотивується таке рішення та яким чином воно може бути оскаржене. Отже, планування створює необхідну управлінську рамку, але потребує доповнення адміністративно-процедурною формою.

Наступним виміром у цьому контексті, слід визначити муніципальний вимір відновлення, адже саме на рівні територіальної громади загальнодержавні й регіональні пріоритети набувають конкретного змісту: відновлюються житло, інфраструктура та послуги, вирішуються питання доступу до територій, використання земель, повернення населення, безпеки проживання та захисту прав осіб. Так, наприклад, в працях І. Піроги та М. Піроги, Ю. Слободянюк, Л. Горбатої, а також у звіті А. Ткачука таке відновлення розглядається

здебільшого саме через роль місцевого самоврядування, територіальних громад, місцевої публічної влади, інституційної спроможності й організації відбудови на місцях [80; 79; 162; 17; 173].

Зазначені джерела конкретизують місцевий рівень відновлення: вони показують, що без участі територіальних громад, органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій та інших суб'єктів місцевої публічної влади неможливо забезпечити реальне повернення території до безпечного й функціонального стану. Їх наукова цінність полягає у розкритті інституційної спроможності громад, потреб деокупованих територій, ролі місцевих органів у відновленні послуг, координації ресурсів і взаємодії з державою та міжнародними партнерами. Проте ці праці переважно зосереджені на організаційній та інституційній стороні відбудови. Меншою мірою в них розкрито адміністративно-правову форму тих рішень, які приймаються на місцевому рівні та безпосередньо впливають на правове становище осіб [160; 79; 162; 17; 173].

Саме на цьому рівні виникає потреба у власне адміністративно-правовому аналізі. Рішення щодо доступу до певної території, використання земельної ділянки, встановлення обмежень, урахування результатів обстеження чи гуманітарного розмінування, визначення безпечності території або пріоритетності її відновлення не можуть розглядатися лише як елементи місцевої організації відбудови. За наявності впливу на права, обов'язки чи законні інтереси особи вони мають оцінюватися через компетенцію відповідного суб'єкта, процедурний порядок прийняття, доказову основу, мотивування, юридичну форму рішення та можливість його оскарження [83; 53; 181].

Окремі сучасні дослідження наближають проблематику відновлення територій до компетенційного аналізу. Зокрема, В.Бондар досліджує врядування територіальним відновленням України крізь призму компетенції органів державної влади [188]. Це джерело є важливим, оскільки компетенція виступає первинною умовою правомірності публічного адміністрування. Відновлення територій потребує не лише політичної волі чи організаційної координації, а й

чіткого визначення суб'єктів, меж їхніх повноважень, предмета відання та способів реалізації владних функцій [188; 127; 154].

Водночас компетенційний підхід також не завершує адміністративно-правового осмислення досліджуваної сфери. Не менш важливими залишаються питання про те, у якій процедурі реалізується відповідна компетенція, які дані становлять фактичну основу рішення, як оцінюються результати кадастрового, геопросторового, екологічного чи безпекового обстеження, якою є юридична форма кінцевого рішення, як забезпечуються контроль, підконтрольність і захист прав заінтересованих осіб [31; 44].

Після розгляду регіонально-планувального та муніципального вимірів відновлення необхідним стає перехід до аналізу самої території як комплексного адміністративно-правового об'єкта. Одним із найбільш опрацьованих у науковій літературі є інфраструктурний вимір відновлення, оскільки саме через відбудову об'єктів критичної, соціальної, житлової, транспортної та комунальної інфраструктури найчастіше конкретизується публічна політика відновлення.

У монографії Г. Ю. Зубка державну інфраструктурну політику розкрито як адміністративно-правово організовану діяльність, що охоплює планування, фінансування, координацію, контроль і визначення публічного інтересу у сфері інфраструктурного розвитку [39; 36]. Автор досліджує інфраструктуру не лише як матеріальний об'єкт відбудови, а як сферу владно-організаційного впливу публічної адміністрації.

Праця М. Микитася доповнює цей підхід компетенційним аспектом, оскільки зосереджує увагу на повноваженнях органів публічної влади у сфері відновлення інфраструктури [67]. Її значення полягає в тому, що відбудова інфраструктурних об'єктів постає не лише як технічне, фінансове чи будівельне завдання, а як діяльність, що потребує визначення уповноважених суб'єктів, меж їхньої компетенції та форм реалізації владних повноважень.

Аналітична робота *OECD «The architecture of infrastructure recovery in Ukraine»* конкретизує інституційно-ресурсний вимір інфраструктурного відновлення, наголошуючи на потребі пріоритизації, ефективного використання

ресурсів, координації та узгодження реконструкції з європейською інтеграцією України [253]. Отже, інфраструктурний блок джерел формує важливу основу для розуміння відновлення як організованої діяльності публічної адміністрації, що передбачає планування, розподіл ресурсів, координацію суб'єктів і контроль за результатами [253; 257].

Водночас інфраструктурний вимір не вичерпує адміністративно-правової природи території, оскільки відновлення об'єкта інфраструктури майже завжди пов'язане із земельним режимом, екологічним станом, безпековими обмеженнями, майновими правами та просторовими даними. Територія як адміністративно-правовий об'єкт не зводиться до окремої будівлі, дороги, мережі або іншого інфраструктурного об'єкта. Вона охоплює землю, природні ресурси, нерухомість, екологічний стан, безпекові характеристики, просторові дані, публічні обмеження, майнові права та інтереси територіальної громади. Саме тому аналіз стану наукового опрацювання проблеми потребує звернення до земельно-екологічного, безпекового та інформаційного вимірів відновлення [51; 13; 37; 13; 14].

Земельно-екологічний блок джерел розкриває матеріальну основу відновлення територій, оскільки саме стан землі, ґрунтів, природних ресурсів і довкілля визначає межі допустимого використання території та зміст подальших рішень публічної адміністрації. Праці А. П. Гетьмана мають методологічне значення, оскільки в межах еколого-правової доктрини земля й природні ресурси розглядаються як об'єкти правової охорони, раціонального використання та публічного впорядкування [14]. Це дає змогу пов'язати відновлення територій не лише з відбудовою об'єктів, а й із правовим режимом природних ресурсів та обов'язком держави забезпечити їх охорону.

Дослідження М. В. Сокола та А. О. Богданової конкретизує безпековий аспект екологічної проблематики в умовах воєнного стану [163]. В адміністративно-правовому вимірі це означає, що екологічний ризик у постраждалих територіях набуває значення не лише природоохоронної, а й

публічно-управлінської категорії, яка впливає на рішення про доступ до території, її використання, обмеження та відновлення.

Праці О. Bonchkovskiy, Н. Kireitseva, О. Shebanina та інших дослідників виконують емпірично-верифікаційну функцію, оскільки підтверджують фактичні наслідки воєнного впливу на землю, ґрунти та довкілля: фізичні порушення ґрунтів, забруднення, зміну землекористування та токсичні ризики [187; 236; 264; 172]. Хоча ці джерела не належать до власне адміністративно-правової доктрини, вони формують фактичну основу для подальшого юридичного оцінювання стану території. Вони показують, що забруднення, пошкодження земель або екологічна небезпека потребують не лише наукової фіксації, а й юридичного опрацювання у межах компетенції публічної адміністрації.

Сам факт виявлення забруднення, пошкодження землі чи екологічної небезпеки не змінює автоматично правового режиму території. Для набуття юридичного значення відповідні дані мають бути перевірені, включені до матеріалів адміністративної справи та покладені в основу мотивованого рішення компетентного суб'єкта публічної адміністрації [83; 72; 223]. Саме в цьому полягає адміністративно-правове значення земельно-екологічного блоку джерел: він дає фактичну та матеріально-правову основу, однак потребує процедурного механізму перетворення цих даних у юридично значуще рішення.

Нормативні акти земельно-екологічного блоку засвідчують, що правова основа відновлення територій уже частково сформована, однак залишається розосередженою між земельним, кадастровим, природоохоронним і контрольним законодавством. Земельний кодекс України визначає загальні засади правового режиму земель [37]. Закон України «Про Державний земельний кадастр» забезпечує офіційність кадастрових відомостей і просторову ідентифікацію земельних ділянок [94]. Закони України «Про охорону земель» і «Про державний контроль за використанням та охороною земель» встановлюють матеріально-правові й контрольні засади охорони земель [134; 95]. У сукупності ці акти створюють нормативну основу для оцінювання стану території, однак не

формують єдиної адміністративної процедури переходу від фактичного стану земель до юридичного рішення про їх подальше використання.

Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 пов'язує факт шкоди з компетенційно визначеним порядком збирання, збереження та оцінювання інформації про шкоду й збитки [117]. Її компетенційне значення полягає в тому, що до процесу оцінювання залучаються місцеві державні адміністрації, військові адміністрації та виконавчі органи місцевих рад, тобто суб'єкти публічної адміністрації, рішення й дії яких потребують процедурної визначеності. Водночас у науковій літературі недостатньо з'ясовано, яким чином результати такої оцінки набувають юридичного значення: чи є вони лише інформаційною основою планування, чи можуть виступати підставою для індивідуального адміністративного акта або іншого юридично визначеного рішення. Так само потребують уточнення питання перевірки відповідних даних, їх співвіднесення з кадастровими та геопросторовими відомостями, мотивування рішення, контролю за його прийняттям і забезпечення захисту прав осіб, на правове становище яких таке рішення впливає.

Методики визначення шкоди землі, ґрунтам і земельному фонду конкретизують спеціальні критерії та способи оцінювання відповідних видів шкоди [106; 107]. Їх значення полягає у встановленні того, що фактичні показники шкоди можуть набувати юридичного значення лише після їх процедурної перевірки й використання компетентним органом у мотивованому рішенні.

Отже, земельно-екологічний блок джерел розкриває матеріальні та фактичні передумови відновлення територій, однак не дає завершеної відповіді на питання про адміністративну процедуру, у межах якої ці дані перетворюються на юридично значуще рішення щодо правового режиму території. Він відповідає на питання про стан землі, шкоду, забруднення чи ризик, але не вичерпує питання про юридичну форму рішення, яким ці обставини впливають на можливість використання конкретної території.

Після земельно-екологічного блоку логічним стає звернення до досліджень гуманітарного розмінування, оскільки для постраждалих територій саме безпеність є передумовою їх фактичного та юридичного повернення до використання. Цей критерій поєднує фактичну небезпеку з юридичним питанням про допустимий режим використання території. У працях В. П. Горбуліна, С. Потеряйка, А. Окіпняка, О. Бойко, П. Гамана, С. Павлова гуманітарне розмінування розкрито як сферу державної політики, безпеки та публічного управління [65; 18; 81; 8]. Ці джерела важливі тим, що показують протимінну діяльність не як ізольовану технічну операцію, а як організовану діяльність держави, пов'язану з плануванням, координацією, ресурсним забезпеченням і прийняттям управлінських рішень [59].

Правовий вимір цієї проблематики конкретизують праці О. Trehub та А. Strizhkova, у яких увагу зосереджено на понятті, видах і правовому забезпеченні розмінування, а також на оновленні підходів до вивільнення земель від вибухонебезпечного забруднення [9; 174; 267]. Зазначені праці є важливими для дисертації, оскільки переводять проблему розмінування з площини загального безпекового реагування у площину правового забезпечення повернення земель до використання.

Нормативну основу цього напрямку становлять Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» і Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року [139; 149]. Ці акти формують спеціальну правову рамку протимінної діяльності, однак для адміністративно-правового аналізу особливе значення має питання про те, як результати відповідних заходів впливають на юридичний статус території та подальші рішення публічної адміністрації.

У цьому аспекті особливе значення має стандарт IMAS 07.11, оскільки він подає *land release* як доказово орієнтований процес ухвалення рішень, що включає нетехнічне обстеження, технічне обстеження, очищення, документування, класифікацію територій, управління якістю, інформаційний супровід і передачу землі [230; 239]. Стандарт IMAS 05.10 щодо інформаційного управління у протимінній діяльності додатково підкреслює значення належних

даних для ухвалення рішень [231]. Зазначені стандарти підтверджують, що гуманітарне розмінування не може розглядатися лише як технічна операція. У сфері відновлення територій воно набуває адміністративно-правового значення тоді, коли його результати впливають на рішення про безпечність, доступ, використання або обмеження використання території [12].

У межах публічного адміністрування результати розмінування мають включатися до адміністративно-процедурного циклу повернення території до безпечного використання. Результати нетехнічного й технічного обстеження, очищення, скасування або зменшення підозри щодо небезпечної території та встановлення залишкового ризику мають бути не тільки технічно зафіксовані, а й юридично опрацьовані. У національній адміністративно-правовій площині ці елементи мають бути співвіднесені з компетенцією суб'єктів публічної адміністрації, процедурою перевірки даних, формою владного рішення, контролем і гарантіями прав особи.

Отже, наукове опрацювання гуманітарного розмінування є достатньо розвиненим у безпековій і спеціально-правовій площинах, але ще потребує інтеграції в адміністративно-правову модель відновлення територій. Його результат має бути пов'язаний не лише з технічною безпечністю, а й із юридичним статусом території, можливістю її використання та правовими наслідками для власників, землекористувачів, територіальних громад і суб'єктів господарювання.

Цифровий і геопросторовий блок джерел розкриває інформаційну основу відновлення територій, оскільки саме через кадастрові, геопросторові, моніторингові та аналітичні дані публічна адміністрація встановлює фактичний стан території та обґрунтовує подальші рішення. Праці В. Куйбіди, О. Карпенка, В. Наместнік та М. Міхровської мають значення для понятійного розмежування оцифрування, цифровізації, цифрової трансформації, цифрового врядування та електронної взаємодії [60; 69]. Водночас у межах адміністративно-правового аналізу визначальним є не саме термінологічне розмежування, а його юридичний

наслідок: цифрові дані можуть бути основою владного рішення лише за умови їх достовірності, сумісності, перевірності та процедурного використання.

Закон України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» і постанова Кабінету Міністрів України № 532 створюють правову основу для формування, сумісності та використання просторової інформації органами публічної влади [131; 123]. Постанова Кабінету Міністрів України № 1286 і наказ № 65 формують цифрову основу управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури [142; 131].

Адміністративно-правова проблема полягає в тому, що цифрові інструменти створюють інформаційну основу рішення, але не замінюють компетенцію, процедуру, мотивування та відповідальність адміністративного органу. Вони підвищують простежуваність, прозорість і міжвідомчу взаємодію, однак не вирішують автоматично питання про те, коли цифрові відомості стають доказами в адміністративній справі, хто відповідає за їх повноту й достовірність, як виправляються помилкові або неповні дані та яким чином дані з різних систем впливають на правовий режим конкретної території [167]. Отже, цифровізація відновлення має бути осмислена не як технічна модернізація, а як умова юридичної достовірності, простежуваності й підконтрольності адміністративних рішень.

Питання юридичної сили даних доцільно розглядати з урахуванням європейських підходів до просторової інформації, інтероперабельності та належного адміністрування [220; 221]. У межах цього підрозділу європейські джерела виконують методологічну функцію: вони задають орієнтири щодо якості даних, сумісності інформаційних систем, прозорості адміністративної діяльності та гарантій особи у відносинах із публічною адміністрацією. Директива INSPIRE встановлює загальні правила створення інфраструктури просторової інформації в Європі для потреб екологічної політики та політик, що можуть впливати на довкілля [213; 198; 199; 200]. Регламент (ЄС) 2024/903, відомий як Interoperable Europe Act, спрямований на забезпечення високого рівня інтероперабельності публічного сектору в ЄС [261].

Європейські стандарти належного адміністрування мають значення для оцінювання не лише результату, а й процедури підготовки відновлювального рішення. Стаття 41 Хартії основних прав Європейського Союзу закріплює право особи на належне адміністрування, тобто на неупереджений, справедливий і своєчасний розгляд її справи органами влади [193]. Кодекс належної адміністративної поведінки Європейської Комісії, затверджений Commission Decision (EU) 2024/3083, орієнтує адміністрацію на стандарти добросовісної, прозорої, послідовної, відповідальної та підзвітної поведінки [197]. У сфері відновлення територій це означає, що особа має розуміти, який орган вирішує питання щодо її правового становища, на підставі яких даних, у який строк, із яким мотивуванням і в якому порядку відповідне рішення може бути оскаржене [32].

OECD/SIGMA Principles of Public Administration 2023 і звіт OECD/SIGMA щодо публічної адміністрації України 2024 року посилюють адміністративно-правову рамку дослідження [252; 249; 215]. Ці джерела важливі тому, що дозволяють оцінювати не лише наявність законів, органів і програм, а й якість координації, адміністративну спроможність, підзвітність, цифрову сумісність, орієнтацію на користувача та здатність публічної адміністрації діяти в умовах складних міжсекторних завдань. Для відновлення територій це означає, що проблема полягає не тільки у правовому регулюванні окремих процедур, а й у спроможності адміністративної системи забезпечити узгоджене, прозоре і підконтрольне виконання цих процедур.

Міжнародні аналітичні джерела мають значення для обґрунтування масштабу відновлення та складності його адміністративної організації. RDNA5, підготовлений Світовим банком, Урядом України, Європейським Союзом та ООН, охоплює період від 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2025 року й оцінює прямі збитки у 195,1 млрд дол. США, соціально-економічні втрати – у 666,7 млрд дол. США, а потреби відновлення та реконструкції – у 587,7 млрд дол. США на десятирічний горизонт [276]. Дані RDNA мають емпіричне значення, оскільки підтверджують масштаб шкоди, втрат і потреб, що зумовлює необхідність

юридично впорядкованого, прозорого й підконтрольного адміністрування відновлення. Такий масштаб свідчить, що рішення у сфері відновлення не можуть залишатися лише програмними або проєктними; вони повинні спиратися на компетенційно визначені процедури, перевірені дані, прозорі критерії пріоритетності, контроль і гарантії прав постраждалих осіб.

Звіт ОЕСД щодо архітектури відновлення України є важливим для адміністративно-правового аналізу тим, що акцентує на проблемах координації, фрагментації та адміністративної спроможності [253; 254]. Для адміністративного права це означає, що ключовою проблемою є не лише створення органів, програм чи інструментів підтримки, а юридичне впорядкування їх взаємодії: визначення компетенції, процедур ухвалення рішень, режиму даних, контролю та підзвітності. З цією логікою узгоджується Regulation (EU) 2024/792 про Ukraine Facility, який створює середньостроковий інструмент підтримки України на 2024–2027 роки й водночас орієнтує відновлення на прозорість, підзвітність, контроль та узгодження реформ [26; 260].

Джерела Світового банку, зокрема «*Building Blocks for Ukraine's Recovery and Long-Term Reconstruction*», посилюють довгостроковий вимір цієї проблематики [277]. Вони показують, що відновлення не може бути зведене до одноразових проєктів або короткострокових заходів; воно потребує інституційної стійкості, прозорого управління ресурсами, пріоритизації та підзвітності. У межах цього дослідження такі джерела підтверджують масштаб і комплексність відновлення, але не підміняють адміністративно-правового аналізу компетенції, процедури, акту, контролю та гарантій прав особи.

Європейські екологічні джерела важливі в тій частині, у якій вони підтверджують значення моніторингових даних, критеріїв оцінювання стану ґрунтів і процедурної обґрунтованості рішень щодо відновлення. Регламент (ЄС) 2024/1991 про відновлення природи та Директива (ЄС) 2025/2360 про моніторинг і стійкість ґрунтів свідчать про посилення підходу, за якого відновлення довкілля й моніторинг ґрунтів мають спиратися на узгоджені

критерії, дані та оцінювання [259; 214; 229]. Для теми дисертації ці акти важливі в тому аспекті, що дані моніторингу ґрунтів можуть виступати не лише науковою інформацією, а й потенційним елементом юридично значущого адміністративного рішення про відновлення та використання території.

Після наведеного джерельного аналізу доцільно систематизувати отримані результати в межах таблиці, яка дозволяє показати не лише наявний рівень опрацювання окремих аспектів відновлення територій, а й ті адміністративно-правові питання, які залишаються недостатньо розкритими.

Напрямок джерельного опрацювання	Сформований рівень наукового, нормативного та аналітичного осмислення	Адміністративно-правовий аспект, що потребує подальшого доктринального опрацювання в національній моделі відновлення
Інфраструктурний	Відновлення інфраструктури розкрито як сферу публічного впливу, планування, фінансування, координації, контролю та компетенції органів публічної влади.	Недостатньо з'ясовано зв'язок інфраструктурних рішень із правовим режимом території, земельної ділянки, доступом до об'єкта, мотивуванням рішення та захистом прав осіб.
Земельно-екологічний	Опрацьовано правовий режим земель, охорону земель, контроль за їх використанням, екологічні ризики, забруднення, пошкодження ґрунтів і довкілля.	Потребує розкриття адміністративної процедури, у межах якої дані про шкоду, забруднення чи екологічний ризик перетворюються на юридично значуще рішення публічної адміністрації.
Оцінювання шкоди	Нормативно закріплено компетенційно організоване збирання, збереження й оцінювання інформації про шкоду та збитки, зокрема за участю місцевих державних адміністрацій, військових адміністрацій і виконавчих органів рад.	Недостатньо визначено юридичну силу результатів оцінювання, їх доказове значення, порядок перевірки, співвіднесення з кадастровими й геопросторовими даними, мотивування та оскарження рішень.
Гуманітарне розмінування	Розкрито безпекову, управлінську та спеціально-правову природу протимінної діяльності; міжнародні стандарти land release подають вивільнення земель як доказово орієнтований процес ухвалення рішень.	Потребують поглиблення адміністративно-правові наслідки результатів розмінування для доступу до території, її використання, встановлення обмежень, зміни правового режиму та гарантій прав землекористувачів.
Цифровий і геопросторовий	Кадастрові, геопросторові, моніторингові й аналітичні дані	Не повністю визначено момент набуття цифровими даними

Напрямок джерельного опрацювання	Сформований рівень наукового, нормативного та аналітичного осмислення	Адміністративно-правовий аспект, що потребує подальшого доктринального опрацювання в національній моделі відновлення
	розглянуто як інформаційну основу відновлення, простежуваності та міжвідомчої взаємодії.	доказового значення, відповідальність за їх повноту й достовірність, порядок виправлення помилок і процедурного використання в адміністративній справі.
Європейський адміністративно-інформаційний	Європейські джерела формують орієнтири щодо інтеперабельності, просторових даних, належного адміністрування, прозорості, підзвітності та гарантій особи.	Потребує адаптації їх застосування до української моделі відновлення територій через категорії адміністративної компетенції, процедури, мотивованого акта, контролю та ефективного правового захисту.
Міжнародно-аналітичний	Міжнародні звіти підтверджують масштаб шкоди, потреби відновлення, складність архітектури реконструкції, проблеми координації, фрагментації та адміністративної спроможності.	Потребує національного адміністративно-правового опрацювання питання про те, як міжнародні аналітичні орієнтири, стандарти прозорості, координації та підзвітності мають бути перетворені в українській практиці на компетенційно визначені процедури, мотивовані рішення, контроль і гарантії прав осіб.

Таблиця 1.1. Основні напрями джерельного опрацювання адміністративно-правових засад відновлення територій

Наведена систематизація свідчить, що джерельна база достатньо повно розкриває окремі матеріальні, організаційні, безпекові, цифрові та міжнародно-інституційні аспекти відновлення територій. Водночас її спільною межею є те, що вона не формує завершеної адміністративно-правової моделі, у якій фактичний стан території, дані про шкоду, результати обстеження, розмінування, рекультивації та моніторингу послідовно трансформуються у мотивоване юридично значуще рішення компетентного суб'єкта публічної адміністрації.

Отже, стан наукового опрацювання має оцінюватися не лише за обсягом джерельної бази, а насамперед за її здатністю пояснити юридичну природу відновлення територій як діяльності публічної адміністрації. У загальній адміністративно-правовій доктрині розроблено категорії публічної адміністрації,

компетенції, адміністративної процедури, адміністративного акта, контролю та гарантій особи; у науці публічного управління й регіональної політики – питання планування, координації та розвитку територій; у земельно-екологічних, безпекових і цифрових дослідженнях – окремі матеріальні та інформаційні передумови відновлення. Водночас у наявній доктрині ще не сформовано цілісної адміністративно-правової моделі, яка поєднувала б фіксацію шкоди, оцінювання стану території, кадастрові та геопросторові дані, результати розмінування, рекультивації та моніторингу з адміністративною процедурою, компетенцією, мотивованим рішенням і гарантіями захисту прав особи [205; 47].

У підсумку проведений аналіз дає підстави для висновку, що наукове опрацювання проблем відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України, має багатоплощинний характер, але залишається доктринально фрагментарним. Ключовою науковою прогалиною є відсутність завершеної адміністративно-правової конструкції, яка поєднує адміністративну компетенцію, адміністративну процедуру, перевірені кадастрові та геопросторові дані, фіксацію шкоди, результати гуманітарного розмінування, рекультивації та моніторингу, індивідуальний адміністративний акт або інше юридично визначене рішення, контроль, підконтрольність, оскарження та ефективні засоби правового захисту. Такий висновок визначає подальшу логіку дослідження і зумовлює необхідність переходу до визначення поняття та змісту публічного адміністрування у сфері відновлення територій як самостійної сфери адміністративно-правового регулювання.

1.2 Поняття та зміст публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України

Після з'ясування стану наукового опрацювання проблем публічного адміністрування у сфері відновлення територій необхідним є перехід до визначення його поняття, адміністративно-правової природи та змісту. Такий

перехід зумовлений потребою відмежувати відновлення територій як адміністративно-правову категорію від суміжних понять відбудови, регіонального розвитку, інфраструктурного відновлення та управління проектами. У межах адміністративного права йдеться передусім про владну, компетенційно визначену, процедурно впорядковану, інформаційно забезпечену та підконтрольну діяльність публічної адміністрації, у якій фактичний стан постраждалої території набуває юридичного значення [47; 48; 74].

У сучасних дослідженнях, присвячених трансформації концептуальних підходів до публічного адміністрування у сфері відновлення територій, слушно акцентується на тому, що збройна агресія змінила не лише масштаб завдань публічної влади, а й саму природу об'єкта адміністративного впливу. Відновлення територій перестало бути допоміжним напрямом державної регіональної політики або сукупністю післявоєнних відбудовчих заходів. Воно набуває ознак комплексної сфери публічного адміністрування, у межах якої поєднуються безпекові, інфраструктурні, земельні, екологічні, соціальні, цифрові та правозахисні завдання [52; 47].

Саме тому поняття публічного адміністрування у сфері відновлення територій має розкриватися через взаємозв'язок об'єкта владного впливу, компетенції суб'єктів публічної адміністрації, адміністративної процедури, правової форми рішення, інформаційно-доказової основи, контролю та гарантій прав заінтересованих осіб. Такий підхід узгоджується з доктриною загального адміністративного права, у межах якої діяльність публічної адміністрації традиційно аналізується через категорії компетенції, правових форм діяльності, адміністративної процедури, адміністративного акта, контролю, підконтрольності та захисту прав особи [6]; [2]; [66].

Публічне адміністрування у сфері відновлення територій слід відмежовувати від державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій. Державна регіональна політика визначає цілі, пріоритети, територіальну диференціацію, стратегічні документи та загальні напрями розвитку регіонів і територіальних громад. Політика відновлення регіонів і

територій конкретизує публічні завдання щодо ліквідації наслідків збройної агресії, повернення функціональності територій, відновлення інфраструктури, житла, публічних послуг та умов життєдіяльності населення [61]. Натомість публічне адміністрування характеризує правовий рівень реалізації цих цілей: визначення компетентного суб'єкта, належної процедури, офіційної інформаційної основи, форми рішення, порядку контролю та гарантій прав осіб [20;55; 8].

У цьому полягає адміністративно-правове значення переходу від загальнополітичного або управлінського розуміння відновлення до його розуміння як адміністративно-правової категорії. Для адміністративного права вирішальним є не лише те, що саме має бути відновлено, а те, хто, у межах якої компетенції, на підставі яких даних, за якою процедурою, у якій правовій формі і з якими правовими наслідками приймає рішення щодо конкретної території, земельної ділянки, об'єкта інфраструктури, режиму використання, доступу, обмеження або правового становища особи [248; 251; 225].

Адміністративно-правова специфіка досліджуваної сфери полягає в тому, що відомості про фактичний стан постраждалої території потребують належного юридичного опрацювання. Руйнування, забруднення ґрунтів, засмічення земель, мінна небезпека, пошкодження інфраструктури, втрата функціональності території, неповнота кадастрових чи геопросторових даних самі по собі характеризують фактичний стан. Для адміністративного права визначальним є порядок встановлення таких відомостей, суб'єкт їх перевірки, джерела інформації, спосіб оцінювання, правова форма використання і можливість контролю за рішенням, яке ухвалюється на їх основі [67; 49; 161].

Зазначений підхід підтверджується спеціальним нормативним регулюванням. Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, методики визначення шкоди землі, ґрунтам і земельному фонду, а також спеціальні акти щодо обліку пошкодженого майна мають значення не лише як інструменти оцінювання втрат. В адміністративно-правовому вимірі вони є джерелами встановлення,

документування, збереження, перевірки та подальшого використання фактів, які можуть бути покладені в основу адміністративного рішення щодо території, земельної ділянки, об'єкта, реєстрового запису, обмеження або правового становища особи. Методики № 167 і № 295 стандартизують розрахунок і документування шкоди землі, ґрунтам та земельному фонду, однак самі по собі не завершують адміністративну процедуру щодо режиму використання земель; їх результати мають бути включені до матеріалів адміністративної справи й оцінені компетентним суб'єктом [117]; [106]; [107].

Окремий безпековий блок доказової основи становлять результати протимінної діяльності. Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» формує спеціальну правову основу для організації відповідної діяльності, а Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року визначає стратегічні орієнтири її розвитку [139]; [149]. Для цього підрозділу важливо не деталізувати технічні стадії розмінування, а визначити їх адміністративно-правове значення. Результати нетехнічного і технічного обстеження, очищення, зменшення або скасування підозри щодо небезпечної території мають юридичну вагу тоді, коли впливають на доступ до території, можливість її використання, встановлення чи зняття обмежень, планування відновлювальних заходів або прийняття компетентним органом юридично значущого рішення.

У цьому аспекті корисним є звернення до міжнародного стандарту IMAS 07.11 щодо вивільнення земель, який підкреслює доказово орієнтований характер відповідної діяльності, необхідність документування, якості інформації, участі заінтересованих сторін і належного управління даними [239]. Для адміністративного права це означає, що безпечність території не може бути лише фактичним висновком спеціаліста або технічним результатом операції. Якщо такий висновок впливає на правове становище осіб, доступ до території чи режим її використання, він має бути включений до адміністративно-процедурного механізму, у межах якого встановлюються суб'єкт, джерело даних, спосіб перевірки, юридичний наслідок і можливість контролю.

Фактичні дані про шкоду, забруднення, мінну небезпеку, стан земельного фонду, інфраструктури або довкілля не замінюють адміністративного рішення. Вони становлять його доказову основу, яка набуває юридичного значення лише після перевірки, оцінювання і використання компетентним суб'єктом у належній процедурній формі [68; 63]. Саме тому адміністративно-правовий зміст відновлення територій полягає не тільки у фіксації наслідків збройної агресії, а у правовому використанні належно встановлених і документально підтверджених відомостей під час розгляду відповідної адміністративної справи або прийняття іншого визначеного законом рішення.

Конституційною основою такого розуміння є положення, за яким органи державної влади, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи повинні діяти лише на підставі, у межах повноважень і у спосіб, передбачені Конституцією та законами України [57]. У сфері відновлення територій ця вимога має особливе значення, оскільки управлінська доцільність, обмеженість ресурсів, технічна складність робіт, безпековий ризик або необхідність оперативного реагування можуть впливати на зміст рішення, але не можуть замінити законну компетенцію, належну процедуру, мотивування та визначену правову форму його прийняття.

Закон України «Про адміністративну процедуру» надає цьому підходу загальну процедурну основу. Він пов'язує адміністративну справу з публічно-правовими відносинами щодо реалізації або захисту права, свободи чи законного інтересу особи, визначає учасників адміністративного провадження, заінтересованих осіб, вимоги до доказів, слухання, мотивування, змісту адміністративного акта, доведення його до відома, оскарження, перегляду й виконання [83]; [72]. Для сфери відновлення територій це означає, що своєчасність відновлювальних заходів не скасовує вимог законності, правової визначеності, обґрунтованості, пропорційності, участі заінтересованих осіб і ефективних засобів правового захисту.

Першою істотною ознакою публічного адміністрування у сфері відновлення територій є його компетенційна визначеність. У кожному випадку

має бути встановлено, який саме суб'єкт уповноважений збирати дані, оцінювати шкоду, визначати режим території, організувати відновлювальні заходи, підтверджувати результати обстеження, приймати рішення, здійснювати контроль або забезпечувати внесення відомостей до відповідних інформаційних систем. Компетенція у цій сфері має не лише організаційне, а й гарантійне значення, оскільки саме вона визначає межі адміністративного розсуду, відповідального суб'єкта і належний спосіб реалізації владного повноваження [188].

Другою ознакою є процедурність відновлювальної діяльності. Процедурність не означає надмірної формалізації кожної управлінської дії. Вона вказує на необхідність правового порядку там, де діяльність адміністрації впливає на режим території або правове становище конкретних осіб. У таких випадках мають бути забезпечені встановлення фактів, оцінювання доказів, участь заінтересованих осіб, мотивування рішення, доведення його до відома адресата та можливість оскарження [4]. Саме в цьому полягає адміністративно-правова відмінність між інформаційним супроводом відновлення і владним вирішенням адміністративної справи.

Третьою ознакою є належна правова форма рішення компетентного суб'єкта публічної адміністрації. Не кожне рішення у сфері відновлення територій має індивідуальний характер: частина рішень є планувальними, програмними, організаційними, фінансовими або координаційними. Водночас, якщо рішення стосується конкретної території, земельної ділянки, об'єкта або визначеної особи і змінює, підтверджує чи обмежує її правове становище, воно має набувати форми адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми [16; 10]. Таке розмежування запобігає як необґрунтованому ототожненню всіх відновлювальних дій з адміністративними актами, так і виведенню юридично значущих рішень за межі адміністративної процедури.

За змістом індивідуальні адміністративні акти у сфері відновлення територій можуть мати режимний, дозвільний, обмежувальний, зобов'язальний, реєстраційний або контрольний характер. До них можуть належати рішення

щодо встановлення, зміни або підтвердження правового режиму території, дозволу чи обмеження її використання, внесення або уточнення відомостей у кадастрових і реєстрових системах, визначення умов доступу, проведення окремих відновлювальних чи безпекових заходів, а також рішення, що впливають на реалізацію прав власників, землекористувачів, мешканців територіальних громад або суб'єктів господарювання [51].

Реалізація адміністративної компетенції у цій сфері пов'язана із застосуванням адміністративного розсуду. Його наявність зумовлюється потребою оцінити рівень небезпеки, ступінь пошкодження території, якість і повноту офіційних даних, пріоритетність відновлювальних заходів, ресурсні можливості та співвідношення публічного інтересу з правами приватних осіб. Водночас такий розсуд не є вільним управлінським вибором. Він обмежується вимогами законності, пропорційності, обґрунтованості, недискримінації, належного мотивування та можливості контролю за прийнятим рішенням.

Самостійність публічного адміністрування у сфері відновлення територій зумовлена насамперед специфікою його об'єкта. Територія, постраждала внаслідок збройної агресії, не є лише географічним простором або сукупністю об'єктів нерухомості. В адміністративно-правовому значенні вона виступає комплексним об'єктом владного впливу, у якому поєднуються земельний, екологічний, безпековий, інфраструктурний, інформаційно-доказовий та соціально-майновий виміри. Наслідки збройної агресії надають цьому об'єкту ризикового фактичного стану, що проявляється у руйнуваннях, забрудненні, мінній небезпеці, обмеженій функціональності, правовій невизначеності та необхідності спеціального адміністративно-правового реагування [1;250; 48].

У земельному вимірі територія відновлення пов'язана з правовим режимом земель, межами земельних ділянок, цільовим призначенням, обмеженнями у використанні, охороною земель і державним контролем за їх використанням [37]; [134]; [95]. Проте земельний вимір не зводиться до матеріального стану землі. Для адміністративного права вирішальним є те, як відомості про землю, її

пошкодження, забруднення, обмеження або придатність до використання впливають на зміст владного рішення.

Кадастровий вимір цього об'єкта має окреме значення, оскільки саме кадастрові відомості дозволяють ідентифікувати земельну ділянку, її межі, цільове призначення, обмеження та інші характеристики [94]; [116]. У сфері відновлення такі відомості не можуть сприйматися лише як довідкова інформація. Якщо вони використовуються для визначення об'єкта відновлення, підтвердження меж ділянки, встановлення обмежень або мотивування рішення, вони набувають доказового значення і мають бути перевірені в належній процедурній формі.

Екологічний вимір території відновлення пов'язаний зі станом довкілля, ґрунтів, природних ресурсів, забрудненням, шкодою та ризиками для життя і здоров'я людини [135]; [133]; [14]. Екологічна небезпека сама по собі не змінює автоматично адміністративно-правового режиму території. Вона має бути встановлена уповноваженим способом, підтверджена належними даними, оцінена компетентним суб'єктом і покладена в основу рішення, яке визначає правові наслідки: обмеження використання, необхідність відновлювальних заходів, контроль, інформування населення або інші адміністративно-правові дії.

Інфраструктурний вимір відновлення пов'язаний із відбудовою об'єктів критичної, соціальної, транспортної, житлової та комунальної інфраструктури. В адміністративно-правовому значенні інфраструктура є не лише матеріальним об'єктом, а й сферою реалізації публічної компетенції, фінансування, планування, контролю та відповідальності [64; 38; 39; 67]. Водночас відбудова об'єкта інфраструктури не може розглядатися окремо від земельного режиму, екологічного стану, безпечності території, майнових прав і просторових даних. Саме тому інфраструктурне рішення має бути юридично узгоджене з правовим режимом території, на якій воно реалізується.

Інформаційно-доказовий і цифровий вимір комплексного об'єкта полягає в тому, що територія відновлення існує для публічної адміністрації не лише як фізичний простір, а як сукупність офіційних даних. Йдеться про кадастрові,

геопросторові, екологічні, реєстрові, моніторингові, проєктні та інші відомості. Закон України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» і порядок функціонування такої інфраструктури визначають засади створення, оновлення, оброблення, зберігання, постачання та використання геопросторових даних [131]; [123]. У сфері відновлення такі дані мають значення не тільки для планування, а й для мотивування адміністративних рішень.

Цифрові системи у сфері відбудови підсилюють простежуваність, координацію та контроль, однак не замінюють адміністративну компетенцію і процедуру [69]. Постанова Кабінету Міністрів України щодо Єдиної цифрової інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління процесом відбудови та відповідне положення про таку систему створюють інформаційно-організаційну основу управління відновленням об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури [142]; [113]. Цифровий запис, показник або відомість не підміняють мотивованого рішення компетентного суб'єкта, якщо таке рішення впливає на правовий режим території або правове становище особи.

У цьому контексті варто врахувати й висновки щодо адміністративних процедур компенсації та цифрового обліку у системі публічного адміністрування відновлення територій. Цифровий облік у цій сфері виконує не лише технічну, а й доказово-фіксаційну, координаційну, контрольну та аналітичну функції; відомості, внесені до реєстрів та інформаційних систем, формують основу не лише для вирішення індивідуальних справ, а й для визначення масштабів руйнувань, пріоритетів відбудови, розподілу ресурсів і координації діяльності уповноважених суб'єктів [41].

У цьому виявляється центральна властивість території як комплексного адміністративно-правового об'єкта: юридичного значення набуває не будь-який фактичний стан території, а лише той стан, який встановлений, перевірений і оцінений компетентним суб'єктом публічної адміністрації та покладений в основу визначеної законом правової форми рішення. Саме тому територія відновлення має розглядатися не як простір виконання робіт, а як об'єкт

адміністративно-правового режиму, у межах якого поєднуються публічний інтерес, права приватних осіб і обов'язок адміністрації діяти правомірно.

Нормативна конструкція державної регіональної політики додатково підтверджує, що відновлення територій є не випадковим набором організаційних дій, а сферою цілеспрямованого публічного адміністрування. Закон України «Про засади державної регіональної політики» і Закон України № 2389-IX щодо політики відновлення регіонів і територій закріплюють правову основу планування, територіальної диференціації та спрямування публічного впливу на території, що постраждали внаслідок збройної агресії [104]; [90].

Постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2025 № 1493, якою визначено функціональні типи територій та вимоги до показників для віднесення територіальних громад до різних функціональних типів, посилює правове значення територіальної диференціації [85]. Така типологізація має не лише статистичне або планувальне значення. Вона може впливати на пріоритетність відновлення, доступ до публічної підтримки, спрямування ресурсів, визначення завдань адміністрації та зміст подальших рішень. Відповідно, віднесення території до певного функціонального типу має оцінюватися з позиції законності, обґрунтованості, якості даних і правових наслідків.

Планувальна форма відновлення закріплена у порядку розроблення, реалізації та моніторингу плану відновлення та розвитку регіонів і планів відновлення та розвитку територіальних громад [115]. Водночас цей акт треба використовувати з урахуванням того, що порядок визначення територій відновлення втратив чинність, а чинним залишається порядок планування, реалізації та моніторингу. Така планувальна рамка забезпечує узгодження цілей, заходів, виконавців, ресурсів і показників моніторингу. Проте план відновлення не вирішує автоматично адміністративної справи щодо конкретної ділянки, об'єкта чи особи. Він визначає загальні орієнтири публічного адміністрування, але не звільняє компетентний орган від обов'язку окремо встановити факти, оцінити дані, мотивувати рішення і забезпечити права заінтересованих осіб у випадках, коли виникає індивідуальний правовий наслідок.

Зміст публічного адміністрування у сфері відновлення території доцільно розкривати не через перелік галузевих заходів, а через внутрішні адміністративно-правові елементи. До них належать: об'єктний, компетенційний, процедурний, елемент правової форми рішення, інформаційно-доказовий і цифровий, контрольний та гарантійний елементи. У сукупності вони формують адміністративно-правовий механізм, у межах якого фактичний стан постраждалої території встановлюється на підставі офіційних і перевірених даних, оцінюється компетентним суб'єктом, проходить процедурне опрацювання, набуває правової форми у відповідному рішенні, реалізується під контролем і супроводжується гарантіями захисту прав заінтересованих осіб.

Структурний елемент	Адміністративно-правовий зміст	Значення для сфери відновлення територій
Об'єкт адміністративно-правового впливу	Постраждала територія як комплексний адміністративно-правовий об'єкт, щодо якого встановлюється, уточнюється або змінюється правовий режим.	Дозволяє відмежувати відновлення територій від відбудови окремих об'єктів та розглядати його як самостійну сферу адміністративно-правового регулювання.
Компетенційний елемент	Визначені законом повноваження суб'єктів публічної адміністрації, межі їх діяльності, розсуду та відповідальності.	Забезпечує законність владного впливу, визначення належного суб'єкта рішення та меж адміністративного розсуду.
Процедурний елемент	Визначений правом порядок встановлення фактів, перевірки даних, участі заінтересованих осіб, мотивування та прийняття рішення.	Надає фактичним обставинам юридичного значення і забезпечує перехід від даних про шкоду чи небезпеку до правомірного рішення.
Елемент правової форми рішення	Адміністративний акт або інша визначена законом правова форма рішення компетентного	Забезпечує юридичну визначеність, мотивованість, перевірюваність і можливість оскарження рішень, які

	суб'єкта публічної адміністрації.	впливають на територію, об'єкт чи особу.
Інформаційно-доказовий і цифровий елемент	Офіційні кадастрові, геопросторові, екологічні, безпекові, реєстрові, моніторингові та інші дані, що використовуються адміністрацією.	Формує доказову основу рішення, забезпечує простежуваність, сумісність, перевірюваність і контрольованість адміністративної діяльності.
Контрольний елемент	Перевірка законності компетенції, достовірності даних, дотримання процедури, обґрунтованості рішення та його виконання.	Забезпечує правомірність діяльності публічної адміністрації та відповідальність за результати відновлення.
Гарантійний елемент	Засоби участі, інформування, доступу до матеріалів, мотивування, оскарження та захисту прав заінтересованих осіб.	Узгоджує публічний інтерес у відновленні з правами власників, землекористувачів, мешканців громад, суб'єктів господарювання та інших осіб.

Таблиця 1.2. Адміністративно-правова структура публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України

Сукупність зазначених елементів утворює не механічний перелік функцій, а адміністративно-правовий цикл відновлення територій: від встановлення фактичного стану до прийняття, виконання і контролю юридично значущого рішення. У його межах адміністративна процедура виконує системоутворюючу функцію, оскільки забезпечує юридичну трансформацію фактичних даних у владне рішення. Саме через процедуру дані про шкоду, руйнування, забруднення, небезпечність або придатність території до використання стають підставою для адміністративного акта або іншого визначеного законом рішення, а не залишаються технічною чи аналітичною інформацією.

Європейські стандарти належного адміністрування, принципи OECD/SIGMA, підходи INSPIRE та Interoperable Europe Act мають значення для

цього підрозділу не як безпосередня нормативна модель української адміністративної процедури, а як орієнтири якості адміністративної діяльності: неупередженості, своєчасності, мотивованості, прозорості, підзвітності, сумісності даних і підконтрольності [193]; [249]; [252]; [213]; [261]. Для України ці підходи мають орієнтаційне значення та підтверджують, що якість, сумісність і перевірюваність даних є передумовою правомірного адміністративного рішення у складних міжсекторних сферах [171; 177].

Гарантійний елемент публічного адміністрування у сфері відновлення територій має особливе значення, оскільки відповідні рішення можуть впливати на право власності, користування землею, доступ до житла, безпечне довкілля, підприємницьку діяльність, участь у місцевому самоврядуванні та отримання публічних послуг. Тому публічний інтерес у відновленні повинен реалізовуватися не шляхом витіснення приватного інтересу, а через його правове узгодження з безпековими, екологічними, інфраструктурними та соціальними потребами. У цьому аспекті важливими є не лише національні конституційні гарантії, а й європейський стандарт захисту права власності, доступу до ефективного засобу юридичного захисту та належного адміністрування [57]; [156]; [53]; [58].

Зміст публічного адміністрування у сфері відновлення територій охоплює встановлення фактичного стану території; юридичну оцінку відповідних даних; визначення або уточнення правового режиму території; планування й організацію відновлювальних, безпекових та екологічних заходів; координацію суб'єктів публічної адміністрації; використання офіційних кадастрових, геопросторових, екологічних і реєстрових даних; прийняття адміністративних актів чи інших визначених законом рішень; контроль за їх виконанням; забезпечення участі, інформування, оскарження та правового захисту заінтересованих осіб. Такий зміст не є механічною сумою напрямів діяльності. Він відображає єдиний адміністративно-правовий процес, у якому кожен наступний елемент спирається на попередній і водночас створює умови для правомірного кінцевого результату.

З урахуванням викладеного, *публічне адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України*, доцільно визначити як врегульовану нормами адміністративного права, компетенційно визначену, процедурно впорядковану, інформаційно забезпечену та підконтрольну діяльність суб'єктів публічної адміністрації, спрямовану на встановлення юридично значущого стану постраждалих територій, визначення умов їх безпечного, екологічно допустимого й функціонального використання, прийняття адміністративних актів або інших визначених законом рішень та забезпечення прав і законних інтересів заінтересованих осіб.

У запропонованому визначенні принциповими є кілька положень. По-перше, відновлення територій розглядається як адміністративно-правова діяльність, а не як суто управлінська, технічна або фінансова операція. По-друге, її об'єктом є територія у комплексному правовому значенні, а не лише пошкоджений об'єкт інфраструктури. По-третє, юридичним центром цієї діяльності є правовий режим території та правове становище осіб, яких стосується відповідне рішення. По-четверте, інформаційні та цифрові інструменти включаються до змісту адміністрування не як самостійна мета, а як умова перевірності, обґрунтованості та підконтрольності рішень. По-п'яте, адміністративний акт або інша визначена законом правова форма рішення є юридичним результатом лише тих процедур, які породжують правові наслідки для конкретної території, об'єкта чи особи.

Отже, публічне адміністрування у сфері відновлення територій має розглядатися як самостійна сфера адміністративно-правового регулювання не через формальне виокремлення нового напрямку управлінської діяльності, а через наявність особливого об'єкта, спеціального правового режиму, процедурного способу встановлення юридично значущих фактів, системи владних рішень, адміністративного розсуду, контролю та гарантій прав особи. У цьому розумінні відновлення території не зводиться до усунення наслідків руйнування, а передбачає створення правових, організаційних, інформаційних і контрольних

передумов для її безпечного, правомірного, екологічно допустимого та функціонального використання. Саме цей висновок визначає подальшу логіку дослідження принципів, функцій і меж публічного адміністрування у сфері відновлення територій.

1.3 Принципи, функції та межі публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України

Попереднє з'ясування поняття і змісту публічного адміністрування у сфері відновлення територій дає підстави перейти до визначення тих засадничих орієнтирів, функціональних проявів і юридичних меж, у яких відповідна діяльність має здійснюватися. Якщо у підрозділі 1.2 публічне адміністрування було розкрито як компетенційно визначену, процедурно впорядковану, інформаційно забезпечену та підконтрольну діяльність суб'єктів публічної адміністрації, то завдання цього підрозділу полягає в іншому: встановити, за якими принципами ця діяльність має здійснюватися, які функції вона виконує в адміністративно-правовому механізмі та де проходять її правові межі.

Такий перехід є логічним для теоретико-методологічного розділу дисертації. Поняття публічного адміністрування визначає юридичну природу відповідної діяльності; зміст розкриває її внутрішні адміністративно-правові елементи; принципи, функції та межі дають змогу встановити критерії правомірності цієї діяльності. Саме тому підрозділ 1.3 виконує проміжну методологічну функцію між загальним понятійним аналізом і подальшим дослідженням адміністративно-правового механізму, суб'єктів, адміністративних процедур, індивідуальних адміністративних актів, гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю в розділі 2.

У сфері відновлення територій публічна адміністрація діє за умов складного фактичного стану: руйнувань, забруднення земель і ґрунтів, мінної небезпеки, пошкодження інфраструктури, втрати або неповноти даних, переміщення населення, потреби у швидкому відновленні публічних послуг та господарського використання територій [16; 35]. Проте складність фактичної ситуації не може бути підставою для послаблення адміністративно-правових вимог. Навпаки, саме за таких умов принципи верховенства права, законності, правової визначеності, компетенційної визначеності, пропорційності, недискримінації, підконтрольності, підзвітності та гарантування прав особи набувають підвищеного значення.

Принципи публічного адміністрування у досліджуваній сфері слід розуміти не як загальні декларації про належне врядування, а як юридичні критерії правомірності адміністративної діяльності. Вони визначають зміст компетенції, спосіб реалізації адміністративного розсуду, вимоги до процедури, якість доказової основи, межі втручання у права осіб і стандарти контролю за рішеннями публічної адміністрації [71]. У цьому розумінні принципи виконують зв'язувальну функцію між поняттям публічного адміністрування, розкритим у попередньому підрозділі, та адміністративно-правовим механізмом, який буде предметом подальшого аналізу.

В українській адміністративно-правовій доктрині принципи діяльності публічної адміністрації традиційно пов'язуються з вимогами законності, пріоритету прав і свобод людини, компетенційної визначеності, відповідальності, контролю, процедурної впорядкованості та правового захисту особи [6]; [2]; [66]; [3]. Для сфери відновлення територій ці положення потребують спеціалізації, оскільки адміністративне рішення тут може одночасно стосуватися земельної ділянки, безпечності території, правового режиму її використання, екологічних ризиків, інфраструктурного об'єкта, цифрового запису, майнових прав і публічного інтересу у відновленні.

Систему загальноправових принципів у цій сфері доцільно розкривати через верховенство права як інтегральну вимогу, що конкретизується у

законності, правовій визначеності, пропорційності, недискримінації, обґрунтованості втручання та забезпеченні ефективного засобу правового захисту. Верховенство права у сфері відновлення територій не обмежується загальною вимогою діяти відповідно до закону. Його зміст полягає також у тому, що адміністративне рішення має бути передбачуваним, мотивованим, заснованим на належних даних, відкритим для перевірки та таким, що не покладає на особу надмірного індивідуального тягаря [57; 53; 83; 38].

Базовим принципом публічного адміністрування у сфері відновлення територій є принцип законності. Його зміст виходить із конституційної вимоги, за якою органи державної влади, органи місцевого самоврядування та їх посадові особи повинні діяти лише на підставі, у межах повноважень і у спосіб, передбачені Конституцією та законами України [57]. У досліджуваній сфері законність означає не лише формальну наявність нормативного акта, на який посилається адміністрація. Вона вимагає, щоб кожна юридично значуща дія щодо постраждалої території мала належну компетенційну підставу, здійснювалася у визначеній процедурі, спиралася на офіційні й перевірені дані та завершувалася рішенням у правовій формі, що відповідає його змісту і наслідкам.

Законність у сфері відновлення територій не може бути підмінена управлінською доцільністю. Потреба швидкого реагування, дефіцит ресурсів, складність координації або безпековий ризик можуть впливати на вибір пріоритетів, але не усувають обов'язку публічної адміністрації діяти в межах повноважень. Законність є вихідним, але не єдиним критерієм правомірності адміністративного рішення; її мають доповнювати належна мета, обґрунтованість, пропорційність, участь особи у процедурі та своєчасність [58].

Критерії судової перевірки рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, визначені Кодексом адміністративного судочинства України, мають значення і для оцінки рішень у сфері відновлення територій. Вони орієнтують публічну адміністрацію на дію на підставі, у межах повноважень і у спосіб, визначені законом; використання повноваження з належною метою;

обґрунтованість; безсторонність; добросовісність; розсудливість; рівність перед законом; пропорційність; урахування права особи на участь у прийнятті рішення; своєчасність [53]. Отже, КАС України виконує не лише процесуальну, а й методологічну функцію для цього дослідження: він задає юридичну матрицю правомірності адміністративного рішення.

Безпосереднім продовженням законності є принцип правової визначеності. У сфері відновлення територій він вимагає, щоб особа могла встановити: який орган прийняв рішення, на якій підставі, щодо якої території або земельної ділянки, на який строк, із якими обмеженнями, у якій процедурі та яким способом це рішення може бути оскаржене. Правова невизначеність у цій сфері особливо небезпечна, оскільки вона може позбавити особу можливості користуватися майном, отримати інформацію, взяти участь у процедурі, планувати господарську діяльність або захистити своє право [38; 249].

Принцип недискримінації у сфері відновлення територій означає, що доступ до адміністративних процедур, інформації, публічних послуг, правового захисту та відновлювальних рішень не може залежати від місця проживання особи, факту переміщення, майнового стану, статусу власника чи користувача, виду пошкодженого майна або належності до певної територіальної громади поза критеріями, встановленими законом. Диференціація територій і пріоритетність відновлення є допустимими лише тоді, коли вони ґрунтуються на об'єктивних даних, легітимній меті та пропорційному співвідношенні публічного інтересу з правами конкретних осіб [249].

Принцип компетенційної визначеності має для досліджуваної сфери самостійне значення. Відновлення територій охоплює різні напрями адміністративної діяльності: регіональне планування, управління земельними ресурсами, фіксацію шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних, екологічний моніторинг, протимінну діяльність, відбудову інфраструктури, контроль і захист прав осіб [71]. Розгалуженість цих напрямів створює ризик розмиття відповідальності. Якщо не встановлено, який саме суб'єкт уповноважений приймати рішення, перевіряти дані, визначати режим території

або здійснювати контроль, публічне адміністрування втрачає юридичну визначеність і перетворюється на організаційну взаємодію без належного адресата відповідальності.

Компетенційна визначеність у цій сфері має подвійне значення. З одного боку, вона окреслює межі діяльності кожного суб'єкта публічної адміністрації, не допускаючи підміни компетенції одного органу іншим. З іншого боку, вона забезпечує особі можливість встановити, який орган є відповідальним за прийняття рішення, надання інформації, внесення відомостей, проведення перевірки або розгляд скарги. Саме тому компетенція не є суто організаційною категорією. Вона виконує гарантійну функцію і становить одну з передумов ефективного адміністративного та судового захисту [127]; [154]; [129]; [188].

Особливе значення має принцип процедурної справедливості. Закон України «Про адміністративну процедуру» визначає загальну правову рамку відносин публічної адміністрації з фізичними та юридичними особами під час розгляду й вирішення адміністративних справ шляхом прийняття та виконання адміністративних актів; він закріплює принципи адміністративної процедури, компетенцію адміністративного органу, права учасників адміністративного провадження, вимоги до доказів, адміністративного акта, адміністративного оскарження й виконання адміністративного акта [83]. Для відновлення територій це означає, що фактичні дані про руйнування, забруднення, мінну небезпеку, пошкодження інфраструктури або обмеження у використанні земель не можуть автоматично породжувати юридичні наслідки для особи. Вони мають бути встановлені, перевірені, оцінені та покладені в основу адміністративного акта або іншого визначеного законом рішення.

Процедурна справедливість не повинна розумітися як формальне ускладнення відновлювальної діяльності. Її призначення полягає у перетворенні фактичного стану території на юридично значущий висновок. Саме процедура забезпечує участь заінтересованих осіб, доступ до матеріалів, оцінку доказів, мотивування, доведення рішення до відома адресата, можливість перегляду та оскарження [83]. У сфері відновлення територій це має особливе значення,

оскільки рішення адміністрації можуть впливати на право власності, користування земельною ділянкою, доступ до житла, підприємницьку діяльність, безпечне довкілля, отримання публічних послуг і можливість повернення території до господарського використання.

Із процедурною справедливістю нерозривно пов'язаний принцип мотивованості адміністративного акта. Мотивування у сфері відновлення територій має охоплювати не лише формальне посилання на норму права, а й пояснення фактичних підстав рішення, джерел даних, оцінки ризиків, причин вибору певного способу реагування, меж обмеження прав особи та зв'язку між установленними обставинами і правовим наслідком. Без мотивування адміністративний акт втрачає перевірюваність, а особа – реальну можливість ефективно його оскаржити [175].

Принцип пропорційності полягає в тому, що адміністративне втручання у права чи законні інтереси особи має бути необхідним, придатним для досягнення легітимної мети, співмірним із цією метою та таким, що не покладає на особу надмірного індивідуального тягара. У сфері відновлення територій пропорційність має значення насамперед тоді, коли публічна адміністрація встановлює обмеження у використанні земель, визначає умови доступу до території, пріоритетність відновлювальних заходів, порядок проведення робіт, черговість фінансування або умови повернення території до використання. Безпековий, екологічний чи інфраструктурний інтерес не усуває необхідності правового зважування приватного інтересу.

Пропорційність не заперечує адміністративного розсуду. Навпаки, вона є способом його юридичного впорядкування. У досліджуваній сфері адміністративний розсуд є неминучим, оскільки органи публічної адміністрації мають оцінювати рівень небезпеки, ступінь пошкодження території, наявність ресурсів, пріоритетність відновлення, достовірність даних і можливі правові наслідки для різних груп осіб. Проте розсуд не може бути довільним. Він обмежується законом, метою наданого повноваження, доказовою основою,

мотивуванням, рівністю осіб перед законом, правом на участь у процедурі та можливістю контролю за рішенням [53].

До спеціальних адміністративно-правових принципів публічного адміністрування у сфері відновлення територій належать офіційність, достовірність і перевірюваність даних. Постраждала територія існує для публічної адміністрації не лише як фізичний простір, а як сукупність юридично значущих відомостей: кадастрових, геопросторових, екологічних, безпекових, реєстрових, моніторингових, проєктних і фінансових [35; 34]. Відповідно, якість адміністративного рішення залежить від якості даних, на яких воно ґрунтується. Неповні, неперевірені або несумісні дані можуть призвести до помилкового визначення режиму території, неправомірного обмеження права власності, необґрунтованого пріоритету відновлення або неналежного контролю за виконанням рішення.

Нормативну основу цього принципу становлять акти, що регулюють кадастрові, геопросторові, моніторингові та цифрові системи. Закон України «Про Державний земельний кадастр» забезпечує офіційність відомостей про землі та земельні ділянки, їх межі, цільове призначення й обмеження [94]. Закон України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» і порядок її функціонування визначають правові засади створення, оновлення, оброблення та використання геопросторових даних [131]; [123]. Публічний моніторинг земельних відносин, цифрові системи відбудови та екологічні інформаційні платформи мають значення саме настільки, наскільки вони забезпечують перевірюваність, простежуваність і доказову придатність даних [140]; [142]; [113].

Принцип сумісності кадастрових, геопросторових, реєстрових і моніторингових даних означає, що адміністративне рішення щодо території має спиратися на дані, які можна ідентифікувати, перевірити, зіставити та використати як доказову основу. Для сфери відновлення територій це має особливе значення, оскільки одне рішення може потребувати одночасного врахування меж земельної ділянки, прав на нерухоме майно, стану довкілля,

мінної небезпеки, пошкодження інфраструктури та даних про функціональний тип території. Європейські підходи до просторової інформації і сумісності інформаційних систем, зокрема INSPIRE та Interoperable Europe Act, використовуються у цьому підрозділі як орієнтири якості адміністративної діяльності, а не як безпосередня модель українського правового регулювання [213]; [261].

Спеціальним принципом досліджуваної сфери є принцип пріоритету доведеної безпеки. Він означає, що доступ до території, її використання або повернення до господарського обігу допускаються лише за умови належного встановлення і документального підтвердження безпекового стану. Водночас пов'язані з цим обмеження мають бути законними, обґрунтованими, часово визначеними настільки, наскільки це можливо, і пропорційними. Тому безпека не може розглядатися як абсолютний аргумент для невизначеного обмеження прав особи. Вона повинна бути підтверджена належними даними й оформлена у відповідній правовій формі.

У зв'язку з цим важливими є Закон України «Про протимінну діяльність в Україні», Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року та міжнародні стандарти протимінної діяльності [139]; [149]; [227]. Стандарт IMAS 07.11 підкреслює доказово орієнтований характер вивільнення земель, а IMAS 05.10 — значення інформаційного управління у протимінній діяльності [230; 231; 239]. Для адміністративного права ці стандарти мають значення не як джерела української процедури, а як підтвердження вимоги документування, перевірюваності й належного управління даними, що впливають на правовий режим території.

Принцип юридично обґрунтованої поетапності відновлення означає, що черговість відновлювальних заходів має визначатися не довільно, а на підставі офіційних даних про безпеку, шкоду, функціональність території, соціальні потреби, екологічні ризики та ресурсні можливості [233]. У цьому аспекті постанова Кабінету Міністрів України № 1493 про функціональні типи територій має значення не лише як планувальний акт, а як нормативне підтвердження того,

що територіальна диференціація має спиратися на показники, критерії та офіційні дані [85].

Превентивність адміністративних рішень у сфері відновлення територій полягає у запобіганні повторному виникненню небезпеки, екологічної шкоди або правової невизначеності шляхом попереднього встановлення ризиків, обмежень, умов використання та контрольних заходів. Такий принцип не зводиться до загальної управлінської передбачливості. Його адміністративно-правовий зміст полягає в тому, що компетентний орган має врахувати юридично значущі ризики до прийняття рішення, а не лише реагувати на наслідки його невиконання чи помилковості.

Принцип екологічної допустимості та відновлюваності означає, що адміністративне рішення щодо повернення території до використання має враховувати не лише технічну можливість відбудови, а й стан земель, ґрунтів, довкілля, необхідність рекультивації, моніторингу та запобігання подальшій шкоді [37; 134; 135; 133; 153; 14]. Екологічна складова не повинна існувати поруч із адміністративною процедурою; вона має входити до доказової та мотивувальної частини рішення, якщо стан довкілля впливає на режим території або права осіб. Зазначений підхід узгоджується зі Стратегією екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року, оскільки відновлення постраждалих територій має здійснюватися з урахуванням не лише інфраструктурної чи безпекової доцільності, а й екологічної безпеки, кліматичної стійкості, стану природних ресурсів, ризиків забруднення та потреби у запобіганні подальшій шкоді довкіллю. Для адміністративно-правового аналізу це означає, що екологічні критерії повинні входити до доказової та мотивувальної основи адміністративного рішення щодо повернення території до використання, встановлення обмежень або визначення потреби у додаткових відновлювальних заходах [151].

У цьому контексті Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року мають значення не як самостійна процедурна модель відновлення територій, а як нормативно-програмний орієнтир, що задає вимогу узгодження відновлювальної

діяльності з принципами сталого розвитку, екологічної безпеки, раціонального використання природних ресурсів, розвитку громад і захисту людини. Для адміністративно-правового аналізу це означає, що рішення щодо повернення постраждалих територій до використання мають оцінюватися не лише за критерієм швидкості відбудови, а й за критеріями екологічної допустимості, соціальної обґрунтованості, підконтрольності та довгострокової функціональної спроможності території [155; 274].

Принцип підконтрольності і підзвітності є наступним системним орієнтиром. Підконтрольність означає можливість перевірки законності, обґрунтованості, пропорційності та виконання адміністративних рішень. Підзвітність — це обов'язок публічної адміністрації пояснювати підстави, дані, пріоритети, використані ресурси та результати відновлювальних рішень перед уповноваженими органами, територіальними громадами й заінтересованими особами. У сфері відновлення територій контроль не зводиться до фінансового аудиту або технічної перевірки виконаних робіт. Він охоплює законність компетенції, належність процедури, достовірність даних, обґрунтованість адміністративного акта, пропорційність обмежень, виконання рішень, усунення порушень і забезпечення правового захисту [165]; [132]; [75].

Контроль у сфері відновлення територій має супроводжувати весь адміністративний цикл: від формування даних і визначення правового режиму території до виконання відновлювальних заходів та оцінки їх наслідків. Якщо контроль з'являється лише на завершальній стадії, він не здатний виправити помилки, закладені на рівні компетенції, даних або процедури [75]. Тому підконтрольність повинна бути вбудованою властивістю адміністративно-правового механізму, а не зовнішнім епізодичним наглядом.

Окремого значення набуває принцип сервісної спрямованості діяльності публічної адміністрації. У сфері відновлення територій він не означає підміни владної діяльності наданням послуг. Його адміністративно-правовий зміст полягає у забезпеченні доступності інформації, зрозумілості процедур, належної комунікації з особою, можливості подати заяву, отримати мотивоване рішення,

скористатися адміністративним або судовим захистом [82]; [156]; [7]. Сервісність у цій сфері має бути поєднана з владністю: адміністрація не лише надає інформацію або приймає заяви, а й ухвалює рішення, які можуть впливати на правовий режим території та права особи.

Принцип гарантування прав і законних інтересів особи завершує систему принципів. Відновлення територій здійснюється в публічному інтересі, однак цей інтерес не є абстрактним і не може реалізовуватися шляхом витіснення приватного інтересу. Він має бути юридично узгоджений із правами власників, землекористувачів, мешканців територіальних громад, суб'єктів господарювання, внутрішньо переміщених осіб та інших осіб, на яких впливають відновлювальні рішення. У цьому контексті важливими є гарантії права власності, права на безпечне довкілля, доступу до інформації, участі у процедурі, оскарження адміністративного акта і судового захисту [156]; [53]; [58].

Узагальнюючи, систему принципів публічного адміністрування у сфері відновлення територій доцільно розглядати як спеціалізовану адміністративно-правову конструкцію. До неї належать: верховенство права; законність; правова визначеність; компетенційна визначеність; процедурна справедливість; пропорційність; недискримінація; обґрунтованість і мотивованість адміністративних актів; офіційність, достовірність і перевірюваність даних; сумісність кадастрових, геопросторових, реєстрових і моніторингових даних; пріоритет доведеної безпеки; юридично обґрунтована поетапність відновлення; превентивність адміністративних рішень; екологічна допустимість та відновлюваність; підконтрольність і підзвітність; сервісна спрямованість; гарантування прав і законних інтересів особи. Ці принципи не існують ізольовано. Вони утворюють систему критеріїв, за якими оцінюється правомірність адміністративного рішення щодо постраждалої території.

Функції публічного адміністрування у сфері відновлення територій є практичним проявом зазначених принципів. Якщо принципи відповідають на питання, як повинна діяти публічна адміністрація, то функції показують, для чого вона діє і які адміністративно-правові завдання виконує. У межах цього

підрозділу функції не слід ототожнювати з повноваженнями конкретних органів. Повноваження належать до інституційного аналізу розділу 2. Функції ж відображають загальні напрями адміністративної діяльності, без яких неможливо забезпечити правомірне відновлення території.

Функції публічного адміністрування реалізуються у визначених правових формах: планувальній, організаційній, інформаційній, контрольній та індивідуально-правовій. Якщо реалізація відповідної функції впливає на права, свободи чи законні інтереси особи, вона має здійснюватися через адміністративну процедуру та завершуватися адміністративним актом або іншою визначеною законом правовою формою рішення. Такий підхід дає змогу уникнути помилкового висновку, що будь-яка планувальна, координаційна або моніторингова дія автоматично є адміністративною процедурою у вузькому значенні Закону України «Про адміністративну процедуру» [83]. Водночас він зберігає головне: там, де виникає індивідуальний правовий наслідок для особи, процедура є обов'язковою гарантією правомірності.

Першою є інформаційно-доказова функція. Її зміст полягає у формуванні, перевірці й юридичному використанні офіційних даних про стан території, включно з даними про шкоду, кадастровими й геопросторовими відомостями, результатами моніторингу та обстежень. Методики визначення шкоди землі, ґрунтам і земельному фонду мають значення не лише як інструменти розрахунку збитків, а як нормативно визначені способи перетворення фактичних наслідків збройної агресії на документально підтверджену основу подальших адміністративних рішень [106]; [107].

Другою є планувально-програмна функція. Вона забезпечує перехід від окремих фактів пошкодження до системного визначення пріоритетів, заходів, ресурсів, виконавців і показників моніторингу. Закон України «Про засади державної регіональної політики», Закон України № 2389-IX щодо політики відновлення регіонів і територій, постанова Кабінету Міністрів України № 1493 про функціональні типи територій та постанова № 731 щодо планів відновлення

і розвитку формують нормативну рамку територіальної диференціації та планування [104]; [90]; [85]; [115].

Водночас постанову Кабінету Міністрів України № 731 слід використовувати з урахуванням чинної редакції: порядок визначення територій відновлення втратив чинність, а актуальною для цього підрозділу є саме планувальна частина — порядок розроблення, реалізації та моніторингу плану відновлення та розвитку регіонів і планів відновлення та розвитку територіальних громад [115]. Така планувальна рамка забезпечує узгодження цілей, заходів, виконавців, ресурсів і показників моніторингу. Проте план відновлення не замінює адміністративного акта у випадках, коли необхідно вирішити індивідуальну адміністративну справу щодо конкретної особи, земельної ділянки, об'єкта або обмеження у використанні.

Третьою є координаційна функція. Відновлення територій не може бути здійснене одним органом або в межах однієї галузевої політики. Воно потребує узгодження діяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, суб'єктів протимінної діяльності, органів кадастрового, екологічного, будівельного, інфраструктурного та контрольного спрямування. Проте координація не повинна означати розмивання компетенції. Її адміністративно-правове призначення полягає в узгодженні дій за збереження відповідальності кожного суб'єкта в межах наданих законом повноважень [19]; [188].

Четвертою є режимно-регулятивна функція. Вона полягає у встановленні, зміні, підтвердженні або припиненні правового режиму території, земельної ділянки, об'єкта чи окремого виду використання. Саме ця функція найбільш виразно демонструє адміністративно-правову природу відновлення. Рішення про можливість використання території, умови доступу, обмеження, відновлювальні заходи, необхідність додаткових обстежень, внесення або уточнення офіційних відомостей мають не технічний, а юридичний характер. Вони впливають на правове становище осіб і тому мають оформлюватися у належній правовій формі [15; 11].

П'ятою є безпекова функція. Її не слід зводити до технічного розмінування або ліквідації небезпек. В адміністративно-правовому вимірі безпекова функція полягає в адміністративно-правовому врахуванні результатів протимінної діяльності під час визначення режиму доступу, використання території, встановлення або зняття обмежень [34]. Технічні стадії гуманітарного розмінування мають бути предметом спеціального аналізу у підрозділі 2.3, тоді як у межах цього підрозділу важливо встановити їх значення для принципів, функцій і меж публічного адміністрування.

Шостою є екологічно-відновлювальна функція. Вона пов'язана з адміністративно-правовим забезпеченням охорони земель, довкілля, природних ресурсів, рекультивації, поводження з відходами руйнування та запобігання подальшим ризикам [224]. Її зміст полягає не в самому проведенні природоохоронних або технічних робіт, а в юридичному визначенні умов, підстав, суб'єктів, даних, контролю й правових наслідків таких дій. Екологічна складова має входити до доказової та мотивувальної частини рішення, коли стан довкілля впливає на режим території або права осіб [14; 75].

Сьомою є моніторингова функція. Вона забезпечує постійне оновлення інформації про стан території, виконання планів, зміну ризиків, результати відновлювальних заходів і використання земель. Моніторинг не є остаточним юридичним рішенням, але він формує інформаційну основу для такого рішення. У сфері відновлення територій моніторинг без подальшої юридичної оцінки перетворюється на накопичення інформації; водночас адміністративне рішення без належного моніторингу ризикує втратити фактичну обґрунтованість [178].

Восьмою є контрольна функція. Вона забезпечує перевірку законності використання моніторингових та інших офіційних даних, реагування на виявлені порушення і поновлення правомірного стану. У сфері відновлення територій моніторинг і контроль мають розглядатися у взаємозв'язку: моніторинг забезпечує інформаційну основу, а контроль — юридичну реакцію на виявлені факти [178; 165].

Дев'ятою є гарантійно-захисна функція. Її зміст полягає у забезпеченні участі особи в адміністративній процедурі, доступу до інформації, можливості подати пояснення і докази, отримати мотивоване рішення, оскаржити його та домогтися ефективного поновлення порушеного права. У сфері відновлення територій ця функція має особливу вагу, оскільки адміністративні рішення можуть впливати на осіб, які перебувають у вразливому становищі через втрату житла, пошкодження майна, неможливість використовувати землю, екологічну небезпеку або наслідки переміщення [180].

Функції публічного адміністрування у сфері відновлення територій не є самостійними ізольованими напрямками. Вони утворюють адміністративно-правовий цикл: формування і перевірка даних — планування — координація — визначення режиму — організація відновлювальних, безпекових та екологічних заходів — моніторинг — контроль — захист прав. Такий цикл дозволяє уникнути двох крайнощів: зведення відновлення до технічних робіт або, навпаки, розчинення його в загальній політиці розвитку територій.

Для узагальнення взаємозв'язку принципів, функцій і меж публічного адміністрування у сфері відновлення територій доцільно подати його у табличній формі.

Принцип	Функціональний прояв	Межа адміністративного втручання	Критерій правомірності рішення
Законність і компетенційна визначеність	Режимно-регулятивна, координаційна функції	Дія виключно в межах наданих повноважень, у належній правовій формі та з дотриманням установленної процедури	Наявність компетентного суб'єкта, законної підстави, належної мети та визначеної правової форми рішення
Правова визначеність	Режимно-регулятивна,	Недопустимість рішень, невизначених за адресатом,	Зрозумілість адресата, підстав, строків, обсягу обмежень, правових

	гарантійно-захисна функції	підставами, строками, змістом обмежень або правовими наслідками	наслідків і порядку оскарження
Пропорційність	Безпекова, екологічно-відновлювальна функції	Обмеження прав і законних інтересів лише за умови необхідності та в мінімально достатньому обсязі	Співмірність обраного заходу легітимній меті, характеру ризику та ступеню втручання у права особи
Процедурна справедливість	Режимно-регулятивна, гарантійно-захисна функції	Недопустимість настання юридично значущих наслідків без дотримання належної адміністративної процедури	Забезпечення участі заінтересованої особи, збирання й оцінки доказів, мотивування рішення та можливості його оскарження
Офіційність і перевірюваність даних	Інформаційно-доказова, моніторингова функції	Недопустимість прийняття рішення на підставі неперевірених, застарілих, несумісних або юридично непридатних даних	Актуальність, достовірність, сумісність, простежуваність і доказова придатність використаних даних
Пріоритет доведеної безпеки	Безпекова, режимно-регулятивна функції	Доступ до території або її використання допускаються лише після належного підтвердження безпекового стану	Документованість результатів обстеження, обґрунтованість висновків щодо ризиків і пропорційність установлених обмежень
Підконтрольність і підзвітність	Контрольна, моніторингова функції	Недопустимість неперевірюваних, немотивованих або непідконтрольних	Простежуваність рішення, фіксація підстав його прийняття, контроль виконання, можливість перегляду та

		адміністративних рішень	притягнення до відповідальності
Гарантування прав особи	Гарантійно- захисна, сервісно- забезпечувальна функції	Недопустимість втіснення приватного інтересу абстрактно сформульованим публічним інтересом	Забезпечення доступу до інформації, участі в процедурі, адміністративного й судового оскарження, а також ефективного поновлення порушених прав

Таблиця 1.3. Взаємозв'язок принципів, функцій та меж публічного адміністрування у сфері відновлення територій

Поряд із принципами і функціями необхідно визначити межі публічного адміністрування у досліджуваній сфері. Межі є не перешкодою для ефективного відновлення, а правовою умовою його легітимності. Вони вказують, де закінчується допустиме адміністративне втручання і починається порушення компетенції, процедури, прав особи або правового режиму територій.

Першими є нормативні межі. Вони визначають правову основу, у межах якої публічна адміністрація може приймати рішення щодо відновлення територій, встановлення або зміни режиму використання земель, організації відновлювальних заходів, фіксації шкоди, використання кадастрових і геопросторових даних, розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю. Нормативна межа означає, що адміністративне рішення не може спиратися лише на план, політичний пріоритет, бюджетну доцільність або внутрішню управлінську домовленість. Воно має мати визначену законом або прийнятим на його виконання нормативно-правовим актом підставу [83; 247].

Другими є компетенційні межі. Вони означають, що кожен суб'єкт публічної адміністрації може діяти лише в межах наданих йому повноважень. Відновлення територій не може бути сферою «змішаної відповідальності», у якій органи взаємодіють без чіткого юридичного розмежування. Координація не

скасовує компетенції, а спільне виконання завдань не означає спільної безвідповідальності. Саме тому подальший інституційний аналіз у розділі 2 має виходити з установленого тут критерію: належним є лише те рішення, щодо якого можна визначити компетентного суб'єкта, правову підставу, межі розсуду і відповідальність.

Третіми є процедурні межі. Вони полягають у тому, що адміністративне рішення, яке впливає на права чи законні інтереси особи, не може бути прийняте поза належною процедурою. План, цифровий запис, акт обстеження, інформація з кадастру або результат моніторингу можуть бути елементами доказової основи, але не завжди є остаточним рішенням у юридичному значенні. Якщо відповідні дані призводять до встановлення обмеження, зміни режиму території, відмови у використанні, підтвердження небезпеки або іншого індивідуального правового наслідку, адміністрація повинна забезпечити процедурні гарантії, передбачені законом.

Четвертими є матеріально-правові межі. Вони визначають змістовну допустимість втручання у права особи. Наприклад, обмеження використання земельної ділянки може бути виправдане мінною небезпекою або екологічним ризиком, але таке обмеження повинно бути законним, необхідним, обґрунтованим, пропорційним і часово визначеним настільки, наскільки це можливо. Так само пріоритетність відновлення одних територій перед іншими має ґрунтуватися не на довільному розсуді, а на встановлених критеріях, офіційних даних і мотивованому адміністративному чи планувальному рішенні.

П'ятими є інформаційні межі. Вони означають, що адміністративне рішення не може ґрунтуватися на даних, походження, актуальність, повнота або достовірність яких не можуть бути перевірені. Це особливо важливо для кадастрових, геопросторових, екологічних і безпекових даних. Інформаційні межі не звужують дискрецію адміністративного органу механічно, але вимагають, щоб адміністративний розсуд спирався на офіційні, сумісні, актуальні та доказово придатні відомості.

Шостими є межі адміністративного розсуду. У сфері відновлення територій розсуд неминучий, але він має бути юридично керованим. Орган може обирати черговість заходів, спосіб організації робіт, модель координації або форму реагування, однак такий вибір має бути мотивованим, пропорційним, заснованим на офіційних даних і відкритим для контролю. Розсуд не може використовуватися для обходу процедури, уникнення мотивування або відмови особі в доступі до інформації та правового захисту.

Сьомими є гарантійні межі. Вони вказують, що публічний інтерес у відновленні територій не може реалізовуватися поза гарантіями прав людини. Навіть у разі об'єктивної необхідності безпекових чи екологічних обмежень особа повинна мати можливість знати підстави рішення, брати участь у процедурі, подавати свої доводи, отримати мотивоване рішення і скористатися адміністративним або судовим захистом. Стаття 41 Хартії основних прав Європейського Союзу закріплює право на належне адміністрування у відносинах з інституціями, органами та установами Союзу, а принципи OECD/SIGMA визначають належну адміністрацію через законність, підзвітність, якість послуг, спроможність, прозорість і орієнтацію на результат [193]; [249]; [197]. Кодекс належної адміністративної поведінки Європейської Комісії також може використовуватися як орієнтир коректної адміністративної комунікації, неупередженості, службової добросовісності та поваги до особи [197]. Для України ці стандарти не замінюють національне законодавство, але посилюють аргумент про те, що відновлення територій має здійснюватися як належне адміністрування, а не як суто управлінське реагування.

Окремого пояснення потребують фактичні межі публічного адміністрування. Вони не є самостійним замінником правових меж. Фактичні межі становлять юридично значущі обставини адміністративної справи: рівень мінної небезпеки, забруднення, руйнування, відсутність доступу, неповнота даних, які обмежують можливість прийняття або виконання рішення й мають бути враховані у процедурі. У цьому сенсі фактичний стан території не скасовує правові вимоги, а конкретизує їх застосування.

У межах цього підрозділу доцільно зафіксувати не законодавчі пропозиції, що становитимуть предмет подальшого аналізу в розділі 3, а ті системні недоліки чинного адміністративно-правового підходу, які виявляються на рівні принципів, функцій і меж публічного адміністрування у сфері відновлення територій.

По-перше, має місце нормативна фрагментарність принципів відновлення: законність, прозорість, використання даних, моніторинг, контроль та участь заінтересованої особи закріплюються в різних нормативних масивах, однак не завжди утворюють єдину адміністративно-правову логіку відновлення територій. По-друге, зберігається розрив між планувальними документами, цифровими інформаційними системами та індивідуальними адміністративними актами, унаслідок чого управлінські, інформаційні й правозастосовні елементи відновлення не завжди функціонують як послідовний адміністративно-правовий цикл. По-третє, простежується ризик компетенційної невизначеності, коли відновлення розглядається переважно як міжвідомча діяльність без достатньо чіткого визначення відповідального суб'єкта, меж його повноважень і юридичних наслідків прийнятих ним рішень. По-четверте, недостатньо завершеним залишається процедурний порядок використання моніторингових, кадастрових, геопросторових і безпекових даних для прийняття юридично значущих рішень щодо територій.

Отже, принципи, функції та межі публічного адміністрування у сфері відновлення територій утворюють самостійну теоретико-методологічну конструкцію. Її зміст полягає в тому, що відновлення територій має здійснюватися не лише ефективно й організаційно узгоджено, а передусім правомірно: на основі компетенції, у належній правовій формі, з використанням перевірених офіційних даних, із прийняттям мотивованих адміністративних актів або інших визначених законом рішень, під контролем і з гарантіями захисту прав особи.

Проміжний науковий результат цього підрозділу полягає в удосконаленні системи принципів, функцій та меж публічного адміністрування у сфері

відновлення території через їх узгодження з вимогами верховенства права, законності, правової визначеності, пропорційності, компетенційної визначеності, підконтрольності, підзвітності та забезпечення прав і законних інтересів особи. Удосконалення такої системи полягає в тому, що принципи, функції та межі розглядаються не як самостійні переліки, а як взаємопов'язана система критеріїв правомірності адміністративного рішення: принципи задають вимоги, функції визначають напрями реалізації компетенції, а межі встановлюють допустимий обсяг адміністративного втручання. Така система створює методологічну основу для подальшого дослідження суб'єктів, процедур, адміністративних актів, гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу й контролю в розділі 2 цієї дисертації.

Висновки до розділу 1

У Розділі 1 здійснено теоретико-методологічне обґрунтування публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. Розділ побудовано як послідовний перехід від аналізу стану наукового опрацювання проблеми до визначення поняття, змісту, принципів, функцій і меж відповідної адміністративної діяльності. У результаті сформовано вихідну категоріальну основу для подальшого дослідження адміністративно-правового механізму відновлення територій, системи суб'єктів публічної адміністрації, адміністративних процедур, індивідуальних адміністративних актів, гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю.

У підрозділі 1.1 проаналізовано стан наукового опрацювання проблем публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. Досліджено адміністративно-правові, управлінські, земельно-екологічні, безпекові, муніципальні, цифрові, геопросторові, інфраструктурні та міжнародно-аналітичні джерела, що

стосуються відновлення територій. Встановлено, що наявна джерельна база є значною за обсягом, але неоднорідною за змістом: одні джерела розкривають управлінсько-організаційні аспекти відбудови, інші – екологічну шкоду, безпекові ризики, гуманітарне розмінування, цифрові системи, регіональне планування або міжнародну архітектуру відновлення. Водночас лише частина з них безпосередньо працює на адміністративно-правове осмислення відповідної сфери.

У межах підрозділу 1.1 доведено, що загальна українська адміністративно-правова доктрина вже містить необхідний категоріальний інструментарій для дослідження відновлення територій. Йдеться про категорії публічної адміністрації, адміністративної компетенції, адміністративної процедури, адміністративного акта, адміністративного розсуду, контролю, підконтрольності, пропорційності та гарантій прав особи. Разом із тим встановлено, що ці категорії ще не були достатньо інтегровані у спеціальну доктрину відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії. Тому відновлення територій у науковій літературі часто описується як політика, програма, управлінський процес, інфраструктурна відбудова або безпековий захід, але не завжди як юридично впорядкована діяльність публічної адміністрації.

З'ясовано, що головною прогалиною стану наукового опрацювання є фрагментарність підходів до досліджуваної проблематики. У науці публічного управління достатньо розкрито питання стратегічного планування, координації, інституційної спроможності та ролі територіальних громад; у земельному й екологічному праві – питання шкоди, забруднення, охорони земель і природних ресурсів; у безпекових дослідженнях – гуманітарне розмінування та повернення територій до безпечного використання; у цифровому вимірі – кадастрові, геопросторові та інформаційно-аналітичні системи. Проте зазначені напрями не утворюють завершеної адміністративно-правової конструкції, у якій фактичні дані про стан території послідовно трансформуються у мотивоване рішення компетентного суб'єкта публічної адміністрації.

У результаті підрозділу 1.1 встановлено, що наукове опрацювання проблем відновлення територій має багатоплощинний, але доктринально незавершений характер. Ключовим результатом стало обґрунтування необхідності переходу від загальнополітичного, управлінського або технічного розуміння відновлення до його адміністративно-правового осмислення. Сформовано висновок, що подальше дослідження має будуватися навколо адміністративно-правового циклу: встановлення фактичного стану території, фіксації шкоди, перевірки кадастрових, геопросторових, екологічних і безпекових даних, прийняття адміністративного акта або іншого визначеного законом рішення, контролю та забезпечення права на оскарження.

У підрозділі 1.2 визначено поняття та розкрито зміст публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. Обґрунтовано, що відновлення територій не може зводитися до відбудови об'єктів інфраструктури, регіонального розвитку, фінансування, управління проєктами або технічного усунення наслідків руйнування. У межах адміністративного права воно набуває значення самостійної сфери публічного адміністрування тоді, коли фактичний стан постраждалої території стає предметом компетенційно визначеного, процедурно впорядкованого, інформаційно забезпеченого та підконтрольного владного впливу публічної адміністрації.

У підрозділі 1.2 встановлено адміністративно-правову природу досліджуваної діяльності. Вона полягає у тому, що суб'єкти публічної адміністрації встановлюють фактичний стан територій, оцінюють офіційні дані, визначають або уточнюють правовий режим територій, організують відновлювальні, безпекові та екологічні заходи, приймають адміністративні акти або інші визначені законом рішення та забезпечують права осіб, на яких такі рішення впливають. Відповідно, у центрі досліджуваної сфери перебуває не відбудовчий захід сам по собі, а юридично значуще рішення компетентного суб'єкта публічної адміністрації, прийняте на основі встановлених і перевірених даних.

Визначено, що у сфері відновлення територій спеціальним об'єктом адміністративно-правового впливу є постраждала територія як комплексний адміністративно-правовий об'єкт, а безпосереднім об'єктом публічного адміністрування виступають суспільні відносини, що виникають у зв'язку з установленням її фактичного стану, визначенням або уточненням правового режиму, організацією безпечного, екологічно допустимого й функціонального використання, а також забезпеченням прав і законних інтересів осіб, пов'язаних із такою територією.

У цьому значенні територія не розглядається лише як географічний простір або сукупність пошкоджених об'єктів. Вона виступає комплексним адміністративно-правовим об'єктом, у якому поєднуються земельний, екологічний, безпековий, інфраструктурний, інформаційно-доказовий, соціальний і майновий виміри. Саме щодо такого об'єкта публічна адміністрація здійснює компетенційно визначений і процедурно впорядкований вплив: приймає рішення про доступ, використання, обмеження, безпечність, рекультивацию, моніторинг, відновлення інфраструктури, внесення або уточнення відомостей у кадастрових, геопросторових чи реєстрових системах.

Розкрито внутрішній зміст публічного адміністрування у відповідній сфері через сукупність адміністративно-правових елементів: об'єктного, компетенційного, процедурного, елемента правової форми рішення, інформаційно-доказового і цифрового, контрольного та гарантійного. Показано, що ці елементи не є механічним переліком ознак, а утворюють адміністративно-правовий цикл відновлення територій. У межах цього циклу фактичний стан території встановлюється на підставі офіційних і перевірених даних, проходить юридичне оцінювання, набуває правової форми у відповідному рішенні, реалізується під контролем і супроводжується гарантіями захисту прав заінтересованих осіб.

За результатами підрозділу 1.2 сформульовано поняття публічного адміністрування у сфері відновлення територій як врегульованої нормами адміністративного права, компетенційно визначеної, процедурно впорядкованої,

інформаційно забезпеченої та підконтрольної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, спрямованої на встановлення юридично значущого стану постраждалих територій, визначення умов їх безпечного, екологічно допустимого й функціонального використання, прийняття адміністративних актів або інших визначених законом рішень та забезпечення прав і законних інтересів заінтересованих осіб. Такий висновок дозволив обґрунтувати самостійність досліджуваної сфери адміністративно-правового регулювання.

У підрозділі 1.3 обґрунтовано принципи, функції та межі публічного адміністрування у сфері відновлення територій. Встановлено, що після визначення поняття і змісту відповідної діяльності необхідним є з'ясування критеріїв її правомірності. Принципи, функції та межі розглянуто не як три ізольовані переліки, а як взаємопов'язану теоретико-методологічну конструкцію. У ній принципи визначають вимоги до діяльності публічної адміністрації, функції розкривають напрями реалізації адміністративної компетенції, а межі встановлюють допустимий обсяг адміністративного втручання у правовий режим території та права особи.

У підрозділі 1.3 систематизовано загальноправові, спеціальні адміністративно-правові та спеціальні принципи, зумовлені комплексним характером об'єкта відновлення. До загальноправових принципів віднесено верховенство права, законність, правову визначеність, пропорційність, недискримінацію та забезпечення ефективного засобу правового захисту. До спеціальних адміністративно-правових – компетенційну визначеність, процедурну справедливість, мотивованість адміністративних актів, офіційність, достовірність і перевірюваність даних, підконтрольність, підзвітність, сервісну спрямованість і гарантування прав особи. Окремо обґрунтовано принципи пріоритету доведеної безпеки, юридично обґрунтованої поетапності відновлення, сумісності кадастрових і геопросторових даних, превентивності адміністративних рішень та екологічної допустимості й відновлюваності територій.

Визначено функції публічного адміністрування у сфері відновлення територій як основні напрями реалізації адміністративної компетенції. До таких функцій віднесено інформаційно-доказову, планувально-програмну, координаційну, режимно-регулятивну, безпекову, екологічно-відновлювальну, моніторингову, контрольну та гарантійно-захисну. Доведено, що ці функції реалізуються у визначених правом формах: планувальній, організаційній, інформаційній, контрольній та індивідуально-правовій. Якщо реалізація функції впливає на права, свободи чи законні інтереси особи, вона має здійснюватися через адміністративну процедуру та завершуватися адміністративним актом або іншою визначеною законом правовою формою рішення.

Розкрито межі публічного адміністрування у сфері відновлення територій як юридично визначені рамки реалізації адміністративної компетенції. Виокремлено нормативні, компетенційні, процедурні, матеріально-правові, інформаційні, дискреційні, гарантійні та фактичні межі. Обґрунтовано, що фактичні межі не замінюють правових, а становлять юридично значущі обставини адміністративної справи: рівень мінної небезпеки, забруднення, руйнування, неповноту даних або відсутність доступу до території. Такі обставини не скасовують правові вимоги, а конкретизують їх застосування під час прийняття адміністративного рішення.

У підсумку підрозділу 1.3 доведено, що принципи, функції та межі публічного адміністрування у сфері відновлення територій формують систему критеріїв правомірності адміністративних рішень. Така система дозволяє оцінювати рішення публічної адміністрації з позицій верховенства права, законності, компетенційної визначеності, правової визначеності, пропорційності, мотивованості, перевірюваності даних, підконтрольності, підзвітності та забезпечення прав особи. Саме це становить проміжний науковий результат Розділу 1 і створює методологічну основу для подальшого аналізу адміністративно-правового механізму у Розділі 2.

Отже, у Розділі 1 сформовано цілісну теоретико-методологічну основу дослідження публічного адміністрування у сфері відновлення територій,

постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. Доведено, що відповідна сфера має розглядатися не як сукупність розрізаних відбудовчих, безпекових, екологічних чи цифрових заходів, а як самостійна адміністративно-правова сфера, у межах якої публічна адміністрація діє на основі компетенції, процедури, офіційних даних, правової форми рішення, контролю та гарантій прав особи. Цей висновок визначає подальшу логіку дисертації: від теоретико-методологічного обґрунтування – до аналізу адміністративно-правового механізму та напрямів його вдосконалення.

РОЗДІЛ 2

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

2.1. Система суб'єктів публічної адміністрації у сфері управління земельними ресурсами, фіксації шкоди та відновлення постраждалих територій

Якщо в Розділі 1 було сформовано теоретико-методологічну основу дослідження, визначено поняття, зміст, принципи, функції та межі публічного адміністрування у сфері відновлення територій, то Розділ 2 має розкрити адміністративно-правовий механізм відповідної діяльності. Першим елементом такого механізму є система суб'єктів публічної адміністрації, оскільки саме через суб'єктів, наділених адміністративною компетенцією, фактичний стан постраждалої території набуває юридичного значення, а відновлювальні дії перетворюються на правомірні адміністративні рішення.

Підрозділ 2.1 виконує інституційну функцію у структурі дисертації. Він спирається на висновки Розділу 1, однак не дублює поняття публічного адміністрування, комплексний характер постраждалої території, систему принципів, функцій і меж. Його завдання полягає у визначенні того, які суб'єкти публічної адміністрації беруть участь у відновленні територій, у чому полягає їхня адміністративна компетенція, де проходять межі їхніх повноважень, у яких формах вони взаємодіють і яким чином забезпечується їх підконтрольність та відповідальність. Саме це створює основу для подальшого аналізу адміністративних процедур у підрозділі 2.2 та адміністративно-правових засад гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу і контролю у підрозділі 2.3.

Система суб'єктів публічної адміністрації у сфері відновлення територій не може бути подана як механічний перелік органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, спеціалізованих виконавців і цифрових операторів. Такий перелік сам по собі не дає відповіді на головне адміністративно-правове питання: хто, у межах якої компетенції, на підставі яких даних, у якій процедурі та в якій правовій формі приймає юридично значуще рішення щодо постраждалої території, земельної ділянки, шкоди, доступу, обмеження, безпечності чи повернення земель до використання [188; 192].

У цьому аспекті система суб'єктів публічної адміністрації у сфері відновлення територій має розглядатися як компетенційно впорядкована адміністративно-правова система. Її елементи поєднуються не за формально-організаційною ознакою, а через участь у єдиному адміністративному циклі: формування нормативної рамки, встановлення фактичного стану території, фіксація шкоди, ведення офіційних кадастрових, геопросторових, екологічних і безпекових даних, перевірка таких даних, безпекова оцінка, прийняття адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення, контроль виконання та юридична відповідальність [179].

Методологічною основою такого підходу є загальна доктрина адміністративного права, у межах якої суб'єкт публічної адміністрації аналізується через категорії компетенції, повноважень, предмета відання, адміністративного розсуду, правових форм діяльності, відповідальності, контролю та гарантій прав особи [6]; [2]; [66]. Для досліджуваної сфери це означає, що суб'єкт набуває адміністративно-правового значення не через сам факт участі у відбудові, цифровому супроводі, розмінуванні або моніторингу, а тоді, коли він реалізує владне повноваження, формує доказову основу рішення, приймає або готує юридично значуще рішення чи здійснює контроль за його виконанням.

Конституційна вимога щодо дії органів державної влади та органів місцевого самоврядування лише на підставі, у межах повноважень і у спосіб,

передбачені Конституцією та законами України, є вихідною для побудови всієї системи суб'єктів у досліджуваній сфері [57]. Відновлення територій навіть за умов воєнного стану, мінної небезпеки, значного обсягу руйнувань, екологічних ризиків і потреби оперативного реагування не може здійснюватися поза компетенційними межами. Саме компетенція визначає, хто має право встановлювати факти, збирати дані, вносити відомості до офіційних систем, приймати рішення, організовувати відновлювальні заходи й відповідати за їх правові наслідки.

Закон України «Про адміністративну процедуру» посилює цю вимогу, оскільки пов'язує розгляд і вирішення адміністративних справ із компетенцією адміністративного органу, правами учасників провадження, доказами, мотивуванням, адміністративним актом, виконанням і оскарженням [83]. Для підрозділу 2.1 це означає, що система суб'єктів має оцінюватися не лише за організаційною роллю у відновленні, а й за здатністю забезпечити належну процедуру, правову визначеність результату, участь заінтересованих осіб, мотивування рішення та можливість його адміністративного або судового оскарження.

Загальним суб'єктом адміністративної координації у сфері відновлення територій виступає Кабінет Міністрів України. Його роль полягає не у вирішенні кожної індивідуальної адміністративної справи щодо конкретної земельної ділянки чи території, а у формуванні підзаконної нормативної, організаційної, фінансової, інформаційної та міжвідомчої рамки відновлення. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» визначає Кабінет Міністрів України як вищий орган у системі органів виконавчої влади, який спрямовує та координує роботу міністерств та інших центральних органів виконавчої влади [127].

Компетенція Кабінету Міністрів України у цій сфері має нормативно-координаційний, а не індивідуально-рішеннявий характер. Він формує загальні правила, порядки, методики, стратегії, організаційні моделі та механізми міжвідомчої взаємодії, однак не підміняє компетенцію спеціальних органів, які встановлюють факти, ведуть офіційні дані, здійснюють обстеження, приймають

індивідуальні рішення або контролюють їх виконання. Такий розподіл має принципове значення, оскільки загальна координація не може перетворюватися на розмиття відповідальності.

Кабінет Міністрів України формує нормативний каркас відновлення через акти різної правової природи. Йдеться, зокрема, про порядок визначення шкоди та збитків, порядок планування відновлення і розвитку регіонів та територіальних громад, функціональну типологізацію територій, цифрову систему управління процесом відбудови, план дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад та інші підзаконні інструменти [117; 115; 85; 142; 110].

Порядок визначення шкоди та збитків, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 326, має використовуватися в межах цього підрозділу лише з урахуванням чинної редакції та актуальних назв компетентних органів. Це застереження є важливим, оскільки система суб'єктів відновлення є динамічною, а компетенційна модель не може будуватися на історичних назвах органів, які вже замінені у чинних нормативних актах. У межах пп. 2.1 постанова № 326 має значення не стільки як методика оцінювання, скільки як приклад компетенційно організованого встановлення шкоди, у якому задіяні уповноважені органи, офіційні дані, процедури збирання інформації та подальші юридичні наслідки [117; 158].

Другий рівень системи становлять центральні органи виконавчої влади, які формують і реалізують державну політику у суміжних секторах відновлення територій. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» визначає правові засади організації, повноважень і порядку діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади [154]. Для теми дисертації важливо не просто назвати відповідні органи, а показати їх різну адміністративно-правову роль: міністерства формують державну політику, інші центральні органи виконавчої влади реалізують спеціальну компетенцію, окремі суб'єкти ведуть офіційні дані, здійснюють контроль або виконують спеціалізовані дії.

Мінрозвитку займає ключове місце у планувально-інфраструктурному, регіональному, просторовому та цифровому вимірі відновлення. Основним джерелом його компетенції у цьому підрозділі є Положення про Міністерство розвитку громад та територій України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 460 [114]. Саме це Положення, а не окремі акти про внесення змін, має використовуватися як базова компетенційна основа. Постанова Кабінету Міністрів України № 460 має розглядатися як базове компетенційне джерело щодо Мінрозвитку. Постанова № 1545 має допоміжне значення, оскільки вносить зміни до Положення № 460; постанова № 1028 пояснює зміну назви Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України на Міністерство розвитку громад та територій України; постанова № 1027 має перехідний реорганізаційний характер і не повинна розглядатися як самостійна компетенційна основа [114; 92; 137; 21].

Мінрозвитку є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах державної регіональної політики, місцевого самоврядування, просторового планування, будівництва, містобудування, відновлення регіонів, територій та інфраструктури, а також інформаційно-аналітичного управління процесом відбудови. Водночас компетенція цього міністерства не повинна розумітися як універсальна компетенція щодо всіх аспектів відновлення. Воно не замінює органи, уповноважені на ведення земельного кадастру, здійснення екологічного контролю, проведення протимінної діяльності або прийняття індивідуальних адміністративних актів у конкретних адміністративних справах.

Особливого значення для цієї сфери набуває актуальна інтеграція економічного, довкілєвого, аграрного, земельного та інвестиційного напрямів державної політики. Основним нормативним джерелом для аналізу цього блоку є постанова Кабінету Міністрів України № 903 щодо Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України [22]. У межах цього підрозділу постанова Кабінету Міністрів України № 904 не використовується як головна опора для компетенції зазначеного міністерства, оскільки її призначення полягає

у загальній оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, а не у безпосередньому визначенні компетенції відповідного інтегрованого міністерства [124; 23].

Актуальна інституційна модель вимагає розглядати економічний, аграрний, довкіллевий, земельний та інвестиційний напрями не ізольовано, а як взаємопов'язані елементи компетенційного блоку, що впливає на оцінювання шкоди, відновлення земель, визначення умов їх подальшого використання, екологічну допустимість відновлювальних заходів і ресурсне забезпечення відповідної діяльності. Саме тому питання економічного відновлення, земельної політики, охорони довкілля, оцінювання шкоди й аграрного використання постраждалих земель у межах пп. 2.1 мають аналізуватися не як паралельні управлінські сегменти, а як взаємопов'язані складові єдиного компетенційного блоку [22; 106; 107; 117; 134; 135; 40].

Спеціальним суб'єктом інформаційно-кадастрового забезпечення є Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. Її значення у сфері відновлення територій визначається не лише тим, що вона веде відповідні відомості про землі та земельні ділянки. Держгеокадастр забезпечує офіційність, просторову ідентифікацію, кадастрову визначеність і доказову придатність даних, які можуть бути покладені в основу адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення щодо правового режиму земель [98; 94; 116].

Відомості Державного земельного кадастру у сфері відновлення територій не є лише довідковими. Якщо вони використовуються для встановлення меж ділянки, визначення обмежень, співвіднесення шкоди з конкретним об'єктом, внесення змін до офіційних відомостей або мотивування адміністративного акта, вони набувають доказового значення. Відповідно, адміністративно-правова роль Держгеокадастру полягає не тільки в технічному веденні інформаційних масивів, а й у забезпеченні їх офіційності, достовірності, актуальності, просторової визначеності та придатності до використання у подальших адміністративних процедурах.

Закон України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» і порядок функціонування такої інфраструктури додатково посилюють значення геопросторової компетенції [131; 123]. Геопросторові дані дають змогу інтегрувати кадастрову, екологічну, інфраструктурну, безпекову й моніторингову інформацію. Однак їх адміністративно-правове значення виникає лише за умови, що вони є сумісними, перевірюваними, оновленими і використовуються компетентним суб'єктом у належній процедурі. Тому відповідальність за якість даних має розглядатися як важливий компонент відповідальності за правомірність подальших рішень.

У системі суб'єктів відновлення територій окреме місце посідає Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Її компетенція пов'язана із цивільним захистом, реагуванням на надзвичайні ситуації, виконанням аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, а також участю у заходах, що мають безпековий характер [112]. У контексті відновлення територій роль ДСНС не повинна зводитися до фактичного реагування або технічного виконання робіт. Її дії можуть формувати частину доказової основи подальших рішень щодо безпечності території, доступу, обмежень, евакуації, ліквідації наслідків руйнувань або організації невідкладних заходів.

Разом із тим інформація, акти, висновки або результати робіт, отримані за участю ДСНС, не завжди самі по собі є адміністративними актами щодо правового режиму території. Вони мають адміністративно-правове значення настільки, наскільки включаються до процедури прийняття рішення компетентним органом. Сам факт реагування на небезпеку може бути підставою для адміністративного акта, доказом у справі або елементом контролю, але юридичний наслідок щодо режиму використання земель має наставати через рішення належного суб'єкта публічної адміністрації у визначеній законом правовій формі.

Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України належить до спеціалізованих суб'єктів у сфері інфраструктурного відновлення. Відповідно до Положення про нього, Агентство відновлення є центральним

органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через відповідного міністра, і виконує завдання у сфері відновлення та розвитку інфраструктури [111; 29]. Його роль у досліджуваному механізмі полягає в організації й реалізації інфраструктурного блоку відновлення, але не у визначенні всіх правових наслідків щодо земель, кадастрових даних, фіксації шкоди чи безпечного використання територій.

Інфраструктурне відновлення завжди має територіальну прив'язку. Відбудова дороги, мосту, комунального об'єкта, соціальної інфраструктури або іншого об'єкта не може бути відокремлена від правового режиму земельної ділянки, кадастрових відомостей, геопросторових даних, екологічного стану, безпекових обмежень і майнових прав. Тому компетенція Агентства відновлення повинна узгоджуватися з компетенцією суб'єктів земельного, екологічного, кадастрового, містобудівного та безпекового блоків. У цьому полягає адміністративно-правовий зміст інституційної взаємодії: кожен суб'єкт виконує власну функцію, але юридичний результат має бути узгодженим.

Територіальний рівень системи суб'єктів утворюють місцеві державні адміністрації, військові адміністрації та органи місцевого самоврядування. Місцеві державні адміністрації є місцевими органами виконавчої влади, які в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці забезпечують виконання Конституції, законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, а також реалізацію державної політики [99; 130]. У сфері відновлення територій їх значення полягає у територіальній наближеності до фактичного стану постраждалих земель, населених пунктів, об'єктів інфраструктури й потреб населення.

Військові адміністрації набувають особливого значення в умовах воєнного стану. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та громадян в умовах воєнного стану [138]. Для відновлення територій військові адміністрації є суб'єктами, які забезпечують безперервність

публічного управління, координацію безпекових заходів, оперативне реагування на наслідки збройної агресії, організацію взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, ДСНС, суб'єктами протимінної діяльності та іншими учасниками відновлення.

Однак особливий правовий режим воєнного стану не створює необмеженої компетенції. Повноваження військових адміністрацій мають реалізовуватися з дотриманням вимог законності, пропорційності, мотивованості, правової визначеності та підконтрольності. Безпекова необхідність може обґрунтовувати обмеження доступу до території, користування земельною ділянкою або проведення певних робіт, але не замінює компетенцію, правову форму рішення, належне мотивування та можливість контролю.

Органи місцевого самоврядування становлять особливий елемент системи суб'єктів, оскільки саме на рівні територіальної громади відновлення набуває безпосереднього соціального та правового змісту. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає систему, гарантії, засади організації та діяльності місцевого самоврядування [129]. У сфері відновлення територій органи місцевого самоврядування беруть участь у формуванні первинної інформаційної основи, виявленні пошкоджень, комунікації з мешканцями, локальному плануванні, визначенні потреб громади, забезпеченні публічних послуг і взаємодії з державними органами. У цьому контексті окреме значення має співробітництво територіальних громад як правовий інструмент поєднання ресурсів, організаційних можливостей і управлінських зусиль кількох громад. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» створює правову основу для реалізації спільних проєктів, утримання спільних об'єктів, координації ресурсів і вирішення питань, що виходять за межі однієї територіальної громади. У сфері відновлення територій такий інструмент може застосовуватися для спільної відбудови міжмуніципальної інфраструктури, організації поводження з відходами руйнування, координації локальних планів відновлення, використання геопросторових даних та підвищення спроможності громад [147]. Водночас співробітництво громад не замінює адміністративну

компетенцію кожного суб'єкта і не усуває потреби у належній процедурі прийняття юридично значущого рішення щодо конкретної території, земельної ділянки, об'єкта або прав особи.

Наукові дослідження ролі місцевого самоврядування у відбудові засвідчують, що територіальна громада не є пасивним адресатом рішень центральної влади. Вона є простором, у якому управлінські, земельні, безпекові, інфраструктурні й соціальні рішення набувають конкретного правового значення [79; 162; 173]. Первинна інформація, сформована територіальною громадою або її органами, не є автоматично юридичним рішенням. Вона набуває доказового або процедурного значення лише після перевірки, співвіднесення з офіційними реєстрами, кадастровими, геопросторовими, екологічними й безпековими даними та використання компетентним суб'єктом у належній правовій формі. У цьому полягає відмінність між участю громади у відновленні та прийняттям юридично значущого адміністративного рішення, яке впливає на правовий режим земельної ділянки, доступ до території або права конкретної особи.

Суб'єкти протимінної діяльності є спеціалізованими учасниками системи відновлення територій. Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» визначає правові та організаційні засади здійснення протимінної діяльності, її суб'єктів, повноваження, систему управління та державного регулювання [139]. Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року визначає стратегічні орієнтири розвитку цієї сфери, однак у підрозділі 2.1 вона використовується лише для визначення місця суб'єктів протимінної діяльності в системі відновлення, без деталізації технічних стадій розмінування [149].

Адміністративно-правове значення суб'єктів протимінної діяльності полягає в тому, що результати їхньої діяльності можуть впливати на правовий режим території, доступ до земель, можливість їх використання, встановлення або зняття обмежень. Водночас суб'єкт протимінної діяльності не повинен ототожнюватися із суб'єктом, який самостійно приймає адміністративний акт щодо правового режиму земельної ділянки. Він може виконувати спеціалізовані дії, формувати технічну й доказову інформацію, підтверджувати результати

обстеження або очищення, але юридичне оформлення наслідків таких дій має здійснюватися компетентним суб'єктом публічної адміністрації у визначеній законом правовій формі. У цьому контексті міжнародні стандарти протимінної діяльності, насамперед IMAS 07.11 і IMAS 05.10, мають значення не як безпосереднє джерело української адміністративної процедури, а як професійні орієнтири щодо доказовості, документування, інформаційного управління, якості даних і управління залишковими ризиками [230]; [231]. Для системи суб'єктів це означає, що оператори протимінної діяльності мають бути включені до адміністративного циклу через процедури обміну даними, передачі результатів, перевірки, контролю якості та юридичного оформлення наслідків.

Окреме місце у системі суб'єктів займають адміністратори, технічні адміністратори, користувачі цифрових систем, реєстрів і платформ, а також органи, уповноважені вносити, перевіряти та використовувати відповідні дані. Єдина цифрова інтегрована інформаційно-аналітична система управління процесом відбудови створює основу для координації, моніторингу та простежуваності процесів відновлення [142]; [113].

Водночас цифрові системи, реєстри й платформи не є суб'єктами адміністративної компетенції у матеріальному значенні. Вони не приймають адміністративного акта, не замінюють мотивування рішення і не усувають відповідальності посадової особи або органу. Суб'єктами є адміністратори, користувачі та органи, уповноважені вносити, перевіряти й використовувати відповідні дані у процедурі. DREAM, Державний земельний кадастр, національна інфраструктура геопросторових даних, сервіс «ЕкоЗагроза», Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок збройної агресії, мають значення як інформаційна, доказова, координаційна й контрольна основа, але не замінюють адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення [216; 28; 128].

Цифровий оператор, адміністратор реєстру або відповідальний орган забезпечує функціонування інформаційної інфраструктури, але юридичне значення даних залежить від того, хто їх вніс, на якій підставі, хто перевірів, як

вони були використані та чи відображені у мотивуванні адміністративного рішення. Саме тому цифровий елемент не може бути відокремлений від компетенційного. У сфері відновлення територій цифровізація посилює простежуваність і підконтрольність, але водночас породжує новий тип відповідальності – за повноту, достовірність, своєчасність, сумісність та процедурну придатність офіційних даних [211; 69; 70; 62].

Форми взаємодії суб'єктів публічної адміністрації у сфері відновлення територій мають різну правову природу. До них належать міжвідомчий обмін даними, спільні обстеження територій, погодження рішень, координаційні наради, участь у цифрових платформах, передача результатів обстеження, інтеграція кадастрових і геопросторових відомостей, контроль якості даних, інформаційна взаємодія з територіальними громадами та комунікація із заінтересованими особами. У науковій літературі міжвідомча взаємодія органів державної влади та місцевого самоврядування справедливо розглядається як умова ефективності публічного адміністрування, однак для адміністративного права важливо, щоб така взаємодія була не лише організаційною, а й процедурно визначеною [19; 50].

Координація не створює нової компетенції та не скасовує відповідальності конкретного суб'єкта. Вона лише забезпечує узгодження дій між суб'єктами, кожен із яких діє у власних межах повноважень. Якщо форма взаємодії не є процедурно визначеною, вона не забезпечує ні перевірюваності даних, ні відповідальності за їх помилковість, ні належного мотивування кінцевого рішення. Тому координація у сфері відновлення територій повинна мати не лише організаційний, а й адміністративно-процедурний зміст [19; 83; 7].

Якщо рішення приймається на підставі даних різних органів, потрібно визначити, хто відповідає за кожен елемент адміністративного циклу: хто ініціював обстеження, хто встановив факт шкоди, хто вніс або оновив кадастрові відомості, хто надав геопросторові дані, хто підтвердив безпековий стан, хто здійснив екологічну оцінку, хто прийняв адміністративний акт, хто контролює його виконання і хто відповідає за помилку, бездіяльність або недостовірність

інформації. Без такого розмежування система суб'єктів втрачає адміністративно-правову визначеність [7].

Юридична відповідальність у сфері відновлення територій має кілька вимірів. Йдеться про відповідальність за вихід за межі компетенції або неналежну реалізацію владного повноваження; за порушення адміністративної процедури; за неналежне встановлення фактів; за ігнорування прав заінтересованих осіб; за відсутність мотивування або недотримання строків; за недостовірні, неповні чи несумісні дані, які стали підставою для неправомірного рішення; за бездіяльність, що блокує відновлення або порушує права особи; за невиконання чи неналежне виконання адміністративного акта, контрольного припису або іншого рішення компетентного суб'єкта [157].

Кодекс адміністративного судочинства України має значення для цієї частини дослідження не лише як процесуальний акт, що регулює судовий захист. Він задає критерії перевірки рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень: законність, належна мета, обґрунтованість, безсторонність, добросовісність, розсудливість, рівність, пропорційність, участь особи та своєчасність [53]. У сфері відновлення територій ці критерії дозволяють оцінити не лише кінцевий адміністративний акт, а й поведінку кожного суб'єкта, який брав участь у формуванні даних, погодженні рішення, здійсненні контролю або не виконав покладений на нього обов'язок.

Особливої уваги потребує питання меж адміністративного розсуду суб'єктів публічної адміністрації. Відновлення територій майже завжди пов'язане з оцінкою ризиків, ресурсів, пріоритетів, строків, даних і балансу інтересів. Тому повністю усунути розсуд неможливо. Однак він має бути юридично керованим. Суб'єкт публічної адміністрації може обирати організаційний спосіб реагування, але не може діяти поза компетенцією, без даних, без мотивування, без процедури і без можливості контролю. У цьому полягає межа між адміністративним розсудом і довільним адміністративним рішенням.

Систему суб'єктів публічної адміністрації у сфері відновлення територій доцільно подати через такі рівні. Перший – загальнодержавний нормативно-координаційний рівень, представлений Кабінетом Міністрів України. Другий – центральний політико-адміністративний рівень, до якого належать міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, що формують і реалізують політику у сфері регіонального, земельного, довкілєвого, інфраструктурного, цифрового й безпекового відновлення. Третій – спеціально-інформаційний рівень, де ключову роль відіграють Держгеокадастр, реєстратори, адміністратори інформаційних систем і органи, відповідальні за геопросторові дані. Четвертий – територіальний рівень, представлений місцевими державними адміністраціями, військовими адміністраціями й органами місцевого самоврядування. П'ятий – спеціалізований виконавчо-безпековий та інфраструктурний рівень, до якого належать ДСНС, суб'єкти протимінної діяльності, Агентство відновлення та інші спеціалізовані учасники.

У структурно-функціональному вимірі ця система може бути узагальнена так: Кабінет Міністрів України забезпечує нормативну і загальну координацію; Мінрозвитку – політику регіонального, просторового, інфраструктурного та цифрового відновлення; Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України — інтегрований економіко-земельно-довкілєвий блок; Держгеокадастр – офіційну кадастрову й геопросторову основу адміністративних рішень; місцеві державні та військові адміністрації – територіальну реалізацію й безпекову координацію; органи місцевого самоврядування – первинну інформацію, локальні потреби й участь громади; ДСНС і суб'єкти протимінної діяльності – безпековий компонент і спеціальні результати, що потребують юридичного оформлення; Агентство відновлення – інфраструктурний компонент, який має бути узгоджений із земельним, кадастровим, екологічним і безпековим блоками.

Така систематизація має не лише описове, а й нормативно-аналітичне значення. Вона дозволяє встановити, на якому рівні виникає компетенція, де формується інформаційна основа, хто забезпечує територіальну реалізацію, хто

відповідає за спеціальні безпекові або інфраструктурні дії, а хто приймає юридично значуще рішення. Без цього неможливо побудувати подальший аналіз адміністративних процедур у підрозділі 2.2, оскільки процедура завжди має суб'єкта, компетенцію, доказову основу, стадії та результат.

Критерій характеристики	Зміст для підрозділу 2.1
I. Загальнодержавний нормативно-координаційний рівень	
Основні суб'єкти	Кабінет Міністрів України.
Компетенційне призначення	Формування підзаконної нормативної, організаційної, фінансової, інформаційної та міжвідомчої рамки відновлення; спрямування і координація діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади; затвердження порядків, методик, стратегій і планів.
Форми взаємодії	Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України; затвердження порядків і планів; визначення механізмів міжвідомчої взаємодії; координація обміну даними між суб'єктами публічної адміністрації.
Юридичне значення для адміністративного циклу	Забезпечує загальні правила переходу від встановлення фактичного стану території, фіксації шкоди та ведення офіційних даних до прийняття адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення.
Межі повноважень і відповідальність	Компетенція має нормативно-координаційний, а не індивідуально-правозастосовний характер. Кабінет Міністрів України не піднімає спеціальні органи, які встановлюють факти, ведуть дані, приймають індивідуальні рішення або здійснюють контроль.
II. Центральний політико-адміністративний рівень	
Основні суб'єкти	Міністерство розвитку громад та територій України (Мінрозвитку); Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України (Мінекономіки); інші центральні органи виконавчої влади у межах визначеної законом та положеннями спеціальної компетенції.
Компетенційне призначення	Мінрозвитку забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах державної регіональної політики, розвитку місцевого самоврядування, територіальної організації влади, адміністративно-територіального устрою, будівництва, містобудування, просторового планування територій та архітектури, відновлення регіонів, територій та інфраструктури, що постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України, а також з питань інформаційно-аналітичної системи управління процесом відбудови. Мінекономіки забезпечує формування та реалізацію відповідних напрямів державної політики у межах компетенції, визначеної Положенням про Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України, тоді як спеціальні кадастрові та геопросторові функції реалізуються через уповноважені органи й інформаційні системи, зокрема Держгеокадастр, Державний

Критерій характеристики	Зміст для підрозділу 2.1
	земельний кадастр та національну інфраструктуру геопросторових даних
Форми взаємодії	Нормативне та методичне забезпечення; узгодження планів і програм відновлення; координація галузевих політик; міжвідомчий обмін інформацією; погодження рішень, які мають земельний, екологічний, інфраструктурний, просторовий, цифровий або інвестиційний вимір.
Юридичне значення для адміністративного циклу	Перетворює загальні політичні та планувальні пріоритети на компетенційні умови реалізації адміністративного циклу відновлення, визначаючи суб'єктів, дані, процедури та межі подальших рішень.
Межі повноважень і відповідальність	Міністерства не є універсальними суб'єктами всіх індивідуальних адміністративних рішень щодо земель, шкоди, кадастру чи безпечного використання територій. Їхня політико-адміністративна й координаційна роль не скасовує компетенції спеціальних органів, а постанова Кабінету Міністрів України № 1545 має значення як акт внесення змін до Положення № 460, а не як самостійна компетенційна основа.

Критерій характеристики	Зміст для підрозділу 2.1
III. Спеціально-інформаційний і кадастрово-геопросторовий рівень	
Основні суб'єкти	Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру (Держгеокадастр); адміністратори, технічні адміністратори та користувачі цифрових систем, реєстрів і платформ; органи, уповноважені вносити, перевіряти й використовувати дані Державного земельного кадастру, національної інфраструктури геопросторових даних, Єдиної цифрової інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління процесом відбудови, сервісу «ЕкоЗагроза» та інших офіційних інформаційних систем.
Компетенційне призначення	Забезпечення офіційності, просторової ідентифікації, кадастрової визначеності, актуальності, сумісності та доказової придатності даних, які можуть бути покладені в основу адміністративного акта щодо правового режиму земель або іншого рішення компетентного суб'єкта.
Форми взаємодії	Внесення, оновлення, перевірка, інтеграція та передача даних; обмін кадастровими, геопросторовими, реєстровими, екологічними й моніторинговими відомостями; виправлення помилкових або неповних відомостей; забезпечення доступу до офіційних даних.
Юридичне значення для адміністративного циклу	Формує доказову основу адміністративного рішення, забезпечує простежуваність, перевірюваність і підконтрольність переходу від фактичних даних про стан території до юридично значущого рішення.

Критерій характеристики	Зміст для підрозділу 2.1
Межі повноважень і відповідальність	Цифрові системи, реєстри й платформи не є суб'єктами адміністративної компетенції у матеріальному значенні. Відповідальність покладається на адміністраторів, технічних адміністраторів, користувачів і органи, які вносять, перевіряють або використовують дані у процедурі та відображають їх у мотивуванні адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення.
IV. Територіальний рівень публічної адміністрації	
Основні суб'єкти	Місцеві державні адміністрації; військові адміністрації; органи місцевого самоврядування; виконавчі органи сільських, селищних і міських рад.
Компетенційне призначення	Забезпечення територіальної реалізації державної політики відновлення; первинне встановлення фактичного стану територій, локальних потреб і пошкоджень; участь у плануванні відновлення; взаємодія з населенням, землекористувачами, суб'єктами господарювання та спеціалізованими органами.
Форми взаємодії	Спільні обстеження територій; формування первинної інформаційної основи; подання відомостей до реєстрів і цифрових систем; участь у плануванні; координація безпекових, земельних, інфраструктурних і соціальних заходів; комунікація із заінтересованими особами.
Юридичне значення для адміністративного циклу	Забезпечує зв'язок адміністративного рішення з фактичним станом конкретної території та потребами відповідної територіальної громади; формує первинну доказову основу, яка після перевірки може бути використана компетентним суб'єктом.
Межі повноважень і відповідальність	Первинна інформація громади або місцевого органу не є автоматично юридичним рішенням. В умовах воєнного стану безпекова необхідність не створює необмеженої компетенції та не усуває вимог законності, пропорційності, мотивування, правової форми рішення і підконтрольності.

Критерій характеристики	Зміст для підрозділу 2.1
V. Безпеково-протимінний рівень	
Основні суб'єкти	Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС); суб'єкти протимінної діяльності; сертифіковані оператори протимінної діяльності; інші спеціалізовані учасники, залучені до безпекового обстеження, реагування та формування даних про безпечність територій.
Компетенційне призначення	ДСНС забезпечує безпеково-рятувальний і реагувальний компонент; суб'єкти протимінної діяльності формують спеціалізовані результати обстеження, очищення або вивільнення земель, які можуть впливати на доступ до території та режим її використання.

Критерій характеристики	Зміст для підрозділу 2.1
Форми взаємодії	Передача результатів обстеження; надання спеціалізованих висновків і даних; участь у спільних обстеженнях; контроль якості робіт; інформаційна взаємодія з місцевими державними адміністраціями, військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування та іншими компетентними органами.
Юридичне значення для адміністративного циклу	Створює безпекову й доказову основу для рішень щодо доступу, обмеження, використання або повернення земель до використання. Результати розмінування й безпекового реагування набувають правового значення після включення до належної процедури.
Межі повноважень і відповідальність	Суб'єкти протимінної діяльності не є універсальними суб'єктами прийняття адміністративного акта щодо правового режиму земель. Юридичне оформлення наслідків для режиму використання земель має здійснювати компетентний суб'єкт публічної адміністрації у визначеній законом правовій формі.
VI. Інфраструктурний і спеціалізовано-виконавчий рівень	
Основні суб'єкти	Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України (Агентство відновлення); спеціалізовані виконавці відновлювальних, будівельних, проєктних, інженерних та інших робіт; суб'єкти, залучені до реалізації інфраструктурного компонента відновлення.
Компетенційне призначення	Організація та реалізація інфраструктурного блоку відновлення; забезпечення виконання проєктних, будівельних і відновлювальних заходів у зв'язку з правовим режимом земель, кадастровими даними, екологічним станом і безпековими обмеженнями.
Форми взаємодії	Взаємодія з Мінрозвитку, Мінекономіки, місцевими державними адміністраціями, військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування, Держгеокадастром, ДСНС, суб'єктами протимінної діяльності та іншими органами; узгодження інфраструктурних рішень із земельним, кадастровим, геопросторовим, екологічним і безпековим блоками.
Юридичне значення для адміністративного циклу	Забезпечує матеріальну реалізацію відновлювальних рішень, але не замінює адміністративну процедуру, офіційні дані, правову форму рішення чи контроль за дотриманням режиму використання земель.
Межі повноважень і відповідальність	Агентство відновлення не є універсальним суб'єктом рішень щодо земель, кадастру, шкоди або безпечної використання територій. Його компетенція має бути узгоджена з компетенцією земельних, екологічних, кадастрових, містобудівних і безпекових суб'єктів.

Таблиця 2.1 Рівні системи суб'єктів публічної адміністрації у сфері управління земельними ресурсами, фіксації шкоди та відновлення постраждалих територій¹

¹ Примітка. Повні та скорочені назви суб'єктів наведено за чинними положеннями: Мінрозвитку — за постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 № 460 з урахуванням змін, внесених постановою № 1545; Мінекономіки — за постановою від 21.07.2025 № 903; Агентство відновлення — за постановою від 10.09.2014 № 439. Таблиця узагальнює інституційний елемент механізму; процедури обліку, фіксації шкоди, кадастрових і геопросторових даних розкриваються у підрозділі 2.2, а розмінування, рекультивация, моніторинг і контроль — у підрозділі 2.3.

Наведена систематизація має не лише описове, а й нормативно-аналітичне значення. Вона дозволяє встановити, на якому рівні виникає адміністративна компетенція, де формується інформаційна основа, хто забезпечує територіальну реалізацію, хто відповідає за спеціальні безпекові, інфраструктурні або кадастрово-інформаційні дії, а хто приймає юридично значуще рішення. Без такого розмежування неможливо побудувати подальший аналіз адміністративних процедур у підрозділі 2.2, оскільки процедура завжди має суб'єкта, компетенцію, доказову основу, стадії та результат.

Узагальнюючи, система суб'єктів публічної адміністрації у сфері управління земельними ресурсами, фіксації шкоди та відновлення постраждалих територій є функціонально складною, багаторівневою та міжсекторною. Її адміністративно-правова цінність полягає не в кількості залучених органів, а в тому, чи забезпечено чітке розмежування їхньої компетенції, процедурну узгодженість діяльності, належний обмін достовірними даними, підконтрольність рішень і юридичну відповідальність². Саме ці ознаки дозволяють відрізнити систему суб'єктів як елемент адміністративно-правового механізму від випадкового набору організаційних учасників відновлення.

Проміжний науковий результат цього підрозділу полягає в удосконаленні підходу до визначення адміністративної компетенції суб'єктів публічної адміністрації у сфері відновлення територій. Запропоновано розглядати відповідну систему як компетенційно впорядковану адміністративно-правову систему, у межах якої Кабінет Міністрів України забезпечує загальну нормативно-координаційну рамку; центральні органи виконавчої влади формують і реалізують галузеві напрями політики; Держгеокадастр та інші інформаційні суб'єкти забезпечують юридично значущу кадастрову, геопросторову й реєстрову основу; місцеві державні адміністрації, військові адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують територіальну реалізацію; ДСНС, суб'єкти протимінної діяльності, Агентство відновлення та

² Duit, Andreas. 2016. «RESILIENCE THINKING: LESSONS FOR PUBLIC ADMINISTRATION». *Public Administration* 94(2): 364—80. doi:10.1111/padm.12182.

інші спеціалізовані виконавці формують безпековий, інфраструктурний і відновлювальний компоненти механізму. Ефективність такої системи визначається розмежуванням повноважень, процедурною взаємодією, достовірністю даних, підконтрольністю адміністративних рішень і юридичною відповідальністю кожного суб'єкта за свою частину адміністративного циклу. Саме цей висновок створює основу для переходу до підрозділу 2.2, у якому буде розкрито адміністративні процедури обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних та прийняття адміністративних актів щодо режиму використання земель.

2.2 Адміністративні процедури обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних та прийняття адміністративних актів щодо режиму використання земель

Адміністративна процедура у сфері відновлення територій не є додатковим технічним порядком щодо вже наявних відбудовчих, кадастрових, екологічних або безпекових заходів. Її призначення полягає в юридичному впорядкуванні послідовності дій публічної адміністрації: від установлення фактичного стану земельної ділянки або території до прийняття адміністративного акта чи іншої визначеної законом правової форми рішення щодо режиму використання земель. Саме адміністративна процедура забезпечує юридичну трансформацію інформації про шкоду, забруднення, руйнування, мінну небезпеку, обмеження або неповноту даних у владне рішення лише за умови встановлення компетентного суб'єкта, джерела походження відповідних даних, їх перевірки й верифікації, участі заінтересованої особи, належного мотивування та забезпечення можливості адміністративного або судового оскарження [83; 72; 53]. За відсутності цих елементів інформація про стан території залишається фактичним або аналітичним матеріалом і не може сама по собі породжувати індивідуальні правові наслідки для власників, землекористувачів, мешканців

територіальних громад, суб'єктів господарювання та інших заінтересованих осіб.

Закон України «Про адміністративну процедуру» має для досліджуваної сфери системоутворююче значення, оскільки закріплює загальні правила розгляду і вирішення адміністративних справ, визначає компетенцію адміністративного органу, права учасників адміністративного провадження, правила дослідження обставин справи, збирання доказів, прийняття, мотивування, доведення до відома, виконання та оскарження адміністративного акта [83]. Для відновлення територій це означає, що відповідна діяльність не може зводитися до внутрішнього обігу інформації між органами, цифрового внесення даних або технічного обстеження території. Якщо результат такої діяльності породжує індивідуальний правовий наслідок, він має пройти через належну адміністративну процедуру [83; 72].

Водночас не кожна дія у сфері обліку, фіксації шкоди або ведення інформаційних систем є адміністративною процедурою у вузькому значенні. Частина дій має організаційний, технічний, інформаційний або аналітичний характер. Однак тоді, коли такі дії стають підставою для встановлення обмеження, заборони, дозволу, зміни умов використання земельної ділянки або іншого рішення, що впливає на правове становище особи, вони входять до адміністративно-процедурного циклу і мають бути оцінені через вимоги компетенції, доказування, мотивування, пропорційності, підконтрольності та оскаржуваності [83; 53].

У наукових працях, присвячених планувальним, процедурним і цифровим засадам публічного адміністрування відновлення територій, обґрунтовано, що відновлення не може розглядатися лише як управління проектами або реалізація інфраструктурних заходів. Воно потребує адміністративно-процедурного оформлення, оскільки саме через процедуру забезпечується юридична визначеність фактичного стану території, достовірність даних, участь заінтересованих осіб і перевірюваність рішення [45; 41]. Значення цих праць для підрозділу полягає в тому, що вони дозволяють розглядати цифровий облік,

компенсаційні процедури та фіксацію шкоди не як допоміжний інформаційний супровід, а як елементи адміністративно-процедурного механізму.

Адміністративні процедури у сфері відновлення територій мають системний і стадійний характер. Їх не можна зводити до однієї дії — внесення відомостей до кадастру, складання акта обстеження, фіксації шкоди або прийняття рішення. Вони охоплюють послідовність взаємопов'язаних етапів: ініціювання обстеження території; первинне встановлення фактичного стану; облік постраждалих земель; фіксацію шкоди; збирання і перевірку кадастрових, геопросторових, екологічних, реєстрових та безпекових даних; верифікацію і міжвідомче узгодження інформації; забезпечення участі заінтересованих осіб; прийняття адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення; доведення рішення до відома адресатів; виконання, контроль і оскарження [83; 72; 45; 41].

Ініціювання відповідної процедури може мати різні підстави. Воно може бути пов'язане із заявою особи, інформацією органу місцевого самоврядування, рішенням місцевої державної або військової адміністрації, результатами моніторингу, даними цифрової системи, повідомленням про пошкодження, обстеженням території, даними про мінну небезпеку, екологічне забруднення або необхідність відновлювальних заходів. З адміністративно-правового погляду важливим є не джерело ініціативи саме по собі, а те, чи породжує воно обов'язок компетентного суб'єкта розглянути адміністративну справу, встановити обставини, оцінити докази і прийняти рішення у належній правовій формі [83; 117; 106; 107; 128; 142; 113; 139; 239].

Облік постраждалих земель у межах цього дослідження доцільно розглядати як вихідну доктринально виокремлену стадію адміністративно-процедурного циклу, яка нині формується через поєднання земельного, кадастрового, геопросторового, екологічного, реєстрового та цифрового регулювання, але ще не має завершеного законодавчого оформлення як спеціальне адміністративне провадження. Її зміст полягає у встановленні того, які земельні ділянки або території постраждали внаслідок збройної агресії, які

саме наслідки мають місце, які дані підтверджують ці наслідки, який суб'єкт їх сформував або подав, чи є такі дані офіційними, актуальними і придатними для подальшого використання в адміністративній процедурі. Облік постраждалих земель не повинен зводитися до статистичного узагальнення. Його адміністративно-правове значення полягає у тому, що він формує первинний масив юридично значущих даних, які можуть впливати на режим використання земель, обмеження доступу, потребу у відновленні, рекультивації, розмінуванні або компенсаційних процедурах [37; 94; 116; 126; 152; 131; 123; 117].

Земельний кодекс України, Закон України «Про Державний земельний кадастр» і Порядок ведення Державного земельного кадастру створюють нормативну основу для офіційної ідентифікації земельної ділянки, її меж, цільового призначення, обмежень та інших характеристик [37; 94; 116]. У сфері відновлення територій ці відомості мають не лише реєстраційне або довідкове значення. Вони дозволяють визначити, щодо якої саме ділянки або території виникає адміністративна справа, які правові режими вже існують, які обмеження встановлено, які суб'єкти можуть бути заінтересованими особами і як співвідносяться дані про шкоду з конкретним просторово визначеним об'єктом. Водночас для процедурного аналізу важливим є також законодавство про землеустрій та топографо-геодезичну і картографічну діяльність, оскільки саме через документацію із землеустрою, геодезичні, картографічні та просторові матеріали забезпечується зв'язок між фактичним станом земель, їх межами, просторовою ідентифікацією, кадастровими відомостями та подальшим визначенням правового режиму використання земель [126; 152].

Особливе місце у процедурному механізмі посідає фіксація шкоди. Її не можна розглядати лише як підготовчий технічний захід або елемент статистичного обліку. Фіксація шкоди має ознаки самостійного адміністративно-процедурного блоку, оскільки охоплює встановлення факту шкоди, документування, стандартизацію, перевірку, збереження й подальше використання даних; водночас у чинному праві вона не завжди оформлена як єдине завершене адміністративне провадження [117; 106; 107]. Саме через

фіксацію шкоди фактичний стан землі або території переходить із площини спостереження у площину адміністративного доказування.

Постанова Кабінету Міністрів України № 326 про Порядок визначення шкоди та збитків має використовуватися у чинній редакції та з урахуванням актуальних назв компетентних органів [117]. Для цього підрозділу її значення полягає не лише у визначенні порядку оцінювання шкоди, а й у тому, що вона демонструє компетенційно організований характер роботи з даними про шкоду. Йдеться про встановлення джерел інформації, суб'єктів, відповідальних за її збирання й узагальнення, та процедурної придатності відповідних відомостей для подальшого використання в адміністративному циклі [117].

Методика визначення розміру шкоди, завданої землі та ґрунтам, і Methodика визначення шкоди та збитків, завданих земельному фонду України, конкретизують порядок розрахунку та документування шкоди відповідного виду [106; 107]. Їх адміністративно-правове значення полягає у стандартизації фактичних даних, які можуть бути покладені в основу рішення щодо обмеження використання земель, необхідності рекультивациі, заборони використання, зміни умов доступу або подальшого контролю. Водночас сама наявність розрахунку шкоди не замінює адміністративного акта. Результати методичного оцінювання мають бути включені до матеріалів процедури, перевірені, оцінені та відображені у мотивуванні рішення компетентного суб'єкта [83; 72; 106; 107].

Фіксація шкоди має включати щонайменше кілька юридично значущих елементів: визначення об'єкта шкоди; встановлення зв'язку шкоди з наслідками збройної агресії; документування фактичного стану; співвіднесення даних із кадастровими й геопросторовими відомостями; перевірку джерела інформації; визначення компетентного суб'єкта, який використовує результати фіксації; забезпечення можливості заінтересованих осіб ознайомитися з даними, подати пояснення або заперечення; відображення результатів у мотивуванні адміністративного рішення. Результат фіксації шкоди повинен мати простежуваний зв'язок із конкретним об'єктом: земельною ділянкою, її кадастровим номером, межами, видом пошкодження, джерелом даних, часом їх

формування та суб'єктом, який здійснив або підтвердив фіксацію [83; 94; 116; 117; 131; 123]. Без такого зв'язку дані про шкоду не забезпечують належної доказової придатності для прийняття адміністративного акта щодо режиму використання земель.

Окремим проявом цієї проблеми є ускладнення формування повної документальної та доказової бази в умовах воєнного стану. Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» встановлює спеціальний режим подання звітності та інших документів у воєнний період [125]. Для сфери відновлення територій це має подвійне значення. З одного боку, публічна адміністрація повинна враховувати об'єктивні труднощі доступу до документів, первинних даних, звітності та підтверджувальних матеріалів. З іншого боку, така обставина не може бути підставою для прийняття адміністративних рішень на основі припущень, неперевірених відомостей або неповного інформаційного масиву без належного мотивування та подальшої верифікації [83; 125].

Кадастрові та геопросторові дані становлять наступний обов'язковий блок адміністративної процедури. Доказовою основою адміністративного акта щодо режиму використання земель є не ізольований кадастровий або геопросторовий запис, а узгоджений масив офіційних даних, який дозволяє встановити об'єкт рішення, факт шкоди, межі ризику, правовий режим земельної ділянки, наявні права чи обтяження, обмеження у використанні та коло заінтересованих осіб. Державний земельний кадастр забезпечує офіційні відомості про земельні ділянки, а національна інфраструктура геопросторових даних – просторову сумісність, доступність, оновлення та використання геопросторової інформації [94; 116; 131; 123]. У сфері відновлення територій ці дані мають не лише інформаційне, а й адміністративно-процедурне значення, оскільки дозволяють просторово ідентифікувати об'єкт рішення, перевірити межі ділянки, співвіднести шкоду з конкретною територією, встановити наявні обмеження і визначити суб'єктів, права яких можуть бути порушені або обмежені.

Геопросторові дані виконують функцію зв'язку між фактичним станом території і юридичною формою рішення. Якщо дані про забруднення, мінну небезпеку, пошкодження інфраструктури або руйнування не прив'язані до конкретної просторової одиниці, вони не можуть повноцінно виконувати доказову функцію в адміністративному провадженні. Водночас кадастрові відомості без актуальних даних про фактичний стан території можуть не відображати реальних ризиків, які впливають на можливість використання земель. Тому юридично придатною є не ізольована інформація з одного реєстру чи системи, а інтегрований масив перевірених кадастрових, геопросторових, екологічних, безпекових і реєстрових даних [94; 116; 131; 123; 140; 28].

У працях, присвячених адміністративним і геопросторовим засадам відновлення земель, обґрунтовано, що геопросторове управління набуває адміністративно-правового значення тоді, коли дані використовуються не лише для картографування проблеми, а для визначення режиму території, пріоритетності відновлення, меж обмежень і мотивування владного рішення [42; 43; 234]. У контексті цього підрозділу зазначені праці підтверджують, що геопросторові дані є не допоміжним технічним інструментом, а частиною доказового та процедурного каркаса адміністративного рішення.

Цифровий облік у системі відновлення територій також потребує спеціального адміністративно-правового пояснення. Єдина цифрова інтегрована інформаційно-аналітична система управління процесом відбудови має значення передусім для управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури; вона не є земельним кадастром і не замінює кадастрові, реєстрові чи адміністративно-процедурні рішення щодо правового режиму земель [142; 113]. Вона є інструментом фіксації, інтеграції, перевірки та простежуваності даних, але не самостійним суб'єктом прийняття адміністративного акта. У цьому контексті важливе значення має Закон України «Про публічні електронні реєстри», оскільки він дозволяє розглядати реєстрові дані не як довільний цифровий масив, а як інформацію, що створюється, ведеться, оновлюється, використовується та передається в межах визначеної

законом реєстрової інфраструктури, із встановленням ролі держателів, адміністраторів, технічних адміністраторів, користувачів і суб'єктів, відповідальних за якість та юридичну придатність даних [141]. Для адміністративних процедур відновлення територій це означає, що цифровий запис набуває процедурного значення лише тоді, коли можна встановити його джерело, суб'єкта внесення, час внесення, актуальність, повноту, зв'язок із конкретним об'єктом рішення та спосіб використання компетентним органом у мотивуванні адміністративного акта [83; 141; 142; 113].

У цьому ж аспекті мають значення сервіс «ЕкоЗагроза», публічний моніторинг земельних відносин, реєстри пошкодженого і знищеного майна та інші офіційні інформаційні системи [28; 140; 128]. Їхнє значення полягає у формуванні інформаційної та доказової основи, але кожне використання таких даних у владному рішенні має супроводжуватися перевіркою, вказівкою на джерело, оцінкою достовірності та мотивуванням [83; 72; 53].

Адміністративно-процедурна роль цифрового обліку полягає у тому, що він забезпечує простежуваність походження даних, їх оновлення, обмін між суб'єктами, контроль за змінами і можливість перевірки підстав рішення. Якщо відповідні відомості подаються, зберігаються або використовуються в електронній формі, їх процедурна придатність має оцінюватися також з урахуванням законодавства про електронні документи, електронний документообіг, електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги [101; 102]. Це має значення для встановлення автентичності електронного документа, ідентифікації заявника або посадової особи, підтвердження часу вчинення цифрової дії, належності електронного підпису та можливості використання електронних матеріалів як складової адміністративної справи. Проте цифровий запис не є безумовним доказом і не може автоматично породжувати правові наслідки для особи. Якщо на підставі цифрових даних встановлюється обмеження, заборона, дозвіл, пріоритетність відновлення або інший індивідуальний правовий наслідок, компетентний орган має перевірити ці дані,

надати їм правову оцінку і включити їх до мотивування адміністративного акта [83; 101; 102; 141].

Наступною стадією є міжвідомче узгодження та верифікація даних. Вона є необхідною через міжсекторний характер відновлення територій. Дані про одну й ту саму земельну ділянку або територію можуть міститися в кадастрових системах, геопросторових наборах даних, екологічних сервісах, реєстрах пошкодженого майна, матеріалах обстежень, документах місцевого самоврядування, висновках суб'єктів протимінної діяльності та інших джерелах. Якщо такі дані не узгоджені, адміністративне рішення ризикує бути неповним, суперечливим або таким, що не може бути перевірене [19; 94; 116; 131; 123; 141; 142; 113].

Міжвідомче узгодження не створює нової компетенції і не скасовує відповідальності конкретного суб'єкта. Його призначення полягає у перевірці, уточненні та інтеграції даних, необхідних для прийняття правомірного рішення. Результати такого погодження мають бути відображені у матеріалах адміністративної справи або в іншій визначеній законом процедурній формі, оскільки лише за цієї умови вони забезпечують перевірюваність кінцевого рішення. Якщо погодження залишається поза матеріалами справи, не має фіксованого суб'єкта, дати, змісту і правового значення, воно не усуває ризику суперечливості даних, не забезпечує відповідальності за їх помилковість і не може вважатися належною процедурною гарантією. Відповідно, у процедурі має бути зрозуміло, який орган надав дані, хто їх перевіряв, у якій системі вони зафіксовані, чи були вони співвіднесені з кадастровими й геопросторовими відомостями, чи враховано позицію заінтересованих осіб і який суб'єкт приймає остаточне рішення. Інакше міжвідомча взаємодія може перетворитися на спосіб розмивання відповідальності [19; 83; 154; 166].

Процедурні гарантії заінтересованих осіб становлять невід'ємний елемент адміністративного провадження. У сфері відновлення територій заінтересованими можуть бути власники земельних ділянок, землекористувачі, орендарі, мешканці територіальних громад, суб'єкти господарювання, особи,

майно яких пошкоджено або знищено, а також інші особи, на правове становище яких впливає рішення. Їх участь не повинна розглядатися як перешкода для оперативного відновлення. Навпаки, вона забезпечує повноту встановлення обставин, зменшує ризик помилкових даних, підвищує легітимність рішення і створює передумови для його подальшої стійкості у разі оскарження [83; 72; 53].

Право бути вислуханим, право на доступ до матеріалів справи, можливість подати пояснення, документи, заперечення або додаткові відомості мають особливе значення тоді, коли адміністративне рішення може обмежити користування земельною ділянкою, заборонити доступ, встановити додаткові умови використання, визначити необхідність відновлювальних заходів або вплинути на компенсаційні чи реєстраційні процедури [83; 72]. Заінтересована особа має мати можливість не лише подати пояснення щодо обставин справи, а й заперечити проти даних, на які спирається адміністративний орган, вимагати виправлення помилкових або неповних відомостей, подати альтернативні документи, ініціювати уточнення кадастрових, геопросторових, реєстрових чи екологічних даних, а також отримати мотивовану відповідь щодо врахування або відхилення таких доводів [83; 53]. Саме це перетворює участь особи з формальної дії на реальну процедурну гарантію. Без таких гарантій адміністративна процедура втрачає свою правозахисну функцію і перетворюється на внутрішній механізм ухвалення управлінського рішення.

Особливе значення у цій частині має законодавство про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, оскільки рішення щодо режиму використання земель або пов'язаних із ними об'єктів нерухомості можуть впливати на обтяження, інформаційну визначеність правового статусу майна та можливість реалізації прав особи [89; 96; 97]. Для підрозділу 2.2 це законодавство має не самостійне, а допоміжне значення: воно показує, що адміністративне рішення щодо режиму використання земель не може бути ізольоване від офіційних реєстрових даних, які підтверджують права, обтяження та юридичний статус відповідного майна.

Завершальною стадією процедурного циклу є прийняття адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення щодо режиму використання земель. У межах цього дослідження адміністративний акт щодо режиму використання земель використовується як узагальнювальна адміністративно-правова категорія для позначення індивідуального рішення компетентного суб'єкта, яке встановлює, підтверджує, змінює або обмежує можливість використання конкретної земельної ділянки чи території [83; 175]. Конкретна назва, вид і форма такого рішення мають визначатися спеціальним земельним, кадастровим, екологічним, реєстраційним або іншим законодавством залежно від предмета адміністративної справи. У межах цього підрозділу доцільно виходити з того, що не кожне рішення у сфері відновлення має форму індивідуального адміністративного акта. Частина рішень може бути планувальною, програмною, організаційною або інформаційною. Однак якщо рішення стосується конкретної земельної ділянки, території, особи або індивідуально визначеного правового наслідку, воно має відповідати вимогам до адміністративного акта [83; 72; 175].

Такий акт може стосуватися встановлення або уточнення режиму використання земель, підтвердження можливості використання земельної ділянки, встановлення обмежень або заборон, визначення умов доступу, необхідності додаткового обстеження, врахування результатів фіксації шкоди, розмінування, екологічного обстеження чи рекультивації. Водночас він не повинен розглядатися як універсальний інструмент зміни будь-якого правового статусу земельної ділянки. Зміна цільового призначення земель, виникнення, припинення чи обтяження речових прав, внесення або зміна реєстраційних записів допускаються лише у порядку, встановленому земельним, кадастровим, реєстраційним та іншим спеціальним законодавством [37; 94; 96; 97; 126]. Відповідний адміністративний акт може бути підставою, елементом або результатом такої процедури лише тоді, коли це прямо впливає з компетенції суб'єкта та правової форми рішення.

Вимога мотивованості адміністративного акта є центральною для процедурної моделі підрозділу 2.2. Мотивування має показати не лише правову норму, на яку посилається суб'єкт публічної адміністрації, а й фактичну основу рішення: які дані були використані, з яких джерел вони отримані, як вони перевірені, які обставини підтверджують наявність шкоди, ризику, забруднення, обмеження або можливості використання земель, чому обраний саме такий правовий наслідок і як забезпечено пропорційність між публічним інтересом у відновленні та правами особи [83; 72; 53]. Адміністративний акт без такого мотивування не забезпечує перевірюваності і створює ризик його скасування. Мотивування має показувати логічний зв'язок між кожним ключовим доказом і правовим наслідком: чому саме ці дані підтверджують шкоду, ризик, обмеження або можливість використання земель; чому обраний спосіб адміністративного реагування є необхідним; чому менш обтяжливий захід не забезпечує досягнення законної мети; яким чином у рішенні враховано права та законні інтереси заінтересованої особи. Лише за такої умови адміністративний акт може бути визнаний обґрунтованим, пропорційним і придатним для адміністративної та судової перевірки [53; 83; 175].

Особливе значення має принцип пропорційності. У сфері відновлення територій адміністративний акт може бути пов'язаний із серйозним втручанням у права особи: обмеженням доступу до ділянки, тимчасовою заборонаю використання, вимогою додаткового обстеження, умовами рекультивації або необхідністю врахування безпекового ризику [53; 83; 139; 239]. Таке втручання може бути правомірним лише тоді, коли воно має законну мету, ґрунтується на належних доказах, є необхідним і не покладає на особу надмірного індивідуального тягаря. Тому адміністративний акт щодо режиму використання земель має не просто констатувати ризик, а пояснювати, чому саме обраний захід є юридично виправданим [53; 83].

Закон України «Про охорону земель» і Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» мають значення для цього блоку в частині матеріально-правового та контрольного обґрунтування рішень

щодо стану земель, необхідності їх охорони, обмежень, відновлювальних заходів і подальшого контролю [134; 95]. Їх значення у підрозділі 2.2 полягає не в детальному розкритті контрольних повноважень, що буде продовжено у підрозділі 2.3, а в обґрунтуванні того, що адміністративний акт щодо режиму використання земель має спиратися на матеріально-правові вимоги охорони земель і не може бути відірваний від їх фактичного та екологічного стану [134; 95; 135].

Після прийняття адміністративного акта важливими є його доведення до відома адресата, виконання та можливість оскарження. Адміністративне і судове оскарження мають розглядатися не як зовнішній додаток до процедури, а як її гарантійне завершення. Оскаржуваність має охоплювати не лише фінальний адміністративний акт щодо режиму використання земель, а й бездіяльність або неправомірні дії щодо внесення, перевірки, виправлення, оновлення чи врахування кадастрових, геопросторових, реєстрових, екологічних або цифрових даних, якщо така бездіяльність чи дія впливає на права, свободи або законні інтереси особи [83; 53]. У цьому значенні судова перевірка має стосуватися не тільки результату адміністративного провадження, а й процедурної поведінки суб'єкта владних повноважень, від якої залежить доказова основа кінцевого рішення. Кодекс адміністративного судочинства України встановлює критерії перевірки рішень, дій і бездіяльності суб'єктів владних повноважень, зокрема законність, належну мету, обґрунтованість, безсторонність, добросовісність, розсудливість, пропорційність, участь особи та своєчасність [53]. Для процедур відновлення територій ці критерії мають застосовуватися не лише до фінального акта, а й до дій або бездіяльності, пов'язаних із фіксацією шкоди, веденням даних, перевіркою відомостей і міжвідомчим узгодженням [53; 83].

Чинне нормативне регулювання у сфері процедур відновлення територій має фрагментарний характер. Окремо врегульовано визначення шкоди та збитків, ведення Державного земельного кадастру, функціонування національної інфраструктури геопросторових даних, цифрову систему управління відбудовою, екологічні інформаційні сервіси, публічний моніторинг земельних

відносин, компенсаційні процедури та адміністративне провадження [117; 106; 107; 94; 116; 131; 123; 142; 113; 28; 140; 128; 83]. Однак між цими блоками не завжди простежується єдиний процедурний ланцюг. Унаслідок цього може виникати розрив між фактом фіксації шкоди, цифровим записом, кадастровим або геопросторовим оновленням і прийняттям адміністративного рішення щодо режиму використання земель.

Такий розрив має не лише організаційне, а й адміністративно-правове значення. Якщо шкоду зафіксовано, але не визначено, який орган використовує ці дані у процедурі; якщо геопросторові відомості оновлено, але їх не співвіднесено з кадастровими записами; якщо цифровий запис існує, але не відображений у мотивуванні рішення; якщо особа не мала можливості ознайомитися з матеріалами або подати заперечення, то адміністративний акт може втратити належну доказову основу і стати вразливим для оскарження [53; 83; 94; 116; 131; 123]. Саме тому процедури обліку, фіксації шкоди, ведення даних і прийняття акта мають бути пов'язані в єдиний адміністративний цикл.

У межах цього підрозділу адміністративний цикл відновлення земель доцільно розуміти як послідовність процедурно пов'язаних дій компетентних суб'єктів публічної адміністрації, спрямованих на встановлення фактичного стану земель, документування шкоди, формування і перевірку офіційних даних, забезпечення участі заінтересованих осіб, прийняття мотивованого адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення, доведення його до відома адресатів, виконання, контроль і можливість оскарження [83; 72; 53; 45; 41]. Такий цикл є процесуальним ядром адміністративно-правового механізму, оскільки саме він забезпечує правомірну реалізацію компетенції суб'єктів, визначених у підрозділі 2.1.

Отже, адміністративні процедури обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних та прийняття адміністративних актів щодо режиму використання земель становлять внутрішню структурну основу адміністративно-правового механізму публічного адміністрування у сфері відновлення територій. Вони забезпечують юридичну

трансформацію фактичної інформації у мотивоване, пропорційне, підконтрольне й оскаржуване адміністративне рішення. Їх значення полягає не лише в упорядкуванні діяльності публічної адміністрації, а й у гарантуванні прав особи, оскільки саме процедура створює можливість перевірити джерела даних, оцінити їх достовірність, узяти участь у розгляді справи, отримати мотивоване рішення і скористатися адміністративним або судовим захистом [83; 72; 53].

Проміжний науковий результат підрозділу полягає в удосконаленні розуміння змісту адміністративних процедур у сфері відновлення територій через уточнення їх стадійності, доказової основи, ролі кадастрових і геопросторових даних, значення цифрового обліку, процедурних гарантій заінтересованих осіб, вимог до мотивованості адміністративного акта та механізмів його перевірки й оскарження. Запропоновано розглядати ці процедури як єдиний адміністративно-процедурний цикл, у межах якого фіксація шкоди, облік постраждалих земель, інтеграція даних і прийняття рішення не існують ізольовано, а утворюють послідовну правову модель створення процедурних передумов для повернення земель до безпечного, екологічно допустимого та юридично визначеного використання. Водночас спеціальні питання гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу і контролю за безпечним поверненням земель до використання потребують окремого аналізу у підрозділі 2.3.

2.3 Адміністративно-правові засади гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю за безпечним поверненням земель до використання

Після розкриття системи суб'єктів публічної адміністрації у підрозділі 2.1 та адміністративних процедур обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних та прийняття адміністративних актів у підрозділі 2.2 необхідним є з'ясування завершальної фази

адміністративно-правового механізму відновлення територій. Ідеться про ті адміністративно-правові засоби, через які фактичне усунення небезпеки, відновлення стану земель, перевірка їх придатності та контроль результатів набувають юридичного значення для безпечного повернення земель до використання.

Гуманітарне розмінування, рекультивация, моніторинг і контроль не можуть бути розглянуті як відокремлені технічні, природоохоронні або організаційні заходи. У сфері відновлення територій вони становлять взаємопов'язані елементи завершальної адміністративно-процедурної фази, оскільки їх результати впливають на правовий режим земель, можливість доступу до території, встановлення або скасування обмежень, визначення умов використання земельної ділянки та захист прав осіб [83; 53; 139; 149; 239]. Саме тому адміністративно-правовий аналіз має бути спрямований не на техніку розмінування або агротехнічні способи рекультивациі, а на юридичне значення відповідних результатів у процедурі прийняття адміністративного рішення.

У цьому підрозділі гуманітарне розмінування розглядається як елемент адміністративної процедури відновлення територій. Такий підхід узгоджується з положенням наукової новизни, відповідно до якого набуло подальшого розвитку розуміння гуманітарного розмінування як елемента адміністративної процедури відновлення територій із урахуванням міжнародних стандартів протимінної діяльності [46; 42; 43; 239]. Його адміністративно-правовий зміст полягає в тому, що результати розмінування не завершують правовий цикл самі по собі, а мають бути документовані, перевірені, інтегровані у кадастрові, геопросторові, екологічні й адміністративні дані та використані компетентним суб'єктом публічної адміністрації у мотивованому рішенні [83; 94; 116; 131; 123; 231].

Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» є вихідною нормативною основою для визначення правових та організаційних засад протимінної діяльності, її суб'єктів, напрямів, управління та контролю [139]. Для цього підрозділу значення Закону полягає не лише у визначенні понятійного апарату протимінної діяльності. Він дозволяє побачити гуманітарне

розмінування як юридично організовану діяльність, що потребує компетентних суб'єктів, процедур допуску й сертифікації, контролю якості, інформаційного забезпечення та належного оформлення результатів [139; 144; 145; 235]. Отже, розмінування має адміністративно-правове значення не через сам факт виконання робіт, а через документоване, перевірене й процедурно використане включення його результатів до системи публічного адміністрування, з подальшим відображенням у кадастрових, геопросторових, екологічних або адміністративних даних і мотивуванні рішення щодо режиму використання земель [83; 231; 239].

Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року конкретизує публічно-управлінський вимір цієї сфери, оскільки орієнтує протимінну діяльність на поетапність, координацію, пріоритезацію, залучення суб'єктів різних рівнів та досягнення безпекового результату [149]. Для адміністративного права ця Стратегія важлива не як програмна декларація, а як рамка планування і координації, у межах якої пріоритетність розмінування має бути пов'язана з фактичним станом територій, потребами громад, геопросторовими даними, правовим режимом земель і подальшими адміністративними рішеннями [149; 5; 59; 81].

У науковій літературі гуманітарне розмінування в Україні розглядається як складний напрям державної політики і державного управління, що поєднує безпекові, організаційні, фінансові, інформаційні та координаційні складові [8; 18; 81; 59]. Значення цих праць для цього дослідження полягає в тому, що вони підтверджують управлінську складність протимінної діяльності, однак потребують адміністративно-правового доповнення: розмінування має бути пов'язане з компетенцією, процедурою, документуванням, контролем, правовою формою рішення і гарантіями прав особи [83; 53; 139; 149].

У працях О. В. Іващенко гуманітарне розмінування та відновлення земель обґрунтовуються як пов'язані правові й адміністративні явища, для яких недостатньо технічного завершення робіт без належної юридичної фіксації результатів [46; 42; 43]. Ця позиція має безпосереднє значення для підрозділу 2.3,

оскільки дозволяє довести: розмінування є не лише засобом усунення фізичної небезпеки, а стадією адміністративно-процедурного циклу, після якої має бути вирішено питання про правовий режим земель, умови їх використання, залишкові ризики та можливість оскарження відповідного рішення [83; 53; 239; 231].

Особливе значення у цьому контексті має категорія вивільнення земель від підозри забруднення вибухонебезпечними предметами, що у міжнародних стандартах позначається як *land release*. Її не слід ототожнювати лише з фізичним очищенням території. Зміст цієї категорії охоплює встановлення підозри небезпеки, її підтвердження або виключення, нетехнічне обстеження, технічне обстеження, очищення, документування результатів, управління залишковим ризиком і передачу інформації для подальших рішень [239; 227; 184; 231]. Отже, *land release* є не джерелом українського адміністративного права, а процедурною моделлю доказового вивільнення земель від підозри небезпеки, яка може бути адаптована в українському праві через національні стандарти, адміністративні процедури, офіційні дані, контроль якості та адміністративний акт або іншу правову форму рішення [139; 149; 239].

IMAS 07.11 Land Release має значення як ключовий міжнародний стандарт, який пояснює логіку вивільнення земель, документування результатів, застосування всіх розумних зусиль, управління інформацією та визначення критеріїв скасування, зменшення або підтвердження підозри забруднення [239]. Для української адміністративно-правової моделі цей стандарт не є безпосереднім джерелом адміністративного права і не може самостійно визначати правові наслідки для земельної ділянки. Його положення мають значення як професійні стандарти доказовості, документування, якості даних і управління залишковими ризиками, які можуть бути інтегровані в національну правову систему через компетенцію, процедуру, адміністративний акт і контроль [83; 139; 149; 239].

Технічна настанова TNMA 07.11/03 щодо всіх розумних зусиль – *All Reasonable Effort* – уточнює критерій достатності дій для ідентифікації,

документування або усунення підозри забруднення вибухонебезпечними предметами [184]. В адміністративно-правовому значенні цей критерій важливий тому, що він дозволяє оцінити обґрунтованість висновку про безпечність або залишковий ризик. Якщо орган публічної адміністрації приймає рішення про можливість використання земель, він має спиратися не на загальне твердження про виконані роботи, а на перевірювані дані про обсяг здійснених дій, джерела інформації, межі обстеженої території та залишкові ризики [83; 53; 184; 239].

IMAS 05.10 Information Management for Mine Action акцентує на інформаційному управлінні у протимінній діяльності, якості даних, їх простежуваності, актуальності, аналізі, збереженні та передачі [231; 182]. Для підрозділу 2.3 це має принципове значення: результати розмінування не можуть бути юридично використані без належного інформаційного управління. Дані про обстеження, очищення, межі території, залишковий ризик і якість виконаних робіт повинні бути придатними для інтеграції у геопросторові, кадастрові й адміністративні системи [94; 116; 131; 123; 231].

Для адміністративно-правового аналізу принципове значення має те, що land release не є самодостатнім юридичним фактом, який автоматично змінює правовий режим земель. Це доказово-процедурна модель встановлення, зменшення або усунення підозри забруднення вибухонебезпечними предметами. Її результати набувають значення для публічного адміністрування лише після належного документування, перевірки, просторової ідентифікації, інтеграції у кадастрові й геопросторові дані та використання компетентним суб'єктом у мотивованому адміністративному акті або іншій визначеній законом правовій формі рішення [83; 94; 116; 131; 123; 239]. Такий підхід дозволяє уникнути ототожнення технічного результату розмінування з юридичним дозволом на використання земель і забезпечує підконтрольність, перевірюваність та оскаржуваність відповідних рішень [53; 83].

IMAS 07.10, присвячений управлінню вивільненням земель і залишковою контамінацією, має значення для розуміння залишкового ризику як юридично

значущої обставини [227]. Залишковий ризик не є підставою для довільного адміністративного розсуду. Він має бути оцінений, документований, співвіднесений із межами земельної ділянки, характером її використання, правами осіб і можливими обмеженнями. Тому адміністративне рішення щодо повернення земель до використання має не приховувати залишковий ризик, а прямо враховувати його у мотивуванні [83; 53; 227; 239].

У цьому аспекті важливою є позиція, за якою правове забезпечення гуманітарного розмінування в Україні потребує оновлення з урахуванням підходів *land release* [267]. Для дисертації ця теза важлива як доктринальний аргумент: вивільнення земель має розглядатися як процедура, що завершується не технічним висновком, а юридично оформленим адміністративним рішенням щодо можливості або умов використання земель [83; 267; 222; 237].

Результати протимінної діяльності мають бути документально підтвержені у формах, передбачених законодавством та стандартами протимінної діяльності, і можуть набувати адміністративно-правового значення як доказова основа для подальшого рішення компетентного суб'єкта щодо режиму використання земель [139; 149; 231; 239]. Отже, *land release* є не джерелом українського адміністративного права, а міжнародно визнаною процедурною моделлю доказового вивільнення земель від підозри забруднення вибухонебезпечними предметами, яка може бути адаптована в українському праві через національні стандарти, адміністративні процедури, офіційні дані, контроль якості та адміністративний акт або іншу визначену законом правову форму рішення [83; 139; 149; 239].

Адміністративно-правове значення мають також акти щодо сертифікації операторів протимінної діяльності та процесів протимінної діяльності, а також сертифікації механізованих засобів гуманітарного розмінування [145; 144]. Їх значення полягає не в технічних деталях сертифікації, а в тому, що вони створюють адміністративну передумову довіри до результатів розмінування. Водночас сертифікація оператора, процесу або механізованого засобу не замінює

подальшого адміністративного рішення щодо режиму використання конкретної земельної ділянки [83; 144; 145].

Фінансово-адміністративний механізм компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення також має значення для підрозділу 2.3, хоча не є його центральним предметом [120; 168]. Він підтверджує, що гуманітарне розмінування земель є не лише безпековим, а й адміністративно організованим процесом, пов'язаним із правовим статусом земель, господарським використанням, бюджетними рішеннями та контролем результативності витрачання коштів [120; 139; 149].

Однак жоден із зазначених елементів сам по собі не повертає землю до використання. Сертифікація оператора, виконання робіт, наявність результату обстеження або очищення, компенсація витрат чи внесення даних до інформаційної системи є важливими передумовами, але не завжди є остаточним юридичним результатом. Для правового режиму земель визначальним є рішення компетентного суб'єкта публічної адміністрації, яке має встановити або змінити правовий наслідок: дозволити використання, визначити умови доступу, скасувати або встановити обмеження, вимагати додаткових заходів, передбачити моніторинг або контроль [83; 53; 139; 239].

Рекультивация земель у цій системі виступає адміністративно-правовою умовою відновлення їх функціональної придатності тоді, коли її необхідність, зміст, строки, результати або контроль впливають на правовий режим земель, можливість їх використання чи обсяг установлених обмежень [37; 134; 135; 153]. Її не можна зводити лише до агротехнічного або природоохоронного заходу. Земля може бути звільнена від підозри мінної небезпеки, але залишатися непридатною або обмежено придатною для використання через фізичні пошкодження, забруднення, порушення ґрунтового покриву, залишки відходів руйнування чи інші наслідки збройної агресії [187; 236; 264; 270].

Земельний кодекс України, Закон України «Про охорону земель» та Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» формують матеріально-правову основу для розуміння рекультивации як елементу охорони й

відновлення земель [37; 134; 135]. Для адміністративного права їх значення полягає в тому, що фактичне відновлення якісного стану земель повинно бути пов'язане з процедурою оцінювання, прийняттям рішення, встановленням умов використання та контролем виконання відповідних вимог [83; 95; 122].

Додаткове значення має Закон України «Про управління відходами», оскільки внаслідок руйнувань, бойових дій і ліквідації їх наслідків земельні ділянки можуть бути забруднені відходами руйнування, залишками матеріалів або іншими небезпечними компонентами [153]. Для підрозділу 2.3 це важливо не з позиції детального регулювання відходів, а з погляду адміністративної умови: якщо відходи або забруднення перешкоджають безпечному використанню земель, результати їх усунення чи управління ними мають бути враховані в адміністративному рішенні щодо режиму використання земель [121; 153].

Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» та Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» можуть мати значення лише у випадках, коли відповідні відновлювальні заходи, плани, програми або документи державного планування підпадають під сферу їх регулювання [136; 148]. Їх не слід розглядати як універсальну вимогу для кожного випадку рекультивації або повернення земель до використання. Для цього підрозділу вони мають допоміжне значення, оскільки підкреслюють потребу врахування екологічних наслідків у тих процедурах, де таке оцінювання прямо передбачене законом [136; 148].

Наукові дослідження воєнного пошкодження ґрунтів і забруднення земель підтверджують, що наслідки збройної агресії можуть мати складний фізичний, хімічний і функціональний вплив на землі [187; 236; 264; 270; 246]. У дисертаційному адміністративно-правовому аналізі ці джерела слід використовувати допоміжно: вони не визначають правову процедуру, але підтверджують необхідність рекультивації, моніторингу та контролю як юридично значущих передумов повернення земель до використання [205; 224; 265].

Рекультивация, відповідно, повинна розглядатися як етап, результати якого підлягають адміністративній оцінці. Якщо відновлювальні заходи виконані, але їх результати не документовані, не співвіднесені з конкретною земельною ділянкою, не перевірені компетентним суб'єктом і не відображені у правовій формі рішення, вони не забезпечують належної правової визначеності. Результати рекультивациі можуть бути підставою для перегляду раніше встановлених обмежень лише за умови їх належного документування, перевірки, співвіднесення з кадастровими та геопросторовими даними і врахування компетентним суб'єктом у відповідній правовій формі рішення [83; 94; 116; 131; 123; 134; 135].

Моніторинг у завершальній фазі відновлення виконує не лише інформаційну, а й адміністративно-процедурну функцію. Його призначення полягає не в накопиченні даних як таких, а у забезпеченні актуальності інформації про стан земель, виявленні залишкових ризиків, контролі динаміки відновлення, перевірці ефективності рекультивациі, оцінюванні безпечності використання та підготовці підстав для адміністративних рішень [122; 140]. Моніторинг формує інформаційну основу, але не породжує правового наслідку автоматично; його дані мають бути оцінені через критерії достовірності, актуальності, просторової прив'язки, джерела походження та релевантності для конкретного рішення [83; 53; 122; 140].

Постанова Кабінету Міністрів України про публічний моніторинг земельних відносин має значення для розуміння моніторингових даних як частини інформаційного забезпечення публічного адміністрування [140]. У сфері відновлення територій такі дані можуть бути використані для оцінки стану земель, виявлення проблем у їх використанні, аналізу обмежень, співвіднесення із кадастровими відомостями та подальшого контролю. Однак моніторинг не може замінити адміністративного акта. Він лише створює інформаційну основу для рішення [83; 140].

Сервіс «ЕкоЗагроза» та Єдина екологічна платформа «ЕкоСистема» мають значення для фіксації та обробки екологічних даних, зокрема інформації про

шкоду довкілля, що може бути пов'язана зі збройною агресією [28; 103]. Для підрозділу 2.3 їх значення полягає у тому, що екологічні дані можуть бути використані для оцінки безпечності земель, необхідності рекультивації, умов використання та контролю. Але, як і інші цифрові дані, вони повинні пройти перевірку, співвіднесення з об'єктом і оцінку компетентним суб'єктом [83; 28; 103].

Закон України «Про Державний земельний кадастр», Закон України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» та Порядок функціонування національної інфраструктури геопросторових даних забезпечують просторову і кадастрову основу завершальної фази відновлення [94; 131; 123]. Результати розмінування, рекультивації, моніторингу і контролю повинні бути співвіднесені з конкретними земельними ділянками, їх межами, кадастровими номерами, правовим режимом, власниками, користувачами та встановленими обмеженнями. Без такого просторово-правового зв'язку неможливо забезпечити перевірюваність рішення [94; 116; 131; 123].

Адміністративно-правове забезпечення повернення земель і територій до використання має охоплювати також поводження з відходами, що утворилися внаслідок пошкодження або руйнування будівель і споруд. Спеціальний порядок поводження з такими відходами підтверджує, що відновлення території не може зводитися лише до розмінування, рекультивації чи відбудови об'єктів, а має включати екологічно безпечне вилучення, облік, перевезення, оброблення, утилізацію або видалення відходів руйнування [121]. Для адміністративно-правового механізму це означає, що поводження з такими відходами повинно розглядатися як складова екологічно-відновлювальної функції публічної адміністрації та як одна з умов прийняття обґрунтованого рішення про подальше використання території [121; 153; 135].

У працях сучасних вітчизняних учених, присвячених відновленню земель, європейським стандартам, розмінуванню та геопросторовому управлінню, обґрунтовано необхідність інтеграції геоінформаційного забезпечення у процес повернення земель до використання [42; 43; 234]. Для цього підрозділу такі

положення мають значення тому, що вони дозволяють пов'язати результати протимінної діяльності з кадастровими, геопросторовими й адміністративними рішеннями, а не залишати їх у площині технічного звітування [42; 43; 234].

Європейські джерела щодо просторових даних, інтероперабельності, моніторингу ґрунтів і відновлення природи можуть бути використані як допоміжні орієнтири. Директива INSPIRE має значення для просторової інформації та сумісності геоданих, Регламент ЄС 2024/903 – для інтероперабельності публічного сектору, Регламент ЄС 2024/1991 – як орієнтир відновлення деградованих екосистем, а Директива ЄС 2025/2360 — як допоміжний європейський орієнтир щодо моніторингу ґрунтів і їх стійкості [213; 261; 259; 214]. Вони не підміняють українське законодавство, але посилюють аргумент про те, що дані, моніторинг і відновлення мають бути взаємопов'язаними, перевірюваними та придатними для належного адміністрування [193; 197; 249; 252].

Контроль у сфері безпечного повернення земель до використання є гарантією підконтрольності адміністративної діяльності. Його не можна зводити лише до перевірки виконання робіт. Контроль має охоплювати якість протимінної діяльності, достовірність даних, належність документування, відповідність фактичного стану земель рішенням публічної адміністрації, виконання умов адміністративного акта, дотримання обмежень і захист прав осіб. Саме контроль забезпечує зв'язок між фактичним результатом і правовою відповідальністю [53; 83; 95; 132; 165].

Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» визначає правові основи здійснення державного контролю за використанням та охороною земель [95]. У контексті підрозділу 2.3 цей Закон має значення для доведення того, що повернення земель до використання має бути не лише дозволеним або задекларованим, а й підконтрольним. Якщо земельна ділянка повертається до використання після розмінування та рекультивациі, публічна адміністрація повинна мати можливість перевірити

дотримання умов такого використання, реагувати на порушення і забезпечувати правомірний стан [95; 134; 83].

Безпечність використання земель не вичерпується відсутністю підтвердженої мінної або вибухонебезпечної загрози, а охоплює також екологічну допустимість, стан ґрунтів, наявність відходів руйнування, залишкові ризики, відповідність правовому режиму земель і можливість реалізації прав власників та землекористувачів [37; 134; 135; 139; 239; 121]. Наукові праці щодо контролю у сфері охорони довкілля підтверджують, що відповідна діяльність виконує гарантійну функцію у забезпеченні екологічної безпеки й захисту прав осіб [75; 165].

У цьому контексті важливо чітко розмежувати моніторинг, контроль і адміністративне рішення. Моніторинг формує інформаційну основу; контроль перевіряє правомірність, якість, виконання та відповідність установленим вимогам; адміністративний акт або інша визначена законом правова форма рішення встановлює юридичний наслідок для режиму використання земель [83; 122; 140; 95]. Моніторингові або контрольні дані не мають автоматично змінювати режим використання земель; вони набувають юридичного значення лише після оцінки компетентним суб'єктом і відображення у мотивованому рішенні. Змішування цих елементів створює ризик процедурної невизначеності: дані можуть бути прийняті за рішення, контроль – за процедуру, а результат робіт – за правовий дозвіл на використання [83; 53].

Завершальна стадія відповідного процедурного циклу має полягати у прийнятті, перегляді або оновленні адміністративного акта чи іншої визначеної законом правової форми рішення щодо режиму використання земель – у тих випадках, коли результати розмінування, рекультивациі, моніторингу або контролю породжують індивідуальний правовий наслідок для конкретної земельної ділянки, території або особи [83; 175]. Такий акт може підтверджувати можливість використання земельної ділянки, встановлювати умови доступу, скасовувати попередні обмеження, залишати певні заборони, визначати необхідність додаткової рекультивациі, передбачати моніторинг або контроль.

Проте він не може бути формальним. Його мотивування має містити посилання на результати розмінування, дані про рекультивацію, моніторингові відомості, контрольні матеріали, кадастрову й геопросторову ідентифікацію об'єкта, оцінку залишкового ризику та обґрунтування пропорційності обраного рішення [83; 53; 94; 116; 131; 123; 239].

На завершальній стадії відповідний адміністративний акт або інша визначена законом правова форма рішення має забезпечити юридичне узгодження правового режиму земель із встановленим і перевіченим фактичним станом, а не автоматичне чи безумовне повернення земель до попереднього режиму використання. Результати розмінування можуть бути доказовою основою для перегляду умов використання земель, але правовий наслідок має наставати лише через рішення компетентного суб'єкта у формі та порядку, визначених законом [83; 139; 239]. Таке рішення повинно враховувати не лише факт виконання робіт, а й якість даних, залишковий ризик, стан ґрунтів, необхідність рекультивації, результати моніторингу, наявність обмежень і права заінтересованих осіб [83; 53; 94; 116; 122; 134; 135].

Закон України «Про адміністративну процедуру» у цьому аспекті має значення як загальна процесуальна рамка для прийняття адміністративного акта, а Кодекс адміністративного судочинства України – як гарантія перевірки рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень [83; 53]. Без можливості адміністративного або судового оскарження рішення про повернення земель до використання не забезпечує належного рівня правової визначеності та захисту прав особи [83; 53; 72].

Особливе значення мають процедурні гарантії власників, землекористувачів, орендарів, територіальних громад і суб'єктів господарювання. Такі особи повинні мати доступ до інформації про результати розмінування, рекультивації, моніторингу й контролю; можливість ознайомитися з даними, які стали підставою рішення; право подати заперечення або додаткові документи; право вимагати уточнення помилкових відомостей; право отримати мотивоване рішення; право на адміністративне і судове

оскарження [83; 53; 100]. Це має значення не лише для індивідуального захисту прав, а й для якості адміністративного рішення, оскільки участь особи допомагає виявити помилки у даних, невраховані обставини або непропорційні обмеження [83; 72].

Право на належне адміністрування, закріплене у статті 41 Хартії основних прав Європейського Союзу, може використовуватися як орієнтир для вимог до мотивованості, безсторонності, доступу до матеріалів і участі особи, але не як безпосередня норма, що прямо регулює українські адміністративні процедури [193]. Його значення для цього підрозділу полягає у підтвердженні того, що безпечне повернення земель до використання повинно оформлюватися не лише ефективно, а й належно з погляду процедурних гарантій [193; 197; 257].

Чинне нормативне регулювання у сфері гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу і контролю характеризується значною кількістю спеціальних актів, однак не завжди забезпечує цілісний адміністративно-процедурний зв'язок між фактичним результатом і правовим наслідком. Існує ризик того, що результат розмінування сприйматиметься як автоматична підстава для використання земель без достатнього врахування рекультивації, екологічного стану, кадастрових даних, геопросторової прив'язки, залишкових ризиків і прав осіб. Так само рекультивація або моніторинг можуть залишитися поза правовим рішенням, якщо їх результати не інтегровані у матеріали адміністративної справи [83; 94; 116; 122; 131; 123; 134; 139; 239].

Саме тому в межах цього підрозділу доцільно говорити про завершальну адміністративно-процедурну фазу, а не про окремі роботи або заходи. Гуманітарне розмінування усуває або уточнює безпекову загрозу; рекультивація відновлює функціональний і екологічно допустимий стан земель; моніторинг забезпечує актуальні дані про стан території; контроль перевіряє якість, правомірність і виконання; адміністративний акт або інша правова форма рішення встановлює юридичний наслідок щодо можливості, умов або обмежень використання земель [83; 53; 122; 134; 139; 239]. Лише сукупність цих елементів

дозволяє говорити про безпечне, правомірне і документально підтверджене повернення земель до використання.

Отже, гуманітарне розмінування, рекультивація, моніторинг і контроль за безпечним поверненням земель до використання становлять взаємопов'язані елементи завершальної адміністративно-процедурної фази відновлення територій. Їх результати не мають автоматично змінювати правовий режим земель, а повинні бути документовані, перевірені, інтегровані у кадастрові, геопросторові, екологічні та адміністративні системи й використані компетентним суб'єктом публічної адміністрації у мотивованому індивідуальному адміністративному акті або іншій визначеній законом правовій формі рішення [83; 94; 116; 122; 131; 123; 134; 139; 239]. Такий підхід забезпечує безпечність, поетапність, підконтрольність, пропорційність і правову визначеність повернення земель до використання та розвиває положення наукової новизни щодо гуманітарного розмінування як елементу адміністративної процедури відновлення територій.

Проміжний науковий результат підрозділу полягає в тому, що обґрунтовано адміністративно-правову природу гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу і контролю як завершальних елементів єдиного процедурного циклу відновлення територій. Встановлено, що безпечне повернення земель до використання є не лише фактичним, а передусім юридично оформленим результатом, який потребує мотивованого рішення компетентного суб'єкта, належної доказової основи, врахування залишкових ризиків, контролю виконання та можливості оскарження [83; 53; 139; 239]. Саме цей висновок створює основу для висновків до Розділу 2, у яких мають бути узагальнені інституційний, процедурний і завершальний адміністративно-процедурний елементи адміністративно-правового механізму публічного адміністрування відновлення територій.

Висновки до розділу 2

У Розділі 2 здійснено комплексне адміністративно-правове дослідження механізму публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. На відміну від Розділу 1, у якому було сформовано теоретико-методологічні засади дослідження, у цьому розділі розкрито внутрішню побудову адміністративно-правового механізму через його інституційний, процедурний та завершальний адміністративно-процедурний елементи. Такий підхід дав змогу перейти від загального поняття публічного адміністрування до аналізу того, які суб'єкти діють у відповідній сфері, у яких процедурах реалізується їх компетенція, які дані набувають юридичного значення і в якій правовій формі оформлюється результат відновлення територій.

У підрозділі 2.1 досліджено систему суб'єктів публічної адміністрації у сфері управління земельними ресурсами, фіксації шкоди та відновлення постраждалих територій. Встановлено, що така система не може бути зведена до формального переліку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, спеціалізованих виконавців, цифрових адміністраторів чи операторів протимінної діяльності. Її адміністративно-правове значення полягає у компетенційній упорядкованості: кожний суб'єкт бере участь у певній частині адміністративного циклу, діє в межах визначеної законом компетенції, формує або використовує юридично значущі дані, готує чи приймає рішення, здійснює контроль або відповідає за виконання відповідних дій.

З'ясовано, що Кабінет Міністрів України у цій системі виконує нормативно-координаційну, а не індивідуально-рішенняву функцію. Він формує підзаконну нормативну рамку відновлення, затверджує порядки, методики, стратегії, організаційні й фінансові механізми, забезпечує спрямування та координацію діяльності центральних органів виконавчої влади. Водночас така координація не підміняє компетенцію спеціальних суб'єктів, які встановлюють

факти, ведуть офіційні дані, здійснюють обстеження, формують доказову основу, приймають індивідуальні адміністративні рішення або контролюють їх виконання. Саме це дозволило відмежувати загальну адміністративну координацію від безпосередньої реалізації владних повноважень у конкретних адміністративних справах.

У межах підрозділу 2.1 визначено роль центральних органів виконавчої влади в адміністративно-правовому механізмі відновлення територій. Мінрозвитку охарактеризовано як ключового суб'єкта формування та реалізації державної політики у сферах регіонального, просторового, інфраструктурного і цифрового відновлення, однак із застереженням, що його компетенція не є універсальною щодо всіх рішень про землі, шкоду, кадастр чи безпечне використання територій. Мінекономіки розглянуто як інтегрований економіко-довкілля-аграрний компетенційний блок, який впливає на відновлення земель, оцінювання шкоди, екологічну допустимість і подальше використання постраждалих територій. Держгеокадастр визначено як спеціального суб'єкта інформаційно-кадастрового забезпечення, відомості якого можуть становити доказову основу адміністративних рішень щодо правового режиму земель.

У підрозділі також розкрито територіальний, безпековий, протимінний, інфраструктурний і цифровий рівні системи суб'єктів. Місцеві державні адміністрації, військові адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують територіальну реалізацію відновлення, первинне встановлення фактичного стану територій, комунікацію з громадою та участь у формуванні локальної інформаційної основи. ДСНС і суб'єкти протимінної діяльності формують безпекову та доказову основу для подальших рішень, однак не замінюють компетентний адміністративний орган, який має юридично оформити наслідки відповідних дій. Агентство відновлення забезпечує інфраструктурний компонент, що має узгоджуватися із земельним, кадастровим, екологічним і безпековим блоками. Цифрові системи, реєстри й платформи визначено не як суб'єктів адміністративної компетенції, а як інформаційні інструменти,

юридичне значення яких залежить від дій адміністраторів, користувачів та органів, які вносять, перевіряють і використовують дані.

На цій основі в підрозділі 2.1 обґрунтовано, що ефективність системи суб'єктів визначається не кількістю залучених органів, а чіткістю розмежування їх компетенції, процедурною узгодженістю діяльності, достовірністю й сумісністю даних, підконтрольністю рішень і юридичною відповідальністю за кожен частину адміністративного циклу. Координація між суб'єктами не створює нової компетенції і не скасовує відповідальності конкретного органу або посадової особи. Вона має забезпечувати узгодження дій, обмін даними, верифікацію інформації, погодження рішень, контроль якості та належне мотивування кінцевого адміністративного рішення. Проміжним результатом підрозділу стало удосконалення підходу до визначення адміністративної компетенції суб'єктів публічної адміністрації у сфері відновлення територій.

У підрозділі 2.2 розкрито адміністративні процедури обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних та прийняття адміністративних актів щодо режиму використання земель. Доведено, що адміністративна процедура у цій сфері не є допоміжним технічним порядком, а становить внутрішню структурну основу адміністративно-правового механізму. Через процедуру фактична інформація про шкоду, забруднення, мінну небезпеку, руйнування, обмеження, неповноту або суперечливість даних трансформується у юридично значуще рішення компетентного суб'єкта публічної адміністрації. Без належної процедури відповідні дані залишаються інформаційним або аналітичним матеріалом і не можуть самі по собі породжувати індивідуальні правові наслідки.

Обґрунтовано стадійність адміністративно-процедурного циклу у сфері відновлення територій. Такий цикл охоплює ініціювання обстеження території, первинне встановлення її фактичного стану, облік постраждалих земель, фіксацію шкоди, збирання кадастрових, геопросторових, екологічних, безпекових і реєстрових даних, їх перевірку та верифікацію, міжвідомче узгодження, участь заінтересованих осіб, прийняття адміністративного акта або

іншої визначеної законом правової форми рішення, доведення такого рішення до відома адресата, виконання, контроль та адміністративне або судове оскарження. Встановлено, що саме послідовність цих стадій забезпечує правомірність реалізації адміністративної компетенції, недопущення довільного адміністративного розсуду та перевірюваність кінцевого рішення.

У підрозділі 2.2 облік постраждалих земель визначено як вихідну, доктринально виокремлену стадію адміністративного циклу, яка нині формується через поєднання земельного, кадастрового, геопросторового, екологічного, реєстрового та цифрового регулювання, але ще не має завершеного законодавчого оформлення як спеціальне адміністративне провадження. Такий підхід дозволяє уникнути хибного твердження, що в чинному праві вже існує повністю завершена процедура від обліку постраждалих земель до повернення їх до використання. Фіксацію шкоди розкрито як адміністративно-процедурний блок, що охоплює документування, стандартизацію, перевірку, збереження й подальше використання даних. Її результат має бути прив'язаний до конкретного об'єкта: земельної ділянки, кадастрового номера, меж, виду пошкодження, джерела даних, часу їх формування та суб'єкта, який здійснив або підтвердив фіксацію.

Особливу увагу приділено кадастровим, геопросторовим, реєстровим і цифровим даним. Доведено, що доказовою основою адміністративного акта є не ізольований кадастровий чи геопросторовий запис, а узгоджений масив офіційних даних, який дозволяє встановити об'єкт рішення, факт шкоди, межі ризику, правовий режим земельної ділянки, наявні права чи обтяження, обмеження у використанні та коло заінтересованих осіб. Цифровий облік розкрито як адміністративно-процедурний інструмент, що забезпечує простежуваність походження даних, їх оновлення, обмін між суб'єктами, контроль за змінами та можливість перевірки підстав рішення. Водночас цифровий запис не визнається безумовним доказом і не може автоматично породжувати правові наслідки для особи без перевірки, правової оцінки і відображення у мотивуванні адміністративного акта.

У підрозділі 2.2 визначено вимоги до адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення щодо режиму використання земель. Такий акт розглянуто як узагальнювальну адміністративно-правову категорію для позначення індивідуального рішення компетентного суб'єкта, яке встановлює, підтверджує, змінює або обмежує можливість використання конкретної земельної ділянки чи території. Його правомірність залежить від компетентного суб'єкта, законної підстави, перевірених даних, мотивування, обґрунтованості, пропорційності, доведення до відома адресата і можливості адміністративного або судового оскарження. Доведено, що мотивування має показувати логічний зв'язок між доказами й правовим наслідком, а оскаржуваність має охоплювати не лише фінальний акт, а й бездіяльність або неправомірні дії щодо внесення, перевірки, виправлення чи врахування офіційних даних, якщо вони впливають на права особи.

У підрозділі 2.3 обґрунтовано адміністративно-правові засади гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю за безпечним поверненням земель до використання. Встановлено, що ці елементи становлять не сукупність відокремлених технічних, агротехнічних, природоохоронних або організаційних заходів, а завершальну адміністративно-процедурну фазу єдиного циклу відновлення територій. Їх результати впливають на доступ до земель, можливість їх використання, встановлення або скасування обмежень, визначення умов використання земельної ділянки і захист прав власників, землекористувачів, орендарів, територіальних громад та суб'єктів господарювання.

Гуманітарне розмінування розкрито як елемент адміністративної процедури відновлення територій. Його адміністративно-правове значення полягає не у самому факті виконання робіт, а у документованому, перевіреному й процедурно використаному включенні результатів розмінування до системи публічного адміністрування. Категорію *land release* розглянуто як міжнародно визнану процедурну модель доказового вивільнення земель від підозри забруднення вибухонебезпечними предметами. Наголошено, що міжнародні

стандарти IMAS не є джерелами українського адміністративного права і не можуть самостійно визначати правові наслідки для земельної ділянки. Їх значення полягає у професійних вимогах до доказовості, документування, якості даних, інформаційного управління та залишкових ризиків, які мають бути враховані через національну компетенцію, процедуру, адміністративний акт і контроль.

Рекультивацию у підрозділі 2.3 визначено як адміністративно-правову умову відновлення функціональної придатності земель тоді, коли її необхідність, зміст, строки, результати або контроль впливають на правовий режим земель, можливість їх використання чи обсяг встановлених обмежень. Доведено, що земля може бути звільнена від підозри мінної небезпеки, але залишатися непридатною або обмежено придатною для використання через фізичні пошкодження, забруднення, порушення ґрунтового покриву, відходи руйнування чи інші наслідки збройної агресії. Тому результати рекультивации можуть бути підставою для перегляду раніше встановлених обмежень лише за умови їх належного документування, перевірки, співвіднесення з кадастровими та геопросторовими даними і врахування компетентним суб'єктом у відповідній правовій формі рішення.

Моніторинг розкрито як інформаційно-процедурну основу подальшого контролю та адміністративних рішень. Він забезпечує актуальність інформації про стан земель, виявлення залишкових ризиків, оцінювання динаміки відновлення, перевірку ефективності рекультивации та підготовку підстав для рішень щодо режиму використання земель. Водночас моніторинг не породжує правового наслідку автоматично. Його дані мають бути оцінені за критеріями достовірності, актуальності, просторової прив'язки, джерела походження та релевантності для конкретного рішення. Контроль у цій сфері визначено як гарантію підконтрольності: він охоплює не лише перевірку виконання робіт, а й якість протимінної діяльності, достовірність даних, належність документування, відповідність фактичного стану земель рішенням публічної адміністрації, виконання умов адміністративного акта та захист прав осіб.

У підрозділі 2.3 встановлено, що безпечне повернення земель до використання не може бути лише фактичним результатом розмінування, рекультивації чи моніторингу. Воно має бути юридично оформленим, мотивованим, пропорційним, підконтрольним і оскаржуваним рішенням компетентного суб'єкта. Адміністративний акт або інша визначена законом правова форма рішення має забезпечити юридичне узгодження правового режиму земель із встановленим і перевіреном фактичним станом, а не автоматичне чи безумовне повернення земель до попереднього режиму використання. Такий акт повинен враховувати результати розмінування, рекультивації, моніторингу, контрольні матеріали, кадастрову й геопросторову ідентифікацію об'єкта, залишкові ризики, екологічний стан земель і права заінтересованих осіб.

Узагальнюючи результати Розділу 2, доведено, що адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування у сфері відновлення територій має цілісний циклічний характер. Його інституційний елемент визначає систему суб'єктів, компетенцію, взаємодію і відповідальність; процедурний елемент забезпечує юридичну трансформацію фактичної інформації, кадастрових, геопросторових, екологічних, безпекових і цифрових даних у мотивоване адміністративне рішення; завершальний адміністративно-процедурний елемент забезпечує юридично оформлене, підконтрольне і перевірюване повернення земель до безпечного, екологічно допустимого та функціонально визначеного використання. Саме поєднання цих елементів дозволяє розглядати відновлення територій не як сукупність розрізнених організаційних або технічних заходів, а як адміністративно-правовий механізм реалізації публічної влади, заснований на компетенції, процедурі, офіційних даних, адміністративному акті, контролі та гарантіях прав особи.

Разом із тим у Розділі 2 встановлено, що чинне нормативне регулювання відповідної сфери залишається фрагментарним. Окремо врегульовано суб'єктів, визначення шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних, цифрові системи, протимінну діяльність, рекультивацію, моніторинг, контроль і

адміністративне провадження, однак ці блоки не завжди поєднані в єдиний процедурний ланцюг. Саме розрив між фактичним станом території, фіксацією шкоди, цифровим і кадастрово-геопросторовим обліком, результатами розмінування, рекультивації, моніторингу й контролю та їх адміністративно-правовим оформленням створює ризики необґрунтованих рішень, дублювання управлінських дій, розмивання відповідальності та недостатнього захисту прав особи.

Таким чином, у Розділі 2 обґрунтовано, що адміністративно-правовий механізм публічного адміністрування відновлення територій повинен функціонувати як єдиний адміністративний цикл: від встановлення фактичного стану постраждалої території та визначення компетентних суб'єктів — через облік земель, фіксацію шкоди, ведення кадастрових, геопросторових, екологічних і цифрових даних — до прийняття мотивованого адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення, його виконання, контролю та можливості оскарження.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ, ПОСТРАЖДАЛИХ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

3.1 Проблеми правового регулювання та правозастосування у сфері публічного адміністрування відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України

Проблеми правового регулювання та правозастосування у сфері публічного адміністрування відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України, не можуть бути зведені до констатації недостатності нормативного матеріалу. Такий підхід спрощував би предмет дослідження, оскільки в цій сфері вже функціонує значний масив правових засобів: закони, постанови Кабінету Міністрів України, методики визначення шкоди, планувальні документи, кадастрові та геопросторові системи, цифрові реєстри, компенсаційні процедури, інструменти протимінної діяльності, моніторингові й контрольні механізми [83; 90; 104; 115; 117; 106; 107; 94; 116; 131; 123; 141; 142; 113; 139; 149; 122; 140]. Однак кількість нормативних актів не є тотожною якості адміністративно-правового механізму. Для адміністративного права вирішальним є не саме існування джерел, а їх здатність утворювати юридично визначену послідовність владних дій: від встановлення факту ураження території до прийняття, виконання, перегляду та оскарження адміністративного акта щодо конкретного об'єкта, суб'єкта або території [83; 53; 72].

У цьому підрозділі джерела аналізуються не як перелік актів, а як елементи адміністративно-правового механізму. Кожне з них має бути оцінене за тим, яку функцію воно виконує: компетенційну, процедурну, інформаційно-доказову, кадастрову, геопросторову, контрольну, компенсаційну, протимінну, екологічну

чи гарантійну. Саме така логіка відповідає українській адміністративно-правовій доктрині, у якій публічна адміністрація розглядається не лише як система органів, а як юридично впорядкована діяльність компетентних суб'єктів, спрямована на реалізацію публічного інтересу із забезпеченням прав приватних осіб [1; 2; 3; 6; 66]. Тому проблематика відновлення територій повинна розкриватися через категорії адміністративної компетенції, адміністративної процедури, адміністративного акта, адміністративного розсуду, контролю, відповідальності та гарантій прав особи [83; 53; 72; 166; 188].

Вихідною адміністративно-правовою тезою є те, що відновлення постраждалих територій не може бути зведене до технічної відбудови об'єктів або до фінансування окремих заходів. За своєю юридичною природою воно є складним видом публічного адміністрування, у межах якого публічна адміністрація встановлює фактичний стан території, юридично ідентифікує земельні ділянки, збирає та перевіряє дані, визначає небезпеку, шкоду, забруднення або обмежену придатність, організовує розмінування, рекультивацію, відбудову чи компенсацію, приймає владні рішення, забезпечує їх виконання і створює умови для захисту прав заінтересованих осіб [45; 47; 48; 188]. Саме тому відновлення територій є не лише матеріальною, фінансовою чи організаційною діяльністю, а й адміністративно-процедурним процесом, у якому факти мають трансформуватися у юридично значущі дані, дані – у докази, докази – у мотивоване адміністративне рішення, а рішення – у виконуваний, контрольований і оскаржуваний правовий результат [83; 53; 72].

Загальна рамка такого аналізу визначається Конституцією України. Земля, її надра та інші природні ресурси є об'єктами права власності Українського народу, а органи державної влади та органи місцевого самоврядування здійснюють права власника лише в межах, визначених Конституцією. Водночас органи публічної влади та їх посадові особи зобов'язані діяти на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України [57]. Для сфери відновлення територій це положення має безпосереднє юридичне значення. Воно означає, що навіть за умов воєнної нагальності публічна

адміністрація не може замінювати адміністративну процедуру управлінською доцільністю, технічним повідомленням, цифровою позначкою, листом-погодженням або фактичним проведенням робіт. Якщо владна дія впливає на право власності, користування земельною ділянкою, доступ до компенсації, можливість ведення господарської діяльності, встановлення обмежень або повернення території до використання, вона повинна мати належну правову підставу, визначений суб'єкт, процедуру, доказову основу, форму рішення і засоби захисту [57; 83; 53].

У цій частині Закон України «Про адміністративну процедуру» має значення не допоміжного, а системоутворювального акта. Він визначає загальну модель розгляду й вирішення адміністративних справ шляхом прийняття та виконання адміністративних актів [83]. Отже, якщо у сфері відновлення територій йдеться про встановлення, зміну, підтвердження, обмеження або припинення правового становища конкретної особи, відповідна діяльність має бути співвіднесена з логікою адміністративного провадження [143; 83; 72].

Закон України «Про адміністративну процедуру» задає мінімальний стандарт правомірного адміністративного вирішення: компетенція органу, початок провадження, участь особи, доступ до матеріалів справи, збирання і дослідження доказів, можливість бути заслуханою, прийняття адміністративного акта, його мотивування, доведення до відома, виконання, перегляд і оскарження [83; 72]. Цей стандарт особливо важливий для відновлення земель, оскільки тут владне рішення часто спирається на складну сукупність даних: кадастрові відомості, геопросторові шари, результати обстеження, відомості цифрових систем, матеріали дистанційного зондування Землі, акти інспектування, висновки експертів, результати розмінування, дані моніторингу ґрунтів, документи щодо рекультивації [94; 116; 131; 123; 106; 107; 122; 139; 239]. Такі дані можуть бути доказами, але не можуть самі по собі підміняти рішення адміністративного органу [83; 53].

Кодекс адміністративного судочинства України виконує в цьому аналізі іншу, але не менш важливу функцію. Він визначає критерії судової перевірки

рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень: прийняття на підставі, у межах повноважень та у спосіб, визначені законом; використання повноваження з належною метою; обґрунтованість; безсторонність; добросовісність; розсудливість; рівність; пропорційність; урахування права особи на участь у процесі прийняття рішення; своєчасність [53]. Ці критерії не повинні сприйматися лише як стандарти судового контролю після порушення права. Вони мають нормативно спрямовувати саму публічну адміністрацію ще на стадії підготовки рішення щодо постраждалої території чи земельної ділянки [53; 83].

Звідси випливає перший загальний висновок: чинне регулювання відновлення територій містить значну кількість правових інструментів, але не завжди забезпечує їх перетворення на цілісне адміністративне провадження. Інакше кажучи, проблема полягає не у повній відсутності норм, а в неповній юридичній зв'язаності норм різної галузевої належності. Земельне законодавство визначає правовий режим землі та кадастрові відомості; екологічне законодавство – охорону земель і довкілля; протимінне законодавство – безпекові заходи щодо вибухонебезпечних предметів; регіональна політика – планування відновлення; цифрове законодавство – електронні реєстри й інформаційну взаємодію; компенсаційне законодавство – відшкодування окремих видів майнової шкоди [37; 94; 116; 134; 135; 139; 149; 104; 90; 115; 141; 142; 113; 128]. Проте у правозастосуванні ці блоки не завжди утворюють єдину процедуру, яка завершується зрозумілим для особи адміністративним результатом [83; 53; 72].

Першою системною проблемою є нормативна фрагментарність планувально-територіального блоку. Закон України «Про засади державної регіональної політики» після змін, внесених Законом України від 09.07.2022 № 2389-IX, включив до регіональної політики питання відновлення регіонів і територій, постраждалих унаслідок збройної агресії. Цей закон закріплює систему документів стратегічного планування та реалізації державної

регіональної політики, серед яких окреме місце займають плани відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад [104; 105; 90].

Юридичне значення цього блоку полягає в тому, що відновлення територій набуває не випадкового, а програмно-планового характеру. Воно має здійснюватися через документи, що узгоджують потреби регіонів, громад, держави, бенефіціарів, суб'єктів господарювання і джерел фінансування [104; 90; 115]. Проте планувальна природа таких актів водночас визначає їх межі. План відновлення не є індивідуальним адміністративним актом щодо конкретної земельної ділянки; він не встановлює сам по собі її безпечність, забрудненість, придатність до використання, необхідність рекультивації чи обсяг прав власника. Він створює управлінську рамку, але не замінює адміністративного провадження [83; 115; 240].

Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2023 № 731 деталізує порядок розроблення, реалізації та моніторингу планів відновлення і розвитку регіонів та територіальних громад. У ній план відновлення розкривається через завдання, заходи, потреби й джерела фінансування, індикатори виконання, перелік проєктів, а також механізм моніторингу [115]. Це свідчить, що постанова № 731 має насамперед програмно-організаційне значення. Вона визначає, як публічна адміністрація повинна планувати і відстежувати відновлення, але не встановлює завершеного порядку вирішення індивідуальної адміністративної справи щодо земельної ділянки [83; 115].

Саме тут виникає перший правозастосовний розрив. Територіальна громада може мати план відновлення, відповідні проєкти, індикатори і прогностичні обсяги фінансування, однак це ще не означає, що щодо кожної земельної ділянки в межах цієї громади встановлено правовий режим після пошкодження, забруднення чи розмінування. Планування відповідає на питання, що і в якій послідовності має бути відновлено, але не завжди відповідає на питання, яким актом, щодо кого, на підставі яких доказів і з якими правовими наслідками змінюється режим конкретної земельної ділянки. Тому планувальні документи

повинні бути початковою стадією адміністративного циклу, а не його завершенням [83; 45; 115].

Постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2025 № 1493, якою визначено перелік функціональних типів територій та вимоги до показників для віднесення територіальних громад до різних функціональних типів, ще чіткіше демонструє різницю між територіальною класифікацією і юридичним статусом конкретної ділянки. Території відновлення визначаються за агрегованими критеріями, що стосуються територіальних громад, зокрема ведення бойових дій, тимчасової окупації, можливості бойових дій, пошкодження або знищення об'єктів нерухомого майна, істотного зниження соціально-економічних показників або значного переміщення населення [85]. Джерелами даних у цій моделі є офіційні реєстри та інформаційні масиви, зокрема пов'язані з правами на нерухоме майно, пошкодженням і знищенням майном, фінансовими показниками та внутрішнім переміщенням осіб [85; 96; 97; 128].

Юридичне значення постанови № 1493 полягає у створенні критеріальної основи для регіональної політики, бюджетного планування та пріоритетності відновлення [85]. Проте її критерії мають рівень територіальної громади, а не земельної ділянки. Вони не дають відповіді на питання, чи є конкретна ділянка замінованою, забрудненою, засміченою, придатною до сільськогосподарського використання, такою, що потребує рекультивациі, або такою, що може бути повернута до обігу. Отже, віднесення територіальної громади до певного функціонального типу є управлінським фактом регіональної політики, але не є достатнім юридичним фактом для зміни правового режиму конкретної земельної ділянки [85; 83; 37; 94; 27].

Подібну роль виконує постанова Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 № 816 щодо регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації. Вона посилює зв'язок між стратегічним плануванням, моніторингом реалізації стратегій і геоінформаційним відображенням регіонального розвитку [25]. Однак і тут простежується та сама межа: стратегія розвитку і план заходів не можуть замінити адміністративне рішення щодо прав, обов'язків або законних

інтересів конкретної особи. Їх призначення — визначати напрям, узгоджувати ресурси, забезпечувати моніторинг, але не індивідуалізувати правовий режим кожного об'єкта [25; 83].

Містобудівний блок також має бути включений до аналізу, проте з правильним визначенням його меж. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» є важливим для відновлення територій, оскільки відбудова охоплює просторову організацію території, планування забудови, відновлення об'єктів нерухомого майна, інженерної та транспортної інфраструктури [146]. Водночас адміністративні акти у сфері містобудівної діяльності мають співвідноситися із загальними вимогами Закону України «Про адміністративну процедуру» з урахуванням спеціальних особливостей містобудівного законодавства [83; 146]. Це має принципове значення: містобудівна документація не повинна поглинати адміністративно-процедурний вимір відновлення земель.

Містобудівний документ може визначати перспективне використання території, параметри забудови, функціональне призначення, інженерні рішення, але він не встановлює автоматично безпечність земельної ділянки, відсутність мінної небезпеки, рівень хімічного забруднення ґрунтів або завершеність рекультивації. Якщо ці питання впливають на права власника чи землекористувача, вони мають бути підтверджені належними даними, перевірені компетентним органом і оформлені у правовій формі, придатній для виконання та оскарження [83; 53; 94; 116; 139; 239; 134; 135]. Тому містобудівний компонент повинен бути інтегрований у загальний адміністративний цикл, але не може підміняти земельно-правовий, екологічний, протимінний і процедурний компоненти.

Другою системною проблемою є інституційна неузгодженість. У сфері відновлення територій діє значна кількість суб'єктів публічної адміністрації: Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації, військові адміністрації, органи місцевого самоврядування, Держгеокадастр, органи у сфері екологічної інформації та

контролю, ДСНС, суб'єкти у сфері протимінної діяльності, Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України, держателі й адміністратори електронних реєстрів, а також інші суб'єкти інформаційної взаємодії [77; 127; 154; 130; 138; 129; 98; 112; 139; 149; 111; 141; 142; 113]. Така множинність не є дефектом сама по собі. Вона зумовлена складністю об'єкта адміністрування. Дефект виникає тоді, коли множинність суб'єктів не супроводжується визначенням органу, відповідального за кінцевий юридичний результат [166; 188].

Адміністративна компетенція має не лише організаційне, а й гарантійне значення. Вона дозволяє особі встановити, який орган повинен діяти, який орган бездіє, який орган приймає рішення, який орган відповідає за достовірність даних, а який – за контроль виконання [83; 166]. Якщо один орган збирає первинні відомості, другий веде кадастр, третій адмініструє цифрову систему, четвертий здійснює екологічний контроль, п'ятий організовує розмінування, шостий планує відновлення, сьомий розглядає питання компенсації, але жоден не відповідає за кінцевий адміністративний акт щодо земельної ділянки, правове становище особи залишається невизначеним [83; 53; 166; 188]. У такій моделі міжвідомча взаємодія може фактично перетворитися на розподіл фрагментів інформації без розподілу юридичної відповідальності [19; 83].

Координація не тотожна компетенції. Координаційна нарада, погоджувальний лист, обмін даними, інформаційний запит або технічна інтеграція систем можуть бути необхідними для підготовки рішення, але вони не можуть бути самостійною підставою для обмеження права користування землею, внесення змін до офіційних відомостей, відмови у поверненні ділянки до використання або підтвердження безпечності території [19; 83; 141]. В адміністративному праві владний результат має бути персоніфікований через компетентний орган і оформлений у належній правовій формі [83; 166]. Без цього особа не може ефективно реалізувати право на участь, доступ до матеріалів, заперечення, виправлення даних або оскарження [83; 53; 72].

Рухливість інституційної архітектури додатково ускладнює правозастосування. У низці актів, що регулюють відновлення, шкоду, цифрові системи, моніторинг і протимінну діяльність, простежуються зміни назв центральних органів виконавчої влади та перерозподіл функцій [21; 22; 23; 87; 92; 137]. Це не є самостійним порушенням, оскільки організаційна структура виконавчої влади може змінюватися відповідно до потреб державного управління [127; 154]. Однак для адміністративного провадження такі зміни мають наслідки: вони можуть спричинити помилки у визначенні адресата звернення, затримки у переданні матеріалів, використання застарілих назв органів, неузгоджене розуміння компетенції і складність встановлення суб'єкта оскарження. Отже, інституційна динаміка повинна компенсуватися чіткими перехідними правилами, актуалізацією реєстрів, належним інформуванням осіб і визначенням правонаступності функцій [83; 154; 166].

Третьою системною проблемою є недостатня інтеграція кадастрових і геопросторових даних у адміністративне провадження. Закон України «Про Державний земельний кадастр» визначає кадастр як єдину державну геоінформаційну систему відомостей про землі, їх цільове призначення, обмеження у використанні, кількісну та якісну характеристику, оцінку, розподіл між власниками і користувачами. Кадастр має забезпечувати інформаційні потреби органів публічної влади, юридичних і фізичних осіб у сфері регулювання земельних відносин, управління земельними ресурсами, організації раціонального використання та охорони земель [94; 116].

Юридичне значення кадастру у сфері відновлення полягає в тому, що саме кадастровий номер, межі ділянки, цільове призначення, форма власності, відомості про обмеження та інші офіційні дані дають змогу індивідуалізувати об'єкт адміністративного впливу [94; 116; 37]. Без кадастрової прив'язки дані про шкоду, забруднення, замінування або рекультивацію залишаються просторово і юридично неповними. Вони можуть характеризувати територію загалом, але не дозволяють точно встановити, на яку ділянку поширюються наслідки, який

суб'єкт має права чи обов'язки, який орган повинен вчинити дію і який адміністративний акт має бути прийнятий [83; 94; 116].

Закон України «Про національну інфраструктуру геопросторових даних» створює інший, але пов'язаний інструментальний рівень. Він визначає правові та організаційні засади створення, функціонування і розвитку національної інфраструктури геопросторових даних, вводить категорії базових і тематичних геопросторових даних, метаданих, інтегрованих, національного геопорталу, а також закріплює обов'язки держателів геопросторових даних щодо забезпечення достовірності, повноти, точності, актуальності та своєчасності оновлення таких даних [131; 123]. Для відновлення територій це має істотне значення, оскільки шкода, небезпека, забруднення, зони обмеженого використання, результати розмінування і рекультивациі мають просторову природу [42; 43; 234].

Проте геопросторові дані самі по собі не створюють адміністративного рішення. Навіть точний геопросторовий шар не відповідає на всі юридичні питання: хто є держателем геопросторових даних, коли і на підставі якого документа їх внесено, чи пройшли вони перевірку, чи прив'язані до кадастрового номера, чи повідомлено власника, чи мав він можливість подати заперечення, чи відображено ці дані у мотивувальній частині адміністративного акта [83; 131; 123]. Отже, геопросторова інформація повинна бути не лише відкритою та технічно сумісною, а й юридично придатною для доказування в адміністративній справі [83; 53; 131; 123].

На цьому рівні особливо важливо розмежовувати три категорії: фактичні дані, офіційні відомості та адміністративне рішення. Фактичні дані можуть бути отримані внаслідок обстеження, фотофіксації, дистанційного зондування Землі, аналізу ґрунтів, повідомлень громадян, розмінування або моніторингу. Офіційні відомості – це дані, внесені до кадастру, реєстру, інформаційної системи чи геопорталу відповідно до визначених правил. Адміністративне рішення – це владний акт компетентного органу, який на підставі зібраних і перевічених даних встановлює правовий наслідок [83; 94; 116; 131; 123; 141]. Змішування цих

категорій породжує правову невизначеність. Дані можуть бути істотними, але без належної процедури вони не повинні автоматично змінювати правове становище особи [83; 53].

Закон України «Про публічні електронні реєстри» посилює цю тезу. Він регулює створення, ведення, взаємодію, адміністрування та використання реєстрової інформації, визначає держателів, адміністраторів, реєстрові дані, реєстрову інформацію, ідентифікатори та електронну інформаційну взаємодію [141]. Для відновлення територій це означає, що кожний реєстр має власний правовий режим, власного держателя, власну мету і власні правила використання інформації. Дані одного реєстру не можуть механічно підміняти дані іншого, а їх поєднання має здійснюватися через визначену законом інформаційну взаємодію [141; 101; 102].

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» і Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» мають допоміжне, але важливе юридичне значення. Вони визначають умови юридичної сили електронного документа, електронної ідентифікації особи, автентичності, цілісності та довірчості електронних дій [101; 102]. У сфері відновлення це означає, що цифрові матеріали адміністративної справи повинні бути не лише технічно доступними, а й юридично придатними: мати належні реквізити, ідентифіковане походження, збережену цілісність і можливість перевірки [83; 101; 102].

Четверта проблема стосується цифрових систем відбудови та екологічної фіксації. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2022 № 1286 запровадила експериментальний проєкт зі створення, впровадження та функціонування Єдиної цифрової інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури [142]. Наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 23.01.2024 № 65 затвердив положення про цю систему, у якому визначено її організаційні засади, мету, завдання,

користувачів, електронний кабінет, центральну базу даних, портал, інформаційну взаємодію та відкритість даних [113].

Юридичне значення цієї системи полягає у забезпеченні прозорості, обліку проєктів, планування фінансування, відстеження робіт, уникнення дублювання інформації та підвищення якості управлінських рішень [142; 113; 216]. Однак вона не є системою визначення правового режиму земельної ділянки. Її основний предмет – управління процесом відбудови об’єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури [142; 113]. Тому дані цієї системи можуть бути важливими для адміністративної справи, але не повинні автоматично вважатися рішенням щодо безпечності, забрудненості, рекультивації або можливості використання земельної ділянки. Вони мають бути включені до матеріалів справи, співвіднесені з кадастровими, геопросторовими, екологічними та протимінними даними і оцінені компетентним органом [83; 94; 116; 131; 123; 139; 239].

Сервіс «ЕкоЗагроза», запроваджений постановою Кабінету Міністрів України від 28.07.2023 № 783, виконує іншу функцію: фіксацію фактів заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, електронне звернення, перевірку відповідальними особами, обстеження місця і формування відповідних матеріалів [28]. Сервіс має доказове та інформаційне значення, оскільки він створює канал первинної фіксації екологічної шкоди. Але його повідомлення або електронний запис не є самостійним адміністративним актом щодо земельної ділянки [83; 28].

Платформа «ЕкоСистема», врегульована постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 № 1065, забезпечує цифровізацію екологічної інформації, доступ до екологічних даних, електронні сервіси, інформаційну взаємодію і прозорість управлінських рішень у сфері довкілля [103]. Її значення для відновлення полягає в тому, що екологічні дані стають частиною інформаційної основи публічного адміністрування [28; 103; 135]. Проте цифрова доступність екологічної інформації не усуває потреби в адміністративній процедурі. Навпаки, чим більше цифрових даних використовується, тим суворішими мають

бути вимоги до їх походження, перевірки, актуальності, доступності для особи та відображення в мотивуванні рішення [83; 53; 141].

Отже, цифровізація відновлення має подвійний адміністративно-правовий ефект. З одного боку, вона підвищує прозорість, швидкість, координацію і можливість контролю [69; 70; 141; 142; 113; 159]. З іншого боку, вона створює ризик підміни владного рішення цифровим станом інформації. Якщо особа фактично не може користуватися ділянкою через те, що вона позначена у певному шарі, реєстрі або сервісі як небезпечна, забруднена чи така, що потребує відновлення, має бути зрозуміло, який саме орган, у якій процедурі, на підставі яких доказів і яким актом встановив цей наслідок [83; 53; 141]. Без цього цифровий запис починає виконувати функцію квазіадміністративного акта, хоча не має його процедурних гарантій [83; 72].

П'ята проблема полягає у неповному співвідношенні фіксації шкоди, методик її визначення та юридичного відновлення земельної ділянки. Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326 затверджує порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Вона встановлює загальну рамку для визначення шкоди і збитків, покладає на відповідні органи обов'язки щодо розроблення методик, збирання та збереження інформації [117].

Юридичне значення постанови № 326 полягає в уніфікації підходів до визначення шкоди як об'єкта обліку, доказування, компенсаційних вимог і державної політики відшкодування [117]. Проте визначення шкоди не є тотожним відновленню правового режиму земельної ділянки. Розрахунок шкоди може встановити обсяг втрат, але не вирішує питання про те, чи може власник користуватися землею, чи потрібно встановити тимчасове обмеження, чи має бути проведена рекультивация, хто відповідає за її організацію, який орган підтверджує завершеність відновлення і яким чином особа може оскаржити відповідні висновки [83; 53; 106; 107; 117].

Методика, затверджена наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04.04.2022 № 167, визначає розмір шкоди,

завданої землі та ґрунтам унаслідок надзвичайних ситуацій, збройної агресії та бойових дій під час воєнного стану [106]. Вона оперує категоріями забруднення ґрунтів, засмічення земель, встановлення фактів і масштабів шкоди, використання матеріалів огляду, дистанційного зондування Землі, результатів відбору проб, висновків експертиз, пояснень, документів та інших джерел інформації [106].

Ця Методика має важливе доказове значення. Вона визнає багатоканальність встановлення шкоди: фактичний огляд, лабораторні дані, дистанційне зондування, експертні висновки, документи, пояснення [106]. Однак саме така широта доказової бази потребує адміністративно-процедурної впорядкованості. Якщо шкода встановлюється за різними видами даних, адміністративний орган повинен показати, які з них прийнято, які відхилено, чому вони є достовірними, як вони співвіднесені з кадастровими межами, чи повідомлено власника або землекористувача і як ці дані вплинули на рішення [83; 53; 94; 116]. Інакше Методика залишається інструментом розрахунку, але не гарантує правової визначеності особи [83; 106].

Методика, затверджена наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18.05.2022 № 295, спрямована на визначення шкоди та збитків, завданих земельному фонду України [107]. Вона охоплює втрати земельного фонду, упущену вигоду, витрати на рекультивацию і консервацію, а інформаційною базою визначає акти обстеження земельних ділянок, акти комісій, звіти з експертної грошової оцінки, первинні документи, відомості Державного земельного кадастру, документацію із землеустрою, дані дистанційного зондування Землі та іншу документально підтверджену інформацію [107].

Ця Методика особливо важлива для адміністративно-правового аналізу, оскільки прямо поєднує дані кадастру, землеустрою, дистанційного зондування і матеріали обстежень [107]. Вона демонструє, що шкода земельному фонду не може бути встановлена без просторової, кадастрової та документальної конкретизації. Проте й вона не завершує адміністративний цикл. Розрахунок

витрат на рекультивацію або консервацію ще не є рішенням про обов'язок провести рекультивацію, не підтверджує її завершення і не скасовує обмеження у використанні земельної ділянки. Для цього потрібна окрема адміністративна дія або акт компетентного органу [83; 53; 107].

Отже, методики визначення шкоди виконують розрахункову, доказову і стандартизувальну функції. Вони необхідні для формування претензій, компенсаційних механізмів, бюджетного планування, міжнародно-правових вимог і контролю [106; 107; 117; 276]. Але вони не є правовою формою відновлення земельної ділянки. Їх результати повинні бути включені до адміністративної справи і трансформовані у рішення щодо правового режиму, обмежень, рекультивації, строків, відповідальних суб'єктів і порядку перегляду [83; 53; 72].

Шоста проблема пов'язана з компенсаційним законодавством. Закон України № 2923-IX визначає правові та організаційні засади надання компенсації за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна, а також створення і ведення Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації [128].

Юридичне значення цього закону полягає у врегулюванні компенсаційної процедури щодо визначених об'єктів нерухомого майна та інформаційного обліку відповідної шкоди [128]. Однак компенсація за пошкоджений або знищений об'єкт нерухомості не дорівнює адміністративному вирішенню питання про стан земельної ділянки. Земля може залишатися замінованою, забрудненою, засміченою, такою, що потребує рекультивації, або такою, щодо якої існує залишковий ризик, навіть якщо компенсаційна процедура щодо будівлі чи іншого об'єкта нерухомості завершена [37; 94; 106; 107; 134; 139; 239]. І навпаки, відсутність компенсаційного рішення щодо об'єкта нерухомості не означає відсутності потреби в адміністративному визначенні правового режиму землі [83; 128].

Тому компенсаційний механізм не повинен бути концептуально ототожнений із механізмом відновлення земель. Компенсація спрямована на відшкодування певної майнової втрати або фінансування відновлення, тоді як адміністративне відновлення земельної ділянки охоплює встановлення фактичного стану, правового режиму, екологічних і безпекових умов використання, обмежень, обов'язків, контролю та перегляду [83; 37; 94; 134; 139]. Якщо ці два механізми змішати, виникає ризик помилкового висновку, що внесення відомостей до реєстру пошкодженого майна або виплата компенсації автоматично вирішує питання безпечного й правомірного використання землі [83; 128].

Сьома проблема стосується гуманітарного розмінування і вивільнення земель від небезпеки вибухонебезпечних предметів. Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» визначає правові та організаційні засади протимінної діяльності, а гуманітарне розмінування розкриває як комплекс заходів, що включає нетехнічне та технічне обстеження, складення карт, виявлення, знешкодження або знищення вибухонебезпечних предметів, маркування, підготовку документації після розмінування, інформування громад і передачу очищеної території [139; 183]. Закон також визначає об'єкти та суб'єктів протимінної діяльності, управління інформацією, управління якістю, контроль якості, передачу відповідальності щодо очищеної території та роль національних стандартів протимінної діяльності [139; 232; 243].

Цей Закон має очевидне безпекове значення, але для адміністративного права він важливий ще й тому, що формує спеціальну процедуру переходу від підозри забруднення вибухонебезпечними предметами до документованого результату очищення або зняття підозри [139; 239; 231]. Проте такий результат не тотожний повному юридичному відновленню земельної ділянки. Він стосується насамперед ризиків, пов'язаних із вибухонебезпечними предметами. Після розмінування ділянка може залишатися забрудненою хімічними речовинами, засміченою уламками, пошкодженою внаслідок вибухів, такою, що потребує рекультивациі або агрохімічного обстеження [187; 236; 264; 270]. Отже,

протимінний результат має бути включений до ширшого адміністративного провадження відновлення земель, а не розглядатися як його автоматичне завершення [83; 53; 139; 239].

Національна стратегія протимінної діяльності на період до 2033 року та операційний план заходів з її реалізації у 2024–2026 роках мають особливе значення для виявлення правозастосовної проблеми [149]. У Стратегії звертається увага на необхідність системного, поетапного й документованого підходу до протимінної діяльності, зокрема до нетехнічного обстеження, формалізації статусу територій і подальшого повернення земель до безпечного використання [149]. Це положення є одним із найважливіших для підрозділу 3.1, оскільки сама держава фактично визнає проблему формалізації результатів первинного нетехнічного обстеження. Юридичне значення цього факту полягає в тому, що неформалізована відсутність небезпеки може так само обмежувати права особи, як і формально встановлена небезпека [83; 139; 149].

Якщо територія не має доказів забруднення, але цей результат не оформлено і не доведено до місцевої влади та населення, власник або землекористувач фактично залишається у стані правової невизначеності [83; 53; 149]. Така ситуація підтверджує центральну тезу підрозділу: проблема полягає не лише у встановленні шкоди чи небезпеки, а й у юридичному оформленні їх відсутності, зменшення або усунення [83; 139; 239].

Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.02.2026 № 191-р, яким внесено зміни до операційного плану реалізації Національної стратегії протимінної діяльності, підтверджує динамічний характер протимінного планування [91]. Для правозастосування це означає, що протимінні заходи мають не статичний, а етапний характер. Відповідно, правовий режим земельної ділянки також не може бути раз і назавжди визначений на підставі первинних даних. Він має переглядатися після нетехнічного обстеження, технічного обстеження, очищення, контролю якості, рекультивації та моніторингу [83; 91; 149; 239].

Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2024 № 284 передбачає компенсацію витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення з метою відновлення сільськогосподарського виробництва на розмінованих земельних ділянках [120]. Цей акт має фінансово-стимулювальне значення: він пов'язує гуманітарне розмінування із поверненням земель до сільськогосподарського виробництва. Проте він не вирішує всього комплексу юридичних питань правового режиму земель. Компенсація витрат не є підтвердженням екологічної придатності ґрунтів, завершеності рекультивації або відсутності інших обмежень [263; 120; 134; 135; 139].

Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2024 № 123 щодо сертифікації операторів протимінної діяльності та процесів протимінної діяльності встановлює єдиний підхід до сертифікації, визначає координатора, учасників, процеси, що підлягають сертифікації, зокрема нетехнічне обстеження, технічне обстеження, ручне розмінування, розмінування з використанням машин і механізмів [145]. Юридичне значення цього акта полягає в забезпеченні якості суб'єктів і процесів протимінної діяльності. Однак сертифікація оператора або процесу не є рішенням щодо конкретної земельної ділянки. Вона підтверджує відповідність суб'єкта або процесу вимогам, але не встановлює автоматично правовий режим очищеної території [83; 145].

Категорію вивільнення земель від небезпеки вибухонебезпечних предметів доцільно використовувати з урахуванням міжнародних стандартів протимінної діяльності, але без підміни національної правової форми. Стандарт IMAS 07.11 щодо вивільнення земель встановлює орієнтири і мінімальні вимоги для національного стандарту вивільнення земель та розмежування відповідальності національних органів і організацій протимінної діяльності [239]. Для підрозділу 3.1 цей стандарт має не пряме регулятивне, а аналітичне значення. Він показує, що вивільнення земель є не одноразовою технічною дією, а процедурою, яка потребує доказів, документування, управління якістю, відповідальності та врахування залишкового ризику [239; 231; 227; 184].

Водночас міжнародний стандарт не може автоматично замінити національне адміністративне рішення. Для українського правопорядку результат розмінування або вивільнення земель має бути трансформований у визначену національним законодавством правову форму: сертифікат, акт передачі відповідальності, оновлення офіційних даних, адміністративний акт щодо режиму використання або інший документ, який має чітко визначені правові наслідки [83; 139; 145; 239]. Якщо цього не відбувається, виникає ситуація, коли технічно виконана робота не створює достатньої юридичної визначеності для власника, землекористувача, громади або органу контролю [53; 83].

У науковій літературі слушно звертається увага на те, що гуманітарне розмінування на постраждалих територіях уже не може розглядатися як суто технічна діяльність, оскільки воно пов'язане з адміністративними рішеннями, правами землекористувачів, кадастровими даними, екологічними наслідками і відновленням земель [42; 43; 46; 267]. Цю позицію слід розвинути: адміністративно-правова проблема полягає не лише в організації розмінування, а в тому, щоб його результати стали частиною юридично завершеного провадження. Відповідний результат має бути прив'язаний до кадастрового номера, меж ділянки, власника або землекористувача, даних про екологічний стан, відомостей про рекультивацию, а також до адміністративного акта, який може бути виконаний і оскаржений [83; 94; 116; 131; 123; 139; 239].

Восьма проблема стосується рекультивациі, охорони земель, моніторингу та контролю. Закон України «Про охорону земель» визначає правові, економічні та соціальні основи охорони земель, спрямовані на раціональне використання, відтворення та підвищення родючості ґрунтів, збереження екологічних функцій ґрунтового покриву й охорону довкілля [134]. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» визначає організаційні засади державного контролю за використанням та охороною земель [95]. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлює загальну екологічну рамку охорони довкілля [135].

Юридичне значення цих актів полягає у тому, що відновлення земель не завершується усуненням видимої шкоди або вибухонебезпечних предметів. Земля як об'єкт правового режиму має якісний, екологічний, господарський і просторовий вимір [37; 134; 135]. Після бойових дій земельна ділянка може потребувати рекультивації, агрохімічного обстеження, видалення відходів руйнування, перевірки забруднення важкими металами, токсичними речовинами, залишками боєприпасів, нафтопродуктами або іншими небезпечними речовинами [106; 107; 121; 153; 187; 236; 264; 270]. Тому правовий режим земельної ділянки після розмінування не може визначатися лише за безпековим критерієм [83; 134; 139].

Закон України «Про управління відходами» має значення для тих випадків, коли ураження територій пов'язане з уламками будівель, військовою технікою, залишками матеріалів, засміченням земель, небезпечними речовинами або відходами руйнування [153]. Спеціальний порядок поводження з відходами, що утворилися у зв'язку з пошкодженням або руйнуванням будівель та споруд унаслідок бойових дій, додатково підтверджує значення цього блоку для відновлення територій [121]. Проте й ці акти не вирішують питання правового режиму земельної ділянки у повному обсязі. Вони регулюють поводження з відходами, дозвільні, облікові, інформаційні та контрольні механізми, але не замінюють адміністративного рішення щодо придатності землі до використання, необхідності рекультивації або встановлення обмежень [83; 121; 153].

Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 848 затверджує Порядок проведення моніторингу земель і ґрунтів. Моніторинг визначено як систему спостережень за станом земель і ґрунтів з метою своєчасного виявлення змін, їх оцінки, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів [122]. Об'єктом моніторингу є землі незалежно від форми власності й ґрунти; моніторинг охоплює, зокрема, процеси, пов'язані із забрудненням ґрунтів і засміченням земельних ділянок унаслідок збройної агресії та бойових дій під час воєнного стану [122].

Постанова № 848 має істотне значення, оскільки вона створює механізм не лише разового обстеження, а систематичного спостереження, у тому числі оперативного — у зв'язку зі збройною агресією, бойовими діями або недосягненням цілей відновлення та реабілітації земель [122]. Однак моніторинг має інформаційну природу. Він створює дані для оцінки, прогнозування, контролю і прийняття рішень, але сам по собі не встановлює обов'язків власника, не скасовує обмежень, не підтверджує завершення рекультивації і не повертає ділянку до використання. Для цього результат моніторингу має стати доказом в адміністративній справі [83; 53; 122].

Постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2023 № 474 щодо публічного моніторингу земельних відносин виконує іншу функцію. Вона регулює систематичний збір, збереження, узагальнення й оприлюднення інформації про стан земельних відносин, що надходить у порядку електронної інформаційної взаємодії, а також визначає Держгеокадастр держателем автоматизованої системи такого моніторингу [140]. Її значення полягає у прозорості та аналітиці земельних відносин. Проте публічний моніторинг земельних відносин не дорівнює індивідуальному вирішенню адміністративної справи. Він дає узагальнену картину, але не замінює владного рішення щодо конкретної ділянки [83; 140].

Звідси впливає важливе розмежування: моніторинг, контроль і адміністративний акт мають різну правову природу. Моніторинг збирає та аналізує інформацію. Контроль перевіряє дотримання вимог і може виявляти порушення, невідповідність або потребу в реагуванні. Адміністративний акт установлює правовий наслідок для конкретного суб'єкта або об'єкта [83; 95; 122; 140]. Якщо ці рівні не пов'язані, відновлення втрачає юридичну завершеність. Дані моніторингу можуть бути достовірними, але без контрольної та процедурної реакції вони залишаються лише інформацією. Контроль може виявити проблему, але без адміністративного рішення вона не набуде належної правової форми [83; 53; 95; 165].

Дев'ята проблема полягає у невизначеності правової форми кінцевого рішення. У сфері відновлення територій використовується велика кількість документів: план відновлення, стратегія, перелік проєктів, акт обстеження, звіт, висновок, цифровий запис, кадастрова відомість, геопросторовий шар, повідомлення в електронному сервісі, результат моніторингу, сертифікат, акт передачі очищеної території, рішення про компенсацію, припис, акт контролю. Однак не кожен із цих документів є адміністративним актом. Частина з них має програмний, інформаційний, технічний, доказовий або організаційний характер [83; 115; 117; 128; 139; 140; 142; 113].

Закон України «Про адміністративну процедуру» виходить із того, що адміністративний акт повинен мати визначену форму і зміст, а у випадках, коли він негативно впливає на права, свободи чи законні інтереси особи, — належне мотивування та інформацію про порядок оскарження [83]. Саме мотивування перетворює владне рішення на перевірюваний юридичний результат. Воно дає змогу особі зрозуміти, які факти встановлено, які докази враховано, чому певним даним надано перевагу, які норми застосовано і чому обрано саме такий правовий наслідок [83; 72; 53].

У сфері відновлення територій це означає, що цифровий запис, карта, акт обстеження, дані дистанційного зондування, результат аналізу ґрунту, матеріали розмінування або відомості моніторингу повинні бути не заміником адміністративного акта, а його доказовою основою [83; 94; 106; 107; 122; 131; 139; 239]. Якщо рішення полягає у встановленні обмеження на використання ділянки, підтвердженні її безпечності, відмові у поверненні до використання, зобов'язанні провести рекультивацію або скасуванні попереднього обмеження, воно повинно бути оформлене у спосіб, який дає змогу визначити адресата, підстави, мотиви, строк дії, порядок виконання, порядок перегляду й оскарження [83; 53; 175].

Невизначеність правової форми кінцевого рішення породжує кілька наслідків. По-перше, особа не знає, який документ фактично змінює її правове становище. По-друге, складно визначити момент виникнення або припинення

правового наслідку. По-третє, ускладнюється судовий контроль, оскільки суд перевіряє рішення, дію чи бездіяльність конкретного суб'єкта владних повноважень, а не абстрактний інформаційний стан [53]. По-четверте, зростає ризик непропорційного обмеження прав, коли обмеження фактично діє, але не оформлене належним актом [53; 83].

Десята проблема стосується адміністративно-процедурних гарантій заінтересованих осіб. Закон України «Про адміністративну процедуру» передбачає право особи на участь у провадженні, доступ до матеріалів справи, подання доказів, пояснень, заперечень, право бути заслуханою, право на адміністративне оскарження, а також можливість перегляду адміністративного акта за наявності визначених підстав [83]. У сфері відновлення територій ці гарантії мають бути застосовані не формально, а змістовно [72; 83].

Власник або землекористувач повинен мати можливість дізнатися, які саме дані стали підставою для висновку про небезпеку, забруднення, пошкодження, потребу в рекультивації або неможливість використання ділянки. Він має мати доступ до кадастрових відомостей, геопросторових даних, актів обстеження, результатів моніторингу, матеріалів розмінування, висновків експертів, відомостей цифрових систем у тій частині, у якій вони впливають на його права чи законні інтереси [83; 94; 116; 122; 131; 123; 139; 231; 239]. Без такого доступу право на заперечення і оскарження стає декларативним [53; 83].

Особливо складною є ситуація з помилковими або застарілими даними. Геопросторовий шар може не враховувати зміну фактичного стану після розмінування; цифровий запис може залишатися неоновленим; акт обстеження може охоплювати більшу територію, ніж конкретна ділянка; дані про забруднення можуть бути отримані без належної кадастрової прив'язки; результати рекультивації можуть не бути внесені до відповідної системи [94; 116; 131; 123; 141; 142; 113]. Якщо особа не має процесуального механізму вимагати перевірки, виправлення або перегляду таких даних, відновлення перетворюється на односторонній управлінський процес [83; 53; 72].

Окремого значення набуває перегляд адміністративного акта у зв'язку зі зміною фактичних обставин. Відновлення територій є динамічним процесом: ділянка може спочатку бути імовірно забрудненою вибухонебезпечними предметами, потім пройти нетехнічне обстеження, технічне обстеження, очищення, контроль якості, екологічне обстеження, рекультивацію, моніторинг ґрунтів [83; 122; 139; 149; 239]. Кожна з цих стадій може змінювати фактичну основу попереднього рішення. Тому адміністративна модель відновлення повинна містити не лише первинне рішення, а й процедуру його перегляду, оновлення даних, скасування або зміни обмежень [83; 53].

Це має практичне значення для правового режиму земель. Якщо після розмінування і моніторингу немає підстав для збереження обмеження, воно має бути скасоване належним актом [83; 53; 139; 239]. Якщо після розмінування виявлено хімічне забруднення ґрунтів, має бути прийняте нове рішення щодо рекультивації або обмеження використання [83; 106; 134; 135]. Якщо рекультивація завершена, компетентний орган повинен підтвердити це у визначеній формі [83; 134; 122]. Якщо виявлено залишковий ризик, його правове значення має бути визначене зрозуміло: чи обмежує він використання, чи потребує інформування, маркування, додаткового контролю, страхування або спеціальних умов господарювання [83; 227; 239].

Отже, адміністративно-процедурна гарантія у сфері відновлення територій – це не лише право особи подати заяву чи скаргу. Це право на юридично впорядкований рух справи: від встановлення факту до рішення, від рішення до виконання, від виконання до контролю, від контролю до перегляду [83; 53; 72]. Особа повинна бути не пасивним об'єктом цифрового обліку чи територіальної класифікації, а учасником адміністративного провадження, права якого враховуються при прийнятті рішення [83].

Узагальнення наведеного дає підстави сформулювати авторську позицію. Чинне правове регулювання відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України, не є відсутнім. Його дефект має іншу природу: воно є секторним, багаторівневим, динамічним, але процедурно незавершеним.

Законодавство містить окремі інструменти планування, кадастрового обліку, геопросторової інтеграції, цифрового адміністрування, фіксації шкоди, компенсації, протимінної діяльності, моніторингу, рекультивації і контролю [104; 90; 115; 85; 94; 116; 131; 123; 141; 142; 113; 117; 106; 107; 128; 139; 149; 122; 140; 134; 95]. Проте між ними не завжди встановлено чіткий адміністративно-процедурний перехід [83; 53; 72].

Найбільш істотний розрив полягає між фактичними даними і правовим результатом. Факт пошкодження, дані дистанційного зондування, повідомлення в електронному сервісі, кадастрова відомість, геопросторовий шар, акт обстеження, методичний розрахунок шкоди, результат розмінування, сертифікація процесу, дані моніторингу або висновок щодо рекультивації мають різне юридичне значення [94; 106; 107; 117; 122; 131; 139; 145; 239]. Вони можуть бути джерелами доказів, підставами для перевірки, елементами планування або контролю. Але правовий режим земельної ділянки має визначатися через компетентне, мотивоване, доведене до відома і оскаржуване адміністративне рішення або іншу прямо передбачену законом правову форму [83; 53; 72; 175].

У цій сфері доцільно виокремити такі дефекти чинної моделі: фрагментарність нормативних блоків; недостатню індивідуалізацію планувальних документів; неузгодженість компетенції різних суб'єктів; слабкий зв'язок кадастрових, геопросторових, цифрових, екологічних і протимінних даних; невизначеність правової форми кінцевого рішення; ототожнення фіксації шкоди з відновленням; ототожнення компенсації з вирішенням правового режиму земель; неповну інтеграцію результатів гуманітарного розмінування з рекультивацією та моніторингом; недостатність процедур перегляду; слабкість гарантій доступу особи до даних, участі, заперечення й оскарження [83; 53; 72; 94; 116; 117; 128; 131; 139; 141; 239].

Для усунення цих дефектів необхідна не механічна поява нових нормативних актів, а формування цілісної адміністративно-процедурної моделі відновлення територій. Така модель має охоплювати: ініціювання провадження за заявою особи або з ініціативи адміністративного органу; кадастрову і

геопросторову ідентифікацію ділянки; фіксацію шкоди, небезпеки або забруднення; перевірку та інтеграцію даних із кадастру, реєстрів, цифрових систем, моніторингу і протимінних документів; повідомлення заінтересованих осіб; надання їм доступу до матеріалів; оцінку доказів; прийняття мотивованого адміністративного акта; внесення наслідків до відповідних офіційних інформаційних систем; виконання відновлювальних, протимінних або рекультиваційних заходів; контроль; моніторинг; перегляд рішення у зв'язку зі зміною обставин; адміністративне і судове оскарження [83; 53; 72; 94; 116; 122; 131; 139; 141; 239].

Саме така модель дозволяє юридично поєднати планування, дані та права особи. План відновлення визначає управлінську рамку. Кадастр і геопросторові дані індивідуалізують об'єкт. Цифрові системи забезпечують облік, прозорість і взаємодію. Методики визначення шкоди створюють доказову та розрахункову основу. Протимінні процедури усувають або зменшують безпековий ризик. Рекультивация і моніторинг підтверджують фактичну придатність земель. Контроль перевіряє відповідність фактичного стану правовим вимогам. Адміністративний акт надає всьому цьому юридичної завершеності [83; 94; 106; 107; 115; 116; 122; 131; 134; 139; 141; 239].

Отже, у сфері публічного адміністрування відновлення територій головною проблемою є не відсутність джерел, а відсутність достатньо узгодженого переходу від джерел до правового результату. Наявні акти регулюють окремі частини процесу, але не завжди забезпечують належну трансформацію фактичних даних, кадастрових відомостей, геопросторових даних, результатів моніторингу, розмінування чи рекультивации у юридично значуще адміністративне рішення [83; 53; 94; 116; 122; 131; 134; 139; 239]. Саме ця процедурна незавершеність є ключовим адміністративно-правовим дефектом чинної моделі.

Виявлені проблеми створюють підставу для переходу до наступного підрозділу. У підрозділі 3.2 доцільно дослідити європейські стандарти належного адміністрування, інтероперабельності даних, просторової інформації,

управління відновленням, протимінного вивільнення земель, контролю фінансування і гарантій прав особи не абстрактно, а як відповідь на конкретні дефекти, встановлені у підрозділі 3..

3.2 Європейські стандарти, міжнародно-правові підходи та релевантний зарубіжний досвід відновлення земель і територій, постраждалих від воєнних конфліктів

З'ясування європейських стандартів, міжнародно-правових підходів і релевантного зарубіжного досвіду у сфері відновлення земель і територій, постраждалих від воєнних конфліктів, має для цього дослідження не допоміжне, а нормативно-орієнтаційне значення. У підрозділі 3.1 було встановлено, що чинне українське регулювання не є відсутнім, однак має фрагментарний, секторний і процедурно незавершений характер. Тому в цьому підрозділі необхідно з'ясувати, які стандарти, міжнародні підходи й зарубіжні практики здатні виконати орієнтаційну функцію для розвитку української адміністративно-правової моделі відновлення територій [83; 53; 72; 249; 252].

Європейські та міжнародні підходи не повинні сприйматися як готова модель, придатна для механічного перенесення в український правопорядок. Українська ситуація має специфіку, зумовлену триваючою збройною агресією, масштабом мінного та іншого вибухонебезпечного забруднення, руйнуванням інфраструктури, різнорівневістю адміністративних суб'єктів, дією воєнного стану, особливостями земельно-кадастрової системи, потребою фіксації шкоди та одночасним рухом України до членства в Європейському Союзі [84; 138; 177; 276; 277; 278]. Отже, йдеться не про копіювання, а про функціональну адаптацію стандартів належного адміністрування, просторових даних, інтеперабельності, моніторингу ґрунтів, відновлення природи, протимінної діяльності та зарубіжних управлінських практик до української системи адміністративного права [193; 197; 213; 214; 259; 260; 261].

Методологічною основою такого аналізу є стандарт належного адміністрування. Стаття 41 Хартії основних прав Європейського Союзу закріплює право кожної особи на розгляд її справ інституціями, органами, службами й агенціями Союзу неупереджено, справедливо та у розумний строк; це право включає право бути заслуханою, право доступу до матеріалів справи та обов'язок адміністрації мотивувати рішення [193]. Для України ця норма не є прямим регулятором національних адміністративних процедур, оскільки адресована насамперед інституціям, органам, службам і агенціям Європейського Союзу. Її значення полягає в іншому: вона формує європейський стандарт адміністративної поведінки, який має бути врахований Україною у процесі наближення адміністративного законодавства до європейських підходів [177; 193; 86; 215].

У сфері відновлення земель стандарт належного адміністрування доцільно інтерпретувати як європейський орієнтир для національної адміністративної процедури. Якщо рішення щодо безпечності земельної ділянки, збереження чи скасування обмежень, необхідності рекультивації, умов повернення земель до використання або відмови у такому поверненні впливає на права чи законні інтереси особи, воно має готуватися з дотриманням участі особи, доступу до матеріалів, мотивування, пропорційності та можливості оскарження [83; 53; 72; 193]. Такий підхід не означає, що кожний технічний результат розмінування або кожний екологічний показник автоматично стає адміністративним актом. Однак він означає, що владне рішення, яке надає цим даним юридичне значення для конкретної особи, ділянки або території, має відповідати стандартам належної адміністративної процедури [83; 53; 217].

Commission Decision (EU) 2024/3083, яким ухвалено Кодекс належної адміністративної поведінки для персоналу Європейської Комісії у відносинах із громадськістю, конкретизує стандарт належної адміністративної поведінки через законність, недискримінацію, рівне ставлення, пропорційність, послідовність, об'єктивність, неупередженість, своєчасне реагування, заслуховування заінтересованих осіб, мотивування рішень і повідомлення про способи

оскарження [197]. Цей акт також не є прямим джерелом українського права, однак для української моделі відновлення територій його значення полягає у тому, що він демонструє: адміністративне рішення не може бути відокремлене від способу його підготовки, повідомлення, мотивування, пояснення особі її прав і можливостей оскарження [83; 197; 195; 219].

Поряд із правом Європейського Союзу до європейських стандартів належного адміністрування належить і підхід Ради Європи, закріплений у Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration [257]. Його значення для відновлення територій полягає у тому, що адміністративна діяльність має бути не лише ефективною, а й законною, пропорційною, послідовною, мотивованою та відкритою для контролю. Для сфери поствоєнного відновлення це особливо важливо, оскільки управлінська потреба швидкого реагування не повинна витіснити вимоги правової визначеності, компетенційної ясності, належного мотивування та підконтрольності [53; 83; 257].

У сфері екологічного моніторингу та відновлення земель цей стандарт доцільно доповнити положеннями Оргуської конвенції та Directive 2003/4/EC щодо доступу до екологічної інформації. Оргуська конвенція закріплює три взаємопов'язані гарантії: доступ до інформації, участь громадськості у прийнятті рішень і доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля [202]. Directive 2003/4/EC спрямована на забезпечення доступу до екологічної інформації, що перебуває у володінні публічних органів або призначена для них, а також на поширення такої інформації серед громадськості [212]. Для України ці джерела мають значення як орієнтир: дані про забруднення ґрунтів, вибухонебезпечні предмети, результати моніторингу, рекультивациі або обмеження використання земель не повинні залишатися закритою внутрішньою інформацією адміністрації, якщо вони впливають на права власників, землекористувачів, мешканців громад або суб'єктів господарювання [100; 202; 212].

Отже, європейський стандарт належного адміністрування, підхід Ради Європи та процедурно-екологічні гарантії Оргуської конвенції формують

перший орієнтир для української моделі: відновлення земель має бути не лише технічно ефективним, а й процедурно відкритим, мотивованим, пропорційним і підконтрольним. У цьому полягає зв'язок між європейським правом на належне адміністрування, екологічною інформацією та адміністративним актом щодо правового режиму земель [83; 193; 197; 202; 212; 257].

Другий блок європейських орієнтирів пов'язаний із розумінням відновлення як керованого, індикаторного й підконтрольного адміністративного процесу. Regulation (EU) 2024/792 establishing the Ukraine Facility є насамперед фінансово-інституційним актом, але для адміністративно-правового аналізу він важливий не як джерело фінансування саме земельного відновлення, а як акт, що закріплює логіку зв'язку відновлення з планом, реформами, інвестиціями, якісними й кількісними кроками, звітністю, контролем, багаторівневим врядуванням і підзвітністю [260; 194; 242; 244].

Відповідний Регламент передбачає, що Ukraine Plan має містити комплексний пакет реформ та інвестицій, визначати якісні й кількісні кроки, які у випадку реформ та інвестицій мають бути вимірюваними, а також враховувати потреби регіонів і громад відповідно до принципу багаторівневого врядування [260; 271]. Для предмета цієї дисертації це означає, що відновлення територій має бути не лише організаційно забезпеченим, а й процедурно вимірюваним: кожний етап – від визначення постраждалої території до її безпечного повернення до використання — повинен мати суб'єкта, дані, результат, контроль і можливість перевірки [83; 53; 260; 271].

Ukraine Plan 2024–2027, схвалений у межах механізму Ukraine Facility, має значення для адміністративно-правового аналізу не як самостійне джерело земельного регулювання, а як документ, що задає логіку реформ, інвестицій, етапності, показників, звітності й контролю [271]. Council Implementing Decision (EU) 2024/1447, яким схвалено оцінку Ukraine Plan, додатково підтверджує, що підтримка у межах Ukraine Facility пов'язана із виконанням якісних і кількісних кроків, а оцінювання плану здійснюється за критеріями, визначеними Regulation (EU) 2024/792 [206; 260]. Для української моделі відновлення територій це

важливо не з фінансового, а з адміністративно-правового боку: відновлення має бути етапним, доказовим, результативно вимірюваним і контрольованим [206; 260; 271].

Цю логіку доцільно доповнити висновками OECD щодо архітектури відновлення України. OECD у дослідженні 2026 року звертає увагу на потребу посилення цілісної координації уряду, узгодження міжнародної допомоги, інституційної спроможності, управління публічними інвестиціями та субнаціонального рівня [245]. Це джерело не підміняє юридичний аналіз, однак воно показує, що навіть за наявності плану, фінансового механізму, цифрових систем і реформаторської матриці вирішальними залишаються координація, адміністративна спроможність, єдиний центр відповідальності та якість моніторингу виконання [245; 253; 238].

У цьому аспекті корисними є також підходи OECD/SIGMA. Вони не є джерелами українського адміністративного права і не встановлюють спеціальних правил відновлення земель. Водночас вони формують орієнтири належного публічного адміністрування: стратегічне планування, координацію політики, підзвітність, надання послуг, управління публічними фінансами, цифровізацію та адміністративну спроможність [249; 252]. Для України це має значення у частині формування такої моделі відновлення територій, у якій держава, регіональний рівень і місцеве самоврядування не діють паралельно та розірвано, а включені в узгоджений адміністративний цикл [83; 249; 252].

Отже, Ukraine Facility, Ukraine Plan, Council Implementing Decision (EU) 2024/1447, OECD 2026 та стандарти OECD/SIGMA підтверджують, що відновлення територій має розглядатися як керований процес із визначеними цілями, суб'єктами, етапами, показниками, даними, контролем і звітністю [206; 245; 249; 252; 260; 271]. Це безпосередньо працює на подолання проблеми, виявленої у підрозділі 3.1: розриву між планувальним документом, фактичними даними й адміністративним рішенням. Для української адміністративно-правової доктрини це означає потребу пов'язати планування відновлення не

лише з фінансовими ресурсами, а й з адміністративною процедурою, компетенцією, правовою формою рішення та гарантіями прав особи [83; 53; 72].

Наступний ключовий блок становлять європейські стандарти просторових даних та інтероперабельності. Directive 2007/2/EC establishing an Infrastructure for Spatial Information in the European Community (INSPIRE) має принципове значення для аналізу відновлення територій, оскільки вона спрямована на розв'язання проблем доступності, якості, організації, обміну та використання просторової інформації на різних рівнях публічної влади й у різних секторах [213]. Її значення для України полягає не лише у технічній сумісності геоданих, а у правовій організації інформаційної основи адміністративного рішення [131; 123; 213].

Для відновлення земель INSPIRE дає важливий адміністративно-правовий урок: просторові дані не можуть бути периферійним технічним додатком до управління. Вони мають становити частину доказової, кадастрової, екологічної та планувальної основи адміністративної процедури. Відомості про шкоду, забруднення, небезпечні території, результати розмінування, моніторинг ґрунтів, рекультивацію і контроль мають бути прив'язані до просторової ідентифікації території, меж земельної ділянки, кадастрового номера, фактичного стану земель і правового режиму [94; 116; 131; 123; 213]. Без такої інтеграції адміністративний орган може мати багато даних, але не мати належної інформаційної основи для мотивованого рішення [83; 53].

Commission Regulation (EU) No 1089/2010, що імплементує INSPIRE щодо інтероперабельності наборів просторових даних і сервісів, посилює цей висновок [200]. Разом із Commission Regulation (EC) No 1205/2008 щодо метаданих та Commission Regulation (EC) No 976/2009 щодо мережевих сервісів він підтверджує, що просторові дані повинні бути не лише зібрані, а й описані, доступні, сумісні та придатні для обміну між різними суб'єктами [198; 199; 200]. Їх значення полягає у тому, що інтероперабельність слід розуміти не як загальну цифрову зручність, а як умову юридичної придатності даних для використання в адміністративному рішенні [83; 53; 109; 198; 199; 200].

У цьому контексті геопросторові дані стають юридично релевантними для адміністративного акта лише тоді, коли вони мають визначене джерело походження, метадані, відповідального суб'єкта, часову актуальність, зв'язок із кадастровим номером або просторово визначеною територією, а також процедурний механізм виправлення помилок [83; 94; 116; 131; 123; 198; 200]. Для української моделі це принципово, оскільки дані про розмінування, моніторинг ґрунтів, рекультивацію або екологічну шкоду мають не лише існувати в різних інформаційних системах, а бути юридично придатними для мотивування рішення щодо правового режиму земельної ділянки [83; 53; 139; 239].

Regulation (EU) 2024/903, або Interoperable Europe Act, розвиває цю логіку в площині цифрового публічного адміністрування. Його предметом є насамперед забезпечення високого рівня інтеоперабельності публічного сектору в Союзі, зокрема у частині транскордонних цифрових публічних послуг і взаємодії органів публічного сектору [261]. Цей акт передбачає механізм оцінки інтеоперабельності перед ухваленням нових або істотно змінених обов'язкових вимог до цифрових публічних послуг, а така оцінка має враховувати юридичні, організаційні, семантичні та технічні аспекти [261]. Ключові положення цього акта додатково підтверджено на офіційній сторінці EUR-Lex.

Для України Interoperable Europe Act не створює прямого юридичного обов'язку у сфері національного відновлення земель, однак є важливим орієнтиром для майбутньої інтеграції кадастрових, геопросторових, екологічних, протимінних і відновлювальних даних у спосіб, що забезпечує їх юридичну придатність для адміністративних рішень [261; 141; 142; 113]. У національній моделі це має означати не просто підключення різних реєстрів до цифрових платформ, а встановлення правових правил: хто створює дані, хто їх перевіряє, хто несе відповідальність за якість, як дані оновлюються, як особа може їх спростувати і яким чином вони стають частиною мотивування адміністративного акта [83; 53; 141; 261].

Звідси впливає проміжний висновок: INSPIRE та Interoperable Europe Act формують для України стандарт не «цифровізації заради цифровізації», а

адміністративно-правової інтеграції даних. Для відновлення територій це означає, що кадастрові, геопросторові, екологічні, протимінні й відновлювальні дані мають бути інтероперабельними, перевірюваними, прив'язаними до конкретної ділянки або території і юридично використаними у процесі прийняття адміністративного рішення [83; 94; 116; 131; 123; 141; 213; 261].

Окремого значення набуває європейський підхід до моніторингу ґрунтів і відновлення природи. Directive (EU) 2025/2360 on soil monitoring and resilience (Soil Monitoring Law) є фінальним актом, а не проєктом, і саме його слід використовувати для аналізу сучасного європейського стандарту моніторингу ґрунтів [214; 255]. Цей акт опубліковано в Офіційному журналі ЄС; він формує рамку моніторингу та оцінювання стану ґрунтів. Ця Директива має значення не лише як екологічний, а й як адміністративно-організаційний стандарт. Вона передбачає визначення компетентних органів, створення рамки моніторингу ґрунтів, оцінювання стану ґрунтів, використання наявних національних і європейських систем даних, звітування та доступність інформації [214; 269; 228].

Для української проблематики це означає перехід від одноразової фіксації шкоди до системного адміністративного моніторингу фактичного стану земель. Війна пошкоджує землю не лише через вибухонебезпечні предмети. Вона породжує забруднення, порушення ґрунтового покриву, ерозію, забруднення важкими металами, залишки руйнувань, зміну водного режиму, деградацію екосистем [187; 236; 264; 270]. Тому юридично недостатньо один раз зафіксувати шкоду або встановити факт очищення території. Потрібен постійний зв'язок між моніторингом ґрунтів, рекультиваційними заходами, оновленням даних, контролем і рішенням щодо правового режиму земель [83; 122; 134; 135; 214]. Моніторинг ґрунтів після воєнного пошкодження має бути не разовим актом фіксації шкоди, а компетенційно визначеною, даними забезпеченою і процедурно контрольованою адміністративною функцією [83; 122; 214].

Regulation (EU) 2024/1991 on nature restoration встановлює інший, але пов'язаний орієнтир. Він спрямований на відновлення екосистем, передбачає планування відновлення, національні плани, участь громадськості, оцінку

планів, моніторинг і звітність [259]. Це перший комплексний регламент ЄС щодо відновлення природи на рівні всього Союзу; офіційна сторінка Європейської Комісії підкреслює його зв'язок із відновленням деградованих екосистем і цілями біорізноманіття. Для України цей Регламент не є актом, який прямо регулює відновлення земель, пошкоджених війною. Водночас він демонструє європейську модель, у якій відновлення природи є не разовою дією, а планованим адміністративним циклом [259].

Regulation (EU) 2024/1991 має особливе значення з погляду процедурної організації відновлення. Національний план відновлення охоплює тривалу часову перспективу, містить проміжні строки, фінансові потреби, зв'язок з іншими планувальними документами, інформацію про участь громадськості та потреби місцевих громад, проходить оцінку Європейської Комісії, а за результатами моніторингу може переглядатися й доповнюватися [259]. Для України це важливо як орієнтир зв'язку між планом відновлення, рекультивацією, моніторингом і адміністративним рішенням щодо правового режиму земель [83; 122; 134; 259]. Результати рекультивації й моніторингу не мають залишатися лише екологічною інформацією. Вони повинні мати процедурний наслідок: підтвердження достатності відновлення, перегляд обмежень, продовження заходів, зміна режиму використання земель або мотивована відмова у поверненні земель до певного виду використання [83; 53; 134; 259].

European Green Deal і EU Biodiversity Strategy for 2030 доцільно використовувати як ширший політико-правовий контекст, а не як центральні нормативні джерела підрозділу [201; 218; 258]. Вони вказують на загальний напрям європейської екологічної політики – захист природного капіталу, відновлення біорізноманіття, зменшення екологічних ризиків. Однак для адміністративно-правового аналізу відновлення земель більш вагомими є саме Soil Monitoring Law і Nature Restoration Regulation, оскільки вони безпосередньо пов'язані з моніторингом, плануванням, звітністю та управлінським циклом відновлення [214; 259].

У працях сучасних вітчизняних науковців зазначений підхід набуває прикладного значення для української моделі. У статті про державне управління відновленням земель, постраждалих від війни, авторка пов'язує європейські стандарти, розмінування і геопросторове управління з потребою інтегрованого публічного адміністрування [43]. У межах цього підрозділу така позиція має бути розвинена адміністративно-правово: європейські стандарти важливі не як зовнішня політична рамка, а як підстава для поєднання геопросторових даних, моніторингу, розмінування, рекультивації та адміністративного рішення [42; 43; 234].

Подібне значення має і праця Ivashchenko O. *Administrative and geospatial foundations of recovering war-affected land in Ukraine* [234]. Її доцільно використовувати для обґрунтування того, що адміністративно-геопросторові засади відновлення земель не зводяться до картографування. Йдеться про юридично значущу інформаційну основу адміністративного рішення: геопросторовий шар повинен бути пов'язаний із кадастровими даними, фактичним станом земель, результатами обстеження, моніторингом і правовим режимом [94; 116; 131; 123; 234]. У фінальному рукописі це джерело доцільно оформлювати як друковані матеріали конференції без службової ремарки про майбутню перевірку URL.

Отже, європейські стандарти моніторингу ґрунтів і відновлення природи мають для України адміністративно-правове значення як орієнтири переходу від фіксації шкоди до постійного управління станом земель. Це управління має бути процедурним: дані моніторингу і рекультивації мають впливати на рішення про правовий режим земель, а не залишатися ізольованими екологічними або технічними показниками [83; 122; 134; 214; 259].

Міжнародно-правові підходи у сфері відновлення територій, забруднених вибухонебезпечними предметами, не обмежуються IMAS. У порівняльно-орієнтаційному плані їх формують, зокрема, положення *Convention on the Prohibition of Anti-Personnel Mines*, *Protocol V on Explosive Remnants of War* до *Convention on Certain Conventional Weapons* та *Convention on Cluster Munitions*

[203; 204; 256]. У межах цієї дисертації зазначені акти використовуються не як беззастережне твердження про чинний обсяг договірних зобов'язань України за кожним із них, а як джерела міжнародно-правових і гуманітарно-правових підходів до очищення територій, маркування небезпечних зон, моніторингу, зменшення ризиків, інформування населення та захисту цивільних осіб [203; 204; 256].

У змістовому плані Article 5 Convention on the Prohibition of Anti-Personnel Mines закріплює для держав-учасниць модель ідентифікації мінованих районів, їх маркування, моніторингу, захисту населення та очищення територій від протипіхотних мін [204]. З урахуванням рішення України 2025 року щодо припинення виконання зобов'язань за Оттавською конвенцією цей акт доцільно використовувати в дисертації насамперед як міжнародно-правовий орієнтир щодо стандартів очищення територій і захисту цивільного населення, а не як безумовну характеристику поточного обсягу зобов'язань України. Protocol V on Explosive Remnants of War до Convention on Certain Conventional Weapons має більш безпосереднє значення для аналізу вибухонебезпечних залишків війни, оскільки стосується обстеження й оцінки загроз, маркування, очищення, вилучення або знищення вибухонебезпечних залишків війни та надання релевантної інформації [256]. Convention on Cluster Munitions у цьому дослідженні використовується як порівняльний гуманітарно-правовий орієнтир щодо очищення територій від залишків касетних боєприпасів, зменшення ризиків і захисту цивільного населення [203].

Для адміністративно-правового аналізу ці акти важливі передусім як гуманітарно-правові та порівняльно-правові орієнтири. Вони дозволяють виокремити ті елементи, які мають значення для національної системи відновлення територій: обстеження, очищення, маркування небезпечних зон, попередження населення, документування, звітність, міжнародну співпрацю та юридичне підтвердження безпечного або умовно безпечного використання територій [203; 204; 256]. IMAS у такій системі виконують роль професійної стандартизації того, як відповідні підходи можуть бути реалізовані на рівні

процедур, даних, якості, документування, управління інформацією та залишковим ризиком [226; 232; 239].

Міжнародні стандарти протимінної діяльності повинні розглядатися із чітким застереженням: ІМАС не є прямим джерелом українського адміністративного права. Їх значення полягає у професійному стандартизуванні процесів, які мають бути юридично враховані у національних адміністративних, кадастрових, геопросторових і контрольних процедурах [139; 149; 226; 232; 239]. ІМАС 07.11, опублікований у другій редакції 16 січня 2026 року, визначає land release як основний підхід до ефективного використання ресурсів у реагуванні на забруднення вибухонебезпечними предметами, встановлює мінімальні вимоги до процесу вивільнення земель, визначає ключові терміни, принципи й критерії, а також підкреслює значення управління якістю, точних інформаційних систем, участі заінтересованих сторін і узгодження з національними правовими рамками [239]. Офіційна сторінка ІМАС підтверджує, що стандарт встановлює мінімальні вимоги й орієнтири для національного стандарту land release. У цьому аспекті land release доцільно перекладати і пояснювати як вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами, а не як «вивільнення земель» у сенсі деокупації [239].

ІМАС 07.11 розмежовує cancelled land, cleared land, confirmed hazardous area, suspected hazardous area, non-technical survey, technical survey, residual contamination і residual risk [239]. Для адміністративного права це розмежування має суттєве значення. Скасування необґрунтованої підозри, зменшення площі підозрюваної території та очищення не є тотожними фактичними станами. Відповідно, вони не можуть автоматично породжувати однаковий правовий наслідок щодо режиму використання земельної ділянки. Національна процедура повинна розрізняти, на якій підставі територія вважається безпечною або обмежено безпечною: через відсутність доказів забруднення, через технічне обстеження, через очищення чи через інший підтверджений результат [83; 139; 239].

Особливо важливо, що IMAS 07.11 пов'язує land release з доказами, критеріями, прозорістю, документуванням і участю заінтересованих сторін, серед яких прямо названо національний орган протимінної діяльності, операторів, місцеву владу, власників землі та користувачів [239]. Для української адміністративно-правової моделі це означає, що результати нетехнічного обстеження, технічного обстеження або очищення повинні бути документовані, прив'язані до геопросторових і кадастрових даних, перевірені компетентним органом і використані у мотивуванні адміністративного рішення щодо правового режиму земельної ділянки [83; 94; 116; 131; 123; 139; 239].

IMAS 05.10 про інформаційне управління у протимінній діяльності має не менше значення. Він виходить із того, що комплексна й точна інформація забезпечує ефективне планування та виконання операцій, а управління інформацією охоплює визначення інформаційних потреб, збирання, перевірку, зберігання, аналіз і поширення своєчасної, точної та доступної інформації [231]. Відповідно до логіки IMAS 05.10, дані протимінної діяльності не повинні залишатися внутрішньою інформацією оператора: вони мають подаватися до національної інформаційної системи, перевірятися, зберігатися, аналізуватися, поширюватися відповідно до визначених правил і використовуватися компетентним органом для планування, контролю якості, геопросторового відображення та юридичного оформлення результатів [231; 239]. Для української моделі це означає необхідність розмежування ролей оператора, органу протимінної діяльності, держателя даних і органу, який приймає адміністративне рішення щодо правового режиму земель [83; 94; 116; 131; 139; 231].

IMAS 07.10 щодо управління land release і залишковим забрудненням наголошує, що після застосування процесу land release багато країн переходять до проблеми залишкового забруднення, а планування інституційної архітектури, інструментів і систем для управління залишковим ризиком має починатися завчасно [227]. Пов'язаний із ним IMAS 07.14 щодо управління ризиком у протимінній діяльності показує, що завершення активного очищення не усуває потреби в адміністративному управлінні ризиком; застосування all reasonable

effort має бути пов'язане з досягненням рівня залишкового ризику, який є настільки низьким, наскільки це розумно практично можливо [184; 227; 230].

Для українського правового регулювання це має принципове значення. Після застосування всіх розумних зусиль держава має визначити, який залишковий ризик є допустимим, які органи відповідають за реагування, які дані про обстеження й очищення зберігаються, як вони використовуються при зміні землекористування, які обмеження можуть залишатися та в якій формі оформлюється передання земель до подальшого використання [83; 139; 184; 227; 239]. Повернення земель до використання не повинно створювати ілюзію абсолютної безпеки там, де залишається залишковий ризик. Адміністративне рішення має або чітко визначати умови використання, або залишати обмеження, або передбачати подальший моніторинг і контроль [83; 53; 122; 139; 227; 239].

У статті О. В. Іващенко про правові та адміністративні виклики гуманітарного розмінування й відновлення земель обґрунтовано, що гуманітарне розмінування вже не може розглядатися як вузькотехнічна діяльність, а набуває характеру самостійного напряму публічного адміністрування, у якому поєднуються безпека, охорона земель, кадастровий облік, рекультивация та права землекористувачів [46]. Ця теза є принциповою для підрозділу 3.2: IMAS мають бути не механічно згадані, а адміністративно-правово інтерпретовані як орієнтир для процедури, даних, контролю, мотивованого рішення і захисту прав особи [42; 43; 46; 234; 267].

Отже, міжнародно-правові договори та стандарти IMAS підтверджують, що вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами є доказово обґрунтованим, інформаційно керованим і процедурно документованим процесом [203; 204; 231; 239; 256]. Проте сам по собі land release не є адміністративним актом українського права. Його результати мають бути юридично враховані у національних адміністративних, кадастрових, геопросторових і контрольних процедурах, а правовий наслідок для земельної ділянки має оформлюватися у визначеній законом формі [83; 53; 94; 116; 131; 139; 239].

Релевантний зарубіжний досвід доцільно аналізувати лише в тій частині, у якій він дає адміністративно-правові уроки для України. Першим таким прикладом є Хорватія. Її досвід важливий тому, що він демонструє довгостроковий зв'язок між інституційною організацією, фінансуванням, плануванням, технічними спроможностями, даними про небезпечні території та поверненням земель до використання [272; 196; 208; 209; 262]. Mine Action Review ще до завершення процесу наголошував на потребі добре спрямованого обстеження і очищення, оскільки Хорватія мала амбітну ціль досягти строку виконання зобов'язань за статтею 5 Convention on the Prohibition of Anti-Personnel Mines [204; 209; 262; 273; 275].

Хорватія у березні 2026 року оголосила виконання зобов'язань за Article 5 Convention on the Prohibition of Anti-Personnel Mines і вивільнення від усіх відомих забруднень протипіхотними мінами; це не слід ототожнювати з абсолютною відсутністю будь-яких вибухонебезпечних залишків війни або з повним усуненням потреби в управлінні залишковим ризиком [208; 209]. Для України адміністративно-правовий урок Хорватії полягає у тому, що успішне розмінування потребує не лише операторів і техніки, а й довгострокової інституційної пам'яті, планування, реєстрації даних, контрольованого підтвердження результатів, управління залишковим ризиком і зв'язку між очищенням та подальшим використанням земель [196; 208; 209; 227; 239; 262].

Досвід Боснії і Герцеговини показує інший, але не менш важливий урок. Його значення полягає не у формальному існуванні центру протимінної діяльності чи стратегії, а у виявленні ризиків, які виникають тоді, коли інформаційна система, оцінка небезпечних територій і процедурна роль операторів не забезпечують належної доказовості land release [189; 190; 191]. За даними Mine Action Review, Revised National Mine Action Strategy 2025–2027 містить цілі land release у 75 км² на рік для 2025 і 2026 років, які оцінено як нереалістичні з огляду на падіння показників land release і рекордно низьке очищення у 2024 році; оператори досі не допущені до проведення нетехнічного

обстеження, що ускладнює досягнення необхідного рівня скасування необґрунтованої підозри [189; 190; 191].

Для України приклад Боснії і Герцеговини свідчить: сама наявність стратегії, органу координації та інформаційної системи не гарантує ефективності, якщо дані ненадійні, інформаційна система не забезпечує операційної придатності, оператори не мають належної процедурної ролі, а планові цілі не відповідають фактичній спроможності [189; 190; 191]. Адміністративно-правовий урок полягає у необхідності поєднати планування з достовірними даними, реалістичними показниками, доступом операторів до процедур обстеження, належним контролем і юридичним оформленням результатів [83; 139; 231; 239].

Досвід Азербайджану є релевантним не лише як приклад спеціалізованої інституційної архітектури, а й як застереження щодо неповної нормативної стандартизації. Mine Action Review зазначає, що Азербайджан ухвалив Закон про гуманітарну протимінну діяльність у лютому 2025 року, але ще не ухвалив переглянуті національні стандарти й нову національну стратегію протимінної діяльності; водночас країна продовжує масштабні зусилля з очищення мін, вибухонебезпечних залишків війни та залишків касетних боєприпасів [186]. Цю інформацію підтверджує профіль Mine Action Review щодо Азербайджану. Офіційна сторінка ANAMA підтверджує існування спеціалізованого органу, зорієнтованого на координацію та управління протимінною діяльністю у звільнених територіях [241; 185; 207].

Для України азербайджанський досвід важливий тим, що ухвалення спеціального закону саме по собі не завершує формування адміністративно-правової моделі, якщо не оновлено національні стандарти, не визначено повну стратегію протимінної діяльності, не забезпечено доказовий land release і належну інтеграцію результатів розмінування з плануванням територій та правовим режимом земель [186; 241; 243]. Масштабне розмінування може залишатися державною діяльністю без достатньо прозорого адміністративного переходу до юридично визначеного режиму земель, якщо його результати не

документуються, не інтегруються в геопросторові системи і не враховуються у мотивованому адміністративному рішенні [83; 131; 139; 231; 239].

Порівняння цих трьох прикладів дає узагальнений висновок: ефективність післяконфліктного відновлення залежить не від однієї інституційної моделі, а від поєднання кількох адміністративно-правових чинників – чіткої компетенції, довгострокового планування, достовірної інформаційної системи, доказового підходу до визначення небезпечних територій, процедур land release, документування результатів, контролю якості, участі місцевого рівня, управління залишковим ризиком і юридичного оформлення повернення земель до використання [83; 188; 189; 190; 196; 208; 209; 227; 231; 239; 241; 262]. Жодна з цих країн не є готовою моделлю для України, але кожна демонструє окремі рішення або ризики, які мають бути враховані у майбутньому вдосконаленні українського законодавства.

Встановлено, що європейські стандарти, міжнародно-правові підходи та релевантний зарубіжний досвід мають для України не допоміжне описове, а нормативно-орієнтаційне адміністративно-правове значення. Вони не утворюють готової моделі, придатної для механічного перенесення, однак задають критерії, за якими має будуватися українська система відновлення земель і територій: належна адміністративна процедура, участь особи, доступ до екологічної та геопросторової інформації, мотивованість і оскаржуваність рішення, інтероперабельність даних, системний моніторинг ґрунтів, планування відновлення природи, доказовий land release, управління залишковим ризиком, контроль якості й підконтрольність суб'єктів публічної адміністрації [83; 53; 193; 197; 202; 213; 214; 239; 252; 257; 259; 261].

Обґрунтовано, що значення цих стандартів полягає у функціональній адаптації до українського адміністративного права: дані, моніторинг, розмінування, рекультивация і планування мають бути не ізольованими технічними діями, а елементами адміністративної процедури, яка завершується юридично визначеним, мотивованим, перевірюваним і оскаржуваним рішенням щодо правового режиму земельної ділянки або відповідної території [83; 53; 94;

116; 122; 131; 134; 139; 239]. Саме таке розуміння забезпечує подальший розвиток адміністративно-правової інтерпретації європейських стандартів у сфері просторових даних, моніторингу ґрунтів та відновлення територій як складової адміністративно-правового механізму публічного адміністрування.

Проведений аналіз дає підстави для переходу від визначення європейських і міжнародних орієнтирів до формулювання концептуальних напрямів удосконалення законодавства України.

3.3 Концептуальні напрями вдосконалення законодавства України щодо підвищення ефективності здійснення публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України

Результати попередніх підрозділів дають підстави перейти від проблемної діагностики до формування конструктивної адміністративно-правової моделі. У підрозділі 3.1 було встановлено, що чинне правове регулювання відновлення територій не є відсутнім, однак залишається фрагментарним, секторним і процедурно незавершеним. У підрозділі 3.2 визначено європейські та міжнародні орієнтири, які вимагають належного адміністрування, інтероперабельності даних, системного моніторингу ґрунтів, планування відновлення, документованого вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами, управління залишковим ризиком, підконтрольності й гарантій прав особи [83; 53; 193; 197; 213; 214; 239; 252; 257; 259; 261]. Отже, завдання цього підрозділу полягає не у повторенні проблем і стандартів, а в їх перетворенні на цілісну адміністративно-процедурну концепцію вдосконалення законодавства України.

Концептуальні напрями вдосконалення законодавства України у сфері публічного адміністрування відновлення територій мають формуватися з урахуванням Плану України, Національної економічної стратегії на період до

2030 року та європейської рамки Ukraine Facility [24; 150; 108; 260; 271]. Ці документи не встановлюють спеціальної адміністративної процедури відновлення конкретної території, однак визначають програмно-стратегічну рамку, у межах якої відновлення має поєднуватися з модернізацією публічного управління, економічною стійкістю, прозорістю використання ресурсів, інвестиційним плануванням, підзвітністю та наближенням України до стандартів Європейського Союзу [249; 252; 260; 271]. Тому їх значення для досліджуваної сфери полягає не в безпосередньому регулюванні правового режиму постраждалих земель, а в обґрунтуванні потреби перевести стратегічні орієнтири відновлення у юридично визначений адміністративний механізм: із чітким розмежуванням компетенції суб'єктів публічної адміністрації, процедурною завершеністю відновлювального циклу, інтеграцією кадастрових, геопросторових, екологічних і безпекових даних, контролем, підконтрольністю та гарантіями прав заінтересованих осіб [83; 53; 94; 116; 122; 131; 139; 141; 142; 239].

Вихідною є теза про те, що вдосконалення законодавства у сфері відновлення територій не може зводитися до механічного збільшення кількості нормативних актів. Значний масив законів, постанов, порядків, методик, цифрових систем, планувальних документів і спеціальних режимів уже існує [37; 83; 90; 94; 104; 106; 107; 115; 117; 128; 131; 139; 141; 142; 149]. Проблема полягає в іншому: ці елементи не завжди утворюють завершене адміністративне провадження, у межах якого фактичний стан території, шкода, кадастрові й геопросторові дані, результати розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю послідовно переходять у юридично визначене, мотивоване й оскаржуване рішення [83; 53; 72]. Тому ключовим напрямом удосконалення має стати не накопичення нових актів, а адміністративно-процедурна інтеграція вже наявних галузевих режимів.

Таку інтеграцію доцільно здійснювати через законодавче закріплення спеціального адміністративного провадження відновлення територій. Його можна визначити як спеціальну, комплексну, стадійну адміністративну

процедуру, у межах якої компетентні суб'єкти публічної адміністрації на підставі перевірених кадастрових, геопросторових, цифрових, екологічних, протимінних та інших даних встановлюють фактичний і правовий стан земельної ділянки або відповідної території, забезпечують фіксацію шкоди, розмінування, рекультивацію, моніторинг і контроль, а результатом такого провадження є індивідуальний адміністративний акт або інша прямо визначена законом правова форма рішення щодо обмеження, зміни режиму, умовного чи повного повернення земель до використання [83; 53; 94; 116; 122; 131; 139; 239].

Запропонована модель покликана не просто впорядкувати взаємодію органів, а встановити обов'язковий адміністративний шлях трансформації фактичного стану території у правовий режим земельної ділянки або відповідної території. Саме тому її центральними елементами є компетенція, адміністративна справа, доказова основа, мотивування, індивідуальний адміністративний акт, контроль, перегляд і оскарження [83; 53; 72; 166; 175]. Без цих елементів відновлення залишається управлінським процесом, але не набуває завершеності адміністративно-правової форми.

Таке провадження не є новою галуззю права і не підміняє земельне, екологічне, містобудівне, протимінне, цифрове або компенсаційне законодавство. Його природа є інтеграційною: воно поєднує відповідні галузеві елементи через адміністративну компетенцію, адміністративну процедуру, дані, контроль і адміністративний акт [37; 83; 94; 131; 134; 139; 141; 146]. Саме цим воно відрізняється від звичайної сукупності управлінських заходів, технічних робіт або цифрових записів. Відновлення територій у такій моделі набуває форми юридично впорядкованого адміністративного циклу.

Нормативна опора цієї моделі має бути трирівневою. Конституція України визначає межу публічної влади через принцип дії органів державної влади й органів місцевого самоврядування лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією і законами України [57]. Закон України «Про адміністративну процедуру» забезпечує внутрішню процесуальну форму провадження: компетенцію адміністративного органу, права учасників,

доказування, адміністративний акт, мотивування, виконання, перегляд і адміністративне оскарження [83]. Кодекс адміністративного судочинства України забезпечує зовнішню судову перевірку якості владного рішення [53]. Отже, запропоноване спеціальне провадження має бути не автономним від загального адміністративного права, а спеціалізованим застосуванням його базових стандартів до сфери відновлення територій [88; 57; 83; 53; 72].

Спеціальне адміністративне провадження відновлення територій має бути спеціальним щодо предмета, але узгодженим із загальними положеннями Закону України «Про адміністративну процедуру». Це означає, що спеціальне законодавство може деталізувати суб'єктів, стадії, види даних, строки, порядок міжвідомчої взаємодії, особливості доступу до чутливої інформації та види адміністративних актів, але не повинно знижувати загальні стандарти участі особи, мотивування, пропорційності, доступу до матеріалів і оскарження [83; 53; 72; 193; 197; 257].

У науковому плані така модель узгоджується з раніше апробованими висновками щодо процедуризації відновлення територій. Зокрема, планування відновлення має адміністративно-правове значення лише тоді, коли воно пов'язане з компетенцією суб'єктів, процедурним оформленням і кінцевим владним результатом [45; 47; 48]. У цьому підрозділі відповідна позиція використовується синтетично: планування саме по собі не завершує відновлення, якщо не встановлено процедури переходу від планувального рішення до індивідуалізованого адміністративного результату щодо конкретної території чи земельної ділянки [83; 115; 45].

Об'єктом спеціального адміністративного провадження може бути як конкретна земельна ділянка, так і ширша територія, що охоплює групу земельних ділянок або функціонально визначену частину територіальної громади [37; 85; 90; 104]. Однак індивідуальний адміністративний акт, який безпосередньо впливає на права власника чи землекористувача, має бути максимально індивідуалізований: містити кадастровий номер або інші просторово визначені межі, встановлювати конкретний правовий наслідок і визначати адресатів або

коло осіб, яких він стосується [83; 94; 116; 131]. Це дозволяє поєднати територіальний масштаб відновлення з індивідуальними гарантіями адміністративної процедури.

Першим конструктивним елементом моделі є законодавче закріплення її стадійної структури. Стадійність у цій сфері має не описове, а правове значення: вона визначає, коли відкривається адміністративна справа, які дані збираються, який орган відповідає за їх перевірку, які обмеження можуть бути встановлені, коли результати розмінування або рекультивації набувають значення для правового режиму земель і якою правовою формою завершується відповідний етап [83; 53; 139; 239]. З урахуванням внутрішньої логіки дослідження запропоновану модель доцільно розкривати через вісім укрупнених стадій, кожна з яких може деталізуватися на окремі процесуальні дії, проміжні рішення та контрольні елементи.

Першою стадією є ініціювання провадження, виявлення та облік постраждалих земель. Об'єднання цих елементів в одну укрупнену стадію є методологічно виправданим, оскільки саме тут відбувається перехід від інформаційного повідомлення про шкоду, небезпеку або забруднення до адміністративної справи щодо конкретної земельної ділянки або відповідної території [83; 117; 106; 107]. Підставами для відкриття провадження можуть бути дані державних органів, звернення органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, власників і землекористувачів, результати моніторингу, інформація про шкоду, мінну небезпеку, забруднення, руйнування об'єктів інфраструктури або інші факти, що свідчать про потребу публічно-адміністративного реагування [129; 130; 138; 122; 140; 139; 149].

Відкриття такого провадження має породжувати для компетентного органу не лише право реагувати, а й процедурний обов'язок сформулювати адміністративну справу, визначити заінтересованих осіб, забезпечити первинну перевірку даних і встановити, чи існують підстави для тимчасового адміністративного обмеження використання земель [83; 53; 72]. Саме цим ініціювання відрізняється від звичайного інформаційного повідомлення про

шкоду або небезпеку. Воно запускає не довільну управлінську реакцію, а юридично впорядкований процес, у межах якого кожний наступний етап має бути пов'язаний із попереднім доказово, процедурно і компетенційно.

У межах цієї стадії здійснюється також первинне виявлення та облік постраждалих земель. Його зміст полягає у встановленні факту, що територія або земельна ділянка постраждала, потенційно небезпечна, забруднена, пошкоджена або потребує перевірки [117; 106; 107; 139; 149]. Такий облік не повинен обмежуватися статистичною функцією. Він має створювати юридичну передумову для подальшої фіксації шкоди, встановлення тимчасових обмежень, організації розмінування, проведення рекультивації, моніторингу і прийняття рішення щодо режиму використання земель [83; 94; 116; 122; 131; 139; 239].

Саме на цій стадії доцільно законодавчо запровадити адміністративно-правові категорії статусу території або земельної ділянки: постраждала; потенційно небезпечна; забруднена; така, що потребує обстеження; така, щодо якої діють тимчасові обмеження; така, що перебуває у процесі відновлення. Ці категорії мають бути визначені не як статистичні позначення, а як юридичні стани, з якими закон пов'язує певні процедурні наслідки, обмеження, обов'язки органів публічної адміністрації та гарантії прав особи [83; 85; 117; 139; 149]. Наприклад, статус потенційно небезпечної території має відкривати стадію обов'язкового обстеження; статус забрудненої території – стадію екологічної оцінки й рекультиваційного планування; статус території з тимчасовими обмеженнями — обов'язок адміністративного органу визначити строк, межі, умови перегляду та порядок оскарження такого обмеження [83; 53; 134; 135].

Другою стадією є фіксація шкоди та формування доказової основи адміністративної справи. Вона повинна охоплювати шкоду земельному фонду, ґрунтам, об'єктам довкілля, інфраструктурі, нерухомому майну та іншим елементам території як комплексного адміністративно-правового об'єкта [117; 106; 107; 128]. Постанова Кабінету Міністрів України № 326, наказ Міндовкілля № 167 та наказ Мінагрополітики № 295 мають використовуватися не як

самодостатній компенсаційно-розрахунковий блок, а як інструменти формування доказової основи адміністративної справи [117; 106; 107].

Юридичне значення цієї стадії полягає в тому, що шкода перестає бути лише фактичним наслідком воєнних дій і набуває значення доказового елемента адміністративної справи. Розрахунок шкоди має бути пов'язаний із кадастровою ідентифікацією ділянки, геопросторовою фіксацією меж пошкодження, суб'єктом внесення даних, можливістю перевірки та подальшим мотивуванням адміністративного акта [83; 94; 116; 131; 123]. Якщо шкоду встановлено без просторової прив'язки, без визначення джерела даних або без можливості перевірки заінтересованою особою, відповідний розрахунок може мати інформаційне значення, але його придатність як основи владного рішення буде обмеженою [83; 53; 72].

Компенсаційні процедури мають бути пов'язані зі спеціальним адміністративним провадженням лише в тій частині, у якій вони забезпечують фіксацію шкоди, майнових наслідків і доказову базу. Водночас компенсація за пошкодження або знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна не повинна підміняти рішення щодо правового режиму земельної ділянки, її безпечності, екологічної придатності або умов використання [128; 83; 37; 134; 139]. Тому компенсаційний реєстровий блок має бути інформаційно сумісним із кадастровим, геопросторовим та екологічним блоками, але не має поглинати їх [128; 94; 116; 131; 123].

Третьою стадією є кадастрово-геопросторове та цифрове відображення даних. Дані про шкоду, забруднення, небезпечність, обмеження, розмінування, рекультивацію і моніторинг мають бути пов'язані з кадастровим номером, межами земельної ділянки, геопросторовим шаром, джерелом походження, датою оновлення, відповідальним суб'єктом і правовим статусом [94; 116; 131; 123; 141]. У цьому аспекті зміни мають стосуватися земельного, кадастрового, геопросторового та землевпорядного законодавства, оскільки саме ці масиви визначають офіційну ідентифікацію земельної ділянки, її межі, просторове

положення, правовий режим і можливість використання відповідних даних в адміністративній справі [37; 94; 116; 126; 131; 123].

У межах спеціального адміністративного провадження доцільно законодавчо визначити доказовий режим даних. Він має охоплювати: суб'єкта первинного внесення даних; джерело їх походження; спосіб верифікації; дату актуальності; просторову прив'язку; правовий статус даних; порядок доступу; порядок виправлення; відповідальність за недостовірність; правила використання даних у мотивуванні адміністративного акта [83; 53; 94; 131; 141]. За відсутності такого режиму цифровізація не усуває правової невизначеності, а лише переносить її в електронні системи [69; 70; 141; 159].

Для майбутньої моделі доцільно закріпити принцип «один юридично значущий факт – одне офіційно визначене джерело походження – багато процедурних використань». Якщо факт мінного забруднення, очищення, рекультивації або зміни екологічного стану земель один раз належно встановлено компетентним суб'єктом, він не повинен дублюватися у різних реєстрах із різним змістом і різними правовими наслідками [141; 213; 261]. Такий факт має мати єдине джерело походження, але використовуватися у кадастровій, геопросторовій, екологічній, протимінній, компенсаційній, містобудівній і контрольній процедурах [94; 116; 131; 123; 128; 139; 142; 113].

Зазначений підхід узгоджується з апробованими висновками щодо цифрового обліку, компенсаційних процедур і геопросторового управління, відповідно до яких цифрові дані та реєстри виконують не лише технічну, а й фіксаційну, координаційну, контрольну та доказову функції [41; 42; 43]. У контексті запропонованої моделі це означає, що для використання як належної інформаційної та доказової основи індивідуального адміністративного акта дані мають бути перевіреними, актуальними, просторово прив'язаними, походити з визначеного джерела, мати відповідального суб'єкта за внесення й оновлення та бути відображеними у мотивувальній частині рішення [83; 53; 94; 131; 141].

У цій частині доцільно закріпити інтегрованість між Державним земельним кадастром, національною інфраструктурою геопросторових даних,

цифровими системами управління відбудовою, екологічними платформами, протимінними інформаційними ресурсами, реєстрами пошкодженого майна та компенсаційними механізмами [94; 116; 131; 123; 141; 142; 113; 28; 103; 128; 231]. Орієнтирами тут можуть бути INSPIRE та Interoperable Europe Act, однак їх потрібно не переказувати, а функціонально адаптувати до української моделі [213; 261].

Єдина цифрова інтегрована інформаційно-аналітична система управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури може бути використана як важливий інструмент координації відбудови, однак вона не підміняє Державний земельний кадастр, НІГД або адміністративний акт щодо правового режиму земельної ділянки [142; 113; 216; 94; 131]. Її дані можуть бути використані як належна інформаційна основа адміністративної справи лише в тій частині, у якій вони перевірені, співвіднесені з кадастровими й геопросторовими відомостями та мають значення для конкретного рішення [83; 94; 116; 131; 123; 142; 113].

Четвертою стадією є попереднє визначення правового режиму та тимчасових обмежень. На цій стадії компетентний орган має встановити, чи може ділянка використовуватися без обмежень, чи потрібна тимчасова заборона, спеціальні умови, додаткове обстеження, розмінування, рекультивация або моніторинг [83; 37; 134; 139; 239]. Юридичне значення цієї стадії полягає у захисті публічного інтересу, безпеки і довкілля до остаточного вирішення справи [53; 83; 134; 135].

Обмеження використання земель у межах відновлення територій мають розглядатися як індивідуально або територіально визначені адміністративні обмеження, що встановлюються з міркувань безпеки, охорони земель, довкілля та прав інших осіб [37; 83; 134; 135; 139]. Такі обмеження повинні мати правову підставу, мету, строк або умови перегляду, просторові межі, мотивування і процедуру оскарження [53; 83]. Без цих ознак обмеження перетворюється з правового режиму на фактичну невизначеність.

У межах цієї стадії можуть прийматися проміжні індивідуальні адміністративні акти, якщо тимчасові обмеження або обов'язок додаткового обстеження самостійно впливають на права чи обов'язки особи [83; 175]. Такий підхід не заперечує єдності провадження, а навпаки – забезпечує його стадійність, правову визначеність і підконтрольність. Тимчасове обмеження не повинно існувати як фактичний стан без визначеної правової форми, строку, просторових меж і порядку перегляду [83; 53].

П'ятою стадією є гуманітарне розмінування і вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами (land release). Закон України «Про протимінну діяльність в Україні», Національна стратегія протимінної діяльності до 2033 року, експериментальні порядки сертифікації операторів і процесів протимінної діяльності, а також порядок компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення вже формують спеціальну нормативну основу [139; 149; 145; 144; 120]. Проте результати нетехнічного обстеження, технічного обстеження, очищення, скасування необґрунтованої підозри або зменшення площі підозрюваної території мають бути включені до адміністративної справи, а не існувати лише як технічні матеріали [83; 139; 239; 231].

IMAS 07.11, IMAS 05.10, IMAS 07.10 та IMAS 07.14 не встановлюють української адміністративної процедури, а задають професійні критерії якості, доказовості, управління даними та залишковим ризиком [239; 231; 227; 230]. Вони мають використовуватися як орієнтири для законодавчого визначення вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами, інформаційного управління, документування, якості даних і залишкового ризику [239; 231; 227; 230; 184]. Land release не є адміністративним актом. Його результати мають бути юридично враховані у національній адміністративній процедурі, але правовий наслідок для земельної ділянки має оформлюватися рішенням компетентного органу [83; 139; 239].

Залишковий ризик має бути прямо відображений в адміністративному акті або іншій прямо визначеній законом правовій формі рішення, якщо він впливає на

умови використання земель [83; 227; 230; 239]. Якщо земельна ділянка повертається до використання умовно, рішення повинно визначати, які саме обмеження залишаються, який орган контролює їх дотримання, які дані підлягають подальшому моніторингу та за яких умов можливий перегляд рішення [83; 53; 122; 139]. Відповідна позиція узгоджується з науковими висновками про те, що гуманітарне розмінування набуває характеру напряму публічного адміністрування, у якому поєднуються безпека, охорона земель, кадастровий облік, рекультивация та права землекористувачів [46; 42; 43; 267]. Саме тому розмінування має бути не зовнішнім додатком до адміністративного провадження, а його стадією.

Шостою стадією є рекультивация та екологічне відновлення земель. Вона є необхідною, оскільки після розмінування земля може залишатися непридатною або обмежено придатною до використання через забруднення ґрунтів, пошкодження родючого шару, відходи руйнування, зміну водного режиму або інші наслідки збройної агресії [118; 187; 236; 264; 270]. Тому рекультивация має бути не факультативною технічною дією, а самостійною стадією адміністративного провадження, пов'язаною з моніторингом і майбутнім рішенням про режим використання земель [83; 122; 134; 135; 119].

Правове значення цієї стадії полягає у тому, що безпекова придатність території не завжди збігається з її екологічною чи господарською придатністю. Земельна ділянка може бути очищена від вибухонебезпечних предметів, але залишатися забрудненою, засміченою, еродованою, такою, що потребує відновлення родючого шару ґрунту або видалення відходів руйнування [121; 134; 135; 153]. Саме тому рекультивацийний результат має бути включений до адміністративної справи, перевірений і співвіднесений із даними моніторингу, кадастровими та геопросторовими відомостями [83; 94; 116; 122; 131; 123].

У цьому блоці мають працювати Закон України «Про охорону земель», Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» і Закон України «Про управління відходами» [134; 135; 153]. Їх значення для запропонованої моделі полягає не у формальному розширенні переліку джерел, а

у забезпеченні екологічної складової правового режиму земель після воєнного ураження [37; 134; 135; 153].

Сьомою стадією є моніторинг, контроль і оцінка підстав для перегляду правового режиму. Моніторинг повинен розумітися як системне отримання, оновлення й оцінювання даних про фактичний стан земель, ґрунтів, екологічні ризики, залишкове забруднення, виконання рекультивації та умов використання земель [122; 140]. Контроль має іншу природу: він спрямований на перевірку виконання адміністративного акта, якості робіт, достовірності даних, дотримання умов повернення земель до використання і настання юридичної відповідальності [95; 132; 165].

Результати моніторингу не повинні автоматично змінювати правовий режим земель. Їхнє значення полягає у створенні підстав для відкриття нового провадження, перегляду чинного адміністративного акта або прийняття проміжного контрольного рішення [83; 122; 140]. Натомість контроль має бути спрямований на перевірку виконання вже встановлених умов, виявлення порушень і застосування юридичних наслідків [95; 132; 165]. Таким чином, моніторинг відповідає на питання про фактичний стан земель, а контроль – про правомірність поведінки суб'єктів і виконання адміністративних рішень.

Постанова Кабінету Міністрів України № 474 про публічний моніторинг земельних відносин може бути використана лише як один із інформаційних елементів майбутньої моделі [140]. Вона не вирішує питань спеціального моніторингу мінного забруднення, залишкового ризику, стану ґрунтів після бойових дій, рекультивації та перегляду адміністративних обмежень. Тому майбутнє законодавство має передбачити окремий післявідновлювальний моніторингово-контрольний контур [122; 140; 139; 239].

Восьмою стадією є прийняття, виконання, перегляд і оскарження мотивованого індивідуального адміністративного акта. Саме на цій стадії здійснюється юридичне оформлення результатів попередніх процедурних дій: обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, кадастрово-геопросторового та цифрового відображення даних, гуманітарного розмінування, рекультивації,

моніторингу і контролю [83; 53; 175]. Індивідуальний адміністративний акт має прийматися тоді, коли результати відповідних дій впливають на правовий режим земельної ділянки або території, обмеження її використання, умови повернення до обігу, права чи законні інтереси особи [83; 53]. У такому разі саме акт забезпечує юридичну трансформацію фактичних результатів відновлення у визначений, мотивований і перевірений правовий режим.

У межах такої моделі адміністративний акт може містити рішення про встановлення або підтвердження обмежень; зміну правового режиму; тимчасову заборону використання земель; умовне повернення земель до використання із зазначенням обмежень і вимог моніторингу; повне повернення земель до використання; продовження протимінних, рекультиваційних або моніторингових заходів; мотивовану відмову у поверненні земель до використання; перегляд раніше встановлених обмежень за результатами нових даних [83; 53; 139; 239; 122; 134].

За юридичними наслідками такі адміністративні акти доцільно поділяти на: обмежувальні, якими встановлюється або підтверджується заборона чи обмеження використання земель; відновлювальні, якими земельна ділянка повертається до використання; умовно-відновлювальні, якими використання дозволяється за наявності спеціальних умов, строків або подальшого моніторингу; відмовні, якими мотивовано відмовляється у поверненні земель до використання; контрольно-коригувальні, якими попередній режим переглядається на підставі нових даних [83; 175]. Така класифікація має значення для строків дії акта, порядку перегляду, обсягу мотивування і способів оскарження [83; 53].

Зміст такого акта має бути законодавчо визначений. Він повинен включати суб'єкта прийняття, підставу відкриття провадження, опис земельної ділянки або території, кадастрові та геопросторові відомості, фактичні дані про шкоду, забруднення, розмінування, рекультивацію і моніторинг, оцінку залишкового ризику, мотивувальну частину, резолютивну частину, умови виконання, строк дії або порядок перегляду, порядок адміністративного і судового оскарження [83; 53; 94; 116; 131; 123; 139; 239]. Карта, цифровий запис, акт обстеження, звіт

оператора, результат розмінування або результат рекультивації самі по собі не є адміністративним актом. Вони є матеріалами справи, доказами або підставами мотивування [83; 53].

Водночас у межах спеціального адміністративного провадження можуть прийматися не лише фінальні, а й проміжні індивідуальні адміністративні акти, якщо вони самостійно впливають на права або обов'язки особи [83; 175]. Такими можуть бути акти про встановлення тимчасових обмежень, обов'язковість додаткового обстеження, продовження рекультиваційних заходів, запровадження умовного режиму використання або перегляд попередньо визначених обмежень. Це не заперечує єдності провадження, а навпаки – забезпечує його стабільність, юридичну визначеність і підконтрольність [83; 53].

Провадження не повинно завершуватися формальним виданням акта. Необхідно забезпечити його реальне виконання, контроль дотримання встановлених умов, можливість перегляду у разі появи нових даних про небезпеку, забруднення, зміну фактичного стану земель або результати додаткового моніторингу [83; 53; 122; 139; 239]. Право на адміністративне і судове оскарження має бути забезпечене з урахуванням вимог Закону України «Про адміністративну процедуру» та Кодексу адміністративного судочинства України [83; 53]. Саме ця укрупнена стадія завершує провадження як юридично підконтрольний процес, а не як сукупність управлінських дій.

Запропонована модель, таким чином, розкривається через вісім укрупнених стадій спеціального адміністративного провадження. Водночас для повнішого відображення її внутрішньої юридичної логіки ці стадії деталізуються через окремі процесуальні елементи, пов'язані з відкриттям адміністративної справи, встановленням статусу території, фіксацією шкоди, цифровим і геопросторовим відображенням, тимчасовими обмеженнями, розмінуванням, рекультивацією, моніторингом, контролем, прийняттям адміністративного акта, його виконанням, переглядом та оскарженням [83; 53; 72; 94; 116; 122; 131; 139; 239]. Така деталізація не змінює концептуальної моделі, а розкриває її адміністративно-правовий зміст.

Таблиця відображає не технічну послідовність дій, а юридичну логіку переходу від первинного встановлення факту шкоди, небезпеки або забруднення до мотивованого індивідуального адміністративного акта чи іншої прямо визначеної законом правової форми рішення, а також подальшого виконання, перегляду й оскарження відповідного акта.

1. Ініціювання провадження, виявлення та облік постраждалих земель	
Елемент моделі	Відредагований зміст
Процесуальна функція	Переведення повідомлення про шкоду, небезпеку, забруднення або інший юридично релевантний факт у форму адміністративної справи та первинна адміністративна ідентифікація об'єкта відновлення [83; 117; 139].
Деталізовані процесуальні елементи	Відкриття адміністративної справи; реєстрація підстав звернення або ініціативи органу; встановлення первинного статусу території чи земельної ділянки; включення об'єкта до відповідного обліку; визначення компетентного органу, заінтересованих осіб і початкових строків перевірки [83; 72; 129; 130; 138].
Ключовий юридичний факт	Наявність первинних даних, що обґрунтовано свідчать про потребу публічно-адміністративного реагування щодо конкретної земельної ділянки, групи ділянок або відповідної території [117; 106; 107; 139; 149].
Дані / документи доказового значення	Звернення власника, землекористувача чи орендаря; повідомлення органу місцевого самоврядування, місцевої державної або військової адміністрації; моніторингові дані; первинні кадастрові та геопросторові матеріали; повідомлення про шкоду, мінну небезпеку, забруднення або пошкодження об'єкта [122; 140; 94; 116; 131; 123; 28].
Основний адміністративно-правовий ризик	Ігнорування повідомлення або хаотичне реагування без відкриття адміністративної справи, без визначення компетентного органу, строків первинної перевірки, процесуального статусу заінтересованих осіб і подальшої правової форми рішення [83; 53; 166].
Процедурна гарантія	Реєстрація справи; фіксація підстав її відкриття; визначення компетентного органу; первинне повідомлення заінтересованих осіб; право подати матеріали, пояснення й уточнення; можливість оскарження бездіяльності у випадках, коли невідкриття або затягування справи впливає на права особи [83; 53; 72].
Зв'язок із адміністративним актом	Створює процесуальну основу для подальших проміжних або кінцевих індивідуальних адміністративних актів, зокрема щодо тимчасового

	обмеження, призначення обстеження, фіксації шкоди чи визначення режиму використання земель [83; 175].
Адміністративно-правовий результат	Виникнення адміністративної справи та первинного адміністративно-правового статусу території або земельної ділянки, з яким пов'язуються наступні стадії спеціального адміністративного провадження [83; 85; 117; 139].
Нормативна та доктринальна опора	Закон України «Про адміністративну процедуру»; Закон України «Про протимінну діяльність в Україні»; Національна стратегія протимінної діяльності; акти щодо фіксації шкоди та моніторингу; доктринальні праці про процедуру ізацію відновлення територій [83; 117; 106; 107; 139; 149; 45; 47; 48].

2. Фіксація шкоди та формування доказової основи адміністративної справи	
Елемент моделі	Відредагований зміст
Процесуальна функція	Перетворення факту шкоди, забруднення, засмічення, пошкодження або руйнування на належний доказовий елемент адміністративної справи [117; 106; 107].
Деталізовані процесуальні елементи	Обстеження території; визначення виду, масштабу і меж шкоди; застосування затверджених методик розрахунку; співвіднесення шкоди з кадастровими і геопросторовими даними; фіксація джерела походження даних; збереження матеріалів у справі [117; 106; 107; 94; 116; 131].
Ключовий юридичний факт	Належно зафіксована шкода землі, ґрунтам, об'єктам довкілля, інфраструктурі, нерухомому майну або іншому елементу території як комплексного адміністративно-правового об'єкта [117; 106; 107; 128].
Дані / документи доказового значення	Акти обстеження; методичні розрахунки; фото-, відео- і геопросторові матеріали; екологічні дані; відомості про межі пошкодження; документи щодо майнових наслідків; дані цифрових систем; матеріали дистанційного зондування Землі та інша документально підтверджена інформація [106; 107; 117; 128; 142; 113].
Основний адміністративно-правовий ризик	Відрив розрахунку шкоди від кадастрового номера, просторових меж, джерела даних, суб'єкта їх формування та майбутнього рішення щодо правового режиму земель; ототожнення розрахунку шкоди з правовим відновленням ділянки [83; 53; 94; 116].
Процедурна гарантія	Перевірка доказів; участь заінтересованої особи; можливість подати альтернативні матеріали, заперечення і клопотання про повторну перевірку; право ознайомитися з матеріалами, які впливають на правовий режим земельної ділянки [83; 53; 72].

Зв'язок із адміністративним актом	Дані про шкodu входять до мотивувальної частини акта і пояснюють необхідність обмеження, рекультивациі, розмінування, моніторингу, компенсаційного реагування або повернення земель до використання [83; 53; 117].
Адміністративно-правовий результат	Формування доказової основи для подальшого визначення правового режиму території, обсягу відновлювальних заходів, потреби в тимчасових обмеженнях, рекультивациі, контролі або перегляді попередніх рішень [83; 106; 107; 134].
Нормативна та доктринальна опора	Постанова КМУ № 326; Методика Міндовкілля № 167; Методика Мінагрополітики № 295; Закон № 2923-IX про компенсацію та Реєстр пошкодженого і знищеного майна; Закон «Про адміністративну процедуру» [117; 106; 107; 128; 83].

3. Кадастрово-геопросторове та цифрове відображення даних	
Елемент моделі	Відредагований зміст
Процесуальна функція	Офіційна просторово-правова прив'язка даних до земельної ділянки або відповідної території, що забезпечує індивідуалізацію об'єкта адміністративного впливу [94; 116; 131; 123].
Деталізовані процесуальні елементи	Внесення або оновлення кадастрових і геопросторових відомостей; визначення джерела походження даних; фіксація дати актуальності та відповідального держателя; забезпечення інтегрованості між реєстрами, геопорталами, екологічними платформами, системами відбудови і протимінними інформаційними ресурсами [94; 116; 131; 123; 141; 142; 113].
Ключовий юридичний факт	Наявність перевірених, актуальних, просторово визначених і юридично придатних даних, які можуть бути використані в адміністративній справі та мотивуванні адміністративного акта [83; 94; 116; 131; 141].
Дані / документи доказового значення	Кадастровий номер, межі земельної ділянки, цільове призначення, відомості про обмеження, геопросторові шари, метадані, цифрові записи, дані реєстрів, екологічні та протимінні інформаційні ресурси, дані DREAM і пов'язаних систем відбудови [94; 116; 131; 123; 141; 142; 113; 216; 28; 103].
Основний адміністративно-правовий ризик	Розбіжність даних у реєстрах; застарілі або помилкові записи; невизначений держатель або адміністратор даних; відсутність механізму виправлення; неможливість простежити, як цифровий запис став доказом у мотивуванні рішення [83; 53; 141].
Процедурна гарантія	Доступ до юридично значущих даних у межах законних обмежень; право вимагати виправлення помилки; фіксація джерела даних, відповідального суб'єкта внесення та дати

	актуальності; можливість спростування даних у процедурі [83; 100; 141; 101; 102].
Зв'язок із адміністративним актом	Адміністративний акт має спиратися на перевірені, актуальні і просторово визначені дані; цифровий запис, геопросторовий шар або кадастрова відомість не підмінюють акта, а входять до його доказової основи [83; 53; 94; 131].
Адміністративно-правовий результат	Створення належної інформаційної та доказової основи для рішення щодо режиму земельної ділянки або території, із забезпеченням інтеперабельності, простежуваності та юридичної придатності даних [83; 94; 116; 131; 123; 213; 261].
Нормативна та доктринальна опора	Земельний кодекс України; Закон «Про Державний земельний кадастр»; Порядок ведення ДЗК; Закон і Порядок функціонування НІГД; Закон «Про публічні електронні реєстри»; INSPIRE; Interoperable Europe Act; праці щодо геоінформаційного забезпечення відновлення земель [37; 94; 116; 131; 123; 141; 213; 261; 42; 43; 234].

4. Попереднє визначення правового режиму та тимчасових обмежень	
Елемент моделі	Відредагований зміст
Процесуальна функція	Попередній захист безпеки, довкілля, прав інших осіб і публічного інтересу до остаточного вирішення адміністративної справи [83; 53; 37; 134; 139].
Деталізовані процесуальні елементи	Встановлення тимчасових заборон або умов використання; призначення додаткового обстеження; визначення просторових меж і строку дії обмеження; встановлення порядку перегляду; доведення обмеження до відома заінтересованих осіб [83; 53; 94; 116].
Ключовий юридичний факт	Підтверджена або обґрунтовано ймовірна небезпека, забруднення, шкода, залишковий ризик чи потреба у додатковому обстеженні, що потребує тимчасового правового впорядкування використання земель [106; 107; 139; 239; 227].
Дані / документи доказового значення	Матеріали первинного обліку; дані фіксації шкоди; екологічні показники; протимінні повідомлення; кадастрово-геопросторові дані; результати первинного моніторингу або обстеження [117; 106; 107; 94; 116; 131; 122; 239].
Основний адміністративно-правовий ризик	Безстрокове фактичне обмеження використання земель без мотивування, строку, просторових меж, суб'єкта відповідальності, умов перегляду і процедури оскарження [83; 53].
Процедурна гарантія	Мотивування; строковість; пропорційність; просторове визначення меж; доведення до відома; право бути заслуханим; право на адміністративне або судове оскарження; обов'язковий перегляд після отримання нових даних [83; 53; 72].

Зв'язок із адміністративним актом	Може оформлюватися проміжним індивідуальним адміністративним актом про тимчасове обмеження, призначення обстеження або спеціальні умови використання, якщо такий акт самостійно впливає на права чи обов'язки особи [83; 175].
Адміністративно-правовий результат	Тимчасове правове впорядкування використання земель до отримання повних даних і прийняття кінцевого рішення щодо обмеження, умовного повернення, рекультивациі, додаткового обстеження чи повного повернення до використання [83; 53; 134; 139].
Нормативна та доктринальна опора	Закон «Про адміністративну процедуру»; Кодекс адміністративного судочинства України; земельне, екологічне і протимінне законодавство; IMAS 07.11 і IMAS 07.10 як орієнтири щодо залишкового ризику [83; 53; 37; 134; 135; 139; 239; 227].

5. Гуманітарне розмінування і вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами (land release)	
Елемент моделі	Відредагований зміст
Процесуальна функція	Доказове встановлення, уточнення або зміна безпекового стану території та документування результатів протимінної діяльності як елемента адміністративного провадження [139; 149; 239; 231].
Деталізовані процесуальні елементи	Нетехнічне обстеження; технічне обстеження; очищення; скасування необґрунтованої підозри; зменшення площі підозрюваної території; контроль якості; фіксація залишкового ризику; передання даних до відповідних інформаційних систем [139; 239; 231; 227; 184].
Ключовий юридичний факт	Результати протимінних дій, що підтверджують, уточнюють або змінюють безпековий статус території чи земельної ділянки, але не є самостійним юридичним дозволом на використання земель [83; 139; 239].
Дані / документи доказового значення	Звіти операторів; карти небезпечних, підозрюваних або очищених територій; протоколи контролю якості; відомості про залишковий ризик; дані національної інформаційної системи протимінної діяльності; документи сертифікації операторів, процесів і механізованих засобів [145; 144; 231; 239].
Основний адміністративно-правовий ризик	Ототожнення технічного результату land release з юридичним дозволом на використання земель; неврахування залишкового ризику; відсутність зв'язку між протимінними даними, кадастром, НІГД і адміністративним рішенням [83; 94; 116; 131; 227; 239].
Процедурна гарантія	Документування результатів; контроль якості; прив'язка до кадастрових і геопросторових

	даних; доступ особи до юридично значущих результатів у межах безпекових обмежень; мотивоване врахування залишкового ризику [83; 53; 94; 116; 131; 239].
Зв'язок із адміністративним актом	Результати вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами є доказовою підставою для рішення щодо режиму земель, однак не замінюють індивідуального адміністративного акта або іншої прямо визначеної законом правової форми рішення [83; 139; 239; 175].
Адміністративно-правовий результат	Безпекова кваліфікація території як підстава для збереження обмежень, умовного або повного повернення земель до використання, призначення додаткового обстеження, контролю або моніторингу [83; 139; 149; 239].
Нормативна та доктринальна опора	Закон «Про протимінну діяльність в Україні»; Національна стратегія протимінної діяльності; сертифікаційні постанови; порядок компенсації витрат за гуманітарне розмінування; ІМАС 07.11, 05.10, 07.10, 07.14; ТНМА 07.11/03; праці щодо адміністративно-правових викликів розмінування [139; 149; 145; 144; 120; 239; 231; 227; 230; 184; 46; 42; 43; 267].

6. Рекультивация та екологічне відновлення земель	
Елемент моделі	Відредагований зміст
Процесуальна функція	Встановлення екологічної, ґрунтової та функціональної придатності земель після безпекової фази відновлення, а також визначення потреби у рекультиваційних або інших відновлювальних заходах [37; 134; 135; 153].
Деталізовані процесуальні елементи	Оцінка стану ґрунтів; визначення потреби в рекультивації; організація відновлювальних робіт; поводження з відходами руйнування; перевірка результатів; співвіднесення екологічного стану з умовами використання земель [121; 122; 134; 135; 153].
Ключовий юридичний факт	Підтвердження або непідтвердження придатності ґрунтів і земель до визначеного виду використання після рекультиваційних, відновлювальних або протизабруднювальних заходів [134; 135; 122].
Дані / документи доказового значення	Дані про стан ґрунтів; відомості про забруднення, засмічення і відходи руйнування; матеріали рекультиваційних робіт; екологічні висновки; результати повторного моніторингу; дані лабораторних досліджень та геопросторової фіксації [106; 107; 121; 122; 187; 236; 264; 270].
Основний адміністративно-правовий ризик	Повернення земель до використання лише за безпековим критерієм без перевірки екологічної придатності, стану ґрунтів, наявності відходів

	руйнування або без зв'язку рекультивації з адміністративним рішенням [83; 134; 135; 153].
Процедурна гарантія	Право вимагати перевірки якості робіт і даних; доступ до екологічної інформації; участь у процедурі; можливість заперечення; обов'язок мотивовано врахувати або відхилити екологічні та ґрунтові дані [83; 100; 202; 53].
Зв'язок із адміністративним актом	Результати рекультивації і екологічного моніторингу впливають на рішення про повне повернення, умовне повернення, збереження обмежень, продовження відновлювальних заходів або відмову у поверненні земель до використання [83; 122; 134; 135].
Адміністративно-правовий результат	Екологічна кваліфікація території, що визначає допустимі умови її подальшого використання, потребу у моніторингу, контролі, обмеженнях або додаткових відновлювальних заходах [83; 122; 134; 135].
Нормативна та доктринальна опора	Земельний кодекс України; закони про охорону земель, охорону навколишнього природного середовища та управління відходами; порядок поводження з відходами руйнування; порядок моніторингу земель і ґрунтів; наукові дослідження воєнного пошкодження ґрунтів [37; 134; 135; 153; 121; 122; 187; 236; 264; 270; 205; 224].

7. Моніторинг, контроль і оцінка підстав для перегляду правового режиму	
Елемент моделі	Відредагований зміст
Процесуальна функція	Періодичне або безперервне оновлення інформації про фактичний стан земель та перевірка виконання прийнятих рішень і встановлених умов використання [122; 140; 95; 165].
Деталізовані процесуальні елементи	Моніторинг стану ґрунтів, екологічних показників і залишкового ризику; контроль виконання адміністративного акта; перевірка якості розмінування і рекультивації; оцінка потреби у зміні, скасуванні або продовженні обмежень [122; 140; 95; 139; 239].
Ключовий юридичний факт	Нові або оновлені дані про стан земель, встановлення виконання, неналежного виконання чи порушення адміністративного акта, а також поява підстав для перегляду правового режиму [83; 53; 122; 95].
Дані / документи доказового значення	Моніторингові звіти; дані ґрунтового й екологічного моніторингу; повторні обстеження; контрольні акти; скарги; цифрові оновлення; геопросторові шари; відомості про залишковий ризик або нове забруднення [122; 140; 95; 131; 123; 227; 239].
Основний адміністративно-правовий ризик	Розрив між чинним адміністративним актом, фактичним станом земель і реальним виконанням умов відновлення; перетворення моніторингу на

	пасивне накопичення даних без правового реагування [83; 53; 122].
Процедурна гарантія	Регулярність моніторингу; доступ до даних у межах законних обмежень; право ініціювати перегляд; участь у контрольних діях; подання пояснень і заперечень; оскарження контрольних рішень, дій або бездіяльності [83; 53; 95; 100].
Зв'язок із адміністративним актом	Моніторинг сам по собі не змінює режим земель, але створює підстави для нового провадження, перегляду або зміни акта; контроль може зумовити виконання, зміну, скасування, перегляд акта або застосування відповідальності [83; 53; 122; 95; 165].
Адміністративно-правовий результат	Підтримання відповідності між фактичним станом земель і чинним правовим режимом; забезпечення підконтрольності, коригованості та правової стійкості відновлювального процесу [83; 95; 122; 140].
Нормативна та доктринальна опора	Порядок проведення моніторингу земель і ґрунтів; порядок публічного моніторингу земельних відносин; Закон про державний контроль за використанням та охороною земель; Закон про основні засади державного нагляду (контролю); доктрина державного нагляду і контролю [122; 140; 95; 132; 165].

8. Прийняття, виконання, перегляд і оскарження мотивованого індивідуального адміністративного акта	
Елемент моделі	Відредагований зміст
Процесуальна функція	Юридичне оформлення правового режиму земельної ділянки або відповідної території на підставі перевірених матеріалів справи та забезпечення реального виконання, перегляду й оскарження відповідного рішення [83; 53; 175].
Деталізовані процесуальні елементи	Прийняття мотивованого індивідуального адміністративного акта або іншої прямо визначеної законом правової форми рішення; доведення його до відома; виконання; контроль виконання; перегляд за новими даними; адміністративне і судове оскарження [83; 53; 72; 175].
Ключовий юридичний факт	Сукупність перевірених даних про шкоду, безпеку, екологічний стан, рекультивуацію, моніторинг і залишковий ризик, а також факт виконання, невиконання, поява нових даних, скарга чи судове рішення [83; 53; 94; 116; 122; 131; 139; 239].
Дані / документи доказового значення	Усі релевантні матеріали адміністративної справи: кадастрові й геопросторові дані; акти обстеження; методичні розрахунки; звіти операторів; дані моніторингу; контрольні висновки; скарги; рішення органу адміністративного

	оскарження; судові рішення [83; 94; 116; 117; 106; 107; 122; 139; 239].
Основний адміністративно-правовий ризик	Немотивоване, неперевірюване або фактично неіндивідуалізоване рішення; формальне завершення провадження без реального виконання, перегляду за новими даними або ефективного адміністративного й судового оскарження [83; 53; 72].
Процедурна гарантія	Мотивувальна частина; чітка резолютивна частина; доведення до відома; зазначення строку або умов перегляду; адміністративне і судове оскарження; перегляд за новими обставинами; право на виправлення правового режиму у разі зміни фактичних даних [83; 53; 72].
Зв'язок із адміністративним актом	Центральна юридична форма завершення провадження або окремої стадії, якщо акт самостійно впливає на права чи обов'язки особи; виконання й перегляд забезпечують сталість, зміну, скасування або підтвердження правового режиму [83; 175].
Адміністративно-правовий результат	Обмеження, зміна режиму, умовне чи повне повернення земель до використання, мотивована відмова або продовження відновлювальних заходів; підтримання юридичної визначеності та можливість коригування режиму земель відповідно до нових даних [83; 53; 122; 134; 139; 239].
Нормативна та доктринальна опора	Закон «Про адміністративну процедуру»; Кодекс адміністративного судочинства України; науково-практичний коментар до Закону; доктрина чинності адміністративного акта; кадастрові, геопросторові, екологічні та протимінні джерела, які формують доказову основу рішення [83; 53; 72; 175; 94; 116; 131; 123; 134; 139; 239].

Таблиця 3.3 Деталізація адміністративно-процедурної моделі відновлення територій як спеціального адміністративного провадження. Таблиця відображає авторську модель єдиного адміністративного провадження, у межах якого кожна укрупнена стадія має самостійне юридичне призначення, власний доказовий матеріал, процедурні гарантії та зв'язок із проміжним або кінцевим індивідуальним адміністративним актом.

Наведена таблиця показує, що спеціальне адміністративне провадження відновлення територій не може бути зведене до технічної послідовності дій, оскільки кожний процесуальний елемент має власний юридичний факт, адміністративно-правовий ризик, процедурну гарантію і зв'язок із проміжним або кінцевим адміністративним актом [83; 53]. Водночас така модель може бути реальною лише за умови чіткого визначення суб'єктів, відповідальних за кожну

стадію, достовірність даних, контроль якості робіт і кінцевий адміністративний результат. Саме тому особливого значення набуває компетенційна модель [166; 188].

У законодавстві потрібно чітко розмежувати функції суб'єктів публічної адміністрації. Кабінет Міністрів України має забезпечувати загальну координацію, затвердження порядків, міжвідомчу взаємодію та узгодження політики [127]. Центральні органи виконавчої влади мають відповідати за формування політики, методики, адміністрування інформаційних систем і галузеві повноваження [154]. Держгеокадастр має забезпечувати земельно-кадастровий блок [98; 94; 116]. Органи у сфері довкілля – екологічний моніторинг, оцінку шкоди довкіллю, рекультиваційні та відновлювальні заходи [22; 106; 107; 122; 134; 135]. Органи у сфері протимінної діяльності – обстеження, очищення, вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами, контроль якості й управління протимінними даними [139; 149; 231; 239]. Військові адміністрації мають виконувати функції, пов'язані з особливим режимом управління та безпековими обмеженнями на територіях воєнного стану [138]. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування мають брати участь у місцевому плануванні, обліку потреб, комунікації з власниками й землекористувачами, а також у виявленні фактичних проблем території [130; 129; 79; 162; 173]. Держателі реєстрів і цифрових систем мають відповідати за збереження, оновлення, якість і доступність даних [141; 142; 113].

Компетенційна модель має будуватися не за принципом простого розподілу сфер відання, а за принципом процедурного переходу відповідальності між стадіями. Орган, який формує дані, не завжди є органом, який приймає рішення; орган, який виконує розмінування, не завжди є органом, який визначає правовий режим земель; орган, який адмініструє реєстр, не завжди відповідає за зміст адміністративного акта [83; 139; 141; 166]. Тому закон має встановити не лише перелік суб'єктів, а й правила передання матеріалів, межі відповідальності за дані, порядок погодження, суб'єкта кінцевого рішення і суб'єкта контролю виконання [19; 83; 166; 188].

Водночас координація не створює нової компетенції і не замінює відповідальності конкретного суб'єкта. У межах спеціального адміністративного провадження доцільно законодавчо закріпити матрицю відповідальності, у якій для кожної стадії визначаються: головний суб'єкт, співвиконавці, держатель даних, суб'єкт перевірки, суб'єкт контролю, адресат адміністративного акта і порядок передання матеріалів між стадіями [83; 141; 166; 188]. Без такої матриці міжвідомча взаємодія залишатиметься координаційною декларацією і не усуватиме ризику розмивання відповідальності [19; 83].

Окремий напрям становлять адміністративно-процедурні гарантії прав особи. У майбутньому законодавстві доцільно закріпити процесуальний статус заінтересованої особи у провадженні відновлення територій. Такою особою може бути власник земельної ділянки, землекористувач, орендар, суб'єкт господарювання, мешканець відповідної громади або інша особа, права чи законні інтереси якої можуть бути порушені рішенням про обмеження, зміну режиму чи повернення земель до використання [83; 53; 72]. Процесуальний статус має охоплювати не лише право звернення, а й право бути повідомленою, право бути заслуханою, право доступу до матеріалів, право подавати докази, право заперечувати дані, право вимагати виправлення помилок, право на мотивований акт і право на оскарження [83; 53; 193; 197; 257].

Водночас доступ до даних не може тлумачитися абсолютно. Інформація про мінне забруднення, критичну інфраструктуру, військові об'єкти, маршрути, оборонні обмеження або інші чутливі дані може бути обмежена законом з міркувань безпеки [100; 138; 139]. Однак такі обмеження мають бути пропорційними, мотивованими і не повинні повністю позбавляти особу права на захист [53; 83]. У цьому аспекті модель має узгоджувати вимоги належного адміністрування, Оргуської конвенції, доступу до екологічної інформації та обмежень, зумовлених воєнним станом і національною безпекою [193; 202; 212; 100; 138].

Юридична відповідальність у цій сфері має бути диференційованою залежно від суб'єкта порушення. Для адміністративних органів і посадових осіб

ключовими мають бути службова, дисциплінарна та адміністративно-правова відповідальність за порушення процедури, невнесення або несвоєчасне внесення даних, прийняття немотивованого рішення чи невиконання обов'язку перегляду [83; 53; 132; 165]. Для операторів протимінної діяльності та виконавців рекультиваційних робіт – відповідальність за недостовірне документування, порушення стандартів якості або невиконання умов робіт [139; 145; 144; 239]. Для держателів і адміністраторів реєстрів – відповідальність за порушення режиму даних, несвоєчасне оновлення або неправомірне обмеження доступу [141; 142; 113]. Така диференціація дозволяє уникнути абстрактної формули «відповідальність за порушення» і пов'язати її з конкретним елементом адміністративного провадження.

На цій основі концептуальні напрями вдосконалення законодавства України доцільно згрупувати у чотири взаємопов'язані доктринальні блоки. Такий підхід дає змогу уникнути механічного переліку окремих законодавчих пропозицій і показати комплексний характер запропонованої моделі.

Перший – процедурно-правовий – охоплює нормативне закріплення спеціального адміністративного провадження відновлення територій, визначення його укрупнених стадій, підстав відкриття адміністративної справи, проміжних і фінальних адміністративних актів, порядку їх виконання, перегляду та оскарження [83; 53; 72]. У межах цього блоку індивідуальний адміністративний акт або інша прямо визначена законом правова форма рішення розглядається як спосіб юридичного оформлення результатів провадження у тих випадках, коли відповідні результати впливають на правовий режим земельної ділянки, умови її використання, права чи законні інтереси особи [83; 175]. Це може бути здійснено шляхом ухвалення спеціального закону, запровадження спеціального розділу в законодавстві про відновлення територій або через комплекс змін до Закону України «Про адміністративну процедуру» та спеціальних законів. Безальтернативно обирати лише один варіант недоцільно. Визначальним є не назва акта, а наявність законодавчо закріпленої процедури, стадій, компетенції, даних, гарантій і кінцевого рішення [83; 53].

Другий – інформаційно-кадастровий – передбачає інтеграцію кадастрових, геопросторових, цифрових, екологічних, протимінних і компенсаційних даних, закріплення їх доказового режиму, забезпечення інтероперабельності інформаційних систем та запровадження правила, за яким один юридично значущий факт має одне офіційно визначене джерело походження і може використовуватися у різних адміністративних процедурах [94; 116; 131; 123; 141; 213; 261]. У межах цього напряму має бути забезпечено зв'язок між Державним земельним кадастром, національною інфраструктурою геопросторових даних, цифровими системами відбудови, екологічними платформами, протимінними інформаційними ресурсами та реєстрами пошкодженого майна [94; 116; 131; 123; 142; 113; 28; 103; 128; 231]. Цей блок має запобігти ситуації, коли один фактичний стан території відображений по-різному у різних реєстрах і породжує різні правові наслідки.

Третій – безпеково-екологічний – охоплює адміністративно-правову інтеграцію гуманітарного розмінування, вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами, управління залишковим ризиком, рекультивацію, екологічне відновлення, моніторинг ґрунтів і післявідновлювальний контроль [139; 149; 239; 227; 230; 134; 135; 153; 122; 95]. Його зміст полягає у тому, щоб результати розмінування, рекультивації та моніторингу не залишалися ізольованими технічними або інформаційними діями, а набували юридичного значення у межах адміністративної процедури та впливали на рішення щодо обмеження, зміни режиму або повернення земель до використання [83; 53; 122; 139; 239]. Повернення земель не повинно означати припинення адміністративної уваги до них, якщо існують залишковий ризик, екологічні наслідки або умови використання [122; 134; 227; 239].

Четвертий – інституційно-гарантійний – спрямований на чітке розмежування компетенції суб'єктів публічної адміністрації, закріплення матриці відповідальності за кожну стадію провадження, визначення процесуального статусу заінтересованої особи, забезпечення доступу до даних з урахуванням законних безпекових обмежень, права бути заслуханим, права на мотивоване

рішення, адміністративне і судове оскарження, а також юридичної відповідальності за порушення процедур, недостовірні дані, невиконання актів і порушення прав осіб [30; 83; 53; 72; 100; 138; 141; 166; 188]. Саме цей блок забезпечує, щоб модель була не тільки управлінською, а й адміністративно-правовою, тобто такою, що гарантує правову визначеність, пропорційність і підконтрольність [53; 83; 193; 257].

Оптимальним видається не ізольоване ухвалення одного декларативного закону, а пакетне нормативне рішення: спеціальний процедурний акт або розділ про відновлення територій має бути синхронізований зі змінами до земельного, кадастрового, геопросторового, екологічного, протимінного, цифрового, компенсаційного й адміністративно-процедурного законодавства [37; 83; 94; 116; 131; 134; 139; 141; 142; 153]. Інакше нова процедура залишиться зовнішньою щодо тих масивів даних, компетенцій і правових режимів, які вона покликана інтегрувати [83; 53].

Установлено, що вдосконалення законодавства України у сфері публічного адміністрування відновлення територій має здійснюватися шляхом переходу від фрагментарного, секторного та переважно організаційно-технічного регулювання до цілісної адміністративно-процедурної моделі спеціального адміністративного провадження [83; 53; 72]. Обґрунтовано, що така модель повинна охоплювати вісім укрупнених стадій: ініціювання провадження, виявлення та облік постраждалих земель; фіксацію шкоди й формування доказової основи адміністративної справи; кадастрово-геопросторове та цифрове відображення даних; попереднє визначення правового режиму й тимчасових обмежень; гуманітарне розмінування і вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами; рекультивацію та екологічне відновлення земель; моніторинг, контроль і оцінку підстав для перегляду правового режиму; прийняття, виконання, перегляд і оскарження мотивованого індивідуального адміністративного акта або іншої прямо визначеної законом правової форми рішення [83; 94; 116; 117; 122; 131; 134; 139; 141; 239]. Доведено, що індивідуальний адміністративний акт або інша прямо визначена законом правова

форма рішення має забезпечувати юридичну трансформацію фактичних результатів відновлення у визначений правовий режим земельної ділянки або відповідної території тоді, коли такі результати впливають на права, обов'язки, законні інтереси особи або умови використання земель [83; 53; 175].

Висновки до розділу 3

У Розділі 3 здійснено перехід від теоретико-методологічного та механізмового аналізу до визначення напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання. У межах розділу послідовно виявлено системні проблеми чинної моделі, визначено європейські стандарти, міжнародно-правові підходи й релевантний зарубіжний досвід, а також сформульовано авторську адміністративно-процедурну модель відновлення територій як спеціального адміністративного провадження відновлення територій.

У підрозділі 3.1 здійснено комплексний адміністративно-правовий аналіз проблем правового регулювання та правозастосування у сфері публічного адміністрування відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. Встановлено, що проблемність чинної моделі полягає не у повній відсутності нормативного регулювання, а у його фрагментарності, секторності та недостатній адміністративно-процедурній узгодженості. У відповідній сфері функціонують окремі правові блоки – планування відновлення, регіональна політика, визначення шкоди, кадастровий облік, геопросторові дані, цифрові системи, компенсаційні процедури, гуманітарне розмінування, рекультивация, моніторинг і контроль, – однак вони не завжди утворюють єдиний адміністративний цикл.

Доведено наявність нормативної асиметрії між Законом України «Про адміністративну процедуру» та спеціальним законодавством у сфері відновлення територій. Закон України «Про адміністративну процедуру» задає загальний стандарт адміністративної справи, доказування, участі особи, мотивування,

адміністративного акта, виконання, перегляду й оскарження; офіційна сторінка Верховної Ради підтверджує його чинність у редакції від 15.11.2024. Водночас спеціальні земельні, екологічні, кадастрові, геопросторові, цифрові та протимінні процедури у чинному правозастосуванні не завжди структуровані як адміністративне провадження, що завершується юридично визначеним рішенням щодо правового режиму конкретної земельної ділянки або відповідної території.

Установлено, що чинна модель відновлення територій значною мірою зберігає планово-програмний характер. Планувальні документи, функціональні типи територій, цифрові системи відбудови, методики визначення шкоди й компенсаційні інструменти мають істотне управлінське, інформаційне та організаційне значення, але вони не замінюють індивідуалізованого адміністративного вирішення питання щодо безпечності, екологічної придатності, обмеженого використання або повернення земель до обігу. Відповідно, план відновлення, геопросторовий шар, акт обстеження, цифровий запис або результат розмінування мають бути включені до адміністративної справи, але не повинні підміняти мотивоване адміністративне рішення.

Виявлено інституційну незгодженість у відповідній сфері. Відновлення територій об'єктивно потребує участі багатьох суб'єктів публічної адміністрації: Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, Держгеокадастру, органів у сфері довілля, органів і суб'єктів протимінної діяльності, військових адміністрацій, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, держателів реєстрів і цифрових систем. Однак множинність суб'єктів має бути поєднана з чітким розмежуванням компетенції, відповідальності за дані, порядку передання матеріалів між стадіями, суб'єкта контролю та суб'єкта кінцевого рішення. Без цього координація ризикує перетворитися на механізм розмивання юридичної відповідальності.

У підрозділі 3.1 також доведено процедурну незавершеність чинної моделі. Фіксація шкоди, кадастрове або геопросторове відображення, цифровий запис, результат гуманітарного розмінування, рекультиваційний висновок чи дані моніторингу мають різну юридичну природу. Вони можуть бути доказами,

інформаційними джерелами, матеріалами справи або підставами для контролю, проте самі по собі не завжди встановлюють правовий режим земельної ділянки. Центральним дефектом чинної моделі визначено розрив між фактичними даними про шкоду, небезпеку або виконані відновлювальні роботи і юридично оформленим, мотивованим, перевірюваним та оскаржуваним рішенням щодо конкретної ділянки чи території.

У підрозділі 3.2 здійснено системний адміністративно-правовий аналіз європейських стандартів, міжнародно-правових підходів і релевантного зарубіжного досвіду відновлення земель і територій, постраждалих від воєнних конфліктів. Установлено, що ці стандарти не утворюють готової моделі, придатної для механічного перенесення в український правопорядок, але формують систему нормативно-методологічних орієнтирів для побудови національної адміністративно-правової моделі. Це особливо важливо з огляду на специфіку України: триваючу збройну агресію, масштаб мінного та іншого вибухонебезпечного забруднення, руйнування інфраструктури, дію воєнного стану, земельно-кадастрову специфіку й процес європейської інтеграції.

Встановлено, що методологічним орієнтиром для української моделі є стандарт належного адміністрування. Його значення полягає не у прямому застосуванні актів Європейського Союзу до українських адміністративних процедур, а у формуванні вимог до якості публічного адміністрування: законності, неупередженості, пропорційності, своєчасності, доступу до матеріалів, права особи бути заслуханою, мотивування рішення та можливості його оскарження. У сфері відновлення територій це означає, що рішення щодо обмеження використання земель, їх умовного або повного повернення до використання, продовження рекультивації чи збереження обмежень мають бути не лише технічно обґрунтованими, а й процедурно відкритими, мотивованими та підконтрольними.

Обґрунтовано значення європейських стандартів просторових даних, цифрової інтероперабельності, моніторингу ґрунтів і відновлення природи. INSPIRE та Interoperable Europe Act використано як орієнтири для правової

організації кадастрових, геопросторових, екологічних, протимінних і відновлювальних даних; Soil Monitoring Law і Nature Restoration Regulation – як орієнтири переходу від разової фіксації шкоди до системного моніторингу, індикаторності, планування, звітності та перегляду заходів. Їх значення полягає у тому, що відновлення земель має бути не сукупністю ізольованих технічних дій, а керованим, інформаційно забезпеченим і юридично оформленим адміністративним процесом.

Окремо розкрито значення міжнародних стандартів протимінної діяльності. IMAS 07.11, IMAS 05.10, IMAS 07.10 та IMAS 07.14 проаналізовано не як прямі джерела українського адміністративного права, а як професійні стандарти якості, доказовості, управління інформацією, документування, залишкового забруднення і залишкового ризику. Доведено, що *land release* / вивільнення земель від підозри щодо забруднення вибухонебезпечними предметами не може ототожнюватися з адміністративним актом або автоматичним юридичним дозволом на використання земель. Його результати мають бути юридично враховані у національних адміністративних, кадастрових, геопросторових і контрольних процедурах.

Узагальнення досвіду Хорватії, Боснії і Герцеговини та Азербайджану дало змогу визначити практичні адміністративно-правові уроки для України. Ефективне післяконфліктне відновлення потребує не лише технічного очищення територій, а й довгострокового планування, достовірної інформаційної системи, доказового визначення небезпечних територій, документування результатів, контролю якості, участі місцевого рівня, управління залишковим ризиком і юридичного оформлення повернення земель до використання. Зарубіжний досвід не є готовим зразком, але підтверджує необхідність переходу від суто технічного розмінування до комплексної адміністративно-правової моделі безпечного, екологічно допустимого та юридично визначеного використання земель.

У підрозділі 3.3 сформульовано цілісну адміністративно-процедурну модель законодавчого забезпечення публічного адміністрування у сфері відновлення територій. Обґрунтовано, що подолання фрагментарності, інституційної неузгодженості та процедурної незавершеності чинної моделі

потребує не механічного збільшення кількості нормативних актів, а законодавчого закріплення єдиного адміністративного провадження відновлення територій. Таке провадження визначено як спеціальну, комплексну і стадійну адміністративну процедуру, яка поєднує земельні, екологічні, кадастрові, геопросторові, цифрові, протимінні, компенсаційні й контрольні елементи через адміністративну компетенцію, доказовий режим даних, мотивування, адміністративний акт, виконання, перегляд і оскарження.

Доведено, що запропонована модель має юридико-процедурне, а не лише організаційне призначення. Вона спрямована на встановлення обов'язкового адміністративного шляху трансформації фактичного стану території у правовий режим земельної ділянки або відповідної території. У ній фактичні дані про шкоду, мінну небезпеку, забруднення, результати розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю мають переходити у доказову основу адміністративної справи, а далі – у мотивоване, виконуване, контрольоване й оскаржуване рішення. Саме така логіка забезпечує юридичну завершеність відновлювальних процесів.

Сформульовано восьмистадійну модель єдиного адміністративного провадження: ініціювання провадження, виявлення та облік постраждалих земель; фіксація шкоди й формування доказової основи адміністративної справи; кадастрово-геопросторове та цифрове відображення даних; попереднє визначення правового режиму й тимчасових обмежень; гуманітарне розмінування і *land release*; рекультивація та екологічне відновлення земель; моніторинг, контроль і оцінка підстав для перегляду правового режиму; прийняття, виконання, перегляд і оскарження мотивованого індивідуального адміністративного акта або іншої прямо визначеної законом правової форми рішення.

Окремо обґрунтовано роль індивідуального адміністративного акта. Він не повинен сприйматися як формальна вимога щодо кожної технічної дії, карти, цифрового запису, звіту оператора або результату моніторингу. Його призначення полягає у юридичному оформленні результатів провадження тоді, коли ці результати впливають на правовий режим земельної ділянки, обмеження її використання, умови повернення до обігу, права чи законні інтереси особи. Саме

тому у 3.3 правильно закріплено обережну формулу про індивідуальний адміністративний акт або іншу прямо визначену законом правову форму рішення.

У підрозділі 3.3 також визначено концептуальні напрями вдосконалення законодавства України, згруповані у чотири доктринальні блоки: процедурно-правовий, інформаційно-кадастровий, безпеково-екологічний та інституційно-гарантійний. Процедурно-правовий блок охоплює нормативне закріплення єдиного адміністративного провадження, проміжних і фінальних актів, виконання, перегляду та оскарження. Інформаційно-кадастровий блок передбачає доказовий режим даних, інтероперабельність, принцип «один юридично значущий факт – одне офіційно визначене джерело походження – багато процедурних використань». Безпеково-екологічний блок охоплює гуманітарне розмінування, *land release*, залишковий ризик, рекультивацію, моніторинг ґрунтів і післявідновлювальний контроль. Інституційно-гарантійний блок включає компетенційну матрицю, процесуальний статус заінтересованої особи, доступ до даних, оскарження і юридичну відповідальність.

У Розділі 3 доведено, що подальше вдосконалення публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України, має здійснюватися шляхом переходу від фрагментарного, секторного й переважно організаційно-технічного регулювання до цілісної адміністративно-процедурної моделі. Така модель забезпечує узгоджене здійснення адміністративної компетенції, інтеграцію кадастрових, геопросторових, цифрових, екологічних і протимінних даних, процедурну трансформацію фактичних результатів відновлення у правовий режим земельної ділянки або території, підконтрольність рішень, цифрову перевірюваність, пропорційність обмежень та належний захист прав заінтересованих осіб. Саме ця модель становить центральний конструктивний результат Розділу 3 і безпосередньо забезпечує перехід від виявлених проблем до концептуальних пропозицій законодавчого вдосконалення.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертаційної роботи наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає у формуванні цілісного адміністративно-правового підходу до публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України, зокрема шляхом визначення його сутності, змісту та структурних елементів адміністративно-правового механізму, а також обґрунтування напрямів удосконалення нормативного, інституційного, процедурного, інформаційно-цифрового та контрольного забезпечення відповідної діяльності. У результаті проведеного дослідження сформульовано основні наукові висновки:

1. З'ясовано стан наукового опрацювання проблем публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих унаслідок збройної агресії проти України. Встановлено, що наявні дослідження переважно зосереджені на інституційних, економічних, інфраструктурних, екологічних, безпекових або цифрових аспектах відновлення, тоді як його адміністративно-правова природа залишається недостатньо розкритою. Ключовою теоретичною прогалиною визначено недостатню розробленість компетенційної, процедурної, інформаційно-доказової та актової складових відновлювальних процесів. Обґрунтовано необхідність розуміння відновлення територій як юридично організованої діяльності публічної адміністрації, що здійснюється у межах адміністративно-правового циклу – від фіксації шкоди до юридично визначеного повернення територій до використання.

2. Сформульовано теоретико-правове визначення публічного адміністрування у сфері відновлення територій як самостійної сфери адміністративно-правового регулювання. Доведено, що її об'єктом є територія як комплексний адміністративно-правовий об'єкт, у якому поєднуються земельний, екологічний, безпековий, інфраструктурний, інформаційно-доказовий, соціальний і майновий виміри. Розкрито зміст публічного адміністрування через об'єктний, компетенційний, процедурний, інформаційно-цифровий, контрольний і

гарантійний елементи. Встановлено системоутворююче значення адміністративної процедури, яка забезпечує перетворення фактичних даних про стан території у юридично значуще рішення компетентного суб'єкта публічної адміністрації.

3. Систематизовано принципи, функції та межі публічного адміністрування у сфері відновлення територій. До ключових принципів віднесено верховенство права, законність, правову визначеність, пропорційність, компетенційну визначеність, процедурну справедливість, мотивованість рішень, достовірність і перевірюваність даних, підконтрольність, підзвітність та гарантування прав особи. Визначено функції публічного адміністрування як взаємопов'язані напрями реалізації адміністративної компетенції, зокрема інформаційно-доказову, планувальну, координаційну, режимно-регулятивну, безпекову, екологічно-відновлювальну, моніторингову, контрольну та гарантійно-захисну. Розкрито нормативні, компетенційні, процедурні, матеріально-правові, інформаційні, дискреційні, гарантійні та фактичні межі відповідної діяльності, які забезпечують баланс публічного інтересу і прав приватних осіб.

4. Обґрунтовано систему суб'єктів публічної адміністрації у сфері управління земельними ресурсами, фіксації шкоди та відновлення постраждалих територій як компетенційно впорядкований інституційний елемент адміністративно-правового механізму. Встановлено, що її ефективність визначається не кількістю залучених органів, а чіткістю розмежування їхньої компетенції, процедурною узгодженістю діяльності, достовірністю даних, підконтрольністю рішень і юридичною відповідальністю. Визначено роль Кабінету Міністрів України як суб'єкта загальної нормативно-координаційної рамки; центральних органів виконавчої влади – як суб'єктів формування і реалізації відповідних політик; Держгеокадастру – як спеціального суб'єкта інформаційно-кадастрового забезпечення; військових адміністрацій, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, ДСНС і суб'єктів протимінної діяльності – як учасників процедурної реалізації відновлення територій.

5. Розкрито адміністративні процедури обліку постраждалих земель, фіксації шкоди, ведення кадастрових і геопросторових даних та прийняття рішень щодо

режиму використання земель. Встановлено, що ці процедури мають стадійний характер і утворюють єдиний адміністративний цикл: ініціювання обстеження, встановлення фактичного стану території, облік постраждалих земель, фіксація шкоди, збирання і перевірка даних, міжвідомче узгодження, участь заінтересованих осіб, прийняття адміністративного акта або іншої визначеної законом правової форми рішення, виконання, контроль та оскарження. Доведено, що кадастрові, геопросторові, цифрові, екологічні й безпекові дані є доказовою основою рішення, але не можуть автоматично породжувати правові наслідки без їх перевірки, правової оцінки і відображення у мотивуванні. Виявлено фрагментарність чинного регулювання та потребу в цілісному процедурному ланцюгу відновлення територій.

6. Обґрунтовано адміністративно-правові засади гуманітарного розмінування, рекультивації, моніторингу та контролю як завершальних елементів адміністративно-процедурного циклу відновлення територій. Доведено, що гуманітарне розмінування має розглядатися не лише як технічна діяльність, а як елемент адміністративної процедури, результати якого набувають юридичного значення після документування, перевірки, просторової прив'язки та використання компетентним суб'єктом у відповідному рішенні. Рекультивацію визначено як процедурну умову відновлення функціонального й екологічно допустимого стану земель; моніторинг – як інформаційну основу подальших рішень; контроль – як гарантію підконтрольності, перевірюваності та відповідальності. Встановлено, що безпечне повернення земель до використання має бути не лише фактичним, а й юридично оформленим результатом.

7. Виявлено системні проблеми правового регулювання та правозастосування у сфері відновлення територій. Їх сутність полягає у нормативній фрагментарності, інституційній неузгодженості, процедурній незавершеності та розриві між фактичними даними про шкоду, мінну небезпеку, забруднення, результати розмінування, рекультивації й моніторингу та їх адміністративно-правовим оформленням. Доведено наявність нормативної асиметрії між Законом України «Про адміністративну процедуру» і спеціальним земельним, екологічним,

кадастровим, геопросторовим, цифровим та протимінним законодавством. Встановлено, що чинна модель має переважно планово-програмний та інформаційно-обліковий характер і не завжди забезпечує перехід до мотивованого, перевірюваного й оскаржуваного рішення щодо правового режиму конкретної території або земельної ділянки.

8. Розкрито значення європейських стандартів, міжнародно-правових підходів і релевантного зарубіжного досвіду для вдосконалення національної моделі відновлення територій. Встановлено, що європейський підхід ґрунтується на належному адмініструванні, інтегрованих геопросторових даних, цифровій інтероперабельності, системному моніторингу ґрунтів, плануванні відновлення, підконтрольності та гарантіях прав особи. Доведено, що стандарти INSPIRE, Interoperable Europe Act, Soil Monitoring Law, Nature Restoration Regulation та міжнародні стандарти IMAS мають значення не як готові моделі для механічного запозичення, а як орієнтири для функціональної адаптації українського адміністративно-правового механізму. Узагальнення досвіду Хорватії, Боснії і Герцеговини та Азербайджану підтвердило необхідність переходу від суто технічного розмінування до комплексної адміністративно-правової моделі безпечного, екологічно допустимого та юридично визначеного використання земель.

9. Сформульовано цілісну адміністративно-процедурну модель законодавчого забезпечення публічного адміністрування у сфері відновлення територій, яка забезпечує подолання нормативної фрагментарності та процедурної незавершеності чинного регулювання. Обґрунтовано необхідність переходу від розрізненого правового впливу на окремі елементи відновлення до єдиного адміністративного провадження, що охоплює вісім укрупнених стадій: ініціювання провадження, виявлення та облік постраждалих земель; фіксацію шкоди й формування доказової основи адміністративної справи; кадастрово-геопросторове та цифрове відображення даних; попереднє визначення правового режиму й тимчасових обмежень; гуманітарне розмінування і land release; рекультивацію та екологічне відновлення земель; моніторинг, контроль і оцінку підстав для

перегляду правового режиму; прийняття, виконання, перегляд і оскарження мотивованого індивідуального адміністративного акта або іншої прямо визначеної законом правової форми рішення. Визначено взаємопов'язані напрями вдосконалення законодавства, згруповані у процедурно-правовий, інформаційно-кадастровий, безпеково-екологічний та інституційно-гарантійний блоки. Доведено, що реалізація запропонованої моделі забезпечує узгоджене здійснення адміністративної компетенції, юридичну визначеність і підконтрольність рішень, цифрову перевірюваність даних, пропорційність обмежень та належний захист прав і законних інтересів заінтересованих осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право та адміністративний процес. Повний курс: підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, А. Берлач та ін. ; за заг. ред. В. Галуцька, В. Фелика. 5-те вид. Одеса : Юридика, 2025. 700 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. Т. 1. Загальна частина / редкол.: В. Б. Авер'янов та ін. Київ : Юридична думка, 2004. 584 с.
3. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. О. В. Кузьменко, В. Г. Чорної. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 700 с.
4. Бакуменко В. Д., Бондар І. С., Горник В. Г., Шпачук В. В. Особливості публічного управління та адміністрування : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2016. 256 с.
5. Беспалько Р., Гуцул Т., Казимир І., Мирончук К. Сучасні підходи до оцінювання черговості гуманітарного розмінування територій. Технічні науки та технології. 2023. № 1 (31). С. 146–157.
6. Битяк Ю. П. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Богуцький та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуя. Харків : Право, 2010. 624 с.
7. Бліхар М. М., Юрченко В. В. Інструменти діяльності публічної адміністрації: поняття та сутність. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. Т. 2. № 3. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.6>.
8. Бойко О., Гаман П., Павлов С. Гуманітарне розмінування в Україні: державна політика і державне управління. Public Management and Policy. 2025. № 5 (9). DOI: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.5.13>.
9. Вибухонебезпечні предмети : посібник для України. 3-тє вид. / Geneva International Centre for Humanitarian Demining. Geneva : GICHD, 2025. URL: https://www.gichd.org/fileadmin/uploads/gichd/Publications/GICHD_Ukraine_EOGuide3rdedition_2025_UKR_FINAL_WEB.pdf.

10. Гавкалова Н. Л., Власенко Т. А., Гордієнко Л. Ю. та ін. Вступ до публічного адміністрування : навч. посіб. / за заг. ред. Н. Л. Гавкалової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 382 с.

11. Галич О. А., Романов Д. В. Виклики відновлення влади на деокупованих територіях України. Вісник Полтавського державного аграрного університету. Серія «Публічне управління та адміністрування». 2024. № 1. С. 22–28.

12. Герасимчук Л. О., Пацева І. Г., Валерко Р. А. Напрями та тенденції гуманітарного розмінування як теми бібліометричного аналізу наукометричної бази даних наукових публікацій Web of Science. Екологічні науки. 2024. № 5 (56). С. 93–98.

13. Гетьман А. П. Екологічне право України : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / за ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги. Харків: Право, 2009. 328 с.

14. Гетьман А. П. Сучасні теоретичні та прикладні засади права природокористування в національній еколого-правовій доктрині : монографія / за заг. ред. А. П. Гетьмана. Харків : Право, 2023. 912 с.

15. Гонтар З. Г., Кобко Є. В., Ніцевич О. В. Адаптивність системи публічного управління України в умовах воєнного стану: механізми забезпечення стійкості. Публічне управління та соціальна робота. 2025. Т. 2. С. 5–9.

16. Гончарук Н., Чередниченко А. Модернізація публічного управління в Україні в умовах війни та в поствоєнний період у контексті європейських цінностей. Аспекти публічного управління. 2022. Т. 10, № 6. С. 46–54.

17. Горбата Л. П. Нормативно-правове регулювання процесу відновлення територіальних громад в Україні. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2023. Вип. 37. С. 71–75.

18. Горбулін В. П. Світова глобальна проблема розмінування: український вектор. Вісник Національної академії наук України. 2022. № 2. С. 3–13.

19. Демчук В. Стан нормативно-правового регулювання міжвідомчої взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування. Науковий вісник: Державне управління. 2021. № 1 (7). С. 98–119.

20. Дем'янчук О. Державна політика і державне управління: політологічні аспекти : монографія. Київ : Факт, 2008.

21. Деякі питання здійснення заходів із завершення реорганізації Міністерства розвитку громад та територій України : постанова Кабінету Міністрів України від 06.09.2024 № 1027.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1027-2024-%D0%BF#Text>.

22. Деякі питання Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства : постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2025 № 903.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/903-2025-%D0%BF#Text>.

23. Деякі питання оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2025 № 904.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/904-2025-%D0%BF#Text>.

24. Деякі питання реформування державного управління України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 № 831-р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/831-2021-%D1%80>.

25. Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів : постанова Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 № 816. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/816-2023-%D0%BF>.

26. Деякі питання управління публічними інвестиціями : постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2025 № 527.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/527-2025-%D0%BF>.

27. Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією : постанова Кабінету Міністрів України від 06.12.2022 № 1364.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1364-2022-%D0%BF#Text>.

28. Деякі питання функціонування сервісу фіксації фактів заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу внаслідок надзвичайних ситуацій, подій, збройної агресії Російської Федерації «ЕкоЗагроза» : постанова Кабінету Міністрів України від 28.07.2023 № 783. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/783-2023-%D0%BF>.

29. Діодірца І., Циганин Я. Правові напрями удосконалення діяльності Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. № 2 (85). С. 316–321. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.47>.

30. Дорожня карта законопроектів у сфері захисту прав постраждалих від збройної агресії РФ проти України : п'ятнадцята сесія Верховної Ради України IX скликання. URL: https://r2p.org.ua/storage/documents/ba5757f896027c67bbf1186536195cbaa697d928_original.pdf.

31. Дрозд О. Ю., Сорока Л. В., Миськів Л. І. Державне регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. С. 677–680. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-6/158>.

32. Європейська інтеграція та трансформація публічного врядування в Україні : матеріали наук.-практ. конф. (м. Львів, 19 квітня 2024 р.) / упоряд.: М. З. Бунік, К. М. Бліщук, О. В. Федорчак, О. В. Худоба. Львів : НУ «Львівська політехніка», 2024. 279 с.

33. Жукова Є. Структура публічного адміністрування. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 69. С. 287–291.

34. Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю (м. Дніпро, 4 травня 2023 р.) / за заг. ред. І. А. Чикаренко, Т. В. Маматової. Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2023. 257 с.

35. Задорожний В., Файфура М., Цегельник В. Виклики і потреби України під час розмінування території, що постраждали від війни у 2022 році. Молодий вчений. 2023. № 1 (113). С. 10–13.

36. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf.

37. Земельний кодекс України : Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

38. Зубко Г. Ю. Адміністративно-правові засади державної інфраструктурної політики України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 (081 – Право). Запоріжжя, 2021. 488 с.

39. Зубко Г. Ю. Державна інфраструктурна політика України: адміністративно-правові засади регулювання : монографія. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 412 с.

40. Іванець М., Горелишев С., Артикула А. Методика розрахунку необхідної кількості спеціалістів для проведення гуманітарного розмінування небезпечних територій України. Збірник наукових праць Національної академії Національної гвардії України. 2023. Вип. 1 (41). С. 20–28.

41. Іващенко О. В. Адміністративні процедури компенсації та цифровий облік у системі публічного адміністрування відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. *Право та державне управління*. 2025. № 4. С. 337–344.

42. Іващенко О.В. Адміністративно-правові засади координації протимінної діяльності та геоінформаційного забезпечення у відновленні земель, постраждалих внаслідок збройної агресії. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень: матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28–29 жовт. 2025 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71–74.

43. Іващенко О.В. Державне управління відновленням земель, постраждалих від війни в Україні: європейські стандарти, розмінування та геопросторове управління. *KELM*. 2025. № 6 (74). С. 227–232 (Республіка Польща).

44. Іващенко О.В. Інституційно-правові засади політики відновлення територій у системі публічного адміністрування України в умовах воєнного стану. *Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі: матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 14–15 січ. 2026 р.)*. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2026. С. 21–23.

45. Іващенко О.В. Планувальні та процедурні засади публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 12. С. 520–523.

46. Іващенко О.В. Правові та адміністративні виклики гуманітарного розмінування та відновлення земель на територіях, постраждалих внаслідок війни. *Juris Europensis Scientia*. 2026. № 2. С. 70–75.

47. Іващенко О.В. Трансформація концептуальних підходів до публічного адміністрування у сфері відновлення територій в умовах збройної агресії проти України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2026. Вип. 1. С. 71–78.

48. Іващенко О.В. Функціонально-правова характеристика публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2026. Вип. 2. С. 82–87.

49. Іжа М., Пахомова Т. Концептуальні підходи до інноваційних механізмів публічного управління відновленням територій. *Аспекти публічного управління*. 2022. Т. 10, № 3. С. 5–10.

50. Іщук Д. О. Окремі проблемні питання взаємодії та координації діяльності спеціалізованих суб'єктів протидії корупції України. Право та державне управління. 2020. № 2. С. 75–80.

51. Клиновий Д. В., Мельник О. В. Інноваційні засади перспективної модернізації системи управління природними ресурсами України. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 20. С. 28–32.

52. Ковтун О., Карпа М., Бурик З. Сталий розвиток регіону в умовах воєнного стану. Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування. 2025. № 3. С. 77–85.

53. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

54. Колісніченко Н. Інноваційні механізми стратегічного планування в сфері публічного управління. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2023. Вип. 29. С. 38–46.

55. Колодій А. Ф. Публічне врядування і публічне адміністрування. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. кол.: Ю. В. Ковбасюк та ін. Київ : НАДУ, 2011. Т. 8 : Публічне врядування. С. 488–491.

56. Колодій О. М. Інноваційні механізми державного управління у сфері відновлення територій у поствоєнний період. Держава та регіони. Серія: Публічне управління і адміністрування. 2024. № 2. С. 137–142.

57. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

58. Костенко І. В., Оксінь В. Ю., Левченко Д. С. Адміністративно-правові засади захисту екологічних прав громадян в Україні: проблеми та шляхи удосконалення. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 5. С. 475–485.

59. Кривцун В. І., Ляшенко В. А., Кузнецов В. О. Аналіз факторів, які впливають на процес розмінування забрудненої території вибухонебезпечними предметами. Збірник наукових праць Державного

науково-дослідного інституту випробувань і сертифікації озброєння та військової техніки. 2022. № 4 (14). С. 69–77.

60. Куйбіда В., Карпенко О., Наместнік В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2018. № 1. С. 5–10.

61. Купчак М. Я., Саміло А. В. Теоретико-правове обґрунтування публічного адміністрування в Україні: управлінсько-правові аспекти. Нове українське право. 2022. № 1. С. 109–113.

62. Куркова К. М., Сорока Л. В., Панченко О. В. Особливості адміністративно-правового механізму взаємодії суб'єктів забезпечення економічної безпеки України щодо протидії викликам цифрового середовища. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. С. 569–573.

63. Лівандовська О., Камашев А. Інтегрований підхід до відновлення територій: управління розвитком та інфраструктурне забезпечення. Сталий розвиток економіки. 2025. № 3 (54). С. 87–93.

64. Ліпкан В. А. Стратегія державної інфраструктурної політики в Україні з позицій нормативізму. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2021. Вип. 32. С. 149–157.

65. Ляшенко П. А., Плетньов М. В., Вахлакова В. В. Техніко-економічні аспекти гуманітарного розмінування в умовах війни. 2024. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11145656>.

66. Мельник Р. С. Загальне адміністративне право : підручник / за заг. ред. Р. С. Мельника. Одеса : Гельветика, 2023. 690 с.

67. Микитась М. Я. Повноваження органів публічної влади у сфері відновлення інфраструктури в Україні. Право та державне управління. 2024. № 3. С. 425–433.

68. Місцеве самоврядування в умовах відновлення України: виклики та перспективи : матеріали Міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (м. Київ, 9 грудня 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи,

В. С. Колтун, Ю. Ф. Дехтяренка. Київ : Навч.-наук. ін-т публ. упр. та держ. служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2022. 166 с.

69. Міхровська М. Діджитизація, діджиталізація, цифрова трансформація: зміст та особливості. Грааль науки. 2021. № 1. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.02.2021.023>.

70. Міхровська М. С. Цифрова термінологія в публічному управлінні: від оцифрування до цифрового урядування. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 6. С. 142–144.

71. Музичук О. М., Бугайчук К. Л. Публічне адміністрування в умовах воєнного стану: принципи, особливості та напрямки вдосконалення. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2023. Т. 29, № 2. С. 200–208.

72. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. кол.: О. Ф. Андрійко, В. М. Бевзенко та ін. ; за заг. ред. В. П. Тимощука. Київ, 2023.

73. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Проект Плану відновлення України : матеріали робочої групи «Державне управління». Липень 2022. URL: https://cdn.prod.website-files.com/625d81ec8313622a52e2f031/62dea15d096a8b75415efd70_%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B5%20%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf.

74. Оксін В. Ю., Костенко І. В., Левченко Д. С. Публічне адміністрування в контексті сталого розвитку: інституційний вимір та стратегічні пріоритети. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 2. С. 646–649.

75. Оксін В. Ю., Левченко Д. С., Костенко І. В. Механізми контролю та нагляду у сфері охорони навколишнього природного середовища: національний і міжнародний досвід. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 1. С. 891–894.

76. Оленковська Л. П., Губа М. І. Стратегії та плани відновлення області, району, громади 2024: новий виток радянського синдрому? Вісник Херсонського національного технічного університету. 2024. № 4 (87). С. 365–370.

77. Пастки інституційної спроможності у системі державної влади в Україні : аналітична доповідь / кол. авт. ; наук. ред. Г. Зеленько. Київ : ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025. 64 с.

78. Пастух К. Публічне управління та адміністрування в забезпеченні сталого розвитку територій: теоретико-організаційний аспект. Науковий вісник: Державне управління. 2022. № 1 (11). С. 186–206.

79. Пірога І., Пірога М. Роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного стану. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 1 (77). С. 117–123.

80. Плаксун А. О. Аналіз діючих стратегій розвитку деокупованих територій України. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2024. № 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2024.5.16>.

81. Потеряйко С., Окіпняк А. Механізми державного управління сферою протимінної діяльності в Україні. Науковий вісник: Державне управління. 2022. № 2 (12). С. 304–321.

82. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.

83. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>.

84. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/64/2022#Text>.

85. Про визначення переліку функціональних типів територій та вимог до показників для віднесення територій до різних функціональних типів : постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2025 № 1493. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-2025-%D0%BF#Text>.

86. Про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом : постанова Кабінету Міністрів України від 25.10.2017 № 1106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1106-2017-%D0%BF>.

87. Про внесення до деяких актів Кабінету Міністрів України змін щодо діяльності Міністерства розвитку громад та територій : постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2025 № 272. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272-2025-%D0%BF#Text>.

88. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» : Закон України від 10.10.2024 № 4017-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/4017-20>.

89. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення правового регулювання вчинення нотаріальних та реєстраційних дій при набутті прав на земельні ділянки : Закон України від 02.05.2023 № 3065-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3065-20#Text>.

90. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 09.07.2022 № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2389-20>.

91. Про внесення змін до операційного плану заходів з реалізації у 2024–2026 роках Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.02.2026 № 191-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/191-2026-%D1%80#Text>.

92. Про внесення змін до Положення про Міністерство розвитку громад та територій України : постанова Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1545. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1545-2024-%D0%BF#Text>.

93. Про внесення змін до Порядку реалізації експериментального проекту щодо відновлення населених пунктів, які постраждали внаслідок

збройної агресії Російської Федерації : постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2024 № 956. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/956-2024-%D0%BF#Text>.

94. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 07.07.2011 № 3613-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>.

95. Про державний контроль за використанням та охороною земель : Закон України від 19.06.2003 № 963-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text>.

96. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 01.07.2004 № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15>.

97. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2015 № 1127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-2015-%D0%BF#Text>.

98. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру : постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/15-2015-%D0%BF>.

99. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>.

100. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

101. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/851-15>.

102. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2155-19>.

103. Про Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема» : постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 № 1065. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1065-2021-%D0%BF>.

104. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>.

105. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.

106. Про затвердження Методики визначення розміру шкоди, завданої землі, ґрунтам внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану : наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 04.04.2022 № 167. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-22#Text>.

107. Про затвердження Методики визначення шкоди та збитків, завданих земельному фонду України внаслідок збройної агресії Російської Федерації : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 18.05.2022 № 295. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0586-22#Text>.

108. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.

109. Про затвердження плану дій із впровадження Ініціативи «Партнерство “Відкритий Уряд”» у 2023–2025 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2023 № 1049-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1049-2023-%D1%80#Text>.

110. Про затвердження плану дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1219-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2022-%D1%80#Text>.

111. Про затвердження Положення про Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України : постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 № 439. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/439-2014-%D0%BF#Text>.

112. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 № 1052. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF#Text>.

113. Про затвердження Положення про Єдину цифрову інтегровану інформаційно-аналітичну систему управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури : наказ Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 23.01.2024 № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0198-24>.

114. Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад та територій України : постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-%D0%BF#Text>.

115. Про затвердження порядків з питань відновлення та розвитку регіонів і територіальних громад : постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2023 № 731. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-2023-%D0%BF#Text>.

116. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру: постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 № 1051. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF#Text>.

117. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 326. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>.

118. Про затвердження Порядку виконання невідкладних робіт щодо ліквідації наслідків збройної агресії РФ, пов'язаних із пошкодженням будівель та споруд : постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 № 473. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473-2022-%D0%BF#Text>.

119. Про затвердження Порядку виконання робіт з демонтажу об'єктів, пошкоджених або зруйнованих внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів : постанова Кабінету Міністрів України від

19.04.2022 № 474. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2022-%D0%BF#Text>.

120. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення компенсації витрат за гуманітарне розмінування земель сільськогосподарського призначення: постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2024 № 284. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/284-2024-%D0%BF#Text>.

121. Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків: постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2022-%D0%BF#Text>.

122. Про затвердження Порядку проведення моніторингу земель і ґрунтів : постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 848. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-2024-%D0%BF#Text>.

123. Про затвердження Порядку функціонування національної інфраструктури геопросторових даних : постанова Кабінету Міністрів України від 26.05.2021 № 532. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/532-2021-%D0%BF#Text>.

124. Про затвердження Регламенту Міністерства економіки України: наказ Міністерства економіки України від 26.05.2008 № 184. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0184665-08#Text>.

125. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 03.03.2022 № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>.

126. Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>.

127. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>.

128. Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, та Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України : Закон України від 23.02.2023 № 2923-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2923-20#Text>.

129. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>.

130. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.

131. Про національну інфраструктуру геопросторових даних : Закон України від 13.04.2020 № 554-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-IX#Text>.

132. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>.

133. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28.02.2019 № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.

134. Про охорону земель : Закон України від 19.06.2003 № 962-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>.

135. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.

136. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>.

137. Про перейменування Міністерства культури та інформаційної політики України і Міністерства розвитку громад, територій та

інфраструктури України : постанова Кабінету Міністрів України від 06.09.2024 № 1028. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1028-2024-%D0%BF>.

138. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.

139. Про протимінну діяльність в Україні : Закон України від 06.12.2018 № 2642-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2642-19>.

140. Про публічний моніторинг земельних відносин : постанова Кабінету Міністрів України від 12.05.2023 № 474. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2023-%D0%BF#Text>.

141. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 18.11.2021 № 1907-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1907-20>.

142. Про реалізацію експериментального проекту із створення, впровадження та забезпечення функціонування Єдиної цифрової інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління процесом відбудови об'єктів нерухомого майна, будівництва та інфраструктури : постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2022 № 1286. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1286-2022-%D0%BF>.

143. Про реалізацію експериментального проекту щодо відновлення населених пунктів, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації : постанова Кабінету Міністрів України від 25.04.2023 № 382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/382-2023-%D0%BF#Text>.

144. Про реалізацію експериментального проекту щодо здійснення обов'язкової сертифікації механізованих засобів розмінування (гуманітарного розмінування), пов'язаних з ними виробів, компонентів та обладнання: постанова Кабінету Міністрів України від 08.03.2024 № 271. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/271-2024-%D0%BF>.

145. Про реалізацію експериментального проекту щодо сертифікації операторів протимінної діяльності та процесів протимінної діяльності: постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2024 № 123. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/123-2024-%D0%BF>.

146. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>.

147. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>.

148. Про стратегічну екологічну оцінку : Закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>.

149. Про схвалення Національної стратегії протимінної діяльності на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024–2026 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.06.2024 № 616-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2024-%D1%80#Text>.

150. Про схвалення Плану України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.03.2024 № 244-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-2024-%D1%80#Text>.

151. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 № 1363-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>.

152. Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність : Закон України від 23.12.1998 № 353-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/353-14>.

153. Про управління відходами : Закон України від 20.06.2022 № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2320-20>.

154. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>.

155. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.

156. Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text.

157. Публічне управління в умовах воєнного стану та вектор післявоєнного розвитку : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 11 листопада 2022 р.) / кол. авт. ; відп. за вип. Н. Лапшина, Н. Деркач. Одеса : Бондаренко М. О., 2022. 90 с.

158. Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України. URL: <https://mvs.gov.ua/korisni-posilannya/rejestr-zbitkiv-zavdanix-agresijeiu-rosiiskoyi-federaciyi-proti-ukrayini>.

159. Саприкін В. Оцифрування, цифровізація та цифрова трансформація публічного управління в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. 2024. Т. 19, № 1. С. 116–121.

160. Семигуліна І. Б., Ярошенко І. В. Складові механізми відновлення соціально-економічного розвитку регіонів України в повоєнний період. Бізнес Інформ. 2024. № 4. С. 63–71.

161. Сергієнко Л. В., Захаров Д. М. Можливості відновлення постраждалих внаслідок війни урбанізованих територій України. Економіка, управління та адміністрування. 2024. № 4 (106). С. 109–114.

162. Слободянюк Ю. Роль органів місцевого самоврядування у процесі відбудови України в умовах воєнного стану: проблемні аспекти та перспективи публічного управління. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2024. № 31. С. 228–235.

163. Сокол М. В., Богданова А. О. Забезпечення екологічної безпеки в Україні в умовах воєнного стану. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2025. Т. 36 (75), № 1. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.1/07>.

164. Сорока Л. В. Державне регулювання і управління та їх співвідношення з публічним адмініструванням. Актуальні проблеми держави і права. 2020. № 86. С. 204–209.

165. Сорока Л. В. Державний нагляд і контроль як основа адміністративно-правового забезпечення та реалізації державних гарантій.

Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2020. № 4. DOI: <https://doi.org/10.32838/1606-3716/2020.4/28>.

166. Спасенко В. О. Компетенція суб'єкта публічного адміністрування: поняття і структура. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2022. № 4. С. 1–4.

167. Стендер С., Булкот О., Ястремська О., Саєнко В., Перегуда Ю. Цифрова трансформація національної економіки України: виклики та можливості. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. Т. 2, № 55. С. 333–345. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.2.55.2024.4328>.

168. Стецюк Є. І., Матухно В. В. Аналіз особливостей закордонного досвіду при гуманітарному розмінуванні. Протимінна діяльність в Україні : збірник наукових праць I Регіональної науково-практичної конференції. Львів, 2020. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/12309>.

169. Таран Є. Трансформація системи публічного управління в Україні. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2020. № 3. С. 43–46.

170. Теленик С. С. Адміністративно-правове регулювання державної системи захисту критичної інфраструктури України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 (081 – Право). Запоріжжя, 2021. 467 с.

171. Теоретичні основи забезпечення якості прийняття управлінських рішень в умовах європейської інтеграції : монографія / М. М. Новікова, Н. О. Кондратенко, М. В. Боровик та ін. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 335 с.

172. Ткаченко С. О., Дядін А. С. Суспільна безпека в умовах воєнного стану та ментальної війни. *Право і безпека*. 2022. № 3 (86). DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.3.11>.

173. Ткачук А. Відновлення інститутів публічної влади на деокупованих територіях у 2014–2023 роках: аналіз досвіду та потреб громад : звіт. 2023. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2023/07/zvit-vidnovlennya-pravky-12-12.pdf>.

174. Трегуб О. А. Поняття і види розмінування в Україні: нормативно-правовий контекст. Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка. 2024. Вип. 3 (107). С. 147–157.

175. Турчак А. М. Чинність адміністративного акту: умови та правила. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 4. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.45>.

176. Турчак Д. В. Особливості застосування механізмів відновлення та розвитку територій відповідно до функціональних типів. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2023. Вип. 6 (164). С. 10–15.

177. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

178. Шорський П. О. Формування сучасних інформаційно-правових технологій. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 5. С. 189–192.

179. Щодо діяльності органів місцевого самоврядування у сфері геопросторових даних : методичний посібник / Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру. Київ, 2024. URL: https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/posibnyk-gromadam-nigd_fin.pdf.

180. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини Дмитра Лубінця про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2024 році. Розділ 2. Постраждали внаслідок збройної агресії проти України. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2024/postrazhdali-vnaslidok-zbroinoi-ahresii-proty-ukrainy>.

181. Яремко І. І. Ефективність публічного управління та адміністрування: проблеми та напрями вдосконалення процесів оцінювання. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2022. № 1 (7). URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2022/jun/28231/220373menedzhment-49-56.pdf>.

182. A Guide to Developing National Mine Action Standards (NMAS) / Geneva International Centre for Humanitarian Demining (GICHD). URL: https://www.gichd.org/fileadmin/uploads/gichd/Publications/Guide_to_developing_NMAS_web.pdf.

183. A Guide to Mine Action. 5th ed. / Geneva International Centre for Humanitarian Demining. Geneva: GICHD, 2014. URL: <https://www.gichd.org/fileadmin/uploads/gichd/Media/GICHD-resources/rec-documents/Guide-to-mine-action-2014.pdf>.

184. All Reasonable Effort (ARE). TNMA 07.11/03. International Mine Action Standards. 2021. URL: https://www.mineactionstandards.org/fileadmin/uploads/imas/Standards/English/TNMA_07.11.03_Ed.1.pdf.

185. Azerbaijan. Clearing the Mines 2024. Mine Action Review. URL: https://www.mineactionreview.org/assets/downloads/Azerbaijan_Clearing_the_Mines_2024.pdf.

186. Azerbaijan. Mine Action Review. URL: <https://www.mineactionreview.org/country/azerbaijan>.

187. Bonchkovskyi O., Ostapenko P., Bonchkovskyi A., Shvaiko V. War-Induced Soil Disturbances in North-Eastern Ukraine (Kharkiv Region): Physical Disturbances, Soil Contamination and Land Use Change. Science of the Total Environment. 2025. Vol. 964. Article 178594. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2025.178594>.

188. Bondar V. Governance of Ukraine's Territorial Recovery: Analysis of State Authorities' Competences. Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Management and Administration. 2025. № 15. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2025-15-02-07>.

189. Bosnia and Herzegovina. Clearing the Mines 2025. Mine Action Review. URL: https://www.mineactionreview.org/assets/downloads/BiH_Clearing_the_Mines_2025.pdf.

190. Bosnia and Herzegovina. Mine Action Review. URL: <https://www.mineactionreview.org/country/bosnia-and-herzegovina/anti-personnel-mines>.

191. Bosnia and Herzegovina Mine Action Strategy, revised document for the period 2025–2027. Bosnia and Herzegovina Mine Action Center (BHM MAC). URL: <https://www.bhmac.org/wp-content/uploads/2025/09/Mine-Action-Strategy-in-Bosnia-and-Herzegovina.pdf>.

192. Building Back Resilient and Sustainable Agrifood Systems in Ukraine: Support to Rural Households and Small-Scale Farmers Affected by the War and Land Warfare Contamination (Ukraine). OSRO/UKR/046/FLA. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/644c3aad-6e35-49b6-9261-0f5712f478b6/content>.

193. Charter of Fundamental Rights of the European Union. EUR-Lex. Art. 41. Right to good administration. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT>.

194. Chmiel O., Kulesa A., Robaszewski A., Sidło K., Maj A., Agostinelli D. Capacity building for local and regional authorities in the light of the Ukraine Facility (Pillar III). Brussels : European Union, 2025. 69 p. URL: <https://case-research.eu/app/uploads/2025/07/capacity-building-for-local-and-regional-authorities-QG0125028ENN.pdf>.

195. Clearing the Mines 2025: A Report by Mine Action Review for the Twenty-Second Meeting of States Parties to the Anti-Personnel Mine Ban Convention. 1 November 2025. URL: https://www.mineactionreview.org/assets/downloads/Clearing_the_Mines_2025_v3.pdf.

196. Clearing the Past: Croatia's way to a future without landmines. European Commission, 01.04.2026. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/panorama/2026/04/01-04-2026-clearing-the-past-croatia-s-way-to-a-future-without-landmines_en.

197. Commission Decision (EU) 2024/3083 of 4 December 2024 establishing a Code of Good Administrative Behaviour for Staff of the European Commission in their Relations with the Public. EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202403083.

198. Commission Regulation (EC) No 1205/2008 of 3 December 2008 implementing Directive 2007/2/EC as regards metadata. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2008/1205/oj/eng>.

199. Commission Regulation (EC) No 976/2009 of 19 October 2009 implementing Directive 2007/2/EC as regards the Network Services. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:274:0009:0018:EN:PDF>.

200. Commission Regulation (EU) No 1089/2010 implementing Directive 2007/2/EC as regards interoperability of spatial data sets and services. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2010/1089/oj>.

201. Communication from the Commission. The European Green Deal. COM(2019) 640 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2019:640:FIN>.

202. Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters. Aarhus, Denmark, 25 June 1998. URL: <https://unece.org/environment-policy/public-participation/aarhus-convention/text>.

203. Convention on Cluster Munitions. Article 4. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/ccm-2008/article-4>.

204. Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on Their Destruction. Article 5. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/apmbc/article-5>.

205. Corredor D., Duchicela J., Flores F. J., Maya M., Guerron E. Review of Explosive Contamination and Bioremediation: Insights from Microbial and Bio-Omic Approaches. *Toxics*. 2024. Vol. 12, No. 4. Article 249. DOI: <https://doi.org/10.3390/toxics12040249>.

206. Council Implementing Decision (EU) 2024/1447 of 14 May 2024 on the approval of the assessment of the Ukraine Plan. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/dec_impl/2024/1447/oj/eng.

207. Council of Europe. Policy Advice on the Roadmap for Local Self-Government Recovery from the Consequences of the War. Strasbourg : Council of Europe, 2022. URL: <https://rm.coe.int/cegg-pad-on-ukraine-recovery-strategy-in-lsg-area-eng-final-2-/1680aef4f0>.

208. Croatia Declares Former Mined Areas Safe Once Again. Anti-Personnel Mine Ban Convention, 10.03.2026. URL: <https://www.apminebanconvention.org/en/news/article/croatia-declares-mined-areas-safe-once-again>.

209. Croatia. Mine Action Review. URL: <https://www.mineactionreview.org/country/croatia/anti-personnel-mines>.

210. Debating Governance: Authority, Steering, and Governance / ed. by J. Pierre. New York : Oxford University Press, 2000.

211. Digital Country. Ukraine Now. 2023. URL: <https://ukraine.ua/invest-trade/digitalization/>.

212. Directive 2003/4/EC of the European Parliament and of the Council of 28 January 2003 on public access to environmental information. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2003/4/oj/eng>.

213. Directive 2007/2/EC of the European Parliament and of the Council establishing an Infrastructure for Spatial Information in the European Community (INSPIRE). URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2007/2/oj>.

214. Directive (EU) 2025/2360 of the European Parliament and of the Council of 12 November 2025 on soil monitoring and resilience (Soil Monitoring Law). Official Journal of the European Union. 2025. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A32025L2360>.

215. Domorenok E., Graziano P., Polverari L. Policy Integration, Policy Design and Administrative Capacities: Evidence from EU Cohesion Policy. Policy

and Society. 2021. Vol. 40, No. 1. P. 58–78.
DOI: <https://doi.org/10.1080/14494035.2021.1930697>.

216. DREAM. Портал управління проєктами відновлення України. Проєкт DREAM-UA-150824-B7CADA1E. URL: <https://dream.gov.ua/ua/pipeline/DREAM-UA-150824-B7CADA1E>.

217. Duit A. Resilience Thinking: Lessons for Public Administration. Public Administration. 2016. Vol. 94, No. 2. P. 364–380.
DOI: <https://doi.org/10.1111/padm.12182>.

218. EU Biodiversity Strategy for 2030: Bringing nature back into our lives : Communication from the Commission. Brussels, 20.05.2020. COM(2020) 380 final. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>.

219. European Charter of Local Self-Government. Strasbourg : Council of Europe, 1985. URL: <https://rm.coe.int/european-charter-for-local-self-government-english-version-pdf-a6-59-p/16807198a3>.

220. European Interoperability Framework. Implementation Strategy : Commission Staff Working Document. EUR-Lex. 2017. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52017SC0113>.

221. European Interoperability Framework. Implementation Strategy : Communication from the Commission. EUR-Lex. 2017. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52017DC0134>.

222. Explosive Ordnance Guide for Ukraine. 3rd ed. / Geneva International Centre for Humanitarian Demining. Geneva : GICHD, 2025. URL: https://www.gichd.org/fileadmin/user_upload/Explosive_Ordnance_Guide_for_Ukraine__GICHD___Third_Edition.pdf.

223. FAO. Restoring livelihoods and revitalizing rural communities affected by mines and explosive remnants of war (Ukraine). UNJP/UKR/033/WFP. October 2024. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/82d83acc-46dd-4840-8271-1f153ca53671/content>.

224. Geris R., Malta M., Soares L. A., De Souza Neta L. C., Pereira N. S., Soares M., Reis V. da S., Pereira M. de G. A Review about the Mycoremediation of Soil Impacted by War-like Activities: Challenges and Gaps. *Journal of Fungi*. 2024. Vol. 10, No. 2. Article 94. DOI: <https://doi.org/10.3390/jof10020094>.

225. Gradillas M., Thomas L. D. W. Distinguishing Digitization and Digitalization: A Systematic Review and Conceptual Framework. *Journal of Product Innovation Management*. 2025. Vol. 42, No. 1. P. 112–143. DOI: <https://doi.org/10.1111/jpim.12690>.

226. Guide for the Application and Development of International Mine Action Standards (IMAS). IMAS 01.10. 2nd ed. 1 January 2003. Amendment 12, 16 May 2025.

URL: https://www.mineactionstandards.org/fileadmin/uploads/imas/Standards/English/IMAS_01.10_Ed.2_Am.12.pdf.

227. Guidelines and Requirements for the Management of Land Release and Residual Contamination Operations. IMAS 07.10. 1st ed. 01 October 2001. Amendment 7, June 2018. URL: https://www.mineactionstandards.org/fileadmin/uploads/imas/Standards/English/IMAS_07.10_Ed.1_Am.7.pdf.

228. Gustafsson M., Matveieva O., Wihlborg E., Borodin Y., Mamatova T., Kvitka S. Adaptive Governance amidst the War: Overcoming Challenges and Strengthening Collaborative Digital Service Provision in Ukraine. *Government Information Quarterly*. 2025. Vol. 42, No. 3. Article 102056. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2025.102056>.

229. *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics, and Methods* / ed. by F. Fischer, G. J. Miller. London : Routledge, 2017. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315093192>.

230. IMAS 07.14. Risk Management in Mine Action. New York : United Nations Mine Action Service (UNMAS). URL: <https://www.mineactionstandards.org/standards/07-14/>.

231. Information Management for Mine Action. IMAS 05.10. 2nd ed. 4 February 2019. Amendment 2, 6 March 2023. URL: https://www.mineactionstandards.org/fileadmin/uploads/imas/Standards/English/IMAS_05.10_Ed.2_Am.2.pdf.

232. International Mine Action Standards (IMAS). Governance. URL: <https://www.mineactionstandards.org/imas-governance/>.

233. International Standards for Humanitarian Mine Clearance Operations / UN Department of Humanitarian Affairs. Mine Clearance Policy Unit. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/418167?v=pdf>.

234. Ivashchenko O. Administrative and geospatial foundations of recovering war-affected land in Ukraine. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті: Матеріали 7-ї міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 10–11 лют. 2026 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2026. С. 56–58.

235. Key Performance Indicators (KPIs) for Land Release and Stockpile Destruction Operations. TNMA 07.11/02. International Mine Action Standards. 2021. URL: https://www.mineactionstandards.org/fileadmin/uploads/imas/Standards/English/TNMA_07.11.02_Ed.1.pdf.

236. Kireitseva H., Demchyk L., Paliy O., Kahukina A. Toxic Impacts of the War on Ukraine. *International Journal of Environmental Studies*. 2023. Vol. 80, No. 2. P. 267–276. DOI: <https://doi.org/10.1080/00207233.2023.2170582>.

237. Kraus S., Jones P., Kailer N., Weinmann A., Chaparro-Banegas N., Roig-Tierno N. Digital Transformation: An Overview of the Current State of the Art of Research. *SAGE Open*. 2021. Vol. 11, No. 3. DOI: <https://doi.org/10.1177/21582440211047576>.

238. Krawchenko T. Ukraine's Decentralisation Reforms and the Path to Reconstruction, Recovery and European Integration. *LSE Public Policy Review*. 2023. Vol. 3, No. 1. Article 8. DOI: <https://doi.org/10.31389/lseppr.87>.

239. Land release. IMAS 07.11. 2nd ed. 16 January 2026. New York : United Nations Mine Action Service (UNMAS), 2026. URL: <https://www.mineactionstandards.org/standards/07-11/>.

240. Marchenko M. Administrative and Legal Regulation of Business in the Field of Mine Action. *Актуальні проблеми правознавства*. 2025. № 3. С. 47–56. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2025.03.047>.

241. Mine Action Agency of the Republic of Azerbaijan. URL: <https://anama.gov.az/en/about-us>.

242. Mine Action and the 2030 Agenda for Sustainable Development / Geneva International Centre for Humanitarian Demining. Geneva : GICHD, 2025. URL: https://www.gichd.org/fileadmin/user_upload/MA_2030_Agenda_Sustainable_Development_v04_WEB__1_.pdf.

243. National Mine Action Standards / Geneva International Centre for Humanitarian Demining. URL: <https://www.gichd.org/our-response/mine-action-standards/national-mine-action-standards/>.

244. Oberthür S., Von Homeyer I. From Emissions Trading to the European Green Deal: The Evolution of the Climate Policy Mix and Climate Policy Integration in the EU. *Journal of European Public Policy*. 2023. Vol. 30, No. 3. P. 445–468. DOI: <https://doi.org/10.1080/13501763.2022.2120528>.

245. OECD. Consolidating Ukraine’s Recovery Architecture: Where It Stands and Next Steps. OECD Global Relations Policy Papers. Paris : OECD Publishing, 2026. DOI: <https://doi.org/10.1787/e55159d1-en>.

246. OECD. Environmental impacts of the war in Ukraine and prospects for a green reconstruction. Paris : OECD Publishing, 2022. 11 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/9e86d691-en>. URL: https://www.oecd.org/en/publications/2022/07/environmental-impacts-of-the-war-in-ukraine-and-prospects-for-a-green-reconstruction_5e8f306f.html.

247. OECD. Government at a Glance 2025. Paris : OECD Publishing, 2025. DOI: <https://doi.org/10.1787/0efd0bcd-en>.

248. OECD. Making Decentralisation Work: A Handbook for Policy-Makers. Paris : OECD Publishing, 2019. DOI: <https://doi.org/10.1787/g2g9faa7-en>.

249. OECD. Public Administration in Ukraine: Assessment against the Principles of Public Administration. SIGMA Monitoring Reports. Paris : OECD Publishing, 2024. DOI: <https://doi.org/10.1787/078d08d4-en>.

250. OECD. Public Governance in Ukraine: Implications of Russia's War. OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine. Paris : OECD Publishing, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1787/c8cbf0f4-en>.

251. OECD. Rebuilding Ukraine by Reinforcing Regional and Municipal Governance. Paris : OECD Publishing, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1787/63a6b479-en>.

252. OECD/SIGMA. The Principles of Public Administration. 2023 edition. URL: <https://www.sigmaweb.org/publications/principles-public-administration.htm>.

253. OECD. The architecture of infrastructure recovery in Ukraine. Paris : OECD Publishing, 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/the-architecture-of-infrastructure-recovery-in-ukraine_d768a2e4-en.html.

254. Piattoni S. The Theory of Multi-level Governance. Oxford : Oxford University Press, 2010. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199562923.001.0001>.

255. Progress in the management of contaminated sites in Europe / European Environment Agency. 2022. URL: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/progress-in-the-management-of>.

256. Protocol on Explosive Remnants of War to the Convention on Certain Conventional Weapons. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/en/ihl-treaties/ccw-protocol-v>.

257. Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration, adopted by the Committee of Ministers on 20 June 2007. URL: <https://www.refworld.org/legal/resolution/coeministers/2007/119627>.

258. Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality ('European Climate Law'). URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj>.

259. Regulation (EU) 2024/1991 of the European Parliament and of the Council of 24 June 2024 on nature restoration and amending Regulation (EU) 2022/869. Official Journal of the European Union. 2024. ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1991/oj>.

260. Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. Official Journal of the European Union. 2024. ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ%3AL_202400792.

261. Regulation (EU) 2024/903 of the European Parliament and of the Council of 13 March 2024 laying down measures for a high level of public sector interoperability across the Union (Interoperable Europe Act). EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/903/oj/eng>.

262. Republic of Croatia Mine Action Revised Work Plan 2024–2026. Anti-Personnel Mine Ban Convention. 2024. URL: https://www.apminebanconvention.org/fileadmin/_APMBC-DOCUMENTS/Meetings/2024/5RC-Croatia-Art5-Revised-Work-Plan.pdf.

263. Restoring livelihoods and revitalizing rural communities affected by mines and explosive remnants of war (Ukraine). 2025. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/4971ae15-92f5-47c7-b263-937b152023d9/content>.

264. Shebanina O., Kormyshkin I., Bondar A., Bulba I., Ualkhanov B. Ukrainian Soil Pollution before and after the Russian Invasion. International Journal of Environmental Studies. 2024. Vol. 81, No. 1. P. 208–215.

265. Soil pollution and health / European Environment Agency. 2022. URL: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/zero-pollution/health/soil-pollution-and-health>.

266. Soroka L., Danylenko A., Sokiran M., Levchenko D., Zubko O. Public-private Collaboration for National Security: Challenges and Opportunities. *Amazonia Investiga*. 2023. Vol. 12, No. 70. P. 43–50.

267. Strizhkova A. Updating the Legal Support for Humanitarian Demining in Ukraine with Innovative Approaches to Land Release. *Law and Innovations*. 2025. № 4 (52). DOI: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-4\(52\)-12](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-4(52)-12).

268. Sustainable Development Goals (SDGs). URL: <https://sdgs.un.org/goals>.

269. Towards Harmonized Soil Monitoring in the EU: An Inventory of Standards and Guidance Relevant to Soil Monitoring / Joint Research Centre. 2025. URL: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC144540/JRC144540_01.pdf.

270. Trokhaniak O., Korniyushyn V. Research on the Conditions of Reclamation of Agricultural Soils Disturbed by Military Operations. *Agricultural Machinery*. 2024. URL: <https://stumejournals.com/journals/am/2024/3/94>.

271. Ukraine Plan 2024–2027. Kyiv, 2024. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/ukrainefacility-plan.pdf>.

272. UNDP. Enhancing Mine Action Finance in Ukraine: Feasibility Report. UNDP. 2024. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-10/undp-enhancing-mine-action-finance-ukraine-report-en.pdf>.

273. United Nations Development Programme in Ukraine. Recovery Framework 2024–2025. Kyiv : UNDP Ukraine, 2024. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-10/undp-ua-recovery-framework-september-2024-en_0.pdf.

274. United Nations. Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. New York : United Nations, 1987. URL: <http://un-documents.net/our-common-future.pdf>.

275. United Nations. United Nations Development Programme. Country Programme Document for Ukraine (2025–2029). New York : UNDP, 2024.

URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-06/Ukraine%20CPD.pdf>.

276. World Bank, Government of Ukraine, European Union, United Nations. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA5), February 2026. World Bank Documents & Reports.

URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf>.

277. World Bank Group. Building Blocks for Ukraine's Recovery and Long-Term Reconstruction. Washington, DC : World Bank, 2025.

URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099430504172540289/pdf/IDU-27384831-502e-466d-907e-d497bdd5132d.pdf>.

278. World Bank. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment released. 23.02.2026. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/02/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Іващенко О. В. Адміністративні процедури компенсації та цифровий облік у системі публічного адміністрування відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. *Право та державне управління*. 2025. № 4. С. 337–344.

2. Іващенко О.В. Державне управління відновленням земель, постраждалих від війни в Україні: європейські стандарти, розмінування та геопросторове управління. *KELM*. 2025. № 6 (74). С. 227–232 (Республіка Польща).

3. Іващенко О.В. Планувальні та процедурні засади публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 12. С. 520–523.

4. Іващенко О.В. Трансформація концептуальних підходів до публічного адміністрування у сфері відновлення територій в умовах збройної агресії проти України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2026. Вип. 1. С. 71–78.

5. Іващенко О.В. Функціонально-правова характеристика публічного адміністрування у сфері відновлення територій, постраждалих внаслідок збройної агресії проти України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2026. Вип. 2. С. 82–87.

6. Іващенко О.В. Правові та адміністративні виклики гуманітарного розмінування та відновлення земель на територіях, постраждалих внаслідок війни. *Juris Europensis Scientia*. 2026. № 2. С. 70–75.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Іващенко О.В. Інституційно-правові засади політики відновлення територій у системі публічного адміністрування України в умовах воєнного стану.

Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у 21-му сторіччі: матеріали п'ятої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 14–15 січ. 2026 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2026. С. 21–23.

8. Іващенко О.В. Адміністративно-правові засади координації протимінної діяльності та геоінформаційного забезпечення у відновленні земель, постраждалих внаслідок збройної агресії. *Проблемні питання, досягнення та інновації фундаментальних та прикладних досліджень: матеріали третьої міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 28–29 жовт. 2025 р.).* Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2025. С. 71–74.

9. Ivashchenko O. Administrative and geospatial foundations of recovering war-affected land in Ukraine. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті: Матеріали 7-ї міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 10–11 лют. 2026 р.).* Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2026. С. 56–58.